

Direktorium för katekes

Direktorium för katekes

Att föra trons låga vidare

Katolska pedagogiska nämnden
Box 2150
103 14 Stockholm
www.kpn.se
kpn@katolskakyrkan.se

Original: *Nuovo Direttorio Generale per la Catechesi*
© 2020 Amministrazione del Patrimonio della Santa Sede
© Dicastero per la Comunicazione-Libreria Editrice Vaticana

Svensk översättning: Katolska pedagogiska nämnden & Veritas Förlag
© Katolska pedagogiska nämnden, Stockholm 2023

Imprimatur: Stockholm, den 15 juni 2023
+ Anders Arborelius OCD, biskop av Stockholm

Texter ur *Bibel 2000* © Svenska Bibelsällskapet

Omslagsbild: Ikon skriven av Kristoffer Lignell
efter inspiration av §51 i Direktorium för katekes:
»Att utöva barmhärtighet är redan i sig autentisk katekes.«
Grafisk formgivning: Anna Klint

Tryck: Norra Skåne Offset, Klippan 2023
ISBN 978-91-87389-78-8

INNEHÅLL

<i>Förord</i>	13
<i>Inledning</i>	23

DEL 1

Katekes inom ramen för kyrkans evangelisationsuppdrag [II–I56]

KAPITEL I

Att föra uppenbarelsen vidare	29
1. Jesus Kristus, den som uppenbarar Fadern	29
Guds försyn uppenbaras	29
Jesus förkunnar frälsningens evangelium	31
2. Tron på Jesus Kristus: Svaret till den Gud som uppenbarar sig	32
3. Uppenbarelsen förmedlad genom kyrkans tro	35
Uppenbarelse och evangelisation	37
Evangelisationsprocessen	38
4. Evangelisation i vår tid	42
En ny fas för evangelisationen	42
Evangelisation av kulturen och trons inkulturation	45
Katekes i den nya evangelisationens tjänst	47
<i>Katekes som ett missionerande uppbrott</i>	47
<i>Katekes i barmhärtighetens tecken</i>	48
<i>Katekes som laboratorium för dialog</i>	49

KAPITEL II

Katekesens identitet	51
1. Katekesens natur	51
Det nära sambandet mellan <i>kerygma</i> och katekes	51
Katekumenatet som inspiration för katekes	54
2. Katekes inom evangelisationsprocessen	58
Den första förkunnelsen och katekes	58
Katekes och kristen initiation	59
Katekes som en kontinuerlig bildning i det kristna livet	61
3. Katekesens slutmål	62
4. Katekesens uppgifter	64
Berätta om Jesus	64
Fira liturgin	65
Älska din nästa	65
Be	66
Bygg gemenskap	67
5. Katekesens källor	68
Guds ord i den heliga Skrift och i den heliga traditionen	68
Läroämbetet	69
Liturgin	70
Helgonens och martyrernas vittnesbörd	72
Teologi	73
Kristen kultur	73
Skönhetens väg	75

KAPITEL III

Kateketen	77
1. Kateketens identitet och kallelse	77
2. Biskopen som den första kateketen	79
3. Prästen som kateket	80

4. Diakonen som kateket	82
5. Gudsvigda personer i katekesens tjänst	83
6. Lekmannakateketer	84
Föräldrar som aktiva deltagare i katekesen	85
<i>Faddrar, föräldrarnas medarbetare</i>	85
Mor- och farföräldrars roll i förmedlingen av tron	86
Kvinnor som resurs för katekesen	87

KAPITEL IV

Kateketernas utbildning	88
1. Utbildningens väsen och mål	88
2. Den kristna gemenskapen som den främsta platsen för utbildning	89
3. Utbildningskriterier	90
4. Utbildningens olika dimensioner	92
<i>Att vara och »förmågan att vara tillsammans«:</i> mänsklig och kristen mognad och missionsmedvetenhet	93
<i>Kunskap:</i> biblisk-teologisk utbildning samt förståelse av människor och den sociala kontexten	95
<i>Praktiska färdigheter:</i> pedagogisk och metodologisk utbildning	97
5. Den kateketiska utbildningen för kandidater till den heliga vigningen	99
6. Undervisningscenter	100
Center för den grundläggande kateketutbildningen	100
Center för specialisering för ledare och ansvariga inom katekes	100
Högre institut för experter inom kateketik	101

DEL 2

Den kateketiska processen [157–282]

KAPITEL V

Trons pedagogik	103
1. Den gudomliga pedagogiken i frälsningshistorien	103
2. Pedagogik och kyrkans tro	106
Kriterier för förkunnandet av evangeliets budskap	107
<i>Det trinitariska och kristologiska kriteriet</i>	108
<i>Det frälsningshistoriska kriteriet</i>	109
<i>Kriteriet om nådens och skönhetens företrädare</i>	111
<i>Kyrkokriteriet</i>	112
<i>Kriteriet om trons enhet och integritet</i>	112
3. Kateketisk pedagogik	113
Relationen till humanvetenskaperna	114

KAPITEL VI

Katolska kyrkans katekes	115
1. Katolska kyrkans katekes	115
Historisk anmärkning	115
Världskatekesens identitet och målgrupp	115
Världskatekesens källor och struktur	117
Världskatekesens teologisk-kateketiska betydelse	118
2. Katolska kyrkans lilla katekes	119

KAPITEL VII

Metodik inom katekes	120
1. Relationen mellan innehåll och metod	120
En mångfald av metoder	120

2. Mänsklig erfarenhet	121
3. Minne	123
4. Språk	124
Berättandets språk	125
Konstens språk	126
Digitala språk och hjälpmedel	127
5. Gruppen	129
6. Rummet	130

KAPITEL VIII

Kateketiskt lärande i människors liv	132
1. Katekes och familjen	132
Områden för katekes inom familjen	133
<i>Katekes inom familjen</i>	133
<i>Katekes med familjen</i>	134
<i>Familjens katekes</i>	134
Pastorala riktlinjer	135
Nya familjekonstellationer	137
2. Katekes med barn och tonåringar	138
3. Katekes i unga människors värld	141
Katekes med unga på väg in i tonåren	142
Katekes med tonåringar	143
Katekes med unga vuxna	144
4. Katekes med vuxna	147
5. Katekes med äldre	152
6. Katekes med personer med funktionsnedsättningar	154
7. Katekes med migranter	156
8. Katekes med emigranter	158
Andligt stöd från hemlandet	158
Katekes i ursprungsländerna	159
9. Katekes med människor i social utsatthet	159
Katekes bland frihetsberövade	160

DEL 3

Katekes i delkyrkorna [282–428]

KAPITEL IX

Den kristna gemenskapen som deltagare i katekes	163
1. Kyrkan och tjänsten för Guds ord	163
2. De östliga kyrkorna	166
3. Delkyrkorna	168
4. Församlingar	170
5. Föreningar, rörelser och grupper av trogna	174
6. Katolska skolor	176
7. Katolsk religionsundervisning i skolor	178

KAPITEL X

Katekes i mötet med samtida kulturella uttryck	181
1. Katekes i ett pluralistiskt och komplext samhälle	182
Storstaden	185
Landsbygden	186
Traditionella lokala kulturer	187
Folkfromhet	190
<i>Helgedomar och vallfärder</i>	192
2. Katekes i en kontext av ekumenisk och religiös mångfald	193
Katekes i den ekumeniska kontexten	194
Katekes i relation till judendomen	195
Katekes inom kontexten av andra religioner	197
Katekes i kontexter av nyandliga rörelser	198

3. Katekes i samspel med samtida kultur och vetenskap	200
Katekes och vetenskapliga synsätt	200
Katekes och digital kultur	203
<i>Allmänna kännetecken</i>	203
<i>Människans förändring i den digitala kulturen</i>	205
<i>Digital kultur som religiöst fenomen</i>	207
<i>Digital kultur och utbildningsfrågor</i>	208
<i>Förkunnelse och katekes i den digitala eran</i>	209
Katekes och några bioetiska frågor	211
Katekes och den mänskliga integriteten	213
Katekes och miljöengagemang	214
Katekes och ställningstagandet för de fattiga	216
Katekes och socialt engagemang	218
Katekes och arbetsliv	219

KAPITEL XI

Katekes i tjänst för trons inkulturation	221
1. Trons inkulturation: dess väsen och mål	221
2. Lokala katekeser	224
Riktlinjer för att inhämta det nödvändiga godkännandet från den apostoliska stolen för katekeser och andra skrifter relaterade till kateketisk undervisning	227

KAPITEL XII

De organ som står i katekesens tjänst	228
1. Heliga stolen	228
2. Biskopssynoder och hierarkiska råd inom de östkatolska kyrkorna	229
3. Biskopskonferensen	230

4. Stiftet	231
Stiftets kateketiska organ och dess uppgifter	231
<i>Omvärldsanalys</i>	232
<i>Samordning av katekes</i>	233
<i>Stiftets kateketiska samordning</i>	234
<i>Utformandet av läroplaner och handlingsprogram</i>	235
<i>Kateketers utbildning</i>	236
Avslutning	236
 <i>Referenser</i>	 239
<i>Ordlista</i>	243
<i>Index</i>	250

Förord

KYRKANS KATEKES har under de senaste årtiondena präglats av den apostoliska uppmaningen *Catechesi tradendæ* (1979).

Dokumentet representerar inte bara det förnyelsearbete som ägt rum sedan Andra Vatikanconciliet, utan sammanfattar också de bidrag som biskopar från hela världen lade fram vid 1977 års synod, som hade temat Katekes i vår tid.

Katekesen har, för att citera dokumentet, »det dubbla syftet att leda en spirande tro till mognad samt att undervisa Kristi verkliga lärjungar genom en djupare och mer systematisk kännedom om vår Herre Jesu Kristi person och budskap».¹

Det är en svår uppgift som inte är betjänt av att den kateketiska processens olika faser definieras alltför detaljerat eller snävt. Även om målet är högt ställt gäller det fortsatt, i synnerhet mot bakgrund av de senaste årtiondenas kulturella utveckling. Katekesen har, återigen med hänvisning till den helige Johannes Paulus II:s text, till syfte att:

*med Guds hjälp utveckla en spirande tro samt att dag för dag skänka de troende – gamla som unga – näring i deras liv som kristna, så att de kan göra framsteg på vägen mot fullkomlighet. Det är verkligen fråga om att understödja tillväxt, av kunskap och i livet, åt det trons frö som sätts av den helige Ande genom den första förkunnelsen och som verkningsfullt förts vidare genom dopet.*²

1. Johannes Paulus II, *Catechesi tradendæ* (1979), nr 19.

2. Johannes Paulus II, *Catechesi tradendæ*, nr 20.

Katekesen är alltså fast grundad i den tradition som karaktäriserat kristendomens historia alltsedan dess begynnelse. I sin egenskap av kyrkans särskilda utbildningsverksamhet strävar den efter att göra Jesu Kristi evangelium ständigt relevant och möjligt att efterfölja för troende i alla åldrar.

Direktorium för katekes är en dynamisk utlöpare av de två skrifter som föregår den. Den 18 mars 1971 stadfäste den helige Paulus VI dokumentet *Allmänt direktorium för katekes*, som sammanställts av kongregationen för prästerskapet. Tanken var att skapa en första, systematisk, genomgång av den undervisning som utgick från Andra Vatikankonciliet (jfr *Christus Dominus*, nr 44).

Visserligen beskrev den helige Paulus VI konciliet samlade undervisning som »den moderna tidens stora katekes».³ Men dekretet *Christus Dominus* innehöll delar som hänvisade till katekesen på ett framsynt sätt.

Konciliefäderna skrev:

Biskoparna ska presentera den kristna läran på ett sätt som är anpassat till tidens behov, det vill säga på ett sätt som bemöter de svårigheter och frågor som särskilt tynger och oroar människor [...] De ska också sträva efter att använda de olika informationsvägar som idag står till buds i förkunnelsen av den kristna läran, framför allt predikan och katekes, vilka alltid intar den främsta platsen [...] Biskoparna ska se till att katekes – vars syfte är att tron, med hjälp av undervisningen, blir en vital, tydlig och effektiv kraft i människors liv – ges med oförtruten omsorg åt både barn och ungdomar, unga och vuxna. Undervisningen behöver ges ett lämpligt upplägg och ett tillvägagångssätt som är anpassat till ämnet och till vilka de som lyssnar är, till deras förmåga, ålder och livssituation. Slutligen ska biskoparna se till att denna undervisning baseras på den heliga Skrift, traditionen, liturgin, läroämbetet och kyrkans liv. Dessutom ska de vaka över att kateketerna erbjuds tillräcklig förberedelse för att kunna utföra sitt uppdrag. De behöver vara väl bekanta med kyrkans lära, och få lära sig såväl psykologins lagar som pedagogiska metoder både teoretiskt och

3. Paulus VI, *Tal till deltagarna vid den italienska biskopskonferensens general-församling* (1966).

*praktiskt. Biskoparna ska även sträva efter att förnya eller åtminstone bättre anpassa undervisningen för vuxna katekumener.*⁴

Här framgår att läran innehåller normativa kriterier för hur katekesen kan förnyas fortlöpande, så att den aldrig frikopplas från sitt historiska och kulturella sammanhang.

Som en konkret följd inrättades den 7 juni 1973 Internationella kateketiska rådet. Det är ett organ med experter från hela världen som stöttar det ansvariga dikasteriet och påtalar behoven i de olika stifteten. På så sätt kan katekesen hela tiden bli bättre på att anpassa sig till de kyrkliga, kulturella och historiska sammanhangen.

På dagen 30 år efter Andra Vatikankonciliet, den 11 oktober 1992, offentliggjorde Johannes Paulus II *Katolska kyrkans katekes*. Han skrev: »Denna katekes är inte avsedd att ersätta [...] lokala katekeser, [...] som tar hänsyn till olika situationer och olika kulturer».⁵ Den 15 augusti 1997 utkom så dokumentet *Allmänt direktorium för katekes*. Sedan dess har ett omfattande arbete utförts. Inom katekesens vidsträckta och mångskiftande värld har man tagit fram ny forskning som öppnar för en bättre förståelse för katekesens pedagogiska krav, särskilt i ljuset av en förnyad tolkning av katekumenatet.

För att möta behoven har många biskopskonferenser börjat anpassa trosundervisningen till olika åldersgrupper. Så har katekesen utvecklats och förnyats i relation till både barn och vuxna, ungdomar och familjer.

Den 23 mars 2020 godkände påve Franciskus ett nytt *Direktorium för katekes*. Dokumentet, som vi nu har glädjen och ansvaret att lägga fram för kyrkan, utgör ytterligare ett steg framåt för den kateketiska förnyelsen. Både kateketisk forskning och fortlöpande insatser av många biskopskonferenser för övrigt har lett till framsteg som är avgörande för kyrkans liv och de troendes mognad, och som kräver en ny systematisk framställning.

Historiskt sett har varje nytt direktorium tagits fram i anslutning till vissa viktiga dokument från läroämbetet. Det första direktoriet utgick från Andra Vatikankonciliet undervisning och det andra från *Katolska kyrkans*

4. Paulus VI, *Christus Dominus* (1965), nr 13–14.

5. Johannes Paulus II, *Fidei depositum* (1992), IV.

katekes. Den aktuella texten har sin utgångspunkt dels i synoden för *Den nya evangelisationen och förmedlingen av den kristna tron*, och dels i påve Franciskus apostoliska uppmaning *Evangelii gaudium*. Alla tre texter har samma tema, nämligen katekesens mål och uppgift. Samtidigt präglas de av sin tids historiska kontext och av läroämbetets utläggningar.

Mellan det första direktorium och det andra förflöt 26 år, och 23 år mellan det andra och det som nu föreligger. På sätt och vis visar den här kronologin hur krävande det är att gå historien till mötes på ett dynamiskt sätt. Ser man närmare på uttrycket för den samtida kulturen är det framför allt två nya utmaningar som kyrkan är kallad att svara upp mot: den digitala kulturen, och den globalisering av kulturen som digitaliseringen för med sig. Dessa både fenomen är tätt sammankopplade och påverkar varandra ömsesidigt, och utgör en radikal förändring i människors liv. Behovet av en undervisning som sätter individen och det specifika i centrum verkar ofta överskuggas av globala trender. Man ska inte underskatta risken med att ta till internationella standardlösningar när det handlar om att förmedla trosundervisning.

Tron förmedlas nämligen genom relationer och får sin näring i mänsklig gemenskap. För att kunna ge vår tro uttryck i liturgisk bön, och vittna om den genom kärleken till vår nästa, måste vi kunna sträcka oss bortom enskilda, fragmentariska initiativ och återskapa den kristna erfarenhetens ursprungliga enhet. Denna har sin grund i Guds ord, så som det förkunnas och förs vidare av kyrkan på ett levande sätt, och som inlemmar såväl gammalt som nytt från generationer av troende världen över (jfr Matt 13:52).

Under de årtionden som gått sedan Andra Vatikankonciliet har kyrkan vid flera tillfällen reflekterat över det stora uppdrag som Kristus har anförtrott åt henne.

Särskilt två dokument lyfter fram kallelsen till evangelisation: Paulus VI:s *Evangelii nuntiandi*, och påve Franciskus *Evangelii gaudium* pekar båda på vikten av att troende evangeliserar i sin vardag, utan att komma med ursäkter. Kyrkan »finns till för att evangelisera«,⁶ hävdade Paulus VI.

6. Paulus VI, *Evangelii nuntiandi* (1975), nr 14.

Med samma tydlighet upprepar påve Franciskus: »Jag är en mission«.⁷ Det finns inget undantag från detta ansvar, som gäller både enskilda troende och kyrkan i dess helhet. Det täta bandet mellan evangelisation och katekes är därför något som utmärker detta direktorium, som visar på en väg som på djupet förenar förkunnelsens *kerygma* med dess utbredning.

De överväganden som legat till grund för detta direktorium utgår från påve Franciskus ord:

vi har återupptäckt den första förkunnelsens, eller kerygmats, grundläggande roll som bör vara i fokus i all evangelisation och i alla ansträngningar att förnya kyrkan. [...] Den första förkunnelsen kallas för »den första« inte för att den kommer i början och sedan kan glömmas bort eller ersättas av andra viktigare saker. Den är först i kvalitativ betydelse därför att det är den viktigaste förkunnelsen, den som vi måste höra om och om igen och på olika sätt, den som vi måste förmedla på ett eller annat sätt under hela den kateketiska processen, ständigt och på alla nivåer. [...] Vi får inte tro att kerygmat ska ge vika för en skenbart »gedignare« katekesundervisning. Inget är mer gediget, djupt, säkert, meningsfullt och vist än denna första förkunnelse. All kristen utbildning handlar om att tränga djupare in i kerygmat, som återspeglas i och ständigt upplyser katekesarbetet och därigenom på ett djupare plan får oss att förstå varje enskilt ämne som katekesen tar upp. Det är ett budskap som är i stånd att svara på den längtan efter det oändliga som döljer sig i varje människas hjärta.»⁸

Även om betoningen av *kerygmat* föranlett oss att lägga fram en *kerygmatisk katekes*, förminskar den inte värdet av mystagogin – sakramentens inneboende undervisning – eller av det vittnesbörd som är utflödet av kärleken till vår nästa.

Bara ur ett yligt perspektiv kan den första förkunnelsen uppfattas som ett verktyg för att övertyga någon annan.

Förkunnelsen av evangeliet är vittnesbörd om ett möte och har sitt fokus

7. Franciskus, *Evangelii gaudium* (2013), nr 273.

8. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 164–165.

på Jesus Kristus, Guds Son, som inkarnerats i mänsklighetens historia för att fullborda uppenbarelsen om Faderns frälsande kärlek.

Utifrån denna trons kärna överlämnar sig *lex credendi* åt *lex orandi*, och tillsammans låter de den troendes liv bli ett kärlekens vittnesbörd som gör förkunnelsen trovärdig. Så kan var och en känna sig involverad i en självförverkligande process, som leder till att frågan om mening ges ett slutgiltigt och definitivt svar.

De tre delarna i *Direktorium för katekes* framställer därför katekesen som en del av det högre syftet: evangelisation. Biskoparna, som var de första att ta emot detta dokument, kommer nu, tillsammans med biskopskonferenserna, de kateketiska kommissionerna och de många kateketerna, att kunna gå igenom denna systematiska framställning som syftar till att tydliggöra vad som är katekesens mål, nämligen det levande mötet med Herren som förvandlar livet.

Den kateketiska processen skildras i direktoriet med fokus på livets existentiella frågor, så som de berör olika grupper av människor i deras livssituation och livsmiljö. Utbildningen av kateketer ägnas stort utrymme, eftersom det är särskilt angeläget att denna tjänst återtar sin plats inom den kristna gemenskapen. I själva verket är det endast de kateketer som uppfattar sin tjänst som en kallelse som bidrar till att katekesen blir verksam.

Slutligen: just eftersom katekesen är sprungen ur ett möte, bär den ett stort ansvar för att tron inkultureras, och kan slå rot i en viss tid och kultur. I en sådan process kan det uppstå språkbruk och metoder som genom sina olika uttryck framhäver den universella kyrkans rikedom ännu tydligare.

Påvliga rådet för främjandet av ny evangelisation, som fick ansvar för kyrkans katekes genom det apostoliska brevet *Fides per doctrinam* (2013), vet att *Direktorium för katekes* är ett verktyg med förbättringspotential.⁹ Dokumentet gör inga anspråk på att vara fullständigt, utan riktar sig till delkyrkorna i syfte att uppmuntra och stötta dem i arbetet med att ta fram egna riktlinjer.

9. Påvliga rådet för främjandet av ny evangelisation slogs samman med den tidigare Kongregationen för folkens evangelisering och ändrade 2022 namn till Dikasteriet för evangelisation.

*Helige Toribio
av Mogrovejo
(1538–1606),
ärkebiskop av
Lima, Peru.
© Museo
Nacional de
Bellas Artes.*

Många experter har bidragit till *Direktorium för katekes*, som ett uttryck för kyrkans universalitet. Biskopar, präster och kateketer har granskat dokumentet under processens olika faser. Både kvinnor och män har varit involverade i detta krävande arbete, som vi hoppas ska utgöra ett gott bidrag i vår tid. Till alla dem vill vi rikta vårt uppriktiga och personliga tack för det storartade arbete som de har utfört med sakkunskap, entusiasm och utan ersättning.

Av en tillfällighet godkändes *Direktorium för katekes* under minnesgudstjänsten för helige Toribio av Mogrovejo (1538–1606) ett relativt okänt helgon som genom sin gärning spelade en stor roll för att utveckla evangelisation och katekes.

Denna lekman och framstående jurist följde i den helige Ambrosius fotspår. Han föddes i en adelsfamilj i Mallorca och utbildade sig vid universitetet i Valladolid och senare i Salamanca, där han blev professor. Som ordförande för tribunalen i Granada blev han vigd till biskop och sändes av påve Gregorius XIII till Lima i Peru.

Han uppfattade evangelisation och katekes som sina främsta uppgifter som biskop, och hänvisade gärna till den helige Tertullianus med orden: »Kristus är sanning, inte en sedvänja«.

Detta upprepade han ofta, särskilt för de konkvistadorer, eller erövrare, som förtryckte ursprungsfolken, vilka de betraktade som kulturellt underlägsna, och för de präster som inte hade mod nog att försvara de fattigas intressen.

Han var en outtröttlig missionär, som reste genom sitt stift för att i första hand förkunna Guds ord för ursprungsbefolkningen på ett enkelt och lättbegripligt språk. Under sina tjugofem år som biskop organiserade han stifts- och provinssynoder, verkade som kateket och skrev de första katekeserna för den sydamerikanska ursprungsbefolkningen – på spanska, quechua och aymara.

Hans evangelisationsarbete bar oväntad frukt bland de tusentals urinvånare som kom till tro efter att ha mött Kristus genom denna biskops barmhärtighetsgärningar. Det var också han som förmedlade konfirmationens sakrament till två av kyrkans helgon: Martin de Porres (1576–1639) och Rosa av Lima (1586–1617). År 1983 utnämnde påve Johannes Paulus II den helige Toribio av Mogrovejo till de latinamerikanska biskoparnas skyddshelgon. Därför ställer vi också *Direktorium för katekes* under denna betydande katekets beskydd.

Påve Franciskus har skrivit:

Överallt i Guds heliga och troende folk utgjuter den helige Ande sin helgelse [...]. Jag tänker gärna på heligheten i Guds folks tålmod: hos föräldrar som med sådan kärlek fostrar sina barn, hos män och kvinnor som sliter för att försörja sin familj, hos sjuka, hos gamla ordenssystrar som inte har slutat le. I denna beslutsamhet att gå framåt dag efter dag ser jag

den kämpande kyrkans helighet. Inte sällan är detta en helighet »i huset bredvid«, hos dem som är våra grannar och som återspeglar Guds närvaro [...]. Vi är alla kallade att vara helgon och leva i kärlek och vittna personligen i varje dags förpliktelser, just där vi står. Är du gudsvigd? Var helig genom att med glädje leva din gåva av dig själv. Är du gift? Var helig genom att älska och utge dig för din maka eller make, så som Kristus har gjort för kyrkan. Är du arbetare? Var helig genom att utföra din uppgift i de andras tjänst samvetsgrant och kompetent. Är du mor eller far eller mormor eller morfar? Var helig genom att tålmodigt visa barnen hur man följer Kristus. Har du makt över andra? Var helig genom att kämpa för det allmänna bästa och göra avkall på personliga fördelar.¹⁰

Det avgörande ordet när det nya *Direktorium för katekes* läggs fram är »helighet«. Helighet är tecknet på den livsstil som också kateketer är kallade att anamma, med konsekvens och trofasthet. Men de är inte ensamma på denna krävande resa. I varje del av världen kan kyrkan visa på förebilder, kateketer som uppnått helighet – och rentav martyrskap – genom att dag för dag leva i sin tjänst. Deras vittnesbörd har burit frukt, och gör det tänkbart att var och en av oss också i vår tid kan hålla ut i detta äventyr: även i det tysta, slitsamma och ibland otacksamma arbetet som det innebär att vara kateket.

Vatikanen, den 23 mars 2020

S:t Toribio av Mogrovejos liturgiska minnesdag

+ Salvatore Fisichella
titulärärkebiskop av Voghenza, ordförande

+ Octavio Ruiz Arenas
ärkebiskop emeritus av Villaviciencia, sekreterare

10. Franciskus, *Gaudete et exsultate* (2018), nr 6–7, 14.

Inledning

1. Katekesen är en fullödig del av den omfattande förnyelseprocess som kyrkan är kallad till, för att kunna vara trogen Jesu Kristi bud att alltid och överallt förkunna hans evangelium (jfr Matt 28:19). Den är till sitt väsen en del av evangelisationsarbetet, och ska hjälpa Kristi lärjungar att fördjupa sin tro och låta den komma till uttryck genom hela livet. Därför står också katekesen i levande relation till liturgin och till kärleken till vår nästa, och synliggör tillsammans med dem den enhet i det nya livet som flödar fram ur dopet.

2. Med hänvisning till denna förnyelse har påve Franciskus i sin apostoliska uppmaning *Evangelii gaudium* pekat på några av katekesens särdrag, som direkt förenar den med förkunnelsen av evangeliet i världen av i dag.

Kerygmatis katekes,¹¹ som rör vid trons hjärta och fångar själva kärnan i det kristna budskapet, åskådliggör hur den helige Ande förmedlar Guds frälsande kärlek i Jesus Kristus och fortsätter att ge av sig själv, så att varje människa kan vinna livets fullhet. *Kerygmats* olika uttrycksformer erbjuder vägar till fördjupning och öppnar existentiella dörrar in i mysteriet.

Katekes som *mystagogisk initiation*¹² visar på den levande kristna gemenskapen som trons verkliga hemort. Det är en process som sker stegvis och dynamiskt, som är rik på tecken och språkliga uttryck och som rör vid människans olika dimensioner. I detta finns en intuitiv och allt mer angelägen insikt som är fast förankrad i kateketisk reflektion och i kyrkans pastoralas arbete, nämligen att katekesen ska låta sig inspireras av katekumenatet.

11. Jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 164–165.

12. Jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 166.

3. När katekesen på detta sätt betraktas ur ett missionsperspektiv, framstår också målet för den kateketiska processen i ett nytt ljus. Förståelsen av hur människan tar till sig kunskap gör att det mål som läroämbetet satt upp för katekesen, *den innerliga livsgemenskapen med Kristus*, också ska ses som något som förverkligas genom att vi är andliga medvandrare på den vägen.

Att internalisera evangeliet sker i själva verket i en komplex process som inbegriper hela människan och all hennes unika livserfarenhet. Målen kan bara uppnås genom en katekes som strävar efter att hjälpa varje individ att finna sitt eget unika *svar på trons tilltal*. Därför betonar *Direktorium för katekes* hur viktigt det är att katekesen utvecklar en *trons mentalitet* som *förvandlar hela människan* och som ytterst är *Andens verk*. Detta är en ursprunglig och oundgänglig form av *trons inkulturation*.

4. Vid nytolkningen av katekesens väsen och mål betonar *Direktorium för katekes* flera perspektiv som sprungit ur de senaste årtiondenas urskillning inom kyrkan, och som går som en röd tråd genom dokumentet.

- En fast tillit till *den helige Ande* – närvarande och verksam i kyrkan, i världen och i människohjärtat – gör att det kateketiska arbetet kan ske i en anda av glädje, frid och ansvar.
- Tron kommer ur den *kärlek som längtar efter alltmör kunskap om Herren Jesus*, som lever i kyrkan. Det betyder att troende som initieras i det kristna livet också leds in i ett levande möte med honom.
- Kyrkan, gemenskapens mysterium, får liv och kan bära fram nytt liv genom Anden. Detta sätt att se på tron bekräftar den *kristna gemenskapens roll* som naturlig plats för det kristna livets tillblivelse och mognad.
- Evangelisation, och som en del av den även katekesen, är framför allt en *andlig* process. Därför behövs kateketer som är sanna »Andens förkunnare« och trogna medarbetare till herdarna.
- Alla döpta troende har en inneboende värdighet som Guds barn. Var och en är *aktiv deltagare* i katekesen, inte en passiv konsument

eller mottagare av tjänster, och därför kallad att bli en äkta, missionerande lärjunge.

- Att leva trons mysterium i termer av att ha en relation med Herren får följderna för hur evangeliet förkunnas. Det kräver att vi söker *överbvinna varje motsättning mellan innehåll och metod*, mellan tro och liv.

5. Ett kriterium som varit vägledande för denna utgåva av *Direktorium för katekes* är att katekesen ska utforskas inom ramen för evangelisationen. Det var den teologiska förnyelsen under första hälften av förra århundradet som visade att katekes måste förstås som mission. Andra Vatikankonciliet och läroämbetet i anslutning till det uppmärksammade och satte ord på den starka kopplingen mellan evangelisation och katekes, och såg till att den anpassades efter samtidens behov. Så kan kyrkan, som »till själva sin natur är missionerande»,¹³ med tillförsikt träda in i denna evangelisationens nya fas som den helige Ande kallar henne till. Med engagemang och ansvar måste vi söka ett nytt språk för att kommunicera tron. Allteftersom sättet att förmedla tron förändras, söker kyrkan efter att avkoda några av de tidens tecken som Gud använder för att visa henne vilken väg hon ska välja. Några av de tecken som spelar en särskild roll är betydelsen av den troende själv och hennes livserfarenhet; relationer och kärlek; allt som skänker människan verklig mening, och återupptäckten av det som på djupet är vackert och uppbyggligt. Sådana strömningar inom samtidskulturen ger kyrkan möjlighet att nå ut med tron och dess förkunnelse på ett nytt sätt. De utgör grunden för hennes *förvandling i missionsarbetet* och motiverar henne till *pastoral omvändelse*.

6. Precis som *Allmänt direktorium för katekes* (1997) byggde vidare utifrån *Allmänt kateketiskt direktorium* (1971), står *Direktorium för katekes* i dynamisk kontinuitet med tidigare dokument. Man får inte glömma att viktiga skeenden på olika sätt präglat kyrkan de två senaste årtiondena, och lett till en djupare förståelse för trons och evangelisationens mysterier.

13. Andra Vatikankonciliet, *Ad gentes* (1965), nr 2.

Här måste man först och främst nämna den helige Johannes Paulus II och hans produktiva pontifikat. Hans apostoliska skrivelse *Catechesi tradenda* (1979) innebar att katekesen fick en helt ny impuls. Påve Benedikt XVI betonade vid flera tillfällen katekesens betydelse för den nya evangelisationen – något som han gav ett konkret uttryck genom det apostoliska brevet *Fides per doctrinam* (2013). Senast pekade påve Franciskus i sin apostoliska uppmaning *Evangelii gaudium* (2013) på det oupplösliga bandet mellan katekes och evangelisation, i synnerhet mot ljuset av en kultur som utmärks av möte och dialog.

Också andra stora händelser har inverkat på den kateketiska förnyelsen, så som Jubelåret 2000, Trons år (2012–2013), Barmhärtighetens jubelår (2015–2016) och de senaste biskopssynoderna. Några av de viktigaste synoderna i sammanhanget är *Guds ord i kyrkans liv och mission* (2008); *Den nya evangelisationen och förmedlingen av den kristna tron* (2012); *Familjens kallelse och uppdrag i kyrkan och den samtida världen* (2015); samt *Unga, tron och kallelseurskillning* (2018). Slutligen bör här också nämnas *Katolska kyrkans lilla katekes* (2005), ett enkelt och lättillgängligt redskap för att ge kunskap om tron.

7. Innehållet i *Direktorium för katekes* har fått en ny och systematisk struktur, som utgår från kyrkans situation och från olika pastorala områden. I den första delen (*Katekes inom ramen för kyrkans evangelisationsuppdrag*) presenteras grunderna för arbetet. Guds uppenbarelse och hur den förmedlas av kyrkan blir upptakten för en reflektion om evangelisation i världen av i dag, och landar i den uppmaning till omvändelse i missionens tjänst som omfattar även katekesen (*kapitel I*). Detta beskrivs närmare i det efterföljande kapitlet, som fokuserar på katekesens natur, målsättning, uppgifter och källor (*kapitel II*). Genom sin identitet (*kapitel III*) och sin utbildning (*kapitel IV*) synliggör och gestaltar kateketen den kyrkliga katekettjänsten. Därutöver vill vi i denna del särskilt lyfta fram kapitlet om utbildning, som rymmer viktiga perspektiv vad gäller kateketisk förnyelse.

8. Del två (*Den kateketiska processen*) ser närmare på katekesens inre dynamik. Först och främst presenteras det paradigm som utgör Guds pedagogik i frälsningshistorien, och som inspirerar kyrkans tillvägagångssätt i katekesen (*kapitel V*). I ljuset av detta paradigm uppställs de teologiska kriterierna för evangeliets förkunnelse på nytt, i överensstämmelse med behoven i den samtida kulturen. Dessutom presenteras *Katolska kyrkans katekes* i sitt teologiskt-kateketiska sammanhang (*kapitel VI*). *Kapitel VII* handlar om katekesens olika metoder och berör bland annat språket. Denna andra del avslutas med en presentation av hur katekes kan gestaltas i olika sammanhang och grupper (*kapitel VIII*). Vi är medvetna om att de kulturella omständigheterna ser väldigt olika ut i världen och att det krävs ett fördjupat arbete på lokal nivå. Trots det vill vi presentera en analys av några allmänna kännetecken för detta omfattande ämne, med utgångspunkt i synoderna om familjen och ungdomar. Avslutningsvis uppmanar *Direktorium för katekes* lokalkyrkorna att reflektera över hur katekesen kan gestaltas för personer med funktionsnedsättning, för migranter och för frihetsberövade.

9. Del tre (*Katekes inom lokalkyrkan*) visar hur förkunnelsen av Guds ord gestaltas konkret i det kyrkliga livet. Lokalkyrkorna, som alla har sina särdrag, förkunnar ju evangeliet i de olika sammanhang där de är rotade (*kapitel IX*).

I denna del framhålls det unika hos de östliga kyrkorna, som har en egen kateketisk tradition. Varje kristen gemenskap behöver sätta sig in i den nutida världens komplexitet, där många olika aspekter samverkar med varandra (*kapitel X*). Den värld som kyrkan betjänar består av en mångfald geografiska sammanhang, religiösa kontexter och kulturella förhållanden. Även om de inte i sig rör kyrkans katekes behöver de finnas med som betingelser för arbetet. Andra frågor som måste hanteras är bioetik och den digitala kulturen, två ämnen som präglar nutidens stora debatter. I *Kapitel XI* vänder vi åter blicken mot lokalkyrkorna. Här beskrivs trons inkulturation och de teologiska ramar som gäller för den, vilket kommer till uttryck genom arbetet med att ta fram katekeser på nationell nivå.

Direktorium för katekes avslutas med en presentation av de olika kyrliga organ som står i katekesens tjänst (*kapitel XII*).

10. Detta nya *Direktorium för katekes* lägger fram grundläggande teologiska och pastorala principer, liksom några allmänna riktlinjer som är relevanta för katekesen i vår tid. Naturligtvis ankommer det på lokalkyrkorna att tillämpa katekesen och ta fram de riktlinjer som krävs, utifrån de gemensamma, grundläggande principerna och det egna kyrkliga sammanhanget. *Direktorium för katekes* ska alltså ses som ett underlag för de nationella eller lokala direktorier som utarbetas och publiceras av behöriga organ, och som kan förmedla de generella riktlinjerna på det språk som gäller i det aktuella kyrkliga sammanhanget. *Direktorium för katekes* står därför till tjänst för biskopar, biskopskonferenser och de pastorala och akademiska organ som verkar inom katekes och evangelisation. Här finner dessutom kateketerna stöd och uppmuntran i sin trogna tjänst för att få sina trossyskon att växa i tron.

DEL 1

Katekes inom ramen för kyrkans evangelisationsuppdrag

KAPITEL I

Att föra uppenbarelsen vidare

1. Jesus Kristus,
den som uppenbarar Fadern

Guds försyn uppenbaras

11. Allt som kyrkan är och gör har sin yttersta grund i det faktum att Gud, i sin godhet och vishet, velat uppenbara sin viljas mysterium genom att meddela sig med människorna. Den helige Paulus beskriver detta mysterium så här: Gud har, i Kristus, »före världens skapelse [...] utvalt oss i honom till att stå heliga och fläckfria inför sig i kärlek. Han har förutbestämt oss till att få söners rätt genom Jesus Kristus» (Ef 1:4–5). Sedan skapelsens början har Gud aldrig upphört med att kommunicera denna frälsningsplan till människan och att visa tecken på sin kärlek. »Om människan kan avvisa eller glömma Gud, så upphör ändå inte Gud att kalla varje människa att söka honom för att hon skall leva och finna lyckan.»¹⁴

12. Gud sätter sin plan i verket på ett nytt och slutgiltigt sätt genom att sända oss sin Son som människa, så att vi genom honom »i den heliga Anden kan nalkas Fadern och bli delaktiga av den gudomliga naturen».¹⁵ Uppenbarelsen är ett initiativ sprunget ur Guds kärlek och med gemenskapen som mål: I denna uppenbarelse talar den osynlige Guden (jfr Kol 1:15;

14. KKK, nr 30.

15. Andra Vatikankonciliet, *Dei verbum* (1965), nr 2.

1 Tim 1:17) med sin överflödande kärlek till människorna som sina vänner (jfr 2 Mos 33:11; Joh 15:14–15) och finns bland dem (jfr Bar 3:38) för att inbjudas dem till gemenskap med sig och ta upp dem i denna.¹⁶

Uppenbarelsens plan förverkligas genom gärningar och ord, vilka är nära förknippade med varandra: Guds gärningar i frälsningshistorien uppenbarar och bekräftar läran och den verklighet som kommit till uttryck i ord. Orden å sin sida kungör gärningarna och kastar ljus över den hemlighet som ligger i dem.¹⁷

Genom att leva som människa bland människor uppenbarar Jesus Guds hemligheter och för frälsningsgärningen till sin fullbordan.

Därför har han – om vilken det heter att den som har sett honom har sett Fadern (Joh 14:9) – genom allt han var och visade, i ord och gärningar, med tecken och under men framför allt genom sin död och ärorika uppståndelse från de döda samt till sist genom sändandet av sanningens Ande slutfört och fullbordat uppenbarelsen. Således bekräftar han med ett gudomligt vittnesbörd att Gud förvisso är med oss för att befria oss ur dödens och syndens mörker och uppväcka oss till evigt liv.¹⁸

13. Gud har uppenbarat sin kärlek och ur den gudomliga planens djup flödar det nya i den kristna förkunnelsen fram: »för alla folk kan vi förkunna: *Gud har visat sig. Personligen. Och nu är vägen till honom öppen. Det nya med det kristna budskapet består inte av en idé utan av ett faktum: Gud har visat sig.*»¹⁹ Just för att den erbjuder nytt liv – ett liv utan synd, livet som hans barn, liv i överflöd, det eviga livet – är denna förkunnelse så vacker: »[...] syndernas förlåtelse och rättfärdighet, helgelse och återlösning, detta att verkligen vara ett Guds barn, det himmelska arvet, och släktskap med

16. Andra Vatikankonciliet, *Dei verbum*, nr 2.

17. Andra Vatikankonciliet, *Dei verbum*, nr 2.

18. Andra Vatikankonciliet, *Dei verbum*, nr 4.

19. Benedikt XVI, *Verbum Domini* (2010), nr 92.

Guds Son. Vilka nyheter kan vara vackrare än detta? Gud på jorden och människan i himlen!»²⁰

14. Den kristna förkunnelsen förmedlar Guds plan, som är:

- kärlekens mysterium: människan är älskad av Gud, och är kallad att svara honom och bli till ett kärlekens tecken för sina bröder och systrar;
- uppenbarelsen om den innersta sanningen om Gud som Treenig och om människans kallelse att bli som ett barn i Kristus, källan till hennes värdighet;
- erbjudandet om frälsning för alla folk genom Jesu Kristi påskmysterium, Guds gåva av nåd och barmhärtighet, som innebär befrielse från allt ont, från synden och från döden;
- den definitiva kallelsen att återsamla den skingrade mänskligheten i kyrkan, och på så sätt redan här och nu uppnå den gemenskap med Gud och den folkens förbrödring som ska fullbordas först vid tidens slut.

Jesus förkunnar frälsningens evangelium

15. I början av sitt verk på jorden förkunnar Jesus det kommande Gudsriket och utför tecken som visar »att han hade blivit sänd att förkunna ett glädjebud (jfr Luk 4:18) till de fattiga och att han gjorde detta tydligt genom att med sitt liv bekräfta att Guds rike är för alla människor».²¹ Han börjar hos de fattigaste och hos syndarna och kallar dem till omvändelse (jfr Mark 1:15). Han öppnar och förkunnar Guds rike för varje människa. Jesus Kristus är, med sitt liv, uppenbarelsens fullkomning: han är det absoluta uttrycket för Guds barmhärtighet, liksom för den kallelse till kärlek som är nedlagd människans hjärta. »Han visar oss att *Gud är kärlek* (1 Joh 4:8) och lär oss samtidigt att det nya budet, kärleksbudet, är grundlagen för människans fulländning och därför också för världens förvandling.»²²

20. Johannes Chrysostomos, *In Matthæum*, I.2.

21. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 163.

22. Andra Vatikankonciliet, *Gaudium et spes* (1965), nr 38.

Att träda i gemenskap med honom och följa honom innebär att fylla livet med fullhet och sanning: »Den som följer Kristus, den fullkomliga människan, blir själv mer människa«. ²³

Efter sin död och uppståndelse sände Herren den helige Ande för att fullborda frälsningsverket, och sände ut sina lärjungar att fortsätta hans uppdrag i världen. Ur den Uppståndnes missionsbefallning härrör de närbesläktade orden om evangelisation: »förkunna« (Mark 16:15), »gör alla folk till lärjungar, döpa dem [...] och lär dem« (Matt 28:19–20), »ni skall vittna om mig« (Apg 1:8), »gör detta till minne av mig« (Luk 22:19), »att ni skall älska varandra« (Joh 15:12). Så tar en förkunnelsedynamik form, där det finns ett nära samband mellan att bejaka Guds verkan i varje människohjärta, att ledas av den helige Ande och att vara öppen för alla människor i världen. Evangelisationen svarar därmed mot vår »rika, sammansatta och dynamiska verklighet« ²⁴ och sker på olika vägar: genom vittnesbörd och förkunnelse, ord och sakrament, personlig omvändelse och samhällsförändringar. Alla dessa handlingar kompletterar och berikar varandra. Kyrkan utför denna uppgift fortlöpande, utifrån sin rika erfarenhet av förkunnelse och under ledning av den helige Ande.

2. Tron på Jesus Kristus: Svaret till den Gud som uppenbarar sig

17. Varje människa som uppriktigt söker tillvarons mening, påmanad av sitt hjärtas oro, kan finna sig själv helt och fullt i Kristus. I hans närhet vet hon att hon vandrar längs sanningens vägar. Guds ord tydliggör människans natur som relationsvarelse och visar hur hon är kallad att på ett barnligt sätt efterlikna Kristus: »Du, o Gud, har skapat oss till Dig och vårt hjärta är oroligt till dess det finner vila i Dig.« ²⁵

23. Andra Vatikankonciliet, *Gaudium et spes*, nr 41.

24. Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 17.

25. Augustinus av Hippo, *Bekännelser*, I.1.1.

När Gud rör vid en människa kallas hon att svara, i lydnad mot tron och i samklang med sitt eget förstånd och sin vilja, och att frimodigt ta emot »Guds nåderika evangelium« (Apg 20:24). Så finner den troende »vad han alltid sökt efter och får det i överflöd. Tron svarar på denna »vän-tan«, ofta omedvetet och alltid med en begränsad kunskap om sanningen om Gud, människan och det öde som väntar henne».²⁶

18. Kristen tro handlar framför allt om att ta emot Guds kärlek, uppenbarad i Jesus Kristus, att hålla fast vid honom och att frivilligt följa honom. Detta »ja« till Jesus Kristus innefattar två dimensioner: en tillitsfull överlåtelse till Gud (*fides qua*) och ett kärleksfullt samtycke till allt som han har uppenbarat för oss (*fides quæ*). »S:t Johannes för fram vikten av den personliga relationen med Jesus för vår tro genom att använda olika former av verbet »tro«. Utöver att »tro på« att det som Jesus säger är sant (jfr Joh 14:10; 20:31) talar Johannes också om att »tro« Jesus och att »sätta tro till« Jesus. Vi »tror« Jesus när vi accepterar hans ord, alltså hans vittnesbörd, eftersom han är sannfärdig (jfr Joh 6:30). Vi »sätter vår tro till« Jesus när vi personligen välkomnar honom in i våra liv och rör oss mot honom, håller oss till honom i kärlek och följer i hans fotspår (jfr Joh 2:11; 6:47; 12:44)»²⁷ på den resa som varar under en hel livstid. Att tro innebär därför att man säger »ja« på två sätt: »man säger »ja« till personen och till sanningen; och sanningen bejakar man genom att ha förtroende för den person som vittnar om den»²⁸, han som själv är den intygade sanningen. Det blir till ett samtycke i hjärta, sinne och handling.

19. Tron är en gåva från Gud och en gudomlig dygd. Den föds inom oss som en nådens frukt och som ett frivilligt gensvar till den helige Ande – Anden som rör hjärtat till omvändelse, vänder det mot Gud och låter »alla

26. *Allmänt direktorium för katekes* 1997, nr 55.

27. Franciskus, *Lumen fidei* (2013), nr 18. Jfr Thomas av Aquino, *Summa theologiae*, II–II, q. 2 a. 2.

28. KKK, nr 177.

människor känna ljuvligheten i att bejaka sanningen och tro på den.²⁹ Tron leder oss till Gud, och till att prisa och smaka honom som kärlek (jfr 1 Joh 4:7–16). Tron, detta personliga mottagande av Guds gåva, är inte irrationell eller blind. »Såväl förnuftets ljus som trons ljus har sitt ursprung i Gud, [...] därför kan ingen motsättning råda dem emellan.«³⁰ I själva verket kompletterar tro och förnuft varandra: medan förnuftet hindrar tron från att hemfalla åt fideism, som förkastar alla rationella argument för tron, eller fundamentalism, är det tron i sig som »gör det möjligt att tränga in i mysteriet på ett sätt som tillåter oss att förstå det som en sammanhängande helhet«.³¹

20. Tro medför en djupgående existentiell förvandling genom Anden, en hjärtats omvändelse, *metanoia*, som »manifesterar sig på alla nivåer i den kristnes tillvaro: i det inre livet av tillbedjan och lydnad för Guds vilja, i aktiv medverkan i kyrkans mission, i äktenskap och familjeliv, i yrkeslivet, i uppfyllandet av ekonomiska och sociala förpliktelser«.³² Den som tar emot trons gåva blir »en ny skapelse, en ny varelse som Guds barn, en *son i Sonen*«.³³

21. Tron är visserligen en personlig handling, men är ändå inget individuellt och privat val; den sker i en relation och i en gemenskap. Den kristna människan föds fram ur kyrkans moderliv; hennes tro är en delaktighet i den kyrkans tro som alltid föregår hennes egen. Hennes personliga tros-handling är ett svar på den levande hågkomsten av en händelse som kyrkan förmedlat till henne. Därför kan tron hos en Kristi lärjunge väckas, bevaras och föras vidare endast inom ramen för kyrkans gemensamma tro, där dopets »jag tror« förenas med hela kyrkans »vi tror«.³⁴ Varje troende ansluter

29. Andra Vatikankonciliet, *Dei verbum*, nr 5.

30. Johannes Paulus II, *Fides et ratio* (1998), nr 43.

31. Johannes Paulus II, *Fides et ratio*, nr 13.

32. *Allmänt direktorium för katekes*, (1997), nr 55.

33. Franciskus, *Lumen fidei* (2013), nr 19.

34. Jfr KKK, nr 166–167.

sig därför till lärjungarnas skara och gör kyrkans tro till sin egen. På så sätt blir den troende en del av kyrkans mission, tillsammans med hela Guds folk på resa genom historien, och frälsningens universella sakrament.

3. Uppenbarelsen förmedlad genom kyrkans tro

22. Uppenbarelsen är riktad till hela mänskligheten, eftersom Gud »vill att alla människor skall räddas och komma till insikt om sanningen« (1 Tim 2:4). »Vad Gud hade uppenbarat till frälsning för alla folk, det skulle – enligt vad han i sin stora godhet har bestämt – bibehållas oförvanskat för alla tider och föras vidare till alla släkten«. ³⁵ Därför instiftade Jesus Kristus kyrkan på apostlarnas grund. Hon uppfyller igenom historien samma sändning som Jesus mottagit från Fadern. Kyrkan är oskiljbar från *Sonens sändning* och från den *helige Andes sändning* eftersom de är del av en och samma frälsningsplan. ³⁶

23. Det är ytterst den helige Ande som verkar i den kyrkliga sändningen: i kyrkan och i dem som kyrkan behöver nå, och som på sätt och vis också behöver nå kyrkan, eftersom Gud handlar i vars och ens hjärta.

Den helige Ande fortsätter att skänka nytt liv åt den kyrka som lever enligt Guds ord, och hjälper henne att växa i förståelse av evangeliet. Anden sänder ut henne och stödjer henne i uppgiften att evangelisera världen. Det är Anden själv som sår ordets frö i mänsklighetens inre. Anden väcker längtan och inspirerar till goda gärningar, gör människan mottaglig för evangeliet och skänker tro, så att hon med hjälp av kyrkans vittnesbörd urskiljer Guds röst och kärleksfulla närvaro. Kyrkan tar emot denna Andens mystika gärning i lydnad och tacksamhet; hon är hans levande och följsamma redskap när hon vägleder oss mot den fullkomliga sanningen (jfr Joh 16:13) och berikas själv i mötet med dem som hon förmedlar evangeliet till.

35. Andra Vatikankonciliet, *Dei verbum*, nr 7.

36. Jfr Andra Vatikankonciliet, *Ad gentes*, nr 3–4.

24. Apostlarna har varit trogna sitt gudomliga mandat och fört vidare allt de tagit emot, genom vittnesbörd, gärningar och förkunnelse, och genom de institutioner och skrifter som inspirerats av den helige Ande.

För att evangeliet oförvanskat och levande skulle bevaras i kyrkan för all framtid, lämnade apostlarna efter sig biskopar att vara deras efterföljare, efter att till dem »överfört det läroämbete som de själva hade innehaft».³⁷

Denna från apostlarna kommande tradition förkovras i kyrkan med den heliga Andens bistånd. Ty förståelsen av traderade ordningar och ord växer när de troende med eftertanke och studium begrundar dem i sitt hjärta (jfr Luk 2:19, 51), när de får djupare insikter i andliga ting, och när de lyssnar till förkunnelsen.³⁸

25. I enlighet med Herrens bud har evangeliet förmedlats på två sätt: »genom det levande överförandet av Guds Ord (vilket man helt enkelt kallar för tradition) och genom den heliga Skrift, som är samma frälsningsbudska-
skap i skriftlig form».³⁹ Traditionen och den heliga Skrift är alltså nära förbundna och sammanflätade, och springer ur samma källa: Jesu Kristi uppenbarelse. De flyter samman i en enda ström, det kyrkliga troslivet, och de verkar för samma syfte, som är att göra hela Jesu Kristi mysterium verksamt och levande i kyrkan.

26. Traditionen är inte främst en samling trossatser, utan ett liv i tro som förnyas varje dag. Den mognar och »konsolideras med åren, utvecklas under tiden, fördjupas när den åldras».⁴⁰ Det är kyrkans läroämbete, under den helige Ande ledning och smort med sanningens krisma, som ålagts att på ett autentiskt sätt uttolka det Gudsord som det tjänar. Läroämbetet har i uppgift att bevara uppenbarelsen i dess fullhet – Guds

37. Andra Vatikankonciliet, *Dei verbum*, nr 7.

38. Andra Vatikankonciliet, *Dei verbum*, nr 8.

39. *Katolska kyrkans lilla katekes*, nr 13.

40. Vincent av Lérins, *Commonitorium primum*, XXIII.9.

Ord som det återfinns i traditionen och den heliga Skrift – och att föra den vidare. Det levande läroämbetet uttolkar uppenbarelsen på ett konsekvent sätt, och är samtidigt underordnat den.⁴¹

27. Ytterst sett är det »genom den helige Andes verk och under läroämbetets vägledning som kyrkan till varje ny generation för vidare allt det som uppenbarats i Kristus. Kyrkan lever i vissheten om att hennes Herre, som talade i det förgångna, i dag fortsätter att kommunicera sitt ord genom den levande traditionen och i den heliga Skrift. Guds ord ges oss i den heliga Skrift som ett inspirerat vittnesbörd om uppenbarelsen; tillsammans med kyrkans levande tradition, utgör den trons främsta regel«⁴² och är evangelisationens primära källa. Guds ord är källan som alla andra källor förhåller sig till.

Uppenbarelse och evangelisation

28. Kyrkan, frälsningens universella sakrament, lyder Andens maningar, lyssnar till uppenbarelsen, för den vidare och ger sitt stöd åt det gensvar som tron väcker. »Så bibehåller kyrkan – i sin lära, sitt liv och sin gudstjänst – och så för hon vidare från släkte till släkte allt vad hon själv är och allt vad hon tror på«.⁴³ Mandatet att evangelisera alla folk är därför hennes huvudsakliga uppdrag. »Att förkunna evangeliet är sannerligen kyrkans särskilda nåd och uppdrag, hennes djupaste identitet. Hon finns till för att evangelisera«.⁴⁴ Hon inleder dock alltid detta uppdrag med att evangelisera sig själv. Hon är en gemenskap av troende, som bärs av och delar ett hopp och lever i broderlig kärlek, och därför har hon behov av att ständigt höra om innehållet i sin tro, skälen för sitt hopp, det nya kärleksbudet [...]. Detta betyder kort sagt att hon alltid måste lyssna till förkunnelsen för att med bibehållen friskhet, iver och kraft sprida evangeliet.⁴⁵

41. Jfr Andra Vatikankonciliet, *Dei verbum*, nr 10.

42. Benedikt XVI, *Verbum Domini*, nr 18.

43. Andra Vatikankonciliet, *Dei verbum*, nr 8.

44. Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 14.

45. Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 15.

29. Att evangelisera handlar inte i första hand om att förmedla en lära, utan snarare om att förkunna den levande Jesus Kristus. Kyrkans evangelisationsuppdrag är det främsta uttrycket för Guds uppenbarelseplan; Guds Son antar kött, träder in i historien och blir en människa bland människor. Evangelisationen konkretiserar denna Kristi förblivande närvaro, så att de som söker sig till kyrkan för att »rädda sitt liv« (Matt 16:25) kan finna vägen genom honom och öppna sig för en ny horisont.

30. Evangelisationens yttersta mål är att fullända det mänskliga livet. Medan det kristna väst beskrivit detta med begreppet »frälsning« har det kristna öst föredragit att tala om »gudomliggörande«. Varför blev Gud människa? »För att frälsa oss«, säger väst.⁴⁶ »Så att människan kan bli Gud«, förklarar öst.⁴⁷ Uttrycken kompletterar i själva verket varandra. Gud blev människa för att vi skulle bli sådana människor som han avsåg och skapade oss till att vara: människan som ikon till Sonen; människan som frälsts från ond-ska och död för att få del i den gudomliga naturen. Troende kan erfara denna frälsning redan här och nu, men dess fullkomnande sker först vid uppståndelsen.

Evangelisationsprocessen

31. Det är genom kyrkans evangelisation, inspirerad och buren av den helige Ande, som evangeliet förkunnas och sprids runt om i världen. I denna process⁴⁸

- drivs kyrkan av *kärleken till nästan*, när hon genomströmmar och förvandlar tingens ordning, rör vid olika kulturer och erbjuder dem evangeliet, så att de förnyas inifrån;

46. Se exempelvis Anselm av Canterbury *Cur Deus homo* II.18: »Gud blev människa för att han skulle kunna frälsa mänskligheten.«

47. Se exempelvis Gregorius av Nyssa, *Kateketiska föreläsningar*, 37.4: »Så blandade sig det uppenbarade Ordet med den förgängliga mänskliga naturen för att det mänskliga skulle gudomliggöras genom gemenskapen med det gudomliga.«

48. Jfr *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 48.

- närmar sig kyrkan hela mänskligheten i solidaritet, gemenskap och dialog; därigenom bär hon *vittnesbörd* om förnyelsen i de kristnas liv, så att de som möter de kristna får anledning att begrunda livets mening och upphovet till deras hoppfullhet och goda gemenskap;
- frambär kyrkan evangeliet genom en *första förkunnelse* och kallar till *omvändelse*;
- använder kyrkan sig av den *katekumenala processen* (katekes, sakrament, de goda gärningarnas vittnesbörd, gemenskap) för att initiera människor i den kristna tron och det kristna livet, där hon inlemmar dem som omvänder sig till Kristus i den kristna gemenskapen, och återför dem som lämnat den;
- ger kyrkan näring åt *gemenskapens gåva* bland de troende genom att undervisa om tron, fira sakramenten och visa prov på kärleken till nästan, och fullbordar missionsbefallningen när hon sänder ut alla Kristi lärjungar att förkunna evangeliet i ord och handling.

32. Evangelisationen omfattar olika steg och moment. Dessa kan vid behov upprepas, så att man bereder den mylla som är mest lämplig för att en viss person eller gemenskap ska kunna växa i anden. Dessa steg är dock inte bara faser som nödvändigtvis följer på varandra, utan utgör samtidigt olika aspekter av själva processen.

33. Evangelisationsprocessens första steg är *mission*.

- a) *Att vittna*⁴⁹ innebär att öppna sitt hjärta, att gå i dialog och upprätta relationer och att vara beredd att se tecknen på godhet och Guds närvaro i de människor man möter. Gud kommer i själva verket till oss inifrån hjärtat hos dem som vi vill förmedla evangeliet till: han är alltid där först. Redan från första början gäller att nåden alltid har företrädare i evangelisationen. Genom att dela sitt liv med alla människor vittnar Jesu lärjungar även utan ord om evangeliets glädje. Det är ett vittnes-

49. Jfr Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 21.

börd som hör hemma också i en respektfull dialog, och som vid lämplig tidpunkt kan övergå i förkunnelse.

b) För att *stimulera en inledande rörelse mot tro och omvändelse* måste intresse för evangeliet väckas genom den *första förkunnelsen*. Detta är det redskap som Anden använder för att beröra människors hjärtan: hos gudssökare, icketroende, likgiltiga, bekännare av andra religioner, människor som har en ytlig eller förvriden uppfattning om den kristna tron, kristna med svag tro eller som har vänt sig bort från kyrkan. Även om det nyvakna intresset ännu inte är något fast beslut, skapar det en förutsättning för att ta emot tron. »Den mänskliga andens första rörelse mot tron, vilken redan denna är en frukt av nåden, benämns på olika sätt: 'en dragning mot tron', 'en förberedelse för evangeliet', 'en böjelse mot tron', 'religiöst sökande'. Kyrkan kallar dem som visar sådana egenskaper för *sympatisörer*.«⁵⁰

c) För att ett begynnande intresse för evangeliet ska kunna övergå i ett medvetet beslut krävs en *tid av prövning och mognad*. Den kristna församlingen måste, under ledning av den helige Ande, välkomna dem som söker Herren och under en viss tid erbjuda en första form av evangelisation och urskiljning. Det sker genom att utvalda personer ledsagar dem som vill närma sig tron och lägger fram *kerygmat*, förkunnelsen, för dem. Denna tidsperiod, som inom den katekumenala processen kallas *förkatekumenatet*, är central för mottagandet av förkunnelsen och för en första *respons* och *omvändelse*. Redan här uppstår en önskan att göra upp med synden och att följa i Kristi fotspår.

34. *Initiationshandlingarna* står i *trosbekännelsens* tjänst. De som väl har mött Jesus Kristus fylls av en växande längtan efter att lära känna honom på djupet och tar därigenom ett första steg mot evangeliet. Tillsammans med liturgin, uttrycken för kärleken till vår nästa och den kristna gemen-

50. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 56a. Se även Katolska liturgiska nämnden, *Vuxendopet, Den kristna initiationen*, nr 12.

skapen har katekesen funktionen att »initiera dem till trons kunskap och ett läringskap i det kristna livet. Därigenom främjas en andlig resa som leder till »en fortskridande förvandling av sinne och sätt«. Detta uppnås genom uppoffringar och genom utmaningar, liksom genom den glädje som Gud ger i överflöd». ⁵¹ Då är Jesu Kristi lärjunge redo att bekänna tron, genom firandet av invigningens sakrament, och att ympas in i Kristus. I den katekumenala processen motsvaras detta steg av det som kallas »reningens och upplysningens tid». ⁵²

35. *Den pastoral verksamheten* skänker näring åt de döptas tro och hjälper dem i det kristna livets ständiga omvändelseprocess. I kyrkan »eftersträvar de döpta, genom Andens ständiga rörelse, närda genom sakramenten, bön och barmhärtighetsgärningar, och med stöd av de många formerna av livslång undervisning i tron, att uppfylla Kristi önskan: »Var fullkomliga, så som er fader i himlen är fullkomlig». ⁵³ I detta består kallelsen till helighet, och till att träda in i det eviga livet. Början av denna etapp motsvarar *mystagogins* tid inom den katekumenala processen. ⁵⁴

36. Genom hela denna evangelisationsprocess utförs *tjänsten för Guds ord och förkunnelsen* så att evangeliets budskap kan nå ut till alla. Denna »ordets tjänst» (Apg 6:4) för uppenbarelsen vidare: det är Gud som talar »genom människor och på människors vis» ⁵⁵ och använder sig av kyrkans ord. Genom henne når den helige Ande hela mänskligheten: han är den som låter »evangeliets levande röst ljuda i kyrkan och genom kyrkan i världen». ⁵⁶

51. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 56c, jfr Andra Vatikankonciliet, *Ad gentes*, nr 13.

52. Se även Katolska liturgiska nämnden, *Vuxendopet, Den kristna initiationen* nr 14-36.

53. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 56d.

54. Jfr Se även Katolska liturgiska nämnden, *Vuxendopet, Den kristna initiationen* nr 7, 37-40.

55. Andra Vatikankonciliet, *Dei verbum*, nr 12.

56. Andra Vatikankonciliet, *Dei verbum*, nr 8.

37. »Det finns ingen sann evangelisation som inte kungör Jesus av Nasaret, Guds Sons namn, lära, liv, löften, rike, hemlighet.«⁵⁷ Ända sedan apostlarnas tid har kyrkan använt sig av olika *former* av evangelisation, både för att sprida Guds ord bland icketroende och för att ge de troende en djupare förståelse av ordet. Så kan katekesen förverkligas genom de olika skeenden och uttryck som livet tar sig. Vi vill särskilt nämna dessa former:

- Den första förkunnelsen;
- Olika typer av katekes;
- Predikan och förkunnelse;
- Meditativ läsning, exempelvis *lectio divina*;
- Folklig fromhet;
- Bibelstudium;
- Teologiska studier;
- Religionsundervisning för skolelever;
- Möten och samtalsgrupper som utforskar relationen mellan Guds ord och den samtida kulturen, exempelvis genom interreligiösa och interkulturella utbyten.

4. Evangelisation i vår tid

En ny fas för evangelisationen

38. Kyrkan står inför »ett nytt evangelisationsskede«⁵⁸ eftersom den uppståndne Herren fortsätter att göra allting nytt (jfr Upp 21:5) också i denna tid av förändring. Vår tid är komplex, präglad av djupgående förändringar. I de kyrkor som förvaltar äldre traditioner kan man ofta finna en avsaknad av en levande erfarenhet av tro och kyrka. Också kyrkan möter på sin väg utmaningar och måste ständigt vara beredd att förnyas - andligt, moraliskt och pastoralt. Samtidigt fortsätter den helige Ande att väcka människans törst efter Gud, och att frammana ny iver, nya metoder och nya uttryck inom kyrkan, så att hon kan förkunna det glada budskapet om Jesus Kristus.

57. Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 22.

58. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 17.

39. Den helige Ande är den evangeliserande kyrkans själ. Därför har kallelsen till en *ny evangelisation* föga med tidsmässiga dimensioner att göra. Snarare handlar det om att evangelisationsprocessens olika moment ska vara öppna för Andens förnyelse. De utmaningar som kyrkan står inför i dag bör i första hand bemötas genom en dynamisk förnyelse, i förtröstan på den helige Ande:

Det finns ingen större frihet än att låta sig ledas av den helige Ande, avstå ifrån att försöka planera och kontrollera allt in i minsta detalj och istället låta honom upplysa, ledsaga och vägleda oss, leda oss vart han än vill. Den helige Ande vet mycket väl vad som behövs i alla tider och överallt.⁵⁹

40. Den nya evangelisationens spiritualitet förverkligas i vår tid på ett särskilt sätt genom en *pastoral omvändelse*. Kyrkan uppmanas att anamma det fruktbara *uppbrott* som genomsyrar hela uppenbarelsen, och att försätta sig i ett tillstånd av *permanent mission*.⁶⁰ Denna missionsinsats inspirerar även till sann *reform av kyrkans strukturer och inre dynamik*, så att dessa med frimodighet och kreativitet förmår gjuta nytt liv i det kulturella och religiösa livet, och befrukta varje enskild människas liv. Alla döpta är, så som »missionerande lärjungar»⁶¹, aktiva bärare av denna kyrkans mission.

41. Denna nya evangelisationsfas rör hela kyrkans liv och konkretiseras framför allt inom tre områden:

FÖR DET FÖRSTA: inom den *vardagliga pastorala omsorg och själavård* som utförs inom »kyrkliga gemenskaper med riktiga och solida kyrkliga strukturer. De präglas av hängivenhet i tro och liv. De vittnar om evangeliet i sin omgivning och känner ansvar för kyrkans universella missionsupp-

59. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 280.

60. Jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 20–33.

61. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 120; jfr även De latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens, *Aparecidadokumentet* (2007), nr 129–346.

drag«. ⁶² »Till den här gruppen kan vi också räkna dem som bevarar en djup och uppriktig tro, uttryckt på olika sätt, men som inte ofta deltar i gudstjänsterna. Vanlig pastoral tjänst försöker hjälpa de troende att växa andligen, så att de alltmer fullödigt kan svara på Guds kärlek i sina liv.« ⁶³

FÖR DET ANDRA: bland »de döpta som i det dagliga livet inte återspeglar dopets krav«, som saknar en meningsfull relation till kyrkan och som inte längre får någon tröst av att tro«. ⁶⁴ Många av dem har genomgått den kristna initiationsprocessen och har tagit del av katekesen eller skolans religionsundervisning. För dem gäller att »kyrkan, vid sidan av de traditionella och evigt giltiga pastoral metoderna försöker anta nya metoder, genom att utveckla ett nytt språk anpassat efter världens olika kulturer, och presenterar Kristi sanning i en attityd av dialog och vänskap«. ⁶⁵

FÖR DET TREDJE: bland »dem som inte känner Jesus Kristus eller som alltid förkastat honom. Många av dem söker Gud i det tysta därför att de längtar efter att se hans ansikte, också i länder med en gammal kristen tradition. De har alla rätt att få ta emot evangeliet. Kristna är förpliktade att förkunna evangeliet till alla utan undantag. De får inte ge intryck av att pålägga människor nya skyldigheter, utan ska i stället dela med sig av sin glädje och peka mot en horisont av skönhet och inbuda till ett utsökt gästabud. Kyrkan växer inte genom proselytism utan 'genom sin attraktion'. ⁶⁶ En sådan spontan mission måste åtföljas av den *första förkunnelsen* som förmedlar trons glada budskap. Den ger konkret form åt den barmhärtighet som är evangeliets kärna, och som kan hjälpa till att inlemma dem som omvänder sig i den kyrkliga gemenskapen.

62. Johannes Paulus II, *Redemptoris missio* (1990), nr 33.

63. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 15.

64. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 15.

65. Benedikt XVI, *Predikan vid avslutningen av biskopssynodens trettonde ordinarie generalförsamling* (2012).

66. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 15; se även Benedikt XVI, *Predikan vid inledningen av de latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens* (2007).

Evangelisationen av kulturer och trons inkulturation

42. För att kunna stå i uppenbarelsens tjänst är kyrkan kallad att se på historien med Guds egna ögon och på så sätt kunna urskilja den helige Andes verk, den som blåser vart den vill (jfr Joh 3:8). »Enligt den erfarenhet som är gemensam för människan, trots alla de motstridigheter som finns [...] uppenbaras inte sällan tecken på hans närvaro. Dessa hjälper Kristi efterföljare att på ett djupare sätt förstå det budskap som de bär med sig.«⁶⁷ Detta gör det möjligt för kyrkan att uppfatta *tidens tecken*⁶⁸ i varje människas hjärta och i varje kultur, i allt det som är, och som främjar det som är sant mänskligt. »Också när hon hänger sig åt en aktiv och vaksam urskiljning med syftet att »se Guds närvaro och vilja« erkänner kyrkan att hon inte bara har givit, utan även »hur mycket hon har historien och människosläktets utveckling att tacka för.«⁶⁹

43. Evangelisation innebär inte att »ockupera ett område«, utan att inbjuda till *andliga processer* i människors liv så att tron kan slå rot och växa i betydelse. För att evangelisera en kultur måste man nå in i dess hjärta, där nya frågor och paradigmer uppstår, och lysa upp individernas och samhällets djupaste kärna inifrån med evangeliets ljus. »Det är absolut nödvändigt att evangelisera kulturerna för att inkulturera evangeliet. I länder med katolsk tradition innebär det att uppmuntra, vårda och stärka en rikedom som redan finns där. I länder med andra religiösa traditioner eller i djupt sekulariserade länder innebär det att sätta igång nya evangelisationsprocesser, trots att dessa kräver en långsiktig planering.«⁷⁰

44. Relationen mellan evangelium och kultur har alltid varit en utmaning för kyrkans liv. Hennes uppgift är att troget vaka över trosläran, men på

67. Johannes Paulus II, *Novo millennio ineunte* (2001), nr 56.

68. Jfr Andra Vatikankonciliet, *Gaudium et spes*, nr 4.

69. Johannes Paulus II, *Novo millennio ineunte*, nr 56 med citat ur Andra Vatikankonciliet, *Gaudium et spes*, nr 4; jfr Andra Vatikankonciliet, *Gaudium et spes*, nr 11 och 44.

70. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 69.

samma gång »är det nödvändigt att denna fastställda och oföränderliga lära, som tron måste ge sitt medgivande till, utforskas och framställs enligt vår tids behov». ⁷¹ I den tid som vi lever i nu, där tron och den rådande kulturen står mycket långt ifrån varandra, är det helt nödvändigt att tänka om vad gäller evangelisationen, och att förstärka dess missionsdimension med ett nytt språk och nya begrepp.

45. Varje kultur har sina särdrag. Men i dag sprids många kulturella uttryck genom globaliseringen, som förstärks av massmedia och människors ökade rörlighet. »De sociala förändringar vi bevittnat de senaste årtiondena har en lång och komplicerad historia, och de har på ett djupgående vis förändrat vårt sätt att se på världen. Vi behöver bara tänka på de många framstegen inom vetenskap och teknologi, de vidgade möjligheterna med avseende på liv och individuell frihet, de genomgripande förändringarna inom den ekonomiska sfären, uppblandningen av folk och kulturer som orsakas av global migration och ett ökat ömsesidigt beroende mellan olika folk.» ⁷²

46. Även om den nya globala verkligheten erbjuder olika möjligheter, medför samhällsomvandlingen också många oklarheter och problem. Vid sidan av oroande *sociala ojämlikheter*, som ofta leder till alarmerande *globala spänningar*, pågår en förändring på djupet av hur människan förstår och tolkar sina egna erfarenheter. »Den rådande kulturen ger företräde åt det yttre, det omedelbara, det synbara, det snabba, det ytliga och det provisoriska.» ⁷³ *Vetenskap* och *teknologi* tillmäts i dag en betydande roll, som om de på egen hand skulle kunna ge svar på de djupaste frågorna. Många utbildningar bygger på just sådana premisser, på bekostnad av en holistisk undervisning som tar hänsyn till människans själsliga, inre, drivkrafter. Det som pågår är en regelrätt antropologisk revolution, med följder också för den religiösa erfarenheten, och som kraftfullt utmanar den kyrkliga gemenskapen.

71. Johannes XXIII, *Tal vid Andra Vatikankonciliet*s öppnande (1962).

72. Benedikt XVI, *Ubicumque et semper* (2010).

73. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 62.

47. Något som har en odiskutabel påverkan på kulturen är massmedierna, som har utvecklats långt utöver våra egentliga behov av kommunikation. Om detta säger påve Benedikt: »De nya teknologierna förändrar inte endast kommunikationens värld utan för även med sig en vidsträckt kulturell omvandling. Ett nytt sätt att lära och att tänka håller på att utvecklas, med aldrig förr skådade möjligheter till att etablera relationer och bygga gemenskap.»⁷⁴ Denna omvandling griper in i människans personliga identitet och frihet, och berör även den kognitiva förmågan och inläringen; den påverkar oundvikligen relationsmönster och förändrar också vår tillgång till trons erfarenhet. För kyrkan utgör därför »den pågående revolutionen inom mediakommunikation och informationsteknologi en stor och spännande utmaning. Måtte vi respondera på den utmaningen med frisk energi och fantasi i vår strävan efter att dela Guds skönhet med andra».⁷⁵

Katekes i den nya evangelisationens tjänst

48. När kulturen förändras, och evangeliet därför måste förkunnas på nya sätt, behöver kyrkan ha med kopplingen till evangelisation och mission i all sin verksamhet. Eftersom »missionen är *ett paradigm för hela kyrkans verksamhet*»,⁷⁶ är det nödvändigt att katekesen också står i den nya evangelisationens tjänst. Därför bör katekesen utformas så att den kan öppna dörren för alla och envar för ett personligt möte med Kristus. I olika kyrkliga kontexter bör man – om än på olika språk – betona vissa aspekter av katekesen, för att vittna om en gemensam hållning i fråga om hur Herrens handlande uppenbarar sig.

Katekes som ett missionerande uppbrott

49. Det missionsuppdrag som den uppståndne Kristus anförtrorde åt kyrkan är ett enda. Men det tar sig olika former, beroende på vilka olika människor och områden som berörs. *Missio ad gentes* är det paradigm för

74. Benedikt XVI, *Tal till deltagarna vid det påvliga rådet för sociala kommunikationers plenarmöte* (2011).

75. Franciskus, *Budskap för den fjortioåttonde världskommunikationsdagen* (2014).

76. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 15.

kyrkans själavård som riktar sig till »folk, grupper och socio-kulturella sammanhang där Kristus och hans evangelium är okänt eller där de kristna församlingarna inte är så mogna att de förmår ge tron gestalt i den egna livsmiljön och förkunna den för andra grupper«.⁷⁷ Så är kyrkan i dag kallad till ständig mission, över hela världen, och till att utgå från ett missionerande perspektiv i all sin verksamhet.

50. Genom denna förnyade medvetenhet om sin kallelse omvärderar kyrkan även sin syn på katekesen, som blir en del av hennes missionsuppdrag. Därför är hon beredd att söka efter de spår av sanning som existerar på olika håll i människornas värld, och att lita på att Gud är verksam i människans hjärta redan innan det i verklig mening har nåtts av evangeliet. På så vis finner kyrkan alltid sätt att närma sig vår tids människor och att vandra vid deras sida varhelst de råkar befinna sig. Katekesen utbildar de troende för missionsuppdraget, stöttar dem under det att deras tro mognar och lär dem att de är *missionerande lärjungar*, kallade till att delta aktivt i förkunnelsen av evangeliet och i arbetet med att göra Guds rike närvarande i världen: »Kyrkans närhet till Jesus handlar om en resa tillsammans; »gemenskapen och missionen är djupt sammanbundna.«⁷⁸

Katekes i barmhärtighetens tecken

51. Hjärtat i den kristna trons mysterium är den barmhärtighet som blir synlig i Jesus av Nasaret. Barmhärtigheten, kärnan i uppenbarelsen om Jesus Kristus, synliggör Treenighetens sanna mysterium. Barmhärtigheten är evangeliets livsideal, det sanna kriteriet på trons trovärdighet och den djupaste väven i kyrkans historia. Kyrkan är kallad att förkunna sin första sanning, som är Kristi kärlek.⁷⁹ Det blir allt tydligare att det inte existerar någon förkunnelse av tron om den inte är ett uttryck för Guds barmhärtighet. Att utöva barmhärtighet är redan i sig autentisk katekes; den är

77. Johannes Paulus II, *Redemptoris missio* (1990), nr 33.

78. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 23; se även Johannes Paulus II, *Christifideles laici* (1988), nr 32.

79. Jfr Franciskus, *Misericordiae vultus* (2015), nr 12.

katekes omsatt i handling, ett uttrycksfullt vittnesbörd för såväl troende som icketroende och en manifestation av bandet mellan ortodoxi och ortopraxi, etiskt handlande: »Den nya evangelisationen [...] kan inte undgå att använda barmhärtighetens språk, som uttrycks genom handlingar innan det uttrycks i ord.«⁸⁰

52. Katekesen kan dessutom betraktas som ett sätt att utföra andliga barmhärtighetsgärningar, att »undervisa de okunniga«. Kateketiskt arbete innebär ju också att erbjuda människor möjligheten att lämna den yttersta formen av okunskap bakom sig, den som hindrar oss från att lära känna vår sanna identitet och kallelse. Därför bekräftar den helige Augustinus i *De catechizandis rudibus*, det första kristna verket om kateketisk pedagogik, att katekes är ett »tillfälle för ett barmhärtighetsverk« genom att den »med hjälp av Guds ord [tillfredsställer] dem som hungrar efter det«.⁸¹ För Augustinus var hela den kateketiska verksamheten buren av Guds barmhärtighet i Kristus för mänsklighetens elände. Om barmhärtigheten är uppenbarelsens kärna ska den också vara villkoret för förkunnelsen och forma pedagogiken. Slutligen ska katekesen lära de troende att vara »barmhärtiga, så som er fader är barmhärtig« (Luk 6:36), genom att förmedla kunskap och praktik om andliga och fysiska *barmhärtighetsgärningar*, samt genom att uppmuntra sökandet efter nya handlingar som svarar mot nutidens behov.

Katekes som laboratorium för dialog

53. I den skola som utgörs av den underbara *frälsningens dialog*, alltså uppenbarelsen, lär sig kyrkan alltmer om sin kallelse till dialog med sin tids människor. »Ja, kyrkan måste komma till en dialog med det mänskliga samhället där hon lever, med den påföljden att hon själv liksom ikläder sig skepnaden av ord, budskap och dialog.«⁸² »Denna kallelse är rotad i det

80. Franciskus, *Tal till deltagarna i plenum vid Påvliga rådet för främjandet av ny evangelisation* (2013).

81. Augustinus av Hippo, *De catechizandis rudibus*, I.14.22.

82. Paulus VI, *Ecclesiam Suam* (1964), nr 65 (s. 267 i den svenska utgåvan).

Guds mysterium som står i intim dialog med mänskligheten genom Jesus, och hämtar sitt uttryck och sina egenskaper just i denna dialog. Dialog är ett initiativ som inte kostar något, som är fristående och har sitt ursprung i kärlek. Det är inte beroende av deltagarnas förtjänster, det förpliktar inte, vänder sig till alla utan åtskillnad och utvecklas gradvis.⁸³ I vår tid är denna dialog – med samhället, med kulturen och vetenskapen, med alla troende – att se som ett värdefullt redskap för fred.⁸⁴

54. I den nya evangelisationens tid önskar kyrkan att även katekesen ska betona detta *dialogiska förhållningssätt*. Det gör det lättare att synliggöra Sonens ansikte, han som i berättelsen om den samariska kvinnan vid brunnen stannar upp för att tala med varje människa för att med mildhet leda henne till upptäckten av det levande vattnet (jfr Joh 4:5–42). På så sätt är kyrkans katekes ett äkta *dialogens »laboratorium«*: den möter livet i hela dess komplexitet i djupet hos varje människa, alla önskningar och frågor, alla begränsningar och ibland också villfarelser som speglar den nutida världens samhällen och kulturer. Det innebär att katekesen behöver »utveckla en pastoral dialog utan relativism, som inte förhandlar med den kristna identiteten, men som försöker nå hjärtat hos den andre, hos dem som är annorlunda än oss, för att där så evangeliets utsäde«. ⁸⁵

83. Jfr Paulus VI, *Ecclesiam Suam*, nr 73–79 (s. 268–269 i den svenska utgåvan).

84. Jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 238–258.

85. Franciskus, *Tal till deltagarna vid den internationella pastoral kongressen om världens storstäder* (2014).

KAPITEL II

Katekesens identitet

1. Katekesens natur

55. Kyrkans katekes utgår från Herrens missionsbefallning (jfr Matt 28:19–20). Precis som framgår av ordet »missionsbefallning»,⁸⁶ är tanken att förkunnelsen av Herrens lidande, död och uppståndelse ska ge en ständig genklang i alla människors hjärtan och bidra till att förändra deras liv. Katekesen är ett kraftfullt och sammansatt verktyg som står i Guds Ord tjänst, och som vill gå vid människors sida och ge utbildning och undervisning i tron. Den är en introduktion i firandet av mysteriet, och lyser upp och tolkar det mänskliga livet och historien. Det är genom en välbalanserad växelverkan mellan dessa perspektiv som katekesen uttrycker sin rikedom och skänker sitt speciella bidrag till kyrkans pastoral mission.

56. Katekesen är en framträdande del av evangelisationsprocessen, och vänder sig rent allmänt till personer som tillägnat sig den första förkunnelsen. För dem underlättar undervisningen vägen till upptagning, liksom en tillväxt och mognad i tron. Men även om det fortfarande är viktigt att skilja mellan begreppen *pre-evangelisation*, *första förkunnelse*, *katekes* och *vidare undervisning*, är denna uppdelning inte alltid till hjälp i dagens verklighet: de som ber om, eller redan har tagit emot den nåd som sakramenten ger, har ofta inte någon klart uttalad erfarenhet av tron, eller har inte personligen lärt känna trons värme och kraft. Men en formell förkunnelse, begränsad till bara en utläggning av trosbegreppen, skulle inte heller tillåta att personen på allvar tar till sig den tro som ger livet ett nytt perspektiv och som börjar i ett möte med Herren Jesus.

Det nära sambandet mellan *kerygma* och katekes

57. Detta behov, som kyrkan i vår tid måste bemöta, visar hur viktigt det är med en katekes som är konsekvent *kerymatisk*, i bemärkelsen att »tränga

86. Det grekiska verbet *katechein* betyder »att eka», »att få något att eka».

djupare in i kerygmat». ⁸⁷ Katekesen, som inte alltid kan särskiljas från den första förkunnelsen, ska i första hand vara en förkunnelse av tron. Samtidigt får den inte skygga för att avtäcka evangeliets skönhet även på andra pastorala områden. Genom katekesen ska var människa kunna få insikt om att det lönar sig att tro. Katekesen begränsas inte längre till att erbjuda ett sammanhållet växande i tron, utan medverkar till att skapa tro och göra det möjligt att upptäcka dess storhet och trovärdighet. Därför ska förkunnelsen inte ses som ett slags förstadium till tron och till katekesen, utan något som har grundläggande betydelse i katekesens alla delar.

58. *Kerygmat*, »Andens eld som förmedlas i form av tungor och leder oss fram till en tro på Jesus Kristus som genom sin död och uppståndelse uppenbarar och förmedlar Faderns oändliga barmhärtighet till oss», ⁸⁸ är på en och samma gång *förkunnelsehandling* och innehållet i själva förkunnelsen, något som avtäcker evangeliet och gör det närvarande. ⁸⁹ I *kerygmat* är det Jesus som agerar och som manifesterar sig i det vittnesbörd som förkunnas. Det som vidrör och berör åhöraren är hur den som vittnar om sin frälsning lever sitt liv. Nya testamentet innehåller flera olika formuleringar av *kerygmat*, som motsvarar de olika sätt som frälsningen kan uppfattas på. Därför förkunnas och betonas *kerygmat* olika inom olika kulturer och för olika personer. På samma sätt måste kyrkan åskådliggöra *kerygmat* utifrån de behov som finns hos samtidens människor. Dessutom ska hon ge stöd och uppmuntran så att det ur kateketer nas mun (jfr Rom 10:8–10), av det som deras hjärtan är fulla av (jfr Matt 12:34), genom ömsesidigt lyssnande och dialog (jfr Luk 24:13–35) kan blomma ut en trovärdig för-

87. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 165.

88. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 164.

89. Om begreppet »evangelium», jfr Benedikt XVI, *Meditation under den första generalkongregationen* (2012): »*evangelium* betyder: Gud har brutit sin tystnad, Gud har talat, Gud existerar. Detta faktum är i sig självt frälsningen: Gud känner oss, Gud älskar oss, han har trätt in i historien. Jesus är hans Ord, Gud med oss, Gud som visar oss att han älskar oss att han lider med oss intill döden och uppstår igen. Detta är evangeliet. Gud har talar, han är inte längre det stora okända, utan har visat sig själv: och detta är frälsningen«.

kunnelse, levande trosbekännelse och nya Kristushymner som sprider det glada budskapet till alla: »Jesus Kristus älskar dig; han gav sitt liv för att rädda dig och nu finns han varje dag vid din sida för att upplysa, stärka och befria dig.«⁹⁰

59. *Kerygmats* centrala roll för förkunnelsen ger även katekesen en ny inriktning: »att ge uttryck för Guds frälsande kärlek som föregår alla moraliska och religiösa förpliktelser från vår sida; att inte påtvinga sanningen utan appellera till frihet; att präglas av glädje, uppmuntran, livfullhet och en harmonisk jämvikt som inte inskränker förkunnelsen till några lärosatser som ibland är mer filosofiska än evangeliska«.⁹¹ De element som katekesen är kallad att betona, eftersom den är ett eko av *kerygmat*, är: katekesen som erbjudande; dess känslomässiga, existentiella och narrativa karaktär; tron som vittnesbörd; tron som relation; helande och frälsning. Allt detta väcker frågor även hos kyrkan själv, eftersom hon är kallad att vara den första som återupptäcker det evangelium hon förkunnar: den nya *förkunnelsen* kräver att kyrkan *lyssnar på evangeliet på nytt*, tillsammans med dem hon vänder sig till.

60. *Kerygmat* »har ett tydligt socialt innehåll«⁹². Därför behöver evangelisationens sociala dimension uttryckas klart, så att det tydligt framgår att den är öppen för hela existensen. Det innebär att katekesens verkan inte bara ska framgå av förkunnelsen av Herrens påskmysterium, utan också av de konkreta tecken som utgår från tron och som föder fram nya visioner åt livet, mänskligheten, rättvisan, den sociala tillvaron och hela kosmos. Därför är det ljus som evangeliet lyser upp samhället med inte ett sekundärt moment, åtskilt i tiden från trons förkunnelse. Katekes är trosförkunnelse och måste som sådan omfatta alla dimensioner av det mänskliga livet.

90. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 164.

91. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 165.

92. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 177.

Katekumenatet som inspiration för katekes

61. Vi kan »inte anta att våra åhörare förstår hela bakgrunden till det vi säger, eller kan relatera det till det centrala i evangeliet»⁹³. Därför måste man både bejaka katekesens kerygmatiska karaktär och beakta dess katekumenala inspiration. Katekumenatet är en ålderdomlig kyrklig praktik som återinfördes efter Andra Vatikankonciliet, som ett erbjudande för de odöpta som vill omvända sig.⁹⁴ Det har därför ett tydligt missionerande syfte och är uppbyggt som en stegvis initiation i den kristna tron och i det kristna livet. Dess missionskaraktär gör katekumenatet till en lämplig modell för katekes också bland människor som redan har mottagit dopets nådegåva men ännu inte på allvar smakat dess rikedom.⁹⁵ i dessa sammanhang talar man om katekes som är *inspirerad av den katekumenala modellen*, om ett *katekumenat efter dopet* alternativt om *katekes som initiation i det kristna livet*.⁹⁶ Därvid får man inte glömma att de döpta »genom dopet [...] redan har blivit medlemmar i kyrkan och är Guds barn. Därför är deras omvändelse grundad i det dop de redan tagit emot, vars verkningar de behöver utveckla».⁹⁷

62. Den katekumenala modellen har tre användningsområden:

- a) Ett *katekumenat i strikt bemärkelse* för de odöpta, oavsett om det gäller unga människor och vuxna eller barn och ungdomar i skolåldern;
- b) Ett *katekumenat* i en bredare bemärkelse för de döpta som inte har tagit emot alla sakrament som ingår i den kristna initiationen;

93. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 34.

94. Jfr Andra Vatikankonciliet, *Sacrosanctum concilium*, nr 64–66; Paulus VI, *Christus Dominus*, nr 14; Andra Vatikankonciliet, *Ad gentes*, nr 14.

95. Dessa personer kan kallas »kvasi-katekumener», jfr Johannes Paulus II, *Catechesi tradende*, nr 44.

96. Jfr KKK, nr 1231 och Benedikt XVI, Öppningsanförande vid de latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens (2007), nr 286–288.

97. Se även Katolska liturgiska nämnden, *Vuxendopet, Den kristna initiationen*.

- c) En *katekes* som är inspirerad av den *katekumenala vägen* för dem som har tagit emot initiationens sakrament, men som ännu behöver evangelisation eller mer undervisning, eller för dem som önskar återuppta tronns resa.

63. När katekumenatet återinfördes på rekommendation av Andra Vatikan-konciliet skedde det genom skriften *Rituale för kristen initiation av vuxna*. Katekumenatet, »en inövning i hela det kristna livet»,⁹⁸ är uppdelat i fyra faser, eller perioder. Målet är att leda katekumenen till ett fullständigt möte med Kristi mysterium, inom ramen för den kristna gemenskapen. Därför betraktas katekumenatet som ett *typiskt sammanhang* för initiation, katekes och mystagogi. De riter som markerar övergången⁹⁹ mellan utbildningens olika faser visar på den stegvisa uppbyggnaden:

- a) Under *förkatekumenatet* äger den första evangelisationen rum, vilken syftar till omvändelse. Här presenteras den första förkunnelsens *kerygma*;
- b) Den period som utgör det egentliga *katekumenatet* ägnas åt omfattande katekes; till detta steg kommer kandidaten genom *tillträdes rit*, då »överräckandet av Den hela skrift»¹⁰⁰ kan ske under högtidliga former;

98. Andra Vatikanconciliet, *Ad gentes*, nr 14.

99. Se även Katolska liturgiska nämnden, *Vuxendopet, Den kristna initiationen* nr 6:
 » På denna väg finns, förutom tid för undervisning och mognad, olika steg eller etapper, genom vilka katekumenerna så att säga träder in genom porten eller stiger upp för en trappa. a) Första steget tas när katekumenen konfronteras med omvändelsen, bestämmer sig för att bli kristen och tas emot av kyrkan som katekumen. b) Andra steget tas när katekumenen mognat i tron, närmar sig katekumenatets slutfas och bereds mera direkt på att ta emot sakramenten. c) Tredje steget tas när katekumenen efter avslutad förberedelse tar emot sakramenten och därigenom börjar leva sitt kristna liv. Tre är alltså de steg, etapper eller portar som är initiationens avgörande huvudmoment. Dessa tre steg markeras med var sin liturgiska handling: den första är »Upptagningen som katekumen«, den andra är »Kallelsen« (electio), den tredje är firandet av själva sakramenten.

100. Denna period ger tillfälle för firanden av Guds ord, se Katolska liturgiska nämnden, *Vuxenkatekumenatet, Den kristna initiationen*.

- c) Tiden för *rening* och *upplysning* innebär en mer intensiv förberedelse för initiationens sakrament; denna period, som man träder in i genom *utkorelsens rit* eller *namnens inskrivande*, ger tillfälle till »trosbekännelsens överräckande« och »överräckandet av Herrens bön«;¹⁰¹
- d) *Firandet av initiationens sakrament* under påskvakan leder in i *mystagogins* stadium, då kandidaten får en allt djupare erfarenhet av trons mysterium och införlivas i den kristna församlingen.¹⁰²

64. *Katekesens katekumenala inspiration* innebär inte att katekumenatet ska följas slaviskt, utan att katekesen kan använda sig av dess struktur och dynamik, så att den bemöter »behovet av en mystagogisk förnyelse, vilket kräver olika former för gestaltning beroende på var varje enskild undervisningsgrupp befinner sig«.¹⁰³ Katekumenatet har en inneboende missionerande funktion, vilken på senare år försvagats inom katekesen. Nu återför vi de bärande aspekterna av katekumenatet i katekesen, så att de, efter nödvändig urskiljning, kan återupptäckas, uppvärderas och aktualiseras på nytt med mod och kreativitet, i strävan efter en sann inkulturation. Dessa aspekter omfattar:

- a) Dess *påskkaraktär*: allt i katekumenatet pekar mot Kristi lidandes, döds och uppståndelses mysterium. Katekesen förmedlar hjärtat i den kristna tron på ett livsnära och konkret sätt, förbinder var och en med den Uppståndne och hjälper oss att omtolka och erfara vårt livs mest intensiva stunder i ljuset av påskens händelser;
- b) Den *initierande karaktären*: katekumenatet är en initiation i tron och vägleder katekumenerna till att upptäcka Kristi och kyrkans mysterium. Undervisningen öppnar dörren till alla dimensioner av det kristna livet,

101. Tillsammans med de överlämnanden som nämnts är det under denna period som katekumenen erfar de rannsakingar och andra moment som utgör en förberedelse för sakramentsfirande. Se Katolska liturgiska nämnden, *Vuxen-katekutenatet, Den kristna initiationen*.

102. Jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 166.

103. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 166.

och hjälper var och en att i den kristna gemenskapen finna sitt personliga svar på Guds tilltal.

- c) Den *liturgiska, rituella och symboliska karaktären*: katekumenatet innehåller symboler, riter och firanden som rör vid våra sinnen och känslor. Genom att använda »talande symboler« och en »förnyad förståelse för den kristna initiationens liturgiska tecken«¹⁰⁴ på detta sätt kan undervisningen möta behoven hos vår tids människor, som ofta endast betraktar sådana erfarenheter som berör dem fysiskt och känslomässigt som relevanta;
- d) *Gemenskapskaraktären*: katekumenatet äger rum i en konkret gemenskap som är medveten om sitt ansvar för trosförkunnelsen, och som låter oss smaka på den gemenskap Gud skänkt oss. Katekumenatets undervisning inbegriper människor med olika nådegåvor och tjänster (kateketer, de som arbetar med liturgi och karitativ verksamhet, ledare för grupper i församlingen, vigda ämbetsbärare ...) och visar på så sätt hur den nya tron föds fram ur hela gemenskapen;
- e) *Karaktären av ständig omvändelse och vittnande*: katekumenatet är en resa i omvändelse och gradvis rening, rik på ceremonier som markerar att man uppnått ett nytt sätt att leva och tänka. I undervisningen lär vi oss – väl medvetna om att omvändelse är något som pågår hela livet – att vi är syndare som fått förlåtelse. Genom sin tillgång till kyrkans rika arv pekar den även ut vägar för botgöring och fortbildning. Dessa främjar en hjärtats och sinnets omvändelse till en även till det yttre synlig ny livsväg;
- f) *Karaktären av stegvis utbildning*:¹⁰⁵ katekumenatet består av olika moment som följer på varandra på ett gradvist och progressivt sätt. Denna struktur motsvarar den utveckling en människa går igenom när hon växer och mognar över tid. Det är en metod som låter kyrkan träda fram som en mor, som är en andlig vägledare av sina barn och respekterar deras respektive mognadstakt.

¹⁰⁴. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 166.

¹⁰⁵. Jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 166; e även Katolska liturgiska nämnden, *Vuxenkatekumenatet, Den kristna initiationen* nr 4–6.

65. I *kerygmatiskt* och missionerande hänseende är katekesen betjänt av en initiationspedagogik som är inspirerad av den katekumenala vägen och som är pastoralt anpassad till en mångfald olika situationer. I överensstämmelse med den förståelse som utvecklats inom olika kyrkor är detta *katekes som initiation i det kristna livet*. Det är en pedagogisk modell som leder den troende till ett personligt möte med Jesus Kristus inom ramen för den kristna gemenskapen, genom Guds ord, liturgin och kärleken till nästan. Här berörs människans alla dimensioner, så att hon kan växa i tron och vittna om det nya livet i världen.

2. Katekes inom evangelisationsprocessen

Den första förkunnelsen och katekes

66. Genom den första förkunnelsen proklamerar kyrkan evangeliet och manar till omvändelse. I vardaglig pastoral praxis är detta moment i evangelisationsprocessen grundläggande. I *Missio ad gentes* sker detta i det stadium som kallas förkatekumenatet. I vår tid, som präglas av den nya evangelisationen, är det, som tidigare sagt, bättre att tala om en *kerygmatisk* katekes.

67. I *Missio ad gentes* förstås den första förkunnelsen huvudsakligen ur kronologiskt perspektiv. »Att uppenbara Jesus Kristus och hans evangelium för dem som inte känner honom är alltsedan den första pingsten den väsentliga uppgift som kyrkan tagit emot av sin grundare.« Den första förkunnelsen »är någonting, sammansatt och innehållsrikt, som man ibland kallar 'pre-evangelisation', men som redan är verklig evangelisation, om än ofullständig och i begynnelsestadiet».¹⁰⁶ Katekesen utvecklar denna ansats och får den att mogna. Därför är den första förkunnelsen och katekesen visserligen olika saker, men kompletterar varandra.

68. I många kyrkliga sammanhang har den första förkunnelsen också en andra betydelse. »Den första förkunnelsen kallas för 'den första' inte för att den kommer i början och sedan kan glömmas bort eller ersättas av

106. Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 51.

andra viktigare saker. Den är först i kvalitativ betydelse därför att det är den viktigaste förkunnelsen, den som vi måste höra om och om igen och på olika sätt, den som vi måste förmedla på ett eller annat sätt under hela den kateketiska processen, ständigt och på alla nivåer.«¹⁰⁷ Den första förkunnelsen, varje kristens uppdrag, har sin grund i den kallelse att »gå ut« (Mark 16:15; Matt 28:19) som Jesus gav åt sina lärjungar och som manar dem till uppbrott, till att hasta och slå följe med varandra, och på så vis bli verkliga apostlar för missionen. Den kan inte reduceras till enbart förmedlingen av ett budskap, utan kallar oss i första hand till att dela det liv som kommer från Gud och den glädje som uppstår i mötet med Herren. »I det kristna livets början står inget moraliskt beslut eller någon storartad idé utan mötet med en händelse, med en person, den som ger vårt liv en ny horisont och dess avgörande målinriktning.«¹⁰⁸

Katekes och kristen initiation

69. Den katekes som är knuten till den kristna initiationen kopplar ihop *missionen*, som kallar till tro, med den *pastoral insats* som fortlöpande ger näring åt tron. Katekesen är en integrerad del av den kristna initiationen och nära förbunden med initiationens sakrament, särskilt dopet. »Den länk som binder samman katekes med dop är trons sanna bekännelse, som på en gång är både ett element som ingår i detta sakrament och katekesens slutmål.«¹⁰⁹ »Uppdraget att döpa, alltså den sakramentala sändningen, ligger i uppdraget att förkunna evangeliet.«¹¹⁰ Därför går det inte att skilja det sakramentala uppdraget från evangelisationsprocessen. Den kristna initiationens ritualer är nämligen en del av undervisningen som inte bara äger rum inom kyrkan, utan också konstituerar henne. Den kristna initiationen handlar om mycket mer än formuleringar, den handlar om att omsätta evangeliet i handling.

107. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 164.

108. Benedikt XVI, *Deus caritas est* (2005), nr 1.

109. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 66.

110. KKK, nr 1122.

70. Den kristna initiationens sakrament utgör en enhet eftersom de »bygger grundvalarna för det kristna livet: de troende som blivit födda på nytt i dopet stärks genom konfirmationen och får näring av eukaristin». ¹¹¹ Här måste understrykas att »vårt mottagande av dopet och konfirmationen är inriktat mot eukaristin. I enlighet med detta borde våra pastorala praktiker spegla en mer enhetlig förståelse av den kristna initiationsprocessen». ¹¹² Därför bör man utvärdera och ompröva sakramentens teologiska ordning – dopet, konfirmationen, eukaristin – för att ta reda på »vilken praktik som bäst hjälper de trogna att placera eukaristin i centrum, som målet för hela initiationsprocessen». ¹¹³ I den mån man önskar pröva sig fram med nya tillvägagångssätt ska detta helst ske efter reflektion och beslut inom den biskopskonferens som råder över praxis inom sitt geografiska ansvarsområde.

71. Den katekes som är knuten till den kristna initiationen bildar en *grundläggande, sammanhängande och systematisk* samt *fullödlig undervisning* i tron:

- *Grundläggande* genom att den utgör ett första utforskande av *kerygmat*, som förklarar trons fundamentala mysterier och evangeliets grundläggande värderingar. Det »lägger grunden för den kristnes andliga byggnad, ger näring åt trons rötter och ger honom kraft att mottaga mer fast föda inom den kristna gemenskapens dagliga liv». ¹¹⁴
- *Sammanhängande* genom att den är konsekvent och välorganiserad; *systematisk* i bemärkelsen att den inte är improviserad eller spontan. Den sammanhängande och systematiska utläggningen av det kristna mysteriet särskiljer katekesen från andra former av förkunelse av Guds ord;

111. *Katolska Kyrkans lilla katekes*, nr 251.

112. Benedikt XVI, *Sacramentum caritatis* (2007), nr 17.

113. Benedikt XVI, *Sacramentum caritatis*, nr 18.

114. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 67.

- *Fullödlig* eftersom den berör alla det kristna livets beståndsdelar.
I katekesen införlivas dessa beståndsdelar steg för steg till en helhet, förvandlar den gamla människan och formar en kristen identitet.

72. De drag som utmärker katekes som kristen initiation uttrycks på ett förebildligt sätt i de *sammanfattningar* av tron som redan finns utlagda i Skriften (exempelvis i triaden tro, hopp och kärlek) och i traditionen (den tro som tros, levs, firas och beds). Detta slags synteser hjälper oss att förstå livet och historien i ett harmoniskt flöde, då det inte blottlägger några komplexa teologiska frågeställningar. Men ändå förkunnar de kyrkans grundläggande tro.

Katekes som en kontinuerlig bildning i det kristna livet

73. Katekesen står i de troendes tjänst, så att de ska kunna ge trons svar och föras till omvändelse i sitt kristna liv. Det handlar i grund och botten om att hjälpa människor att internalisera det kristna budskapet, genom en process som förenar lyssnande, urskiljning och rening. Denna kateketiska handling begränsar sig inte till den enskilde, utan stöttar hela den kristna gemenskapen i dess arbete med evangelisation. Katekesen vill också bidra till att integrera den enskilde troende och den kristna gemenskapen i den rådande samhällsmässiga och kulturella kontexten, genom att tolka historien ur kristet perspektiv och främja de kristnas sociala engagemang.

74. Katekesen står i den livslånga bildningens tjänst, och därmed i relation till det kristna livets olika dimensioner.

- a) *Katekes och den heliga Skrift*: kunskap om den heliga Skrift är avgörande för att kunna växa i tron. Dess centrala roll i katekesen gör det möjligt att på ett livsnära sätt föra frälsningshistorien vidare. »Kunskap om bibliska personligheter, händelser och välkända berättelser bör därför uppmuntras.«¹¹⁵

115. Benedikt XVI, *Verbum Domini* (2010), nr 74. Uppskattning borde visas för alla de initiativ som framhåller den heliga Skrift i dess preeminenta pastoral funktion, såsom *Guds Ords söndag* (tredje söndagen under året); jfr Franciskus, *Aperuit illis* (2019).

- b) *Katekes, liturgi och sakrament*: katekesen är orienterad mot firandet av liturgin. Det behövs både en katekes som förbereder för sakramenten, och en mystagogisk katekes, som skänker en förståelse och en djupare erfarenhet av liturgin.
- c) *Katekes, kärlekshandlingar (caritas) och vittnesbörd*: samtidigt som katekesen, som ett eko av evangeliet, är ett uttryck för Guds kärlek, är de karitativa handlingarna en omistlig del av den kateketiska förkunnelsen. Kärlek är inte endast ett tecken på att evangeliet tagits emot, utan är också i sig en väg till evangeliet: »den som älskar är född av Gud och känner Gud« (1 Joh 4:7).

3. Katekesens slutmål

75. Det levande mötet med Kristus står i centrum för varje kateketisk process. »I enlighet med detta är katekesens verkliga syfte inte enbart att sätta människor i kontakt med Jesus Kristus, utan att bjuda in dem till fullkomlig gemenskap och kommunion med honom. Endast han kan leda oss till Faderns kärlek i Anden och göra oss delaktiga i den heliga Treenighetens liv.«¹¹⁶ Gemenskapen med Kristus är det kristna livets centrum och därför även den kateketiska verksamhetens centrum. Katekesen vill hjälpa människor att alltmer öppna sig för Jesus Kristus och hans evangelium om befriande frälsning. Den vill att människor ska få ett äkta möte med honom och besluta sig för att följa honom, hans livsstil och hans sinnelag (jfr Fil 2:5). Katekesen vill öppna upp för ett lärjungaskap som förkunnar Guds rike i samtiden.

76. Mötet med Kristus berör människan i hennes helhet: hjärta, tankar, sinnen. Det inverkar inte bara på förnuftet, utan också på kroppen och framför allt på hjärtat. Men katekesen, som verkar för att tron ska internaliseras och därmed gynnar mötet med Kristus på ett omistligt sätt, är inte ensam i denna strävan. Här samverkar den med troslivets andra dimensioner: den liturgiskt sakramentala erfarenheten, känslomässiga relationer,

116. Johannes Paulus II, *Catechesi tradendæ*, nr 5.

levande gemenskap och tjänsten för våra systrar och bröder spelar alla en avgörande roll för *den nya människans födelse* (jfr Ef 4:24) och för den personliga andliga *förvandlingen* (jfr Rom 12:2).

77. I katekesen får den initiala omvändelsen mogna. Här får den kristne hjälp att förstå meningen med sitt liv och att bilda en *trons mentalitet* i enlighet med evangeliet,¹¹⁷ till dess att han eller hon lär sig att känna, tänka och handla som Kristus. På denna väg, där kateketen genom sina personliga egenskaper spelar en avgörande roll, står förmågan att ta emot evangeliet i relation till personens livssituation och mognad.¹¹⁸ Det är dock värt att notera att »katekes för vuxna måste, eftersom den riktas till personer med förmåga att anta fullt eget ansvar, betraktas som den främsta formen av katekes. Alla andra former, som visserligen alltid är nödvändiga, är på något sätt orienterade mot denna. Detta antyder att katekes för andra åldersgrupper bör ha denna som sin referenspunkt«.¹¹⁹

78. Gemenskap med Kristus inbegriper bekännelsen av den ende Guden: Fader, Son och helig Ande. »Den trosbekännelse som är knuten till dopet är fullständigt trinitarisk. Kyrkan döper »i Faderns och Sonens och den heliga Andens namn« (Matt 28:19), den treenige Guden till vilken alla kristna överlåter sina liv [...] Det är viktigt att katekes lyckas förena den kristologiska trosbekännelsen, »Jesus är Herre«, med den trinitariska bekännelsen, »jag tror på Fadern, Sonen och den helige Ande«, så att det inte blir till två separata former för att uttrycka den kristna tron. Den som har omvänt sig till Jesus Kristus och bekänner honom som Herre genom den första förkunnelsen av evangeliet inleder en process som, med hjälp av katekes,

117. Enligt Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 44 är målet med katekes att »fostra till ett kristet liv«.

118. Angående processen för det personliga mottagandet av tron, se nr 936 nedan.

119. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 59; se även Kongregationen för prästerskapet, *Allmänt kateketiskt direktorium* (1971), nr 20, och Johannes Paulus II, *Catechesi tradendæ*, nr 43.

med nödvändighet leder till en uttrycklig bekännelse av Treenigheten.«¹²⁰ Denna bekännelse är den enskildes personliga handling, men når sin fullhet endast om den utförs i kyrkans gemenskap.

4. Katekesens uppgifter

79. För att nå sitt mål använder katekesen några tillvägagångssätt som inspirerats av hur Jesus själv fostrade sina lärjungar: han fick dem att lära *känna* rikets mysterier, han lärde dem att *be*, framhöll *evangeliets värderingar*, bjöd in dem i ett liv i *gemenskap* med sig själv och med varandra liksom till *mission*. Denna Jesu pedagogik kom sedan att prägla den kristna gemenskapens liv: »de deltog troget i apostlarnas undervisning och den inbördes hjälpen, i brödbrytandet och bönerna« (Apg 2:42). För tron måste bli känd, måste firas, levas och omsättas i bön. Som stöd på vägen mot ett helgjutet kristet liv gör därför katekesen det följande: ger människan kunskap om tron; initierar henne i firandet av mysteriet; utbildar henne för livet i Kristus; lär henne att *be* och erbjuder henne en levande gemenskap.

Berätta om Jesus

80. Katekesen ska främja kunskap om och fördjupning av det kristna budskapet. Den hjälper människor att lära känna den kristna trons sanningar, leder dem till kunskap om den heliga Skrift och om kyrkans levande tradition, skänker kunskap om *troshälsningen* (som symbol för tron) och erbjuder en sammanhängande kristen vision som är trogen mot läroämbetet och som den troende kan inrätta sitt liv efter. Det är viktigt att inte underskatta trons kognitiva dimension, och att ha med den i beräkningen genom hela den process som syftar till att uppnå ett moget kristet liv. En katekes som ställer upp ett motsatsförhållande mellan trons innehåll och erfarenheten av tron är nämligen dömd att misslyckas. Den som inte får uppleva tron går miste om ett verkligt möte med Gud och sina bröder och systrar; men utan innehåll kan tron inte mogna och människan finner varken mening i kyrkans gemenskap eller i möten och utbyten med andra kristna.

120. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 82.

Fira liturgin

81. Katekesen ska inte bara skänka levande kunskap om Kristi mysterium, utan också bidra till förståelsen och erfarenheten av det liturgiska firandet. På så sätt hjälper katekesen de troende att förstå liturgins betydelse, får dem att lära känna sakramenten och det sakramentala livet, i synnerhet eukaristins som källa och höjdpunkt för kyrkans liv och kallelse. Sakramenten, förvaldade i liturgin, är de särskilda nådemedel som helt och fullt förmedlar honom som kyrkan förkunnar.

82. Dessutom lär katekesen ut hur man ska förhålla sig till kyrkans liturgiska firande: med glädje, gemenskap, frimodig bön, lovprisning och tack-sägelse, och med uppmärksamhet både mot Guds ord och mot liturgins symboler och tecken. Genom att medvetet och aktivt delta i det liturgiska firandet lär sig den troende om det liturgiska året – en verklig trons magister – och om söndagens särskilda betydelse som Herrens och den kristna gemenskapens dag. Katekesen bidrar också till att fördjupa trons uttryck inom den folkliga fromheten.

Älska din nästa

83. Katekesen har till uppgift att få varje kristens hjärta att eka av kallelsen till ett nytt liv, detta i överensstämmelse med den värdighet vi tagit emot som Guds barn i dopet och det Jesu liv som förmedlas i sakramenten. Katekesen ska visa att svaret på kallelsen till helighet är ett liv i »barnaskap« till Gud, där allt pekar mot den sanningens och glädjens väg som är Kristus.¹²¹ Därför undervisar katekesen den troende att följa Herren med den hållning som beskrivs i Saligprisningarna (Matt 5:1–12) och som manifesterar hans eget liv. »Jesus har i all enkelhet förklarat vad det vill säga att vara helgad, och han gjorde det när han gav oss Saligprisningarna (Matt 5:3–12; Luk 6:20–23). De är något av den kristnes identitetskort.«¹²²

121. Jfr *Lumen gentium*, nr 40. Angående kallelse till helighet i världen av idag, se Franciskus, *Gaudete et exsultate*.

122. Franciskus, *Gaudete et exsultate*, nr 63.

84. I kateketens uppgifter – att utbilda den troende i ett liv i enlighet med evangeliet – ingår även att fostra ett kristet, moraliskt samvete, så att den kristne under alla omständigheter lyssnar till Faderns vilja. Under Andens ledning, i enlighet med Kristi lag (jfr Gal 6:2) och i hängiven kärlek till nästan, ska vi urskilja det onda och det goda – undvika det förra och om-sätta det senare i handling. Kärlekens budord, så som de utläggs i dekalogen (jfr 2 Mos 20:1–17; 5 Mos 5:6–21), liksom de kristna och allmänmänskliga dygderna, ger viktig vägledning för hur man ska agera i livets olika ske-den. Katekesen ska påminna om att Herren kom för att ge liv i överflöd (jfr Joh 10:10) och framhålla att »vishet, självförverkligande och allt som berikar är tilltalande som levnadsideal.« Så blir de troende till »glädjefyllda budbärare som kommer med utmanande förslag, som väktare av godhet och skönhet som utstrålas i ett liv av trohet mot evangeliet«. ¹²³

85. Svaret på den allmänna kristna kallelsen har blivit kött och inkarnerats. Nu måste varje Guds barn upptäcka sin egen kallelse i frälsningsplanen, i frihet, genom att lyssna till Gud och genom att upptäcka de nådegåvor hon eller han anförtratts. Katekesens moralundervisning sker därför alltid mot *bakgrund av en kallelse*, där det egna livet utgör den grundläggande kallelsen. Alla former av katekes ska betona den kristna kallelsens värdighet och ge sådant stöd och sådan vägledning att den troende kan urskilja sin specifika kallelse och så få en fast grund att stå på. Det är katekesens upp-gift att visa hur den tro som levs ut i överlåtelse, med målet att älska så som Kristus älskade, främjar både gudsrikets ankomst i världen och hoppet om den eviga salighetens löfte.

Be

86. Bönen är först och främst en gåva från Gud; för alla döpta gäller att »Anden vädjar för oss med rop utan ord« (Rom 8:26). Katekesen har till uppgift att undervisa om bön och genom bön, och på så sätt bereda de troende tillträde till den kristna erfarenhetens kontemplativa dimension. Här är Jesus föredömet, och målet är att be *med* Jesus Kristus och så *som*

123. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 168.

han bad: »Att lära sig att be med Jesus är att be med samma inställning som han hade när han vände sig till Fadern: med vördnad, lovprisning, tacksägelse, sonskapets tillit, vädjan och förundran inför hans härlighet. Alla dessa inställningar finns representerade i Fader vår, den bön som Jesus lärde sina lärjungar och som utgör modellen för all kristen bön [...] När katekes genomsyras av bönen klimat når hela det kristna livets assimilerings höjdpunkt.«¹²⁴

87. Uppgiften omfattar undervisning i både personlig, liturgisk och allmän bön, och *de normerande böneformerna*: välsignelse och tillbedjan, vädjan, förbön, tacksägelse och lovprisning.¹²⁵ Till detta mål leder flera beprövade vägar: läsning i bön ur den heliga Skrift, särskilt genom tidegården och *lectio divina*; den hjärtats bön som kallas för Jesusbönen,¹²⁶ vördandet av den saliga jungfru Maria genom fromhetsövningar som rosenkransen, förböner, processioner, etc.

Bygg gemenskap

88. Vår tro bekänner vi, firar, uttrycker och lever vi framför allt i gemenskap med andra: »Gemenskapsdimensionen är inte endast en »ram«, en »kontur«, utan en integrerad del av det kristna livet, av vittnesbördet och av evangelisationen.«¹²⁷ Den klassiska principen uttrycker detta väl: »*Idem velle atque idem nolle* – att önska och avsky samma saker – det är de gamles definition av kärlekens sanna väsen: det är att bli varandra lika, detta som leder till att man vill och tänker i samma banor.«¹²⁸ Detta blir möjligt när vi odlar en *gemenskapens spiritualitet*. Den låter oss erfara den djupa enhe-

124. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 85.

125. Jfr KKK, nr 2626–2649.

126. KKK, nr 435: »Den hjärtats bön i Östern som kallas »Jesusbönen« säger: »Herre Jesus Kristus, Guds Son, förbarma dig över mig syndare.« Den formulering som munnen uttalar tas stegvis emot av intellektet och sjunker sedan ned i hjärtat och skapar ett *intelligent hjärta* och förenar därigenom den inre människan och gör henne hel.

127. Franciskus, generalaudiens (15 januari 2014).

128. Benedikt XVI, *Deus caritas est*, nr 17.

ten i den mystiska kropp som vi alla är en del av, så att vi ser Treenighetens ljus spegla sig i vår broders eller systers ansikte. Den gör oss delaktiga i våra medmänniskors glädjeämnen och sorger, hjälper oss att förstå deras önskingar och möta deras behov, och gör oss förmögna att erbjuda en sann och djup vänskap. När vi lägger vårt fokus på det som är gott i en annan människa, och glädjer oss åt det som en gåva från Gud, är det lättare att inte förledas till sådan själviskhet som göder konkurrens, karriärtänkande, misstro och avund.

89. Som förberedelse för livet i gemenskap ska katekesen hjälpa de troende att utveckla en känsla av *tillhörighet* till kyrkan: förmedla känslan för *gemenskap i kyrkan*, främja tilltron till läroämbetet, gemenskapen med prästerna och dialogen mellan trossyskon. Den ska också fostra de troende till kyrkligt *medansvar*, så att var och en deltar aktivt till att bygga upp gemenskapen, i en anda av lärjungaskap och mission.

5. Katekesens källor

90. De källor som katekesen öser ur är i själva verket en enhet: de pekar mot varandra och kan alla spåras tillbaka till det Guds ord som de är uttryck för. Beroende på ämne och sammanhang kan katekesen välja att betona någon av källorna mer än de andra. Men detta måste ske efter noggrann avvägning, och utan att man prioriterar en enda källa, så som Bibeln, liturgin eller erfarenheten, framför de övriga. Den heliga Skrift har en särställning som källa, utifrån sin unika relation till Guds ord. De olika källorna representerar också i viss mån olika kateketiska *vägar*.

Guds ord i den heliga Skrift och i den heliga traditionen

91. Katekesens främsta källa är Guds ord. Av denna anledning är det »nödvändigt att det uppenbarade ordet på ett grundläggande sätt berikar vår katekes och alla våra ansträngningar att föra tron vidare«. ¹²⁹ Den heliga Skrift, inspirerad av Gud, når djupet av människans själ som inget annat

129. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 175.

ord. Men Guds ord är en levande, aktiv och verksam realitet som inte låter sig begränsas av den heliga Skrift (jfr Jes 55:10–11; Heb 4:12–13). Gud talar och hans ord manifesterar sig i skapelsen (jfr 1 Mos 1:3 ff; Ps 33:6, 9; Vish 9:1) och i historien. Vid tidens slut »har han talat till oss genom sin son« (Heb 1:2). Faderns enfödde son är Guds definitiva ord, som var i begynnelsen, som var Gud, och vakade över skapelsen (jfr Joh 1:1 ff), som blev född av en kvinna (jfr Gal 4:4) genom den helige Andes kraft (jfr Luk 1:35) för att leva bland hans egna (jfr Joh 1:14). När han återvänder till Fadern (jfr Apg 1:9) för han med sig den skapelse han återlöst, vilken skapades i honom och för honom (jfr Kol 1:18–20).

92. Kyrkan lever ut sin kallelse i väntan på Herrens ankomst vid tidens slut. »Denna väntan är aldrig passiv; i stället är det missionens strävan att förkunna Guds ord som helar och återlöser varje människa. Också idag säger den uppståndne Jesus till oss: ›Gå ut överallt i världen och förkunna evangeliet för hela skapelsen« (Mark 16:15).«¹³⁰ Faktiskt »bygger tron på förkunnelsen och förkunnelsen på Kristi ord« (Rom 10:17). Den helige Ande undervisar oss själv genom förkunnelsen och katekesen, och öppnar oss för mötet med Guds levande och verk samma ord (jfr Heb 4:12). Också kyrkofädernas tankar och skrifter har en avgörande roll i kyrkans tradition, som uttryck för kyrkans historiska erfarenhet och kontinuiteten mellan de första lärjungarnas förkunnelse och vår egen tids.¹³¹ Därför bör kyrkofädernas liv och verk beredas lämplig plats i katekesen.

Läroämbetet

93. Kristus gav apostlarna och deras efterträdare ett fortlöpande mandat att förkunna evangeliet över hela världen, och lovade dem den helige Andes bistånd (jfr Matt 28:20; Mark 16:15; Joh 20:21–22; Apg 1:8). Med Andens hjälp skulle de föra ut läran om frälsningen till människorna, och förmedla Guds ord via den muntliga traditionen och den heliga Skrift. Läroämbetet

130. Benedikt XVI, *Verbum Domini*, nr 121.

131. Jfr Benedikt XVI, *Tal inför plenum vid sammankomsten av Påvliga rådet för främjandet av ny evangelisation* (2011).

bevarar, tolkar och förmedlar uppenbarelsens trosskatter och innehåll. I grunden är det en plikt för hela Guds folk att bevara och sprida tron, liksom det är hela kyrkans uppgift att förkunna evangeliet för alla folk. Rätten att officiellt och med auktoritet undervisa om det frälsande budskapet i Jesu Kristi namn tillkommer dock biskopskollegiet. Kyrkans läroämbete - den romerske påven och de biskopar som står i gemenskap med honom - har huvudansvaret för att vägleda Guds folk i den kristna tron och moralen, liksom att främja evangeliets förkunnelse i hela världen.¹³²

94. Den frälsande sanningen förblir ständigt densamma, oföränderlig. Över tid lär dock kyrkan känna uppenbarelsen och dess skatter allt bättre. Så sker kontinuerligt en enhetlig fördjupning och utveckling i linje med Guds ord. Läroämbetet tjänar ordet och Guds folk genom att ständigt upprepa Kristi frälsande sanningar och förtydliga och tillämpa dem i ljuset av de nya tidernas utmaningar, och blir på så sätt en bro mellan Skriften och traditionen. Kristus har inrättat läroämbetet som en positiv och grundläggande beståndsdel av kyrkan. Skriften, traditionen och läroämbetet är därför nära förbundna med varandra och ingen av dem kan existera utan de andra. Tillsammans bidrar de, var och en på sitt sätt, till mänsklighetens frälsning.¹³³ Läroämbetets uttalanden förmedlas även i katekesen.

Liturgin

95. Liturgin är en av katekesens mest grundläggande och omistliga källor. Inte bara ger den innehåll, språk, gester och ord åt undervisningen om tron, utan är förbunden med katekesen i själva trosakten. Även om liturgi och katekes har olika och särskiljande drag står de båda, i ljuset av kyrkans tradition, mitt i det kristna och kyrkliga livet, där de hjälper oss att erfara Guds kärlek. Den uråldriga principen *lex credendi lex orandi* påminner oss om att liturgin är en integrerad del av traditionen.

132. Jfr Andra Vatikankonciliet, *Lumen gentium*, nr 25.

133. Jfr Andra Vatikankonciliet, *Dei verbum*, nr 10.

96. Liturgin är »den bästa platsen för att det kristna folket skall få kunskap om sin tro«. ¹³⁴ Det ska inte förstås så att liturgin skulle mista sin högtidliga karaktär och omvandlas till katekes, eller att katekesen vore överflödig. Men även om båda bidrar till kyrkans liv med sina särdrag, är ändå liturgin det kristna livets höjdpunkt och källa. Katekesen sätts i rörelse i mötet mellan den som söker undervisning och den gudstjänstfirande gemenskapen. Det innebär att katekesen fullbordas först när den som mottar undervisning deltar i gemenskapens liturgiska liv. Katekesen är alltså inte endast en förberedelse för sakramenten, utan måste förstås i relation till den liturgiska erfarenheten. »Katekes är nära sammanlänkad med hela den liturgiska och sakramentala aktiviteten eftersom det är i sakramenten, och särskilt i eukaristin, som Kristus Jesus verkar i fullkomlighet för att förvandla människor.« ¹³⁵ Liturgi och katekes är därför oskiljaktiga och ger näring åt varandra.

97. Att kristen fostran alltid har bottnat i en personlig erfarenhet av tron bekräftas av kyrkofädernas mystagogiska katekeser. Det betyder inte att man åsidosatt vikten av att också förstå tron. Det levande och övertygande mötet med Kristus – genom autentiska vittnens förkunnelse – har alltid varit avgörande. Därför är den som för in någon annan i mysterierna först och främst ett vittne. Detta Kristusmöte har sin källa och höjdpunkt i firandet av eukaristin och fördjupas genom katekesen.

98. Behovet av en mystagogisk väg springer ur den kristna erfarenhetens fundament. Här kan tre grundläggande element urskiljas: ¹³⁶

- a) Riterna tolkas i ljuset av frälsningsskeendet, i linje med kyrkans tradition. Jesu livs mysterier och hans påskmysterium sätts i relation till Gamla testamentet på ett nytt sätt;

134. KKK, nr 1074.

135. Johannes Paulus II, *Catechesi tradendæ*, nr 23.

136. Jfr Benedikt XVI, *Sacramentum caritatis*, nr 64.

- b) De liturgiska tecknens betydelse förklaras. Därmed kan den mystagogiska katekesen inviga de troende i tecknens och handlingarnas språk, vilket tillsammans med ordet konstituerar själva riten;
- c) Riternas innebörd för hela det kristna livet understryks. Liturgins koppling till de troendes missionsuppdrag betonas, samtidigt som vi får en ökad medvetenhet om att våra liv förvandlas stegvis genom firandet av de heliga mysterierna.

Men katekesens mystagogiska dimension handlar inte bara om att fördjupa den kristna initiationen efter det att den troende tagit emot sakramenten. Den omfattar också söndagsliturgin och det liturgiska årets festdagar, som ger näring åt katekumenerna och de döpta barnen långt innan de kan ta emot eukaristin eller påbörja en organisk och strukturerad katekes.

Helgonens och martyrernas vittnesbörd

99. Ända sedan kyrkans första århundraden har jungfru Maria, liksom helgonens och martyrernas liv, varit en verksam del av kyrkans katekes: från berättelserna om martyrernas liv (*acta martyrum*) till skildringarna av deras lidande (*passiones*), från kyrkornas fresker och ikoner till uppbyggliga berättelser för barn och icke läskunniga. De vittnesbörd om ett liv och en död för Herren som kommer från helgonen och martyrerna, evangeliets verkliga efterföljare (*sequentiae sancti Evangelii*), förkunnar Kristus, väcker tro och ger näring åt tron.

100. Kyrkan håller fram martyrerna som trons sanna mästare – människor som genom sitt apostolat, sina mödor och sitt lidande, banade väg för att tron kunde formuleras och spridas. I martyrerna finner kyrkan sitt livsfrö, »de kristnas blod är ett utsäde« (*semen est sanguis Christianorum*).¹³⁷ Detta är sant inte bara för den tidiga kristendomen, utan äger giltighet genom hela kyrkans historia fram till våra dagar. Nittonhundratalet, som har kallats för martyrskapets århundrade, var särskilt rikt på vittnen, som var villiga att leva ut evangeliet till kärlekens yttersta prövningspunkt. Deras

137. Tertullianus, *Apologeticum*, 50.13.

vittnesbörd om tron måste bevaras och förmedlas genom predikan och katekes, så att de kan ge näring åt Kristi lärjungar. De uppenbarelser av jungfru Maria som kyrkan erkänt, och allt det material som vittnar om martyrer och helgon från hela världen, är äkta källor till katekes.

Teologi

101. Guds uppenbarelse sträcker sig bortom människans fattningsförmåga. Det innebär inte att den står i motsats till det mänskliga förnuftet, som den snarare genomlyser och upphöjer. Därför är sökandet efter kunskap om tron, det vill säga teologin, en omistlig nödvändighet för kyrkan. »Teologiskt arbete i kyrkan står först och främst i trosförkunnelsens och katekesens tjänst.«¹³⁸ Teologin genomtränger trons innehåll, utforskar och organiserar det systematiskt, under medverkan av förnuftet. Kristus kan dock inte utforskas enbart genom systematiskt och logiskt tänkande. Han är ju själv den levande sanningen och »Guds vishet« (1 Kor 1:24), han är närvaron som skänker ljus. Detta vishetsperspektiv gör det möjligt för teologin att integrera olika aspekter av tron. Dessutom »erbjuder [teologin] sitt bidrag för att tron ska kunna förmedlas. Genom att tala till förståelsen hos dem som ännu inte känner Kristus hjälper den dem att söka och finna tron«.¹³⁹ På ett övergripande plan drar katekesen nytta av den samlade teologiska vetenskapen och dess olika inriktningar: fundamentalteologi, exegetik, dogmatik, moralteologi, spiritualitetens teologi etc. Mer specifikt underbyggs katekesen av pastoralteologi, evangelisationsteologi, religionspedagogik, kateketik och kommunikationsvetenskap.

Kristen kultur

102. Den kristna kulturen springer fram ur insikten om att Jesus Kristus och hans evangelium är det centrum som förvandlar människors liv. Kulturer som genomsyrats av den kristna tron under en längre tid har kunnat renas och omvandlas inifrån, så att evangeliets väg blivit dess främsta kännetecken. Så har tron kunnat stimulera framväxten av en ny och ge-

¹³⁸. Johannes Paulus II, *Fides et ratio*, nr 99.

¹³⁹. Kongregationen för trosläran, *Donum Veritatis* (1990).

nuint kristen kultur, som genom seklen givit upphov till framstående verk inom alla vetenskapsgrenar, och som främjat evangeliets förkunnelse. Trots de ideologiska och kulturella konflikter som uppstått genom historien har denna kultur lyckats bevara sanna evangeliska värderingar, så som människans unika värdighet, jämlikheten mellan man och kvinna, vikten av att »förkasta det onda och välja det goda« (Jes 7:15), av medmännisklighet och solidaritet, betydelsen av förlåtelse och barmhärtighet samt öppenheten för det transcendenta.

103. Emellertid har flera av just de samhällen som formats av den kristna kulturen drabbats av en kulturell kris. Den har uppstått till följd av en långvarig och intensiv sekulariseringsprocess som fört med sig en felaktig föreställning om mänsklig autonomi. Här härskar endast sådana uppfattningar som utgår från konsensus inom samhället, eller från personliga åsikter, och som ofta står i strid mot den naturliga etiken. »Brytningen mellan evangeliet och kulturen är säkerligen vår tids drama».¹⁴⁰ Det är uppenbart att det behövs en ny förståelse av den kristna kulturens förmåga att inkludera och förena,¹⁴¹ så att evangeliet kan frigöra krafter som sann mänsklighet, sann fred, rättvisa och dialog. Dessa krafter, som utgör ett fundament i den kristna kulturen, gör också tron mer begriplig och lockande.

104. Den kristna kulturen har spelat en avgörande roll för att bevara tidigare kulturer och för att främja framväxten av en global kultur. Så har den kristna kulturen exempelvis kunnat förstå och anamma frukterna av den grekiska filosofin och det romerska rättsväsendet i en ny anda, och låta dem bli till ett gemensamt arv för hela mänskligheten. Den kristna kulturens uppfattning om det goda, det rätta, sanna och vackra har inspirerat en mångfald verk – litterära och vetenskapliga texter, musikkompositioner, mästerverk inom arkitektur och måleri – som vittnar om den kristna trons betydelse och som utgör dess intellektuella, moraliska och estetiska arv.

140. Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 20.

141. Jfr Johannes Paulus II, *Fides et ratio*, nr 85.

105. Detta historiska och konstnärligt värdefulla arv inspirerar och befruktar även katekesen, som kan förmedla den kristna världssynen med hjälp av konstnärlig skönhet och kreativitet. Katekesen använder sig av det kristna kulturarvet i sin strävan att »hos människan bevara den förmåga till kontemplation och förundran som leder till vishet«. I en splittrad tid kan den förmedla en enhetlig syn på »hela den mänskliga personen – hos vilken värden som förstånd, vilja, samvete och medmänsklighet är av avgörande betydelse. Dessa värden har alla sin grund i Gud, Skaparen, och har på ett underbart sätt blivit återupprättade och upphöjda i och genom Kristus».¹⁴² Det omfattande och rika kristna kulturarvet kan, om det används i enlighet med sina skapares intentioner, visa hur människan kan införliva och uttrycka kärnan i evangeliets budskap.

Skönhetens väg

106. I den heliga Skrift framträder Gud på ett självklart sätt som källan till allt det vackra och sköna. När Gamla testamentet lyfter fram skapelsen, med mänskligheten i spetsen, som något gott och vackert är det mindre utifrån dess ordning och harmoni och mer som något oskattbart och värdefullt i sig självt. Inför skapelsen, som måste beundras och beskådas för dess egen skull, fylls vi av starka känslor, av förundran och hänryckning. Också verk av människors händer, så som Salomos praktfulla tempel (jfr 1 Kung 7–8), är förbundna med Skaparen och förtjänar därför beundran.

107. I Nya testamentet koncentreras all skönhet till Jesu Kristi person, som uppenbarar det gudomliga och »som är utstrålningen av Guds härlighet och en avbild av hans väsen« (Heb 1:3). Hans evangelium fångslar oss med sitt budskap, som är så vackert, gott, glädjerikt och hoppfullt. Han är »fylld av nåd och sanning« (Joh 1:14), han har blivit människa och förklarat skönheten i Guds handlande genom sina liknelser. De människor han mötte tilltalade han med *vackra ord* som helade själen på djupet: »dina synder är förlåtna« (Mark 2:5), »Inte heller jag dömer dig« (Joh 8:11), »Så älskade Gud världen« (Joh 3:16), »Kom till mig, alla ni som är tyngda av

142. Andra Vatikankonciliat, *Gaudium et spes*, nr 62 respektive 61.

bördor; jag skall skänka er vila» (Matt 11:28). Han utförde *vackra handlingar*: han helade, han befriade, han vandrade med människor och vidrörde deras, och därigenom hela mänsklighetens, sår. När han utstod dödsdomens grymhet, han som »inte hade något ståtligt yttre» (Jes 53:2), var han ändå den som var »skönast bland människor» (Ps 45:3). Så ledde han den renade mänskligheten in i Faderns härlighet, där han själv »sitter på Majestätets högra sida i höjden» (Heb 1:3) och uppenbarade därigenom påskens förvandlande kraft.

108. Kyrkan vet att förkunnelsen om den Uppståndne måste utstråla godhet, sanning och skönhet för att kunna nå människans hjärta. »Det vore klokt om all katekes gav akt på 'skönhetens väg' (*via pulchritudinis*).»¹⁴³ Allt vackert kan leda till ett möte med Gud, även om det finns andra kriterier för dess äkthet än rent estetiska. Här måste man skilja mellan sann skönhet och sådan skönhet som i själva verket är ett tomt skal eller rentav skadlig, så som den förbjudna frukten i det jordiska paradiset (jfr 1 Mos 3:6). Detta förklaras i Paulus brev: »det som är sant, det som är upphöjt, rätt och rent, det som är värt att älska och akta, allt som kallas dygd och allt som förtjänar beröm, ta fasta på allt detta» (Fil 4:8).

109. Skönheten är alltid och oskiljaktigt förbunden med godheten och sanningen. När vi betraktar skönhet fylls vi därför av känslor som glädje, välbehag, ömsinhet, fulländning och mening, och öppnar oss för det transcendenta. Evangelisationens väg är *skönhetens väg*, och därför är varje form av skönhet en källa för katekesen. Det finns flera sätt för katekesen att gestalta Guds oändliga skönhet på ett konkret sätt, även genom verk skapade av människor, och leda dem som undervisas till den *sköna* gåva som Fadern gett oss i sin Son:¹⁴⁴ genom att visa på nådens företrädare, särskilt manifesterad i den saliga jungfru Maria; genom att berätta om helgonen,

143. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 167; jfr Påvliga kulturrådet, *Via Pulchritudinis, en god väg framåt för evangelisation och dialog: plenumförsamlingens slutdokument* (2006).

144. Jfr Andra Vatikankonciliet, *Sacrosanctum concilium*, nr 122.

vars liv är sanna vittnen om trons skönhet; genom att framhäva skapelsens skönhet och mystik; genom att upptäcka och omhulda kyrkans omätliga liturgiska och konstnärliga arv; och genom att lyfta fram skönheten i den samtida konsten.

KAPITEL III

Kateketen

1. Kateketens identitet och kallelse

II. »När Kristi kropp byggs upp, råder en olikhet mellan lemmar och uppgifter. En är Anden som enligt sin rikedom och tjänsternas behov fördelar sina mångfaldiga gåvor till kyrkans bästa». ¹⁴⁵ I kraft av dopet och konfirmationen inlemmas de kristna i Kristus och deltar i hans prästerliga, profetiska och konungsliga ämbete; ¹⁴⁶ de vittnar om evangeliet och förkunnar det, med ord och med sin livsföring; men vissa »kan även bli kallade att samarbeta med biskopar och präster i utövandet av ordets tjänst». ¹⁴⁷ I den mångfald av ämbeten och tjänster genom vilka kyrkan utträttar sitt evangelisationsuppdrag innehar »kateketens tjänst» en viktig plats, oumbärlig för tillväxten i tron. Tillsammans med den liturgiska tjänsten leder denna tjänst in människor i tron och föder fram Guds barn i kyrkans moderliv. Kateketens specifika kallelse har därför sitt ursprung i Guds folks gemensamma kallelse: att tjäna Guds frälsningsplan för mänsklighetens skull.

III. Hela den kristna gemenskapen har ansvar för katekesen, även om var och en har det i enlighet med sin särskilda uppgift i kyrkan: som vigda präster, gudsvigda eller lekmän. »Genom dem alla och deras olika funk-

^{145.} Andra Vatikankonciliet, *Lumen gentium*, nr 7.

^{146.} Jfr Andra Vatikankonciliet, *Lumen gentium*, nr 31; Andra Vatikankonciliet, *Apostolicam actuositatem* (1965), nr 2.

^{147.} CIC, can. 759; se även CCEO, can. 624 § 3.

tioner, vidareför den kateketiska tjänsten ordet på ett fullständigt sätt och vittnar om kyrkans verklighet. Skulle någon av dessa saknas skulle katekes förlora något av sin rikedom och sin fulla betydelse.«¹⁴⁸ Kateketen tillhör en kristen gemenskap och är ett uttryck för den. Kateketens tjänst som andlig vägledare får liv i en gemenskap.

II2. Kateketen är en kristen som får en särskild kallelse från Gud. När denna kallelse tas emot i tro, kan kateketen med Guds kraft föra vidare tron och initiera andra i det kristna livet. Det finns många konkreta orsaker till att en kateket blir kallad att tjäna Guds ord, och alla dessa använder Gud, genom kyrkan, för att kalla människor till hans tjänst. Kallelsen gör kateketen delaktig i Jesu mission, som är att föra lärjungar in i hans relation till Fadern. Den verkliga huvudpersonen i all autentisk katekes är emellertid den helige Ande. Det är Anden som låter katekesens mänskliga ansträngningar bära frukt, genom den djupgående förening med Jesus Kristus som varje kateket vinnlägger sig om. Detta sker i kyrkans famn: kateketen är ett vittne om kyrkans levande tradition och en medlare som gör det lättare för Kristi nya lärjungar att inlemmas i hans kyrka.

II3. I kraft av sin tro och dopets smörjelse, i samverkan med Kristi läroämbete och som en tjänare åt den helige Ande, är kateketen:

Ett trosvittne som bevarar minnet av Gud; kateketen blir till ett tecken för andra genom att hålla fast vid, ge näring åt och vittna om det nya liv, den godhet och den sanning, som kommer ur mötet med Jesu person. Tron hårbärgerar även minnet av Guds historia med mänskligheten. Kateketen har en särskild kallelse att hålla fast vid detta minne, att väcka det till liv hos andra och att låta det stå i förkunnelsens tjänst. För att uppdraget ska vara trovärdigt krävs att kateketen vittnar med sitt eget liv. Det betyder att kateketen aldrig ska upphöra att vara ett hoppets tecken för sina systrar och bröder, väl medveten om sina egna svagheter inför Guds barmhärtighet.

¹⁴⁸. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 219.

En lärare och en mystagog som leder in andra i Guds mysterium, uppenbart i Kristi påskmysterium. Som avbild av Jesus, vår mästare, ska kateketen både förmedla trons innehåll och föra in människor i trons mysterium. Kateketen är kallad att lära ut sanningen om människan och hennes yttersta kallelse, att ge kunskap om Kristus och leda in människor i det kristna livets olika dimensioner. Kateketen blottlägger de frälsningens mysterier som är nedlagda i trons skatt och som förnyas i kyrkans liturgi.

En andlig medvandrande. Kateketen är en god andlig medvandrande,¹⁴⁹ har pedagogisk kompetens och är en god lyssnare som förstår sig på den mänskliga mognadsprocessen. Kateketen är en tålmodig följeslagare som förstår vikten av att gå långsamt fram, i följsamhet mot Anden, på vägen mot ett moget kristet liv och mot Gud. Kateketen vet att människor går igenom glädjeämnen och förhoppningar, bedrövelse och ångest, och förstår hur dessa känslor och upplevelser kan relateras till Jesu evangelium.¹⁵⁰

2. Biskopen som den första kateketen

114. »Biskopen är genom sina ord och genom sitt livs vittnesbörd evangeliets första förkunnare«¹⁵¹ och har det yttersta ansvaret för stiftets katekes. Hans främsta uppgift, vid sidan av förkunnelsen, är att främja katekesen och att låta ta fram de olika former av katekes som behövs i stiftet, i enlighet med de principer och normer som den apostoliska stolen utfärdar. Vid sidan av stiftsorganens värdefulla medverkan i detta arbete kan biskopen även ta hjälp av experter inom teologi, kateketik och humanvetenskaperna, liksom av kateketiska bildningscenter och forskning. Biskopens omsorg om den kateketiska verksamheten leder honom att:

149. Jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 169–173: Den formativa processen, eller det personliga medvandrandet under växandets processer möjliggör trons handling och internaliseringen av de kristna dygderna.

150. Jfr Andra Vatikankonciliet, *Gaudium et spes*, nr 1.

151. Johannes Paulus II, Postsynodal Apostolisk Exhortation, *Pastores Gregis*, (16 oktober 2003) nr 26, jämför *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 222.

- a) *Uppmärksamma katekesen* genom att befatta sig direkt med att föra vidare evangeliet och bevara trosskatterna;
- b) Försäkra sig om *trons inkulturation* inom sitt område genom att prioritera en ändamålsenlig katekes;
- c) Utveckla en genomgripande *plan för katekesen*, vilken utgår från Gudsfolkets behov och överensstämmer med stiftets och biskopskonferensens pastorala planer;
- d) Väcka och bibehålla »en verklig *passion för katekes*, en passion som tar gestalt genom en relevant och effektiv organisation, vilken sätter nödvändig personal, de rätta medlen och utrustning, liksom finansiella resurser i arbete«;¹⁵²
- e) Se till att »*kateketer får den rätta utbildningen* för sitt uppdrag så att de är väl förtrogna med kyrkans lära och har både en teoretisk och praktisk kunskap om psykologi och om pedagogiska metoder« (*Christus Dominus*, nr 14);¹⁵³
- f) *Noga övervaka kvaliteten* på de texter och det material som används i katekesen.

Biskopen bör, åtminstone under det liturgiska årets mer intensiva perioder och särskilt under fastan, kalla Guds folk till domkyrkan för att undervisa dem.

3. Prästen som kateket

115. Prästen är biskopens främsta medarbetare och har, i denna kapacitet och som lärare i tron (jfr *Presbyterorum Ordinis*, nr 6), ansvar för att initiera, samordna och leda den kateketiska verksamheten i sin församling.¹⁵⁴ »Hänvisningen till biskopens läroämbete inom det enskilda stiftet liksom

152. Johannes Paulus II, *Catechesi tradendæ*, nr 63; se även CIC c.775 §1; CCEO c.623 §1.

153. Se även CIC c.780.

154. Jfr Kongregationen för prästerskapet, *Direktorium om prästens tjänst och liv* (11 februari 2013), nr 65. Jfr GDC, nr 224.

lydnaden mot de kateketiska riktlinjer som varje herde och biskopskonferens utfärdar, är en utgångspunkt i prästens kateketiska gärning.»¹⁵⁵ Präster urskiljer och främjar kateketernas kallelse och tjänst.

II.6. Kyrkoherden är församlingens förste kateket. De kateketiska uppgifter som tillkommer kyrkoherden och präster i allmänhet, är:

- a) Att med kompetens och generositet engagera sig i katekes för de troende som anförtratts åt hans pastoral omsorg. Att ta vara på varje tillfälle som erbjuds, i församlinglivet och i det omgivande samhället, att förkunna evangeliet.
- b) Att värna om sambandet mellan katekes, liturgi och kärleken till nästan, och särskilt lyfta fram söndagen som Herrens och den kristna församlingens dag.
- c) Att få församlingen att känna ansvar för katekesen. Att urskilja kallelsorna till detta särskilda uppdrag, att främja kateketernas tjänst och att visa tacksamhet för den;
- d) Att, med stöd av kateketerna, organisera församlingens katekes så att den är en del av församlingens pastoral plan. Det är en fördel om kateketerna deltar i varje steg: analys, planering, materialanskaffning, genomförande och utvärdering.
- e) Att borgen för att den egna församlingens katekes överensstämmer med stiftets pastoral plan, så att den står fri från alla former av subjektivism och godtycklighet.
- f) Att, som kateketernas kateket, sörja för kateketernas utbildning, ägna stor omsorg åt uppgiften och ledsaga dem i deras mognad i tron. Att befästa kateketgruppen som en plats för gemenskap och delat ansvar, då detta är en förutsättning för en autentisk fortbildning.

155. Johannes Paulus II, *Tal till deltagarna vid konventet »Prästerskapet och katekes i Europa«* (8 maj 2003), nr 3.

4. Diakonen som kateket

117. Vid sidan av liturgin och det karitativa arbetet är Ordets diakoni den tjänst som diakonerna utövar inom gemenskapen för att synliggöra Kristus, han som på grund av sin kärlek blev en tjänare (jfr Luk 22:27; Fil 2:5–11). Inte bara får de predika i mässan, utan är kallade att »bemöda sig om katekes för lekfolket under det kristna livets alla skeden, för att hjälpa dem att lära känna tron på Kristus bättre, stärkas i den genom sakramenten och uttrycka den i familjen, arbetslivet och samhället«. ¹⁵⁶ Diakonerna ska vara involverade i stiftets och församlingarnas kateketiska program, framför allt i de initiativ som rör evangeliets första förkunnelse. De är likaledes kallade att förkunna »ordet inom sina yrkesliv, antingen explicit eller endast genom sin aktiva närvaro på platser där allmän opinion bildas och etiska normer tillämpas – som exempelvis inom vård och omsorg eller i organisationer som främjar familjens eller livets rättigheter«. ¹⁵⁷

118. Diakonens kateketiska roll kommer till särskilt uttryck inom det karitativa arbetet och i arbetet med att stötta familjerna. Det handlar om verksamhet bland frihetsberövade, sjuka, gamla, ungdomar på glid, migranter etc. Diakonen bör uppmuntra dem som lever i detta slags utsatthet att ta del av kyrkans kateketiska verksamhet, till inspiration för de troendes sanna bildning om kärleken till nästan. De ständiga diakonerna, som lever inom äktenskapet, är dessutom kallade på ett särskilt sätt att genom sin unika livsstil vara trovärdiga vittnen om detta sakraments skönhet. Med hjälp av sina fruar, och eventuellt sina barn, kan de engagera sig i familjekatekesen och ge stöd i sådana situationer som kräver särskild uppmärksamhet och finkänslighet.

¹⁵⁶. Kongregationen för katolsk utbildning/Kongregationen för prästerskapet,

Direktorium för den permanenta diakonens liv och tjänst (22 februari 1998), nr 25.

¹⁵⁷. Ibid., nr 26.

5. Gudsvigda personer i katekesens tjänst

119. Katekesen har en framskjuten plats i de gudsvigdas apostolat. Genom kyrkans historia har de gudsvigda i själva verket hört till dem som varit mest hängivna det kateketiska arbetet. Deras unika och speciella roll kan inte ersättas av präster eller lekfolk, och kyrkan kallar dem därför på ett särskilt sätt till kateketisk gärning. »Det gudsvigda livets främsta plikt är att *synliggöra* de underverk som Gud gör i den bräckliga mänsklighet hos dem som är kallade. De bär vittnesbörd om dessa underverk inte så mycket genom ord som genom det förvandlade livet de lever, som får världen att förundras.«¹⁵⁸ Det är denna katekes som de gudsvigda i första hand åskådliggör med sina egna liv: en evangelisk radikalitet som vittnar om den fullhet som livet i Kristus möjliggör.

120. Denna särskilda nådegåva blir tydlig när de gudsvigda tar sig an katekesuppgiften. »Medan den sanna karaktären hos det kateketiska bevaras intakt uttrycker de olika ordensgemenskapernas nådegåvor denna gemensamma uppgift var och en i sin karakteristiska form, som ofta äger ett stort religiöst, socialt och pedagogiskt djup. Den kateketiska historien visar på den vitalitet som dessa nådegåvor har bidragit med till kyrkans bildningsverksamhet«,¹⁵⁹ särskilt genom dem som låtit sitt eget livsval präglade undervisningen. Kyrkan fortsätter att hämta styrka från deras tjänst och hoppas på ett förnyat engagemang för den kateketiska tjänsten.

6. Lekmannakateketer

121. Genom sin närvaro i världen gör lekfolket en viktig tjänst för evangelisationen: hela deras liv som Kristi lärjungar är en sorts förkunnelse av evangeliet. De delar engagemang och sysselsättning med andra människor, och låter den världsliga tillvaron genomsyras av evangeliets anda: evangelisationen »får sin egenart och särskilda prägel av att den fullgörs under

158. Johannes Paulus II, *Vita consecrata*, eftersynodal apostolisk uppmaning (25 mars 1996), nr 20.

159. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 229.

denna världens vanliga villkor» (*Lumen gentium*, nr 35). Lekfolket bär vittnesbörd om evangeliet i olika sammanhang, kan tolka olika situationer ur ett kristet perspektiv, tala om Kristus och om kristna värden, och motivera sina beslut som kristna. Denna så att säga spontana och momentana katekes är av stort värde eftersom den springer ur det personliga livets vittnesbörd.

122. Kallelsen till kateketisk tjänst kommer ur dopets sakrament och bekräftas genom konfirmationen – de sakrament som låter lekfolket delta i Kristi prästerliga, profetiska och kungliga ämbeten. Utöver den allmänna kallelsen till apostolatet finns det troende som känner sig kallade att gå in i en mer enhetlig och strukturerad katekes, i tjänst för den kristna gemenskapen. Denna personliga kallelse från Jesus Kristus, och relationen med honom, är den verkliga drivkraften i kateketens gärning: »Det är ur denna kärleksfulla kunskap om Kristus som längtan att förkunna honom bryter fram, att 'evangelisera', att föra andra till trons 'ja' till Jesus Kristus.«¹⁶⁰ Kyrkan främjar och urskiljer denna gudomliga kallelse och ger sitt samtycke till det kateketiska uppdraget.

123. »Med hänsyn till individers olika egenskaper och engagemang leder kallelsen till kateket till olika typer av insatser i det uppdrag man tar emot av kyrkan. Ibland kan kateketen arbeta med den kateketiska tjänsten under en begränsad tidsperiod eller endast på tillfällig basis, men det är alltid en värdefull tjänst och ett värdigt arbete. Vikten av katekesens tjänst antyder emellertid att det i ett stift bör finnas ett visst antal ordenspersoner och lekfolk som utnämnts offentligen och som permanent hängivit sig åt katekes för att därigenom, i gemenskap med prästerna och biskopen, åt denna tjänst i stiftet skänka den kyrkliga form som är lämplig för den.«¹⁶¹

¹⁶⁰. KKK, nr 429.

¹⁶¹. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 231.

Föräldrar som aktiva deltagare i katekesen

124. »De kristna föräldrarnas uppdrag att fostra – som, enligt vad vi redan sagt, har sina rötter i deras deltagande i Guds skapargärning – har för dem en ny speciell källa i äktenskapets sakrament, som viger dem för barnens helt kristna fostran.«¹⁶² De som har bäst förutsättningar att förmedla den kristna trons skönhet till barnen är deras troende föräldrar, som kan vara förebilder i vardagen. »För att familjerna alltmer ska kunna bli aktiva huvudpersoner i familjepastoralen krävs det 'en ansträngning när det gäller evangelisation och katekes'«. ¹⁶³ Den största utmaningen för alla de föräldrar som är aktiva bärare av katekesen, är den allt vanligare inställningen att trosförmedlingen kan överlåtas till dem som uppfattas som »experter«. Den här mentaliteten förstärks ibland av församlingen eller den som erbjuder katekesen, om man där har svårt att organisera en katekes som utgår från familjerna själva. »Kyrkan är kallad att samarbeta med föräldrarna genom lämpliga pastorala initiativ och bistå dem när det gäller att fullfölja uppfostringsuppdraget«¹⁶⁴ så att de framför allt blir sina egna barns främsta kateketer.

Faddrar, föräldrarnas medarbetare

125. Utifrån målet att initiera människor i det kristna livet vill kyrkan medverka till att omvärdera och upprätta faddrarnas identitet och uppdrag som stöd till föräldrar som vill ge sina barn en katolsk uppfostran. Faddrarnas uppgift är att »visa kandidaterna hur evangeliet ska utövas inom det personliga och sociala livet, styrka kandidaterna i tider av tvekan och oro, bära vittnesbörd och vägleda kandidaternas framsteg i det döpta livet«. ¹⁶⁵ Det är allmänt känt att faddrar ofta inte väljs för sin tros skull, utan med hänsyn till de seder som gäller i släkten eller samhället – något

162. Johannes Paulus II, Apostolisk uppmaning *Familiaris consortio* (22 november 1981), nr 38.

163. Franciskus, *Amoris laetitia*, nr 200.

164. Franciskus, *Amoris laetitia*, nr 85.

165. Katolska liturgiska nämnden, www.kln.se Vuxenkatekumenatet, Vuxendop, Den kristna initiationen, Praenotanda. nr 43 (11).

som i hög grad bidragit till att urholka faddrarnas betydelse för den kristna fostran. Med tanke på det ansvar som ligger i rollen som fadder borde den kristna gemenskapen, med urskillning och i en kreativ anda, erbjuda faddrarna möjligheter att genom katekesen återupptäcka trons gåva och tillhörigheten till kyrkan. Den som ombes att bli fadder kan känna sig manad att återuppväcka den tro hon eller han döpts till, och att gå in i ett nytt engagemang som trosvittne. Om de väljer att inte ta på sig detta ansvar kan det få konsekvenser för dem själva, vilket bör hanteras med stor pastoral omsorg. Ibland visar det sig att en person inte uppfyller de objektiva kraven för att kunna bli fadder – krav som borde framgå i förberedande samtal innan en fadder utses. I sådana fall kan man, i samförstånd med familjen och efter urskiljning av kyrkoherden, utse en fadder bland gemenskapens pastorala medarbetare (kateketer, lärare eller andra) som ett trons och kyrkans vittne.

Mor- och farföräldrars roll i förmedlingen av tron

126. Vid sidan av föräldrarna är det mor- och farföräldrar som, framför allt inom vissa kulturer, tar ett särskilt ansvar för att förmedla tron till de mindre barnen.¹⁶⁶ Även Skriften framställer mor- och farföräldrars tro som ett vittnesbörd för barnbarnen (jfr 2 Tim 1:5). »Kyrkan har alltid fäst särskild uppmärksamhet vid mor- och farföräldrar och betraktat dem som en verklig skatt ur både ett mänskligt och socialt, liksom ur ett religiöst och andligt perspektiv.«¹⁶⁷ Vid familjekriser blir mor- och farföräldrar, som ofta är mera rotade i den kristna tron och har en rik erfarenhet, viktiga anknytningspersoner. Faktum är att många människor har far- och morföräldrarna att tacka för sin första erfarenhet av kristen tro. Den äldre generationen ger ett viktigt bidrag till katekesen, i och med att de kan ägna barnen mer tid och uppmuntrar dem med sin djupa tillgivenhet. Deras

166. Jfr Franciskus, *Generalaudiens* (4 & 11 mars 2015).

167. Benedikt XVI, *Tal till deltagarna för det påvliga familjerådets plenumförsamling över temat far-och morföräldrar: deras vittnande och närvaro inom familjen* (5 april 2008).

visdom är ofta av avgörande betydelse för att barnens tro ska växa. Med sina böner och sånger stöttar mor- och farföräldrarna familjens gemenskap under livets alla skeden och provningar.

Kvinnor som resurs för katekesen

127. *Kvinnor* spelar en viktig roll i den kristna familjen och gemenskapen, i egenskap av makar, mödrar, kateketer och yrkesverksamma. De har Maria som föredöme, »en förebild för den moderskärlek som bör besjäla alla dem som medverkar i kyrkans apostoliska mission så att människorna ska födas på nytt« (*Lumen gentium*, nr 65). Jesus betonade kvinnornas värde när han undervisade, i både ord och handling. Faktum är att han ville se kvinnor bland sina lärjungar (jfr Mark 15:40–41) och att han anförtrrodde Maria Magdalena och de andra kvinnorna glädjen att förkunna hans uppståndelse för apostlarna (jfr Matt 28:9–10; Mark 16:9–10; Luk 24:8–9; Joh 20:18). Den tidiga kyrkan var angelägen att göra Jesu undervisning till sin egen, och välkomnade kvinnors medverkan i evangelisationsarbetet som en värdefull gåva (jfr Luk 8:1–3; Joh 4:28–29).

128. Den kvinnliga impulsen är en ständig inspiration för de kristna gemenskaperna, och kvinnans roll för att omsätta kyrkans pastoralala liv i handling är central och oundgänglig. Katekesen är ett av de ansvarsområden där kvinnor går in med hängivenhet, passion och sakkunskap, och deras betydelsefulla bidrag som kateketer förtjänas att erkännas. De förkroppsligar bilden av moderskapet och kan förmedla kyrkans ömhet och hängivenhet också i svåra stunder. De har en särskild förmåga och känslighet för att följa Jesus: att tjäna i det lilla liksom i det stora, så som hållningen är hos dem som verkligen har förstått Guds kärlek för mänskligheten. De kan inte göra annat än att ge denna kärlek till sin nästa, i omsorg om både medmänniskor och omvärld.

129. Att uppskatta kvinnors särskilda bidrag inom katekesen innebär inte att åsidosätta männens lika viktiga delaktighet. Tvärtom är deras närvaro, i ljuset av de antropologiska förändringarna, en nödvändighet. Både kvin-

nor och män behövs om vi ska skapa en grogrund för sund mänsklig och andlig tillväxt. Den kristna gemenskapen måste därför värdesätta både kvinnorna, som utgör flertalet kateketer, och de män som i dag spelar en oumbärlig roll i synnerhet i katekesen för ungdomarna. En särskild uppskattning borde riktas till de *unga kateketerna*, som bidrar med sin entusiasm, kreativitet och sin hoppfullhet. Också de är kallade att ta ansvar för att tron förs vidare.

KAPITEL IV

Kateketernas utbildning

1. Utbildningens väsen och mål

130. Kateketernas utbildning har genom århundradena varit ett prioriterat område för kyrkan. I kristendomens begynnelse kretsade utbildningen kring mötet med Jesus Kristus, vilket man trovärdigt vittnade om med ord och liv. Vittnesbördet var det mest framträdande draget i utbildningen, som gradvis förde in den undervisade in i kyrkans tros mysterium. Det som präglar vår tid, och utgör kontexten till dagens katekes, är en kulturell mångfald och snabba sociala förändringar, liksom de utmaningar som dessa medför. Det kräver ett förhöjt fokus på kateketernas utbildning, inte minst för att framgången för olika pastorala initiativ är helt beroende av de personer som verkställer dem. Med tanke på de förutsättningar och den komplexitet som möter oss i dag, rekommenderas lokalkyrkorna att lägga kraft och resurser i adekvat mått på kateketernas utbildning.

131. *Kateketens bildning* är en fortgående process som, under Andens ledning och i den kristna gemenskapens sköte, hjälper den döpta att finna sin djupaste identitet som ett Guds barn, i innerlig gemenskap med sina systrar och bröder. Bildningen medför en *förvandling* av människan som internaliserar evangeliets budskap så att hon kan bli ljus och vägledare i

sitt eget liv och i det kyrkliga uppdraget. Processen äger rum i det inre av människan, berör hennes frihet på djupet och handlar om långt mer än utbildning, moralfrågor eller pastoral metodik. Bildningen tar hjälp av människors förmågor och sakkunskap men är i första hand en process som öppnar sig för Guds Andes vishet. Med hjälp av kateketernas egna beredvillighet och gemenskapens moderliga omsorg *formar* Guds Ande de döpta *till likhet* med Jesus Kristus, så att Guds Ande kan göra ett avtryck i deras hjärtan av Sonens ansikte (jfr Gal 4:19), han som sändes av Fadern för att förkunna frälsningens glädjebud till de fattiga (jfr Luk 4:18).

132. Bildningens främsta mål är att göra kateketerna medvetna om att de som döpta är sanna *missionerande lärjungar*, i betydelsen aktiva bärare av evangelisation, och därmed har kyrkans mandat att kommunicera evangeliet, vara *andliga medvandrare och utbildare* i tron. Utbildningen ska ge de färdigheter som kateketen behöver för att kommunicera tron till sina medmänniskor och finnas vid deras sida i deras livsväg. Katekesens kristocentriska syfte präglar hela utbildningen, och sporrar kateketen att gestalta den kateketiska resan på ett sådant sätt att Jesus Kristus framträder som frälsningshistoriens centrum.

2. Den kristna gemenskapen som den främsta platsen för utbildning

133. »Den kristna gemenskapen utgör katekesens ursprung, hemvist och slutmål. Evangeliets förkunnelse börjar alltid med den kristna gemenskapen och inbjuder människan till omvändelse och Kristi efterföljelse. Samma gemenskap välkomnar dem som vill lära känna Herren bättre och som låter sig genomsyras av det nya livet.»¹⁶⁸ Den kristna gemenskapen, det moderliv där en del troende tar emot och växer i sin särskilda kallelse till kateketisk tjänst, är rik på gåvor och möjligheter, men heller inte fri från begränsningar och svagheter. Här, där det finns en konkret erfarenhet av Guds barmhärtighet, blir ömsesidig acceptans och förlåtelse möjlig. I den

168. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 254.

gemenskap som lever av trons kraft, och som vet att uttrycka och vittna om kärlek, sker förkunnelse och utbildning på ett organiskt och naturligt sätt. Därför är den kristna gemenskapen, med dess mångfald av nådegåvor och tjänster, den bästa platsen för kateketens utbildning och den naturliga miljön för kristna som vill utvecklas i sin tro och leva ut sin tro.

134. *Kateketgruppen* har en särskild roll att spela i den kristna gemenskapen: här tar kateketerna, tillsammans med prästerna, del av trons väg och den pastorala erfarenheten. Här mognar kateketens identitet, och här utvecklas en allt större medvetenhet om vikten av evangelisation. I kateketens fortgående utbildningsprocess ingår att lyssna till människors behov, att öva sig i pastoral urskillning, och att förbereda, implementera och utvärdera utbildningen på trons väg. Här blir kateketgruppen ett stöd för den enskilda kateketen, och ett sammanhang som erbjuder kontinuerlig evangelisering och öppenhet för nya lärdomar.

3. Utbildningskriterier

135. Vid kateketernas utbildning och fortbildning behöver man beakta några kriterier som kan tjäna som inspiration för olika utbildningsvägar. Eftersom kateketerna utbildas för evangelisation i dagens värld måste man med vishet ta hänsyn till både människor och trons sanningar, den personliga mognaden och gemenskapens betydelse, omsorgen om den andliga utvecklingen och värnandet om det allmänna goda. Följande kriterier bör tas i beaktande:

- a) *En spiritualitet präglad av mission och evangelisation:* det är avgörande att anlägga ett missionerande perspektiv på den andliga erfarenheten i bildningsprocessen som helhet. För att inte hamna i pastorala återvändsgränder bör kateketerna utbildas till missionerande lärjungar som alltid kan återvända till sin egen erfarenhet av den Gud som uppmanar dem att följa sina systrar och bröder på deras andliga resa. Deras spiritualitet genomsyras av mission och uttrycks i förmågan till sanna

möten med människor, ett engagemang för världen och en passion för evangelisation. Den ger näring åt kateketerna liv och skyddar dem för individualism, självupptagenhet, identitetskriser och sviktande trosiver.

- b) *Katekes som allomfattande trosförmedling*: det handlar om att »utbilda kateketer så att de förmår vidareföra inte enbart en lära utan en fullödig förmedling av tron, genom att utveckla 'metoder för att initiera, utbilda och undervisa'. Kateketer måste med andra ord vara både föredömen, lärare och trosvittnen«. ¹⁶⁹ Därför bör kateketernas utbildning hämta inspiration i katekumenatet, som bland annat utmärks av sin holistiska vision av det kristna livet.
- c) *Att vara en andlig medvandrare*: Kyrkan är förpliktigad att hos kateketerna utveckla konsten att vara andliga medvandrare. Det sker genom att kateketerna själva får erfara att ha en andlig medvandrare vid sin sida, så att de kan växa i sitt lärjungaskap, för att sedan själva bli sända till att vara andliga medvandrare till sina systrar och bröder. Det senare kräver en ödmjuk vilja att låta sig beröras av människors frågor, och att ställa frågor om deras liv. Här måste man låta sig ledas av sin empati, i full respekt för sina medmänniskors integritet och frihet. Det nya som kateketen är kallad till består i: öppenhet för den mänskliga närheten, ovillkorlig acceptans av den andre, generös beredskap att vandra vid den andres sida för att både lyssna och förklara Skrifterna (jfr Luk 24:13–35; Apg 8:26–39), utan att staka ut vägen framåt, utan att kräva resultat och utan att hålla tillbaka något av sig själv.
- d) *Konsekventa utbildningsformer*: »Det måste finnas ett sammanhang mellan den pedagogik som förmedlas i kateketernas allmänna utbildning och den pedagogik som hör till enskilda kateketiska processer. Det skulle vara mycket svårt för kateketen att i sin egen gärning improvisera en form och en sensibilitet som han eller hon inte själv blivit introducerad i under sin egen utbildning.« ¹⁷⁰

169. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 237, se även kongregationen för prästerskapet, *Allmänt kateketiskt direktorium* (11 april 1971), nr 31.

170. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 237. Jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 171: »Mer än någonsin behöver vi idag män och kvinnor som utifrån sin erfarenhet att vägleda andra känner till tillvägagångssätt«.

- e) *Docibilitas och självstyrt lärande*: utbildningsvetenskaperna pekar ut några förhållningssätt som är särskilt gynnsamma för en fruktbar bildning. Först av allt behöver kateketen utveckla en anda av *docibilitas*. Det innebär att möta verkligheten i en avslappnad och positiv anda, så att man kan låta sig beröras av nåden, av livet och människorna, och *lära sig att lära*. Begreppet *docibilitas* implicerar dessutom en villighet att ta ansvar för det egna lärandet och förmågan att dra nytta av utbildningsmetoder, både för sin egen del och i sin tjänst för kyrkan. Konkret handlar det om att se sig själv som en följeslagare som står i en ständigt pågående bildningsprocess, som är öppen för den helige Ande, frimodigt söker näring åt det egna troslivet, tar vara på kateketgruppen som en resurs för gemensamt lärande, och som följer med i utvecklingen.
- f) »*Trons laboratorium*« i en grupp¹⁷¹ är en bildningspraktik där man lär sig om tron genom handling. Den innebär att man utgår från sin egen livserfarenhet, och att var och en får uttrycka tron med egna ord och formuleringar, så att man åstadkommer ett gemensamt lärande som förändrar på djupet.

4. Utbildningens olika dimensioner

136. Kateketens bildning omfattar flera dimensioner. Den djupaste handlar om att man *är* en kateket också innan man *utövar* kateketens tjänst. Bildningen hjälper kateketen att mogna som människa, som troende och som apostel. Denna dimension förstås i dag även i bemärkelse av »*förmågan att vara tillsammans*«, (lat. *saper essere con*) vilket betonar att den personliga identiteten alltid är en relationell identitet. För att kateketen ska kunna utföra sin uppgift på ett tillbörligt sätt måste utbildningen dessutom uppmärksamma *kunskapens* (*sapere*) dimension. Detta leder till en dubbel trohet, dels till budskapet och dels till människan i det samman-

171. Jfr Johannes Paulus II, *Tal vid bönevaka vid den femtonde världsungdomsdagen i Tor Vergata* (18 augusti 2000): den process där man konkret upplever en troshandlingens mognad som ett element av inre förvandling framställdes av Johannes Paulus II som ett trons laboratorium.

hang där hon befinner sig. Slutligen får man inte försumma den praktiska *färdighetens* (*saper fare*) dimension, då katekes är en kommunikativ och utbildande verksamhet.

137. Kateketutbildningens dimensioner ska inte förstås åtskilda från varandra, utan tvärtom som djupt sammanbundna och som aspekter av människans odelbara enhet. För att kateketen ska kunna växa harmoniskt som människa är det viktigt att inte betona en dimension på bekostnad av en annan i utbildningen. Istället bör man anstränga sig att främja en balanserad utveckling, där man arbetar särskilt med de aspekter där de största svagheterna finns.

138. I sin strävan efter att tillägna sig dessa förmågor får kateketerna dock inte låta sig förledas till att se sig som experter inom diverse områden. De är i första hand människor som erfarit Guds kärlek och som, endast av denna anledning, ställt sig i tjänst för att förkunna Gud rike. Insikten om de egna begränsningarna ska inte hindra kateketen från att bejaka sin kallelse till tjänsten. Tvärtom kan kallelsen besvaras genom att kateketen förlitar sig på en levande relation med Herren och en längtan efter att leva det kristna livet med autenticitet. I detta delar kateketen generöst sina »fem bröd och två fiskar« (jfr Mark 6:38) och sina personliga nådegåvor med församlingen. »Vi måste få mer träning [...] Att vi inte är perfekta är ingen ursäkt; tvärtom så sporrar missionen oss ständigt att inte fastna i medelmåttighet utan att fortsätta att växa.«¹⁷²

Att vara och »förmågan att vara tillsammans«:
mänsklig och kristen mognad och missionsmedvetenhet

139. Inom *varats* dimension utbildas kateketen till att bli ett *trons vittne och en som bevarar minnet av Gud*. Utbildningen hjälper kateketen att reflektera över sin egen kateketiska gärning som en möjlighet till mänsklig och kristen utveckling. Så är kateketen kallad att, utifrån sin grundläggande mänskliga mognad, fortsätta att växa i känslomässig jämvikt, i kritiskt tänkande, inre

172. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 121.

frid och integritet, och att värna sådana relationer som stödjer och berikar tron. »Utbildningen ger framför allt näring åt det andliga livet så att kateketens hela liv blir till ett vittnesbörd.«¹⁷³ Denna missionsmedvetenhet stöds i utbildningen genom att katekesen på djupet införlivar de gudsrikets krav som Jesus uppenbarade. För ett sådant bildningsarbete, som har mänsklig, kristen och missionerande mognad som mål och griper in i människans kärna, krävs en längre insats som andlig medvandrare.

140. Från denna inre nivå kommer en »*förmåga att vara tillsammans*« med andra. Denna förmåga är helt nödvändig inom den kateketiska gärningen, som innefattar både utbildning och kommunikation. Den kyrkliga gemenskapen är innesluten i den relationella verklighet som är en del av människans inre väsen (jfr 1 Mos 2:18). Kateketens utbildning ska lyfta fram och utveckla denna förmåga till relationer, vilken får sitt konkreta uttryck i strävan efter förtroliga och harmoniska relationer, mellan människor och i kyrkans sammanhang.¹⁷⁴

141. Kyrkan understryker vikten av att främja kateketernas mänskliga och kristna mognad, och påminner samtidigt om att varje människa, särskilt minderåriga och sårbara, ska vara garanterade ett absolut beskydd från alla former av övergrepp när kyrkan utför sitt uppdrag. »För att dessa fenomen, i alla sina former, aldrig ska ske igen, behövs en kontinuerlig och djupgående omvändelse av hjärtan, bekräftad genom konkreta och effektiva handlingar som involverar alla i kyrkan, så att personlig helighet och moraliskt engagemang kan bidra till att främja evangeliebudskapets fullständiga trovärdighet och framgången för kyrkans mission.«¹⁷⁵

142. Genom sin tjänst utövar kateketen en viss form av auktoritet gentemot de människor som hon eller han ledsagar i tron, och som uppfattar

173. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 239.

174. Angående denna specifika aspekt, jfr nr 88-89 (Introduktion in i gemenskapslivet) i detta Direktorium.

175. Franciskus, apostoliskt brev *Vos estis lux mundi* (7 maj 2019).

kateketen som en anknytningsperson. Därför måste uppgiften utföras med absolut respekt för andra människors integritet, och i lyhördhet för samvetet, så att alla former av missbruk och övergrepp undviks, oavsett om det gäller makt, förtroende, pengar eller sex. I sin utbildning, och i uppriktig dialog med sin andliga vägledare, måste kateketen lära sig att utöva sin auktoritet på ett sätt som uteslutande är till gagn för medmänniskorna. För att inte riskera att missbruka det förtroende som andra människor ger, måste kateketen även kunna skilja mellan det *yttre forumet* och det *inre forumet* (lat. *forum externum* och *forum internum*) och lära sig att respektera andras heliga frihet och integritet, utan att såra eller manipulera.

**Kunskap: biblisk-teologisk utbildning
samt förståelse av människor och den sociala kontexten**

143. Kateketen är också en *lärare* som undervisar om tron. För även om vittnesmålet är kateketens främsta dygd, har kateketen också ansvaret för att ge kyrkans tro vidare. Därför bör kateketutbildningen lämna utrymme åt fördjupning och studier av det budskap som ska förmedlas, utifrån den kulturella, kyrkliga och existentiella kontexten bland dem som ska undervisas av kateketen. Denna del av kateketutbildningen får inte underskattas, eftersom den är så nära förbunden med en längtan efter att fördjupa kunskapen om honom som kateketen genom tron redan har erkänt som sin Herre. Den process som gör att trons kärna kan assimileras och bli till *trons vishet* sker framför allt genom studiet av den heliga Skrift och *Katolska kyrkans katekes*, av lokalkyrkans katekeser och av läroämbetets olika dokument.

144. Därför måste kateketen känna till:

- Frälsningshistoriens huvuddelar: Gamla testamentet, Nya testamentet och kyrkohistorien i ljuset av Jesu Kristi påskmysterium;
- Kärnan i det kristna budskapet och den kristna erfarenheten: *trosbekännelsen*, *liturgin* och *sakramenten*, *det moraliska livet* och *bönen*;
- Det kyrkliga läroämbetets huvuddrag rörande förkunnelsen av evangeliet och katekesen.

I de delar av världen där katoliker från olika kyrkliga traditioner lever tillsammans bör kateketerna dessutom ha en grundläggande kunskap om sina trossyskons teologi, liturgi och sakramentala bruk. I ekumeniska sammanhang och i miljöer där det råder religiös mångfald, bör kateketerna få kännedom om de viktigaste aspekterna av livet och teologin både i andra kyrkor och kristna gemenskaper, och i andra religioner. Detta i syfte att kunna föra en äkta och fruktbar dialog, i full respekt för den andres identitet.

145. När budskapet presenteras måste man vara uppmärksam på hur det läggs fram, så att det kan tas emot och välkomnas på ett aktivt och fruktbart sätt. Därför behöver man kombinera följande:

- a) det *koncisa och kerygmatiska karaktärsdraget*, så att trons olika element presenteras utifrån en enhetlig och organisk vision, och finner genklang i den mänskliga erfarenheten;
- b) Bibelns *berättande karaktär*, vilken tillåter »att man närmar sig Skriften i tro och genom kyrkans tradition, så att dess ord kan uppfattas som levande [...] och således ger varje trofast medlem förmåga att inse att denna historia också är en del av hans eller hennes eget liv«;¹⁷⁶
- c) ett *kateketiskt förhållningssätt till det teologiska innehållet* som tar hänsyn till omständigheterna i människors liv;
- d) *kunskap om apologetik*, som visar att tron inte står i motsats till förnuftet och som lyfter fram en sann människosyn, upplyst av det naturliga förnuftet. Även det som benämns *preambula fidei* betonas, med avsikt att »utveckla nya sätt och argument ifråga om trovärdighet, ett slags kreativ apologetik som kan uppmuntra till en större öppenhet för evangeliet hos alla«.¹⁷⁷

176. Benedikt XVI, eftersynodal apostolisk uppmaning *Verbum Domini* (30 september 2010), nr 74.

177. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 132; se även biskopssynoden, *Trettonde general-församlingen, Den nya evangelisationen för vidareförandet av den kristna tron. Lista över slutgiltiga propositioner* (27 oktober 2012), nr 17.

146. Vid sidan av troheten mot trons budskap, är kateketen kallad att lära känna människorna i deras konkreta och sociokulturella kontext. Precis som alla kristna så ska kateketer, i ännu högre grad, »vara förbundna med sin samtids människor och sträva efter att i grunden förstå deras sätt att tänka och känna, så som det kommer till uttryck i kulturen» (*Gaudium et spes*, nr 62). Denna insikt stammar ur erfarenhet, och ur reflektionen över denna erfarenhet, men också ur humanvetenskaperna och det värdefulla bidrag de gett, sedda mot bakgrund av principerna i kyrkans sociallära. De humanvetenskaper som särskilt förtjänar att beaktas i sammanhanget är psykologin, sociologin, pedagogiken, utbildningsvetenskaperna, religionspedagogiken och kommunikationen. Kyrkan upplever sig kallad att förhålla sig till dessa vetenskaper på grund av deras värdefulla bidrag både till kateketernas utbildning och till själva den kateketiska verksamheten. Teologi och humanistisk vetenskap kan i sanning berika varandra.

147. Vissa kriterier bör vara vägledande när humanistisk vetenskap används i kateketernas utbildning:¹⁷⁸

- Respekt för *vetenskapens autonomi*: kyrkan bejakar »den legitima autonomi som tillkommer kulturen och framför allt vetenskapens olika grenar» (*Gaudium et spes*, nr 59);
- *Urskiljning* och *utvärdering* av olika psykologiska, sociologiska och pedagogiska teorier, i syfte att kunna avgöra deras rätta värde och deras begränsningar;
- Humanvetenskapernas bidrag ska ses ur ett *trosperspektiv och utifrån en kristen människosyn*.

Praktiska färdigheter: pedagogisk och metodologisk utbildning

148. När det gäller de praktiska färdigheterna utbildas kateketen till att växa som *ledare* och *kommunikatör*. »Kateketen är en ledare som med hjälp av den helige Ande möjliggör en mognad och ett växande i tron som katekumener och de som blir undervisade får del av. Det första

178. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 243.

som måste beaktas inom detta utbildningsområde är det som rör trons frälsningspedagogik.«¹⁷⁹ Den kateket som är medveten om att Guds nåd redan är verksam i den andra personen kan på ett respektfullt sätt bana väg för en troserfarenhet som hon eller han själv inte är upphov till.

149. Den pedagogiska utbildningen ska utveckla flera färdigheter hos kateketen, såsom:

- a) *förmåga till inre frihet och generositet*, till hängivenhet och fasthet, i syfte att bli ett trovärdigt vittne för tron;
- b) *kompetens att kommunicera och berätta om tron*, dvs. förmåga att presentera frälsningshistorien på ett levande sätt så att människor upplever att de är en del av den;
- c) *utveckla ett pedagogisk tänkande* för att kunna skapa mogna relationer till människor, ha förmåga att leda gruppdynamiska processer, samt främja lärande hos både individer och i större grupper;
- d) *förmåga till en avspänd relation till dem som deltar i läroprocessen*, med respekt för andras inre världar och med en öppenhet för att även känslor får komma till uttryck;
- e) *förmåga att bereda väg för tron*, i beaktande av de sociokulturella omständigheter som råder; att ta fram en realistisk handlingsplan; att använda språk och olika metoder på ett kreativt sätt; att göra en utvärdering.

Utbildningsprocessen skapar ett »rum« för växande, dialog och utveckling. Men här kan också finnas brister och hinder, och arbetet kräver tålamod och hängivelse. Därför bör man som kateket vara öppen för att hela tiden lära sig själv, samtidigt som man leder andra. Så blir den egna erfarenheten till ett slags laboratorium, där vi hela tiden fördjupar vår kunskap om läroprocessen.

179. Allmänt direktorium för katekes (1997), nr 244.

150. Som ledare ska kateketen förmedla en tillhörighet till den kristna gemenskapen och leva ut den kateketiska tjänsten inom kyrkans gemenskap. Kateketen genomför som bekant inte denna utbildningsprocess som isolerad individ, utan i kyrkans gemenskap och i dess namn. Därför arbetar kateketen i gemenskap med andra och söker sig aktivt till kateketgruppen och andra pastorala medarbetare. Dessutom är kateketen kallad att vårda dessa relationer och att bidra med en positiv dynamik i kateketgruppen.

5. Den kateketiska utbildningen för kandidater till den heliga vigningen

151. Inom kyrkans kateketiska omsorg faller ett särskilt ansvar på dem som genom vignings sakrament konstituerats som Guds ords tjänare. Kvaliteten på katekesen inom en gemenskap beror delvis på de vigda tjänare som har hand om den. Därför är det viktigt att man i vigningskandidaternas utbildning lägger särskild tonvikt vid förkunnelse och katekes (jfr *Optatam totius*, nr 19). När blivande präster och ständiga diakoner får adekvat utbildning på dessa områden yttrar det sig konkret: i passion för att förkunna evangeliet; i förmåga att ge lekfolket trosundervisning; i förmåga till dialog med kulturen; i en urskillningens ande; i villighet att utbilda kateketer bland lekfolket och arbeta tillsammans med dem; i förmåga att gestalta trosundervisningen kreativt. För dem som ska vigas gäller samma allmänna utbildningskriterier som presenterats ovan.

152. Därför ska seminarier och utbildningscenter:

- a) säkerställa att kandidaterna genomsyras med en missionsanda som driver dem att uttryckligen förkunna evangeliet för dem som inte känner till det, samtidigt som de inte glömmer att alla döpta måste fostras i tron;
- b) visa hur den första förkunnelsen kan utformas och öva på olika former av katekes;
- c) ge kandidaterna en detaljerad och djupgående förståelse av *Katolska kyrkans katekes*;

- d) utforska vuxenkatekumenatet som ett värdefullt redskap för katekes och mystagogi;
- e) säkerställa att kandidaterna känner till sin lokalkyrkas riktlinjer för katekes;
- f) säkerställa att kursplanen förmedlar kunskap om katekesens innehåll, läroämbetets uttalanden i kateketiska frågor, om pedagogik och andra humanvetenskaper.

153. Biskoparnas ansvarar för att dessa aspekter integreras i utbildningsprogrammen för deras seminarister och kandidater till det permanenta diakonatet. Biskoparna ska även uppmärksamma prästernas kateketiska utbildning, i synnerhet i relation till deras återkommande fortbildning. Syftet är att främja en nödvändig kateketisk-pastoral förnyelse, vilket kan ge prästerna en starkare och mer direkt koppling till katekes och samtidigt medverka till att göra dem delaktiga i kateketernas verksamhet.

6. Undervisningscenter

Center för den grundläggande kateketutbildningen

154. *Center för den grundläggande kateketutbildningen* har, oavsett om de tillhör församlingen, flera församlingar eller hela stiftet, till uppgift att tillhandahålla en grundläggande systematisk utbildning. Det är en god idé att erbjuda en basutbildning med det fundamentala innehållet, presenterat på ett enkelt sätt men med en pedagogik som möter nutidens krav. En sådan utbildning ska vara *systematisk*, då den förmedlar en allmän överblick och av *hög kvalitet*, vilket säkerställs genom medverkan av specialiserade handledare med gedigen pastoral erfarenhet och känslighet. Utbildningen ger också näring åt den kyrkliga gemenskapen, i och med att kateketerna får lära känna varandra och utbyta idéer.

Center för specialisering för ledare och ansvariga inom katekes

155. *Center för specialisering* har, oavsett om de tillhör ett eller flera stift eller är nationella, till syfte att främja utbildningen av ledare och funktionärer

för katekes, samt kateketer som vill ägna sig åt denna tjänst mer långsiktigt. Nivån vid dessa center är mer krävande, varför undervisningen är mer intensiv och sträcker sig över en längre tidsperiod. Dessa center erbjuder specialiserade utbildningar som svarar mot behoven inom det aktuella kyrkliga territoriet, och som utgår från en gemensam teologisk och antropologisk utbildningsgrund och bygger på rik erfarenhet och praxis. Centren ska särskilt främja utbildningen av de funktionärer som ska se till att andra kateketer får del av utbildning och fortbildning, vilket gör att de kan behöva ett personligt ledsagande under utbildningen. De resurser som dessa center förfogar över skulle också kunna erbjudas medarbetare inom andra pastorala områden, så att de omvandlas till *center för utbildning av pastorala medarbetare* i ett samarbete med övriga pastorala organ i stiftet eller lokalkyrkan.

Högre institut för experter inom kateketik

156. *Högre institut för experter inom kateketik* erbjuder präster, diakoner, gudsvigda och lekfolk en kateketisk utbildning på högre nivå, nationellt eller internationellt. Syftet är att utbilda kateketer som kan samordna katekesen på stiftsnivå eller inom religiösa kongregationer. Dessa *högre institut* utbildar också professorer inom kateketik för seminarier, utbildningsinrättningar eller utbildningscenter för kateketer, samt främjar kateketisk forskning. De är strukturerade som *universitetsinrättningar* i fråga om studiernas upplägg, kursernas omfång och antagningskrav. På grund av deras stora betydelse för kyrkans kallelse vore det önskvärt att befintliga institut för kateketisk utbildning växte, och att nya kom till. Biskoparna bör vara grannlaga i urvalet av de personer som får del av utbildning och ledsagning vid dessa akademiska center, så att det aldrig uppstår brist på kateketiska experter i deras respektive stift.

DEL 2

Den kateketiska processen

KAPITEL V

Trons pedagogik

1. Den gudomliga pedagogiken i frälsningshistorien

157. Uppenbarelsen är Guds stora undervisningsverk, som också kan tolkas ur ett pedagogiskt perspektiv. Den rymmer element som kan hjälpa oss att uppfatta en *gudomlig pedagogik*, som på ett djupgående sätt kan inspirera kyrkans utbildningsarbete. Även katekesen vandrar i fotspåren av Guds pedagogik. Från frälsningshistoriens allra första början manifesterar sig Guds uppenbarelse som en kärleksimpuls, och tar sig som sådan olika pedagogiska uttryck. Gud vände sig till mänskligheten med en fråga, och förväntade sig ett svar. Av Adam och Eva begärde han ett svar i tro, i lydnad mot hans budord; trots deras olydnad fortsatte Gud att, i sin stora kärlek, steg för steg förmedla sanningen om sitt mysterium, till dess att uppenbarelsen fullbordats i Jesus Kristus.

158. Uppenbarelsens mål är varje enskild människas frälsning, något som förverkligas genom den ursprungliga och fruktbara *gudomliga pedagogik* som löper genom historien. I den heliga Skrift uppenbarar Gud sig själv som en barmhärtig fader, en lärare, en vis person (jfr 5 Mos 8:5; Hos 11:3–4; Ords 3:11–12), som möter människan var hon än befinner sig och befriar henne från ondskan genom att dra henne till sig med kärlekens band. Stegvis och med tålmod leder han sitt utvalda folk, och varje individ i detta folk som lyssnar till honom, mot mognad. Som en skicklig lärare

omvandlar Fadern sitt folks upplevelser och lidande till lärdomar i vishet (jfr 5 Mos 4:36–40; 11:2–7) och går det till mötes i alla tider och situationer. Han förmedlar läror som ges vidare från generation till generation (jfr 2 Mos 12:25–27; 5 Mos 6:4–8; 31:12–13; Jos 4:20–24), han uppmanar och undervisar, också genom prövningar och svårigheter (jfr Amos 4:6; Hos 7:10; Jer 2:30; Heb 12:4–11; Upp 3:19).

159. Denna gudomliga pedagogik gestaltas också i inkarnationens mysterium, när ängeln Gabriel ber om en ung kvinnas aktiva medverkan genom den helige Andes kraft: Marias *fiat* är trons fullkomliga svar (jfr Luk 1:26–38). Jesus fullbordar sitt uppdrag som Frälsare och synliggör Guds pedagogik. Lärjungarna fick erfara *Jesu pedagogik*, vars särskilda drag blir tydliga i evangelierna: han välkomnade fattiga, utsatta och syndare; han förkunnade Guds rike som det glada budskapet; han talade ett kärlekens språk som befriar från ondska och som främjar livet. Ord och tystnad, liknelse och bildspråk, blir till autentiska pedagogiska metoder som uppenbarar hans kärleks mysterium.

160. Jesus utrustade grundligt sina lärjungar för evangelisationen. Han framställde sig som deras enda lärare och samtidigt som en tålmodig och trofast vän (jfr Joh 15:15; Mark 9:33–37; Mark 10:41–45). Han undervisade dem om sanningen under hela sitt liv. Han utmanade dem med sina frågor (jfr Mark 8:14–21, 27). Det han förkunnade för de många, förklarade han mer ingående för dem (jfr Mark 4:34; Luk 12:41). Han lärde dem att be (jfr Luk 11:1–2). Han sände ut dem, inte var och en för sig utan i små grupper (jfr Luk 10:1–20). Han lovade dem den helige Ande som skulle leda in dem i hela sanningen (jfr Joh 15:26; Apg 4:31) och ge dem kraft i svåra stunder (jfr Matt 10:20; Joh 15:26; Apg 4:31). Det ligger alltså en pedagogik i Jesu sätt att gestalta sina relationer till lärjungarna. Jesus har förmåga att både välkomna och utmana den samariska kvinnan på hennes väg mot ett gradvist accepterande av nåden och vilja till omvändelse. Den uppståndne Herren möter de två lärjungarna på vägen till Emmaus, vandrar vid deras sida, talar med dem, delar deras smärta. Samtidigt utmanar han dem att

öppna sina hjärtan, leder dem till eukaristins erfarenhet och öppnar deras ögon så att de kan känna igen honom; slutligen kliver han åt sidan för att ge plats åt lärjungarnas egen sändning.

161. Jesus Kristus är »den lärare som uppenbarar Gud för människan och människan för henne själv, den lärare som frälser, helgar och vägleder, som lever, talar, skakar om, berör, dömer, förlåter och går med oss på historiens stig dag för dag, den lärare som kommer och som kommer att komma i härlighet«. ¹⁸⁰ Alla de olika medel som Jesus använde för att undervisa om vem han var, frammanade ett personligt svar från dem som mötte honom. Detta är trons svar och, på ett ännu djupare plan, trons lydnad. Denna respons, som är försvagad av synden, kräver en kontinuerlig omvändelse. Jesus är en lärare som undervisar människan i hennes innersta och leder henne till sanningen om sig själv, och till omvändelse. »Evangeliets glädje uppfyller alla som möter Jesus. De som tar emot hans inbjudan till frälsning befrias från synd, sorg, inre tomhet och ensamhet. Med Kristus föds glädjen ständigt på nytt.« ¹⁸¹

162. Den helige Ande som förkunnats av Sonen före hans uppståndelse (jfr Joh 16:13) och utlovades åt alla lärjungarna, är både gåvan och givaren av alla gåvor. Lärjungarna vägledades av *parakleten*, Hjälparen, till insikt om sanningen och vittnade »till jordens yttersta gräns« (Apg 1:8) om vad de hade hört, sett, begrundat och vidrört (jfr 1 Joh 1:1). När den helige Ande verkar i människor sporras de till att hålla fast vid det sanna goda, gemenskapen med Fadern och Sonen, och är tack vare Andens försyn öppna för Guds handlande. Genom att ta sin boning och verka i människans inre, fyller den helige Ande människan med liv och formar henne efter Sonen, skänker henne varje nådegåva och genomströmmar henne med tacksamhet – en tacksamhet som både är tröst och en längtan efter att på djupet bli allt mer lik Jesus.

¹⁸⁰. Johannes Paulus II, *Catechesi tradendæ*, nr 9.

¹⁸¹. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 1.

163. Att välkomna och samverka med den helige Ande leder till sann förnyelse av den troende: när den troende tagit emot smörjelsen (jfr 1 Joh 2:27) och Sonens liv har förmedlats, låter Anden henne eller honom bli till en ny skapelse. Eftersom de är barn genom Sonen mottar de kristna en ande av kärlek genom vilken de bekänner sitt barnskap till Gud och kallar honom för *Fader*. Den människa som på detta sätt förnyats och blivit ett barn i ande, själ och gemenskap, följer Herrens vind (jfr Jes 59:19) och låter sig, genom maningen »både i vilja och gärning« (Fil 2:13), fritt formas efter det goda som Gud vill. »Den helige Ande ger också modet att förkunna evangeliets nyhet med djärvhet (*parrhesía*) överallt och i alla tider, även när det möter motstånd.«¹⁸² Dessa hänvisningar visar vilken betydelse den gudomliga pedagogiken har för kyrkans liv, och hur avgörande den är som föredöme också för katekesen. Denna är ju kallad att låta sig inspireras och besjålas av Guds Ande och att, genom hans nåd, hjälpa människor att forma sin tro.

2. Pedagogik och kyrkans tro

164. Evangeliernas berättelser vittnar om det som utmärker Jesu undervisning, och är vägledande för kyrkans pedagogiska handlande. Ända sedan sin begynnelse har kyrkan missionerat »som en synlig och verklig fortsättning på Faderns och Sonens pedagogik. 'Eftersom hon är vår moder, är hon också den som lär upp oss i vår tro.' Av dessa djupgående anledningar är den kristna gemenskapen i sig en levande katekes. Alltså förkunnar, firar, arbetar och förblir hon ständigt en vital, oundgänglig och framstående *locus* för katekes. Genom århundradena har kyrkan producerat en ojämförlig pedagogisk skatt när det gäller tron: främst helgonens och kateketernas vittnesbörd; en mängd olika livsstilar och originella former av religiös kommunikation såsom vuxenkatekumenatet, katekeser, vägledningar för det kristna livet; ett dyrbart arv av kateketisk undervisning i trons kultur, av kateketiska institutioner och tjänster. Alla dessa aspekter utgör delar av den kateketiska historien och har rätteligen sin plats i kyrkans minne och kateketens praxis«.¹⁸³

182. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 259.

183. Allmänt direktorium för katekes (1997), nr 141; se även KKK, nr 169.

165. Katekesen vägleds av den gudomliga pedagogikens kännetecken, vilka beskrivs ovan. Därigenom blir den en pedagogisk handling i tjänst för frälsningens dialog mellan Gud och människa. Det är därför viktigt att den uttrycker följande karaktärsdrag:

- Att den gör Guds impuls av överflödande kärlek närvarande;
- Att den sätter fokus på frälsningens universella slutmål;
- Att den frammanar den omvändelse som behövs för trons lydnad;
- Att den antar principen om uppenbarelsens stegvisa karaktär och Guds ords transcendens, liksom dess inkulturation i mänskliga kulturer;
- Att den erkänner Jesus Kristus som katekesens centrum, Guds Ord som blev människa, vilket i sin tur fastställer katekes som en *inkarnationens pedagogik*;
- Att den värdesätter Guds folks samlade erfarenhet av tron;
- Att den utformar en tecknens pedagogik där handlingar och ord står i ömsesidig relation till varandra;
- Att den minns att Guds outtömliga kärlek är alltings yttersta orsak.

166. Guds uppenbarelses och frälsnings väg är, sammantaget med kyrkans svar i tro genom historien, källa och modell för trons pedagogik. Katekes framstår därför som en process som leder tron till mognad i respekt för varje troendes individuella resa. Katekes är därför *trons pedagogik i handling*, sprungen ur *initiation, undervisning och lära*, och med beaktande av att innehåll och form alltid måste stå i tydlig överensstämmelse med varandra. Kyrkan är medveten om att den helige Ande är verksam inom katekes: denna närvaro gör katekes till en tros pedagogik trogen sitt gudomliga ursprung.

Kriterier för förkunnandet av evangeliets budskap

167. Kyrkan är mån om att vara trogen kärnan i evangeliets budskap i sin kateketiska verksamhet. »Ibland händer det att när de troende lyssnar på ett helt renlärigt språk tolkar de in något som är främmande för Jesu Kristi sanna evangelium, därför att språket är främmande för deras eget

sätt att tala med och förstå varandra. Med en helig avsikt att förmedla sanningen om Gud och mänskligheten ger vi dem ibland en falsk gud eller framställer ett mänskligt ideal som i grund och botten inte är kristet. På så vis håller vi fast vid ett uttryck och misslyckas därvid att förmedla dess innehåll.»¹⁸⁴ För att undvika denna fara och för att arbetet med att förkunna evangeliet ska vägledas av Guds pedagogik bör katekesen beakta ett antal kriterier. Dessa är nära sammanbundna med varandra eftersom de alla kommer från Guds ord.

Det trinitariska och kristologiska kriteriet

168. Katekes är med nödvändighet trinitarisk och kristologisk. »Den heliga Treenighetens mysterium är det mysterium, som står i mitten av den kristna tron och det kristna livet. Det handlar om vem Gud är i sig själv. Det är alltså källan till alla andra troshemligheter, ja, det är ljuset som ger dem ljus.»¹⁸⁵ Kristus är den väg som leder till Guds inre mysterium. Jesus Kristus förmedlar inte bara Guds ord: han är Guds Ord. Att Gud är treenig är avgörande inte bara för förståelsen av kristendomens och kyrkans särart, utan också av människan som en varelse som lever i relation och gemenskap. En katekes utan ett tydligt trinitariskt evangeliskt budskap – genom Kristus, till Fadern, i den helige Ande – sviker sitt eget jag.

169. *Att se Kristus som alltings centrum* är det som väsentligen karakteriserar det budskap som förs vidare genom katekesen. Den innebär, först av allt, att Jesu Kristi person, levande, närvarande och aktiv, står i centrum för all katekes. Att förkunna evangeliet innebär att presentera Kristus och allt som hänvisar till honom. Eftersom Kristus »har nyckeln till, och är medelpunkten och målet för, människans hela historia» (*Gaudium et spes*, nr 10), så hjälper katekesen den troende att anta en aktiv roll i denna historia, genom att visa hur Kristus är dess fullkomning och yttersta mening. Slutligen innebär kristocentricitet att katekesen strävar efter att »vidareföra

184. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 41.

185. KKK, nr 234.

det som Jesus lär om Gud, människan, lyckan, det moraliska livet och döden», eftersom evangeliets budskap inte kommer från människor utan är Guds ord. Betonandet av budskapets kristocentriska karaktär uppmuntrar till Kristi efterföljelse och gemenskap med honom.

170. Genom att införliva kyrkofädernas tro har katekes och liturgi format ett unikt sätt att läsa och tolka Skriften, som än i dag har sitt värde. Detta sätt karaktäriseras av en enhetlig framställning av Jesu person genom *hans mysterier*, vilket syftar på hans livs viktigaste händelser, så som de förstås i sin eviga, teologiska och andliga bemärkelse. Dessa mysterier firas genom olika festdagar under det liturgiska året och avbildas i de bildsviter som smyckar många kyrkor. I dessa framställningar av Jesu person förenas bibliska händelser och kyrkans tradition; detta är ett sätt att läsa den heliga Skrift som är särskilt värdefull inom katekesen. Katekes och liturgi har aldrig begränsat sig till att läsa Gamla och Nya testamentets böcker var för sig, utan visar genom att läsa dem tillsammans hur endast en typologisk tolkning av den heliga Skrift gör det möjligt att fullt ut uppfatta innebörden av de händelser och texter som berättar den enda frälsningshistorien. En sådan läsning erbjuder katekesen ett högst relevant redskap, som gör det möjligt för dem som växer i tron att förstå att ingenting i det gamla förbundet är förlorat med Kristus, utan att allting har sin fullbordan i honom.

Det frälsningshistoriska kriteriet

171. Betydelsen av Jesu namn, »Gud frälser«, påminner om att allt som har med honom att göra är frälsande. Katekes kan aldrig bortse från påskens mysterium, som gett människorna frälsning och som utgör grunden för sakramenten och är källa till all nåd. Återlösning, rättfärdiggörelse, befrielse, omvändelse och det gudomliga barnskapet är väsentliga aspekter av frälsningens stora gåva. »Frälsningsekonomi« har därmed en historisk karaktär emedan den förverkligas inom tiden ... När kyrkan idag för vidare det kristna budskapet minns hon därför dessa heliga handlingar som hon bär inom sig. Hon äger ett konstant 'minne' av frälsande händelser i den mänskliga historiens förgångna och gör dessa kända. I ljuset av dem tolkar

hon samtida händelser i mänsklighetens historia, genom vilka Guds Ande kontinuerligt förnyar jordens yta, och väntar i tro på Herrens ankomst.»¹⁸⁶ Därför måste tron presenteras på ett sätt som omfamnar alla de handlingar och ord som Gud använt när han uppenbarat sig för mänskligheten: Gamla testamentets berättelser, Jesu liv och kyrkans historia.

172. Genom den helige Andes kraft är även den mänskliga historien, där kyrkan finns med, en frälsningshistoria som löper genom tiden. För Jesus uppenbarar att också denna historia har ett slutmål, i och med att den bär på Guds närvaro. Kyrkan är, under sin pilgrimsfärd mot rikets fullbordan, ett effektivt tecken för det mål som världen är inriktat mot. Evangeliet, som är ett hoppets princip för hela världen och för människor i varje tid, erbjuder en vision som omfattar tilliten till Guds kärlek. Det kristna budskapet måste därför alltid läggas fram så att det relaterar till livets mening, sanningen och människans värdighet. Kristus kom för vår frälsnings skull, för att vi skulle äga livet i dess fullhet. »Faktum är att människans mysterium endast klarnar i det människoblivna Ordets mysterium.« (*Gaudium et spes*, nr 22) Det Guds ord som förmedlat genom katekesen lyser upp människans liv, skänker det dess djupaste mening och leder människan på det sköna, det sanna och det godas vägar.

173. Förkunnelsen av Guds rike innehåller ett budskap som befriar och upprättar människan, och som är nära förbundet med omsorgen om och ansvaret för skapelsen. Frälsningen, som ges av Herren och förkunnas av kyrkan, berör hela samhället. Därför behöver vi ha samtiden och dess komplexitet ständigt för ögonen, och vara medvetna om kopplingen mellan kultur, politik, ekonomi, arbete, miljö, livskvalitet, fattigdom, social ordning och krig.¹⁸⁷ »Evangeliet har en helhetens inneboende princip: det förblir alltid goda nyheter till dess det har förkunnats för alla folk, till dess det har helat och stärkt allt mänskligt, till dess det har samlat alla män och kvinnor

186. Allmänt direktorium för katekes (1997), nr 107.

187. Jfr Franciskus, encyklika *Laudato si'* (24 maj 2015), nr 17–52.

till bords i Guds rike.«¹⁸⁸ Förkunnelsen om frälsningen har dock alltid det eviga livet som sin yttersta horisont. Endast där kommer engagemanget för rättvisa och längtan efter befrielse att förverkligas fullt ut.

Kriteriet om nådens och skönhetens företrädare

174. Ett annat kriterium för den kristna livssynen är nådens företrädande ställning. All katekes behöver vara »*undervisning om nåden*, ty det är genom nåden som vi blir frälsta och det är också genom nåden som våra gärningar kan bära frukt till evigt liv«. ¹⁸⁹ Sanningens lära börjar därför med Guds kärleksimpuls och följs av människans svar, som kommer genom lyssnande och alltid är en frukt av nåd. »En evangeliserande gemenskap vet att det är Herren som har tagit initiativet, eftersom han har älskat oss först (jfr 1 Joh 4:19), och därför kan vi röra oss framåt«. ¹⁹⁰ Även om katekesens frukter inte är avhängiga människans förmåga att planera och handla, vill Gud att hon samverkar med hans nåd. Därför, och för hans rikes skull, uppmanar han oss att använda hela vårt förstånd och all vår erfarenhet i det kateketiska arbetet.

175. »Att förkunna Kristus innebär att visa hur att tro på och följa honom inte bara handlar om något rätt och sant, utan också om något vackert, om något som kan fylla livet med en ny glans och djup glädje, också mitt i svårigheterna.«¹⁹¹ Katekes måste alltid förmedla den evangeliets skönhet som nådde alla från Jesu läppar: fattiga, utsatta, syndare, tullindrivare och prostituerade – människor som kände sig välkomnade, förstådda och hjälpta, inbjudna och undervisade av Herren själv. Förkunnelsen om Guds barmhärtiga och frikostiga kärlek, fullkomligt manifesterad genom Jesus Kristus, som dog och uppstod, utgör *kerygmats* kärna. Vissa delar av evangeliet kan vara svåra att ta till sig, särskilt uppmaningen till omvändelse och syndabekännelse. Katekesen lägger dock inte i första hand fram en morall-

188. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 237.

189. KKK, nr 1697.

190. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 24.

191. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 167.

ära, utan en förkunnelse om den Guds skönhet som låter sig erfaras, och som förvandlar liv när den berör hjärta och sinne.¹⁹²

Kyrkokriteriet

176. »Tron är med nödvändighet kyrklig; den bekänns inifrån Kristi kropp, ett konkret samfund av troende.«¹⁹³ »När katekes för Kristi mysterium vidare ger den ett eko av det budskap som hela Guds folk trott på historien igenom: den tro som mottagits av apostlarna från Kristus själv genom den helige Andes verkan; den tro som tillhör de martyrer som burit vittnesbörd om den och som ännu genom sitt blod vittnar om den; tron som tillhör helgonen vilka levat den och som än idag på djupet lever den; den tro som tillhör fäderna och kyrkolärarna vilka på ett förträffligt sätt har undervisat om den; den tro som tillhör de missionärer som oupphörligt förkunnat den; tron som tillhör teologerna som hjälper människor att bättre förstå den; tron som tillhör herdarna, vilka bevarar den med iver och kärlek och som autentiskt uttolkar den. Närvarande i katekesen finns sannerligen den tro som tillhör alla dem som tror och låter sig vägledas av den helige Ande.«¹⁹⁴ Katekes initierar dessutom de troende i den levande gemenskapens mysterium, inte bara i relation till Fadern, genom Kristus, i Anden, utan också i de troendes gemenskap genom Andens ledning. Genom att inbjudas till gemenskap lär katekesen oss att leva i kyrkan, och som kyrka.

Kriteriet om trons enhet och integritet

177. Kyrkan förmedlar en enda tro. De kristna är spridda över hela världen och ändå utgör de ett enda folk. Också när katekesen förklarar tron på vitt skilda språk och i vitt skilda kulturer, förkunnar den ett enda dop och en enda tro (jfr Ef 4:5). »Den människa som blir en Kristi lärjunge har rätt att ta emot *trons ord*, inte stympat, förfalskat eller förminskat, utan helt och

192. I Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 165, presenteras några av de förkunnelsens element som tillhör »de faktorer som behövs mest idag«.

193. Franciskus, encyklika *Lumen fidei* (29 juni 2013), nr 22.

194. Allmänt direktorium för katekes (1997), nr 105.

fullt, i all dess kraft och vigör.»¹⁹⁵ Därför är ett grundläggande kriterium för katekes att budskapet uttrycks intakt, så att ofullständiga och skiljaktiga framställningar kan undvikas. Kristus har ju inte gett vidare något slags hemlig kunskap till en utvald och privilegierad skara (refererad till som *gnosis*), utan denna lära är till för alla, i den utsträckning som var och en har förmåga att ta emot den.

178. En presentation av trossanningarna i sin helhet måste beakta principen om *sanningarnas hierarki* (jfr *Unitatis redintegratio*, nr 11). »Alla uppenbade sanningar kommer från samma gudomliga källa och ska omfattas med samma tro, men vissa av dem har större tyngd när det gäller att uttrycka det centrala i evangeliet.»¹⁹⁶ Trons organiska enhet vittnar om dess innersta väsen och gör att den kan förkunnas och läras ut på ett omedelbart sätt, utan inskränkning. Även när undervisningen sker gradvis och anpassas efter personer och omständigheter, upphävs inte den organiska enheten.

3. Kateketisk pedagogik

179. De utmaningar som möter oss i dag, gör det än viktigare att vara medveten om den ömsesidiga påverkan mellan innehåll och metod inom såväl katekes som evangelisationen. I trons grundläggande undervisning ligger det faktum att Gud ödmjukade sig och blev människa. Därför har trons pedagogik en dubbel trohet – både mot Gud, och mot mänskligheten. Här krävs en oavbruten och välavvägd syntes av teologi och hänsyn till människan, vilken förenar både livets och trons dimensioner. Principen om *evangelisation genom lärande och lärande genom evangelisation* påminner om att kateketens uppgift i den kateketiska processen är att upptäcka och uppmärksamma de tecken på Guds handlande som redan finns närvarande i människors liv. Genom att använda dessa exempel, kan evangeliet läggas fram som en kraft som förvandlar hela tillvaron och ger den fullkomlig mening. Att vara en andlig medvandrande med en

195. Johannes Paulus II, *Catechesi tradendae*, nr 30.

196. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 36.

medmänniska som är inbegripen i en process av mognad och omvändelse sker i etapper. Trosakten innebär att Guds mysterium uppenbaras gradvis, och att öppenheten och tilliten till honom växer över tid.

Relationen till humanvetenskaperna

180. Katekes är i grunden ett gemensamt lärande. Den utförs alltid i trohet mot Guds ord, samtidigt som man väger in och samspelar med de utbildningsmetoder som finns i den rådande kulturen. Tack vare humanvetenskaplig forskning och reflektion finns i dag teorier, metoder och modeller som förnyat sättet att undervisa. Dessa har gett en fördjupad och helt avgörande förståelse av människan, mänskliga relationer, samhälle och historia. I synnerhet pedagogiken och läran om undervisning, didaktiken, berikar utvecklingen av katekesen. Därutöver har också psykologin ett stort värde, eftersom den hjälper oss att förstå människors drivkrafter och personligheter, och hur man kan undvika sådant som skapar problem och ohälsa. Psykologin bidrar också till ökad insikt om personlighetsutvecklingens olika stadier och liknande, om utvecklingen inom andlig mognad och vilka erfarenheter som öppnar människor för det heligas mysterium. De olika socialvetenskaperna, som sociologi och samhällsvetenskap, liksom det vetenskapliga studiet av kommunikation, ger en ökad förståelse av människors sociokulturella kontext.

181. Det gemensamma lärandet får inte jämställa Guds frälsande verk med mänsklig pedagogisk verksamhet, samtidigt som den inte heller ska åtskilja dem eller skapa ett motsatsförhållande. Enligt inkarnationens logik är troheten mot Gud och troheten mot mänskligheten djupt sammanbundna. Trons inspiration bidrar sålunda till att humanioras bidrag kommer till sin rätt. De humanistiska vetenskapernas metoder och tekniker har ett värde i den mån de kan vara till nytta för utbildningen i och förmedlingen av tron. Tron erkänner att världsliga förhållanden, så som vetenskapen, står självständiga (jfr *Gaudium et spes*, nr 36) och respekterar deras inneboende logik som, förutsatt att den är äkta, är öppen för sanningen om det mänskliga. Samtidigt omtolkar tron dessa bidrag utifrån uppenbarelsen.

KAPITEL VI

Katolska kyrkans katekes

1. Katolska kyrkans katekes

Historisk anmärkning

182. Ända sedan den tid då Nya testamentets skrifter nedtecknades har kyrkan använt sig av korta sammanfattande formuleringar för att bekänna, fira och vittna om sin tro. Redan på 300-talet fick biskoparna tillgång till mer långtgående förklaringar av tron, i form av sammanfattningar och översikter. Efter det tridentinska kyrkomötet och åren efter Andra Vatikankonciliet – två historiskt viktiga tidpunkter – ansåg kyrkan det lämpligt att presentera en sammanhållen utläggning av tron genom en katekes av universell karaktär, som ett verktyg för kyrklig gemenskap och en utgångspunkt för katekes.¹⁹⁷

183. År 1985, under den extraordinära biskopssynod som hölls med anledning av tjugoförsta jubileet av Andra Vatikankonciliet avslutning, uttryckte flera synodfäder en önskan om en katekes eller en sammanfattning av katolsk lära och moral. *Katolska kyrkans katekes* promulgerades den 11 oktober 1992 av Johannes Paulus II, och den normerande latinska utgåvan publicerades den 15 augusti 1997. Samarbetet och konsultationerna som låg till grund för skriften inbegrep samtliga katolska biskopar, en lång rad teologiska och kateketiska institutioner, liksom experter och sakkunniga inom olika ämnesområden. *Katolska kyrkans katekes*, *Världskatekesen*, är därför ett kollegialt arbete och en frukt av Andra Vatikankonciliet.

Världskatekesens identitet och målgrupp

184. *Katolska kyrkans katekes* är »en officiell text av kyrkans läroämbete, som auktoritativt sammanför, i precis form och genom en organisk syntes, de händelser och grundläggande frälsande sanningar som uttrycker den

197. Jfr Johannes Paulus II, *Fidei depositum*, apostolisk konstitution (11 oktober 1992), I; KKK, nr. 11.

tro som är gemensam för Guds folk och som utgör den oundgängliga grundreferensen vid katekes». ¹⁹⁸ Den är ett uttryck för trons eviga läror, men skiljer sig från läroämbetets andra dokument eftersom dess avsikt är att framlägga en sammanhållen syntes av trons, andlighetens och teologins kyrkliga arv och historia. Den skiljer sig från lokala katekeser, som står i tjänst för en viss del av Guds folk och som i sin tur utarbetas med *Katolska kyrkans katekes* som sann och autentisk referenstext, då den är »ett fundamentalt redskap för den förenande handling genom vilken kyrkan kommunicerar sin tros hela innehåll». ¹⁹⁹

185. *Katolska kyrkans katekes* utgavs i första hand för herdarna och de troende, och särskilt för dem som ansvarar för den kateketiska tjänsten inom kyrkan. Dess mål var att utgöra en »säker norm för undervisningen i tron». ²⁰⁰ Därför erbjuder den ett klart och pålitligt svar på de döptas legitima önskan att få tillgång till en systematisk och begriplig framställning av kyrkans tro i dess helhet. *Katolska kyrkans katekes* kan, just för att den ger en presentation av den katolska traditionen, främja ekumenisk dialog och användas av alla, även icke-kristna, som vill få kunskap om den katolska tron.

186. *Katolska kyrkans katekes* har kyrkans enhet i den enda tron som sin första prioritet och kan därför inte beakta specifika kulturella kontexter. I vilket fall kommer »denna text att förse varje kateket med god hjälp att kommunicera trons enda och eviga innehåll inom den lokala kyrkan, och samtidigt, med den helige Andes hjälp, koppla det kristna mysteriets underbara enhet till de varierande behov och omständigheter som finns hos dem som detta budskap riktas till». ²⁰¹ Inkulturation måste vara ett viktigt fokus för den livslånga katekesundervisningen i olika miljöer.

198. Allmänt direktorium för katekes (1997), nr 124.

199. Franciskus, encyklika *Lumen fidei* (29 juni 2013), nr 46.

200. Johannes Paulus II, *Fidei depositum*, apostolisk konstitution (11 oktober 1992), IV.

201. Johannes Paulus II, apostoliskt brev *Laetamur magnopere* (15 augusti 1997).

Världskatekesens källor och struktur

187. *Katolska kyrkans katekes* läggs fram för hela kyrkan »för en förnyad trosundervisning ur trons levande källor».²⁰² Den främsta bland dessa källor är den gudomligt inspirerade heliga Skrift, uppfattad som en enda bok, där Gud uttalar »bara ett enda Ord, hans enda och enastående Ord, i vilket han uttrycker sig själv helt och hållet».²⁰³ Det följer den patristiska synen, enligt vilken »ett och samma Gudsord sträcker sig genom hela Skriften. Det är ett och samma Ord som återljuder på alla de heliga författarnas läppar».²⁰⁴

188. *Katolska kyrkans katekes* öser dessutom ur traditionens skriftliga källor, som erbjuder ett brett register av trons nyckelformuleringar, hämtade från kyrkofädernas skrifter, från olika trosbekännelser, från koncilierna, från det påvliga läroämbetet, från östliga och västliga liturgiska ceremonier, liksom från den kanoniska lagen. Därtill finns här en mängd uttalanden från ett vidsträckt antal kyrkliga författare, helgon och kyrkolärare. Den läromässiga förkunnelsen berikas också av historiska anmärkningar och hagiografiska element, liksom av ikonografen.

189. *Katolska kyrkans katekes* är uppdelad i fyra delar. Dessa delar utgår från det kristna livets grundläggande dimensioner, vilka har sin grund i Apostlagärningarna: »Och de deltog troget i apostlarnas undervisning och den inbördes hjälpen, i brödbrytandet och bönerna» (Apg 2:42).²⁰⁵ Katekumenatet i den tidiga kyrkan var uppbyggt kring dessa dimensioner, om än med olika betoningar och ingångar. Det gällde också framställningen av tron i olika katekeser genom tiderna. Dimensionerna är: *bekännandet av tron* (trosbekännelsen), *liturgin* (firandet av det kristna myste-

202. Johannes Paulus II, *Fidei depositum*, apostolisk konstitution (11 oktober 1992), I.

203. KKK, nr 102.

204. Augustinus av Hippo, *Enarratio in Psalmum* 103, 4, 1: CCL 40, 1521 (PL 37, 1378).

205. Apg 2:42 citeras även i nr 79 i detta Direktorium: det kristna livets grundläggande dimensioner ger upphov till katekesens uppgifter och därför också till katekesens uppbyggnad.

riet), *livet i lärjungaskap* (budorden), och *den kristna bönen* (Fader vår). Dessa dimensioner utgör katekesens grundvalar och ett paradigm för undervisning i den kristna tron. Katekes öppnar människan för tron på den ende och treenige Guden och för hans frälsningsplan. Den utbildar henne i kyrkans liturgiska gärning och initierar henne i kyrkans sakramentala liv. Slutligen stödjer den människans svar på Guds nåd och för in henne i den kristna bönen praktik.

Världskatekesens teologisk-kateketiska betydelse

190. *Katolska kyrkans katekes* utgör i sig inte en kateketisk metod och erbjuder heller inte några sådana riktlinjer. Inte heller ska den blandas samman med den kateketiska processen, som alltid förutsätter ett förmedlande.²⁰⁶ Ändå följer dess struktur »trons utveckling hela vägen vad gäller det dagliga livets stora teman. På sida efter sida finner vi att det som presenteras här inte är någon teori, utan ett möte med en Person som lever inom kyrkan«.²⁰⁷ Genom att omfatta alla delar av det kristna livet ger *Katolska kyrkans katekes* stöd åt omvändelse- och mognadsprocessen. Den uppnår sitt syfte när förståelsen av orden får hjärtat att öppna sig, men också nåden väcker det öppna hjärtats längtan efter att bättre lära känna honom som den troende har fäst sin tillit vid. Den kunskap som *Katolska kyrkans katekes* behandlar är därför inte abstrakt: dess fyrdelade struktur håller samman tron så som den bekänns, fräs, levande och bedd, och hjälper på så sätt den troende att möta Kristus, steg för steg. Den kateketiska undervisningen behöver dock inte nödvändigtvis följa samma ordning som delarna i *Katolska kyrkans katekes*.

191. *Katolska kyrkans katekes* symfoniska uppbyggnad kan uppfattas genom den teologiska kopplingen mellan dess innehåll och dess källor, och genom samspelet mellan de västliga och östliga traditionerna. Den återspeglar dessutom det kristna mysteriets enhet och de teologiska dygdernas kretslopp, och är ett uttryck för den katolska sanningens skönhet och harmoni.

206. Jfr KKK, nr 24.

207. Benedikt XVI, apostoliskt brev *Porta fidei* (11 oktober 2011), nr 11.

Samtidigt gör den en koppling mellan trons eviga sanning och en samtida utveckling inom kyrka och samhälle. Genom att vara organiserad på detta sätt blir det tydligt att *Katolska kyrkans katekes* främjar betydelsen av en balanserad och harmonisk framställning av tron.

192. Innehållet i *Katolska kyrkans katekes* presenteras på ett sådant sätt att Guds pedagogik synliggörs. Trosförkunnelsen visar full respekt för Guds och mänsklighetens vägar, och åskådliggör de sunda tendenserna inom 1900-talets kateketiska förnyelse. När *Katolska kyrkans katekes* berättar om tron intar Gud och nådens verk första plats, och upptar också den största delen av materialet: detta är i sig självt en kateketisk förkunnelse. Här återfinns även alla de andra kriterier som behövs för en fruktbar förkunnelse av evangeliet: dess trinitariska och kristologiska centrum, skildringen av frälsningshistorien, budskapets kyrkliga karaktär, sanningarnas hierarki och vikten av skönhet. Allt detta vittnar om det som är målet för *Katolska kyrkans katekes*: att genom sin framställning av en eftertraktansvärd Gud uppväcka en längtan efter Kristus, som vill det goda för mänskligheten. *Katolska kyrkans katekes* är därför inte något statiskt uttryck för trosläran, utan ett dynamiskt redskap, avsett att ge inspiration och näring åt varje människa på trons resa. Som sådant har den en fortsatt giltighet i allt kateketiskt förnyelsearbete.

2. Katolska kyrkans lilla katekes

193. I *Lilla katekesen* sammanfattas *Katolska kyrkans katekes* och dess rikedom på ett enkelt, koncist och lättillgängligt sätt. Strukturen och innehållet följer *Katolska kyrkans katekes*. *Lilla katekesen* är nämligen »en trogen och säker sammanfattning av *Katolska kyrkans katekes*. Den innehåller kortfattat alla väsentliga och grundläggande beståndsdelar av kyrkans tro [...] och är ett slags vademecum, som gör det möjligt för människor – troende eller ej – att få en samlad överblick av den katolska trons hela panorama«. ²⁰⁸

²⁰⁸ Benedikt XVI, *Motu proprio för godkännande och utgivning av Katolska kyrkans lilla katekes* (28 juni 2005).

Det som utmärker *Lilla katekesen* är att den består av frågor och svar. »Det rör sig om att lägga fram en idealisk form för samtal mellan mästare och lärjunge genom en oupphörlig serie frågor som tar läsaren i anspråk och uppmanar honom/henne att fortsätta att upptäcka ständigt nya sidor av trossanningarna.«²⁰⁹ Texten lättas dessutom upp av vackra bilder. Tack vare att texten är så rak och koncentrerad är *Lilla katekesen* till stor hjälp för den som vill lära sig att memorera trons grundläggande innehåll.

KAPITEL VII

Metodik inom katekes

1. Relationen mellan innehåll och metod

194. Den kateketiska pedagogiken hämtar inspiration ur inkarnationens mysterium. Detta påverkar också metodiken, som har att förhålla sig till både Guds ord och den mänskliga verkligheten. Det är en fråga om att leva ut troheten mot både Gud och människa utan att vare sig kontrastera, åtskilja eller blunda för relationen mellan metod och innehåll. Eftersom det är själva tron som utgör det kateketiska innehållet kan det inte underkastas vilken metod som helst. Denna måste återspegla evangeliets budskap och beakta både den konkreta kyrkliga gemenskapen och varje enskild döpt individ. I valet av lämplig metod måste katekesens mål alltid vara det avgörande.

En mångfald av metoder

195. Även om nåden alltid har företräde, förhåller sig kyrkan till de kateketiska processerna och metoderna med ansvar och uppriktig passion för bildning. Katekesen begränsar sig därför inte till *en* metod utan är öppen för olika pedagogiska och didaktiska idéer, samtidigt som den vägleds av evangeliet i sin urskiljning av det sant mänskliga. Genom kyrkohistorien

209. Kardinal Joseph Ratzingers *inledning till Katolska Kyrkans lilla katekes* (20 mars 2005), nr 4.

har många olika metoder tillkommit, tack vare nådegåvor som ställts i Guds ords tjänst. Det är ett tecken på vitalitet och rikedom. »Kristnas ålder och intellektuella utvecklingsnivå, var de befinner sig i sin kyrkliga och andliga mognad, liksom många andra personliga omständigheter ställer krav på att katekesen tar till sig vitt skilda metoder.«²¹⁰ När katekesen kommunicerar tron sker det med hjälp av mänsklig förmedling. I grunden är det dock en nådens händelse, som kommer till stånd genom mötet mellan Guds ord och människans erfarenhet. Aposteln Paulus säger att »var och en av oss har fått just den nåd som Kristus har velat ge honom« (Ef 4:7). Nåden uttrycks alltså både genom synliga tecken som öppnar oss för mysteriet och på andra sätt som är okända för oss.

196. Eftersom kyrkan inte har någon egen, specifik metod för att förkunna evangeliet behövs en urskillning för att pröva allt och ta vara på det som är gott (jfr 1 Thess 5:21). Beroende på vilken situation människor befinner sig i, kan katekesen, så som den gjort genom historien, anamma ett metodologiskt tillvägagångssätt som mer tar fasta på livets realiteter, eller ett som framför allt utgår från trosbudskapet. I båda fallen gäller *korrelationsprincipen*, så att sambandet mellan det egna livet och tron tydligt framgår. Individens och samhällets historiska erfarenheter tolkas i ljuset av tron, som alltid måste framställas utifrån vilka konsekvenser den får i människors liv. Denna process förutsätter en hermeneutisk förmåga: tillvaron blir, när den förklaras utifrån den kristna förkunnelsen, möjlig att se i sitt sanna perspektiv; *kerygmat* har, å andra sidan, alltid ett innehåll som ger människor frälsning och livet i dess fullhet.

2. Mänsklig erfarenhet

197. Den mänskliga erfarenheten är den »plats« där Guds ord förkunnas och där Gud talar, och spelar därför en avgörande roll för katekesens identitet och process, innehåll och metod. Både samhällets och de enskilda individernas erfarenheter måste mötas med kärlek, acceptans och respekt.

210. Johannes Paulus II, *Catechesi tradendæ*, nr 51.

Gud verkar i varje människas liv och i historien, och kateketen efterliknar Jesus genom att vara öppen för denna närvaro. På så sätt undviker man att se människan och historien som passiva mottagare av ett budskap, och öppnar sig för en relation präglad av ömsesidighet och dialog, i lyssnande till vad den helige Ande redan i tysthet utför.

198. Genom förkunnelsen av Guds rike *söker, möter och välkomnar* Jesus människor i deras konkreta livssituationer. Också i sin undervisning utgår han från händelser i livet och i historien som han omtolkar ur ett visdomsperspektiv. Det finns en spontanitet i Jesu sätt att använda mänsklig erfarenhet, och som skiner igenom i hans liknelser. Han tar avstamp i allmänt vedertagna fakta och upplevelser, och utmanar sedan åhörarna till självreflektion kring en viss händelse. Liknelserna är ju inte bara exempel som hjälper oss att förstå ett budskap, utan uppmanar till ett liv i öppenhet och samklang med Guds verk. Genom att bekräfta Guds närvaro och kallelse i människornas erfarenheter, hjälper Jesus oss att förhålla oss till livet självt.

199. Katekes bidrar till att *upplysa och tolka* livets erfarenheter i ljuset av evangeliet, efter Jesu exempel. För dagens människor kan det vara svårt att se vilken betydelse den egna erfarenheten har i ett större sammanhang. Detta kan rentav leda till att man uppfattar den tro man bekänner sig till som något åtskilt från den egna erfarenheten. Att omtolka sin existens med trons ögon gör det möjligt att få en visare och mer integrerad förståelse av tillvaron. Om katekesundervisningen inte lyckas koppla människors erfarenheter till det uppenbarade budskapet finns en risk att sanningen framstår som obegriplig eller fristående från verkligheten.

200. Jesus använder sig av mänskliga erfarenheter och situationer och låter dem *representera transcendent realiteter* samtidigt som de pekar mot den attityd som människan bör ha. När han förklarar Gudsrikets mysterier utgår han från situationer som människor känner igen (exempelvis frön som växer, handlaren på jakt efter skatter, fadern som förbereder en bröllopsfest

för sin son ...). Om det kristna budskapet ska förstås måste katekesen öppna sig för den mänskliga erfarenheten, som förblir det bästa redskapet när det gäller att ge tillgång till uppenbarelsens sanning.

3. Minne

201. Minnet av det förgångna är en integrerad dimension av frälsningshistorien. Israels folk uppmanas ständigt att hålla minnet vid liv och att inte glömma Herrens välgärningar. Det handlar om att i hjärtat bevara de frälsande händelser som vittnar om Guds ingripande, även om de kan vara svåra att förstå. Maria vet hur hon ska bevara allt i sitt hjärta (jfr Luk 2:51). I sin djupaste mening pekar minnet därför mot nådens primat; mot erkännandet av Guds gåvor och tacksamheten för dessa; mot en tradition som bevarat sina rötter. Katekesen firar eller *minns* frälsningshistoriens stora händelser för att den troende ska kunna känna sig som en del av denna historia. Mot denna bakgrund blir det tydligt varför minnet är så värdefullt inom katekes, som en viktig nyckel till att föra vidare uppenbarelsen. Aposteln Petrus skriver: »Därför tänker jag ständigt påminna er om allt detta, även om ni känner till det och är befästa i den sanning som har blivit er. [...] Men jag vill göra mitt bästa för att ni även efter min bortgång alltid skall kunna minnas dessa ting« (2 Pet 1:12, 15). Katekesen är en del av kyrkans anamnes, minne, som levandegör Herrens närvaro. Att minnas har därför varit en integrerad aspekt av trons pedagogik alltsedan kristendomens begynnelse.

202. Under kyrkans första århundraden krävde traditionen att de troende memorerade trosbekännelsen, som inte var nedtecknad utan bevarades levande i varje troendes sinne och hjärta, som en daglig näring. Än i dag bör katekesen underlätta inläring av trosbekännelsen och de andra texter ur den heliga Skrift, liturgin och folkfromhet som ingått i utbildningen, för att ge de troende direkt tillgång till det innehåll som är del av det gemensamma arvet. »Trons och fromhetens blomster, om vi kan kalla dem det, växer inte i den öken en katekes tom på utantillärning utgör. Det som

är väsentligt är att de texter som memoreras samtidigt måste tas in och gradvis förstås på djupet, så att de kan bli en källa till kristet liv både för individen liksom för hela den kristna gemenskapen. »²¹¹

203. »Inlärnigen av trons formuleringar och bekännelsen av dessa måste förstås inom traditionens grogrund, ett sammanhang av *traditio* och *reditio*. Vidareförandet av tron inom katekesen (*traditio*) motsvaras av subjektets respons inom den kateketiska resan och sedermera genom livet (*reditio*).«²¹² Denna respons följer inte automatiskt, eftersom den tro som ges vidare måste bearbetas, tas emot (*receptio*) och internaliseras. För att inte inlärnigen ska bli steril eller betraktas som ett självändamål får den sättas i relation till andra delar av den kateketiska processen som rymmer uppgiften att vara en andlig medvandrare, såsom relation, dialog, reflektion och tystnad.

4. Språk

204. Språk, som har så stor betydelse för relationer, är ett väsentligt uttryck för mänsklig erfarenhet. Katekesen anpassas efter människors olikheter, deras kultur, historia, miljö och deras sätt och förmåga att förstå verkligheten. Den är en pedagogisk handling som formuleras på olika språk men som samtidigt är bärare av ett särskilt språk, trons språk. För »vi tror inte på lärosatser, utan på de realiteter som lärosatserna uttrycker och som dessa låter oss 'röra vid' [...] Men vi närmar oss dessa realiteter med lärosatser som tron har formulerat. ... kyrkan lär oss trons språk för att leda oss in i förståelsen av tron och trons liv«. ²¹³

205. Katekesen använder sig därför av ett språk som uttrycker kyrkans tro. Sedan första början har kyrkan kommunicerat sin tro genom den heliga Skrift (*bibliskt språk*), liturgiska symboler och ceremonier (*symbolisk-litur-*

211. Johannes Paulus II, *Catechesi tradendæ*, nr 55.

212. Allmänt direktorium för katekes (1997), nr 155.

213. KKK, nr 170–171.

giskt språk), kyrkofädernas skrifter, bekännelseskrifter och läroämbetets formuleringar (*läromässigt språk*), samt genom helgonens och martyrernas vittnesbörd (*performativt språk*, alltså genom handling). Dessa utgör den kyrkliga trons huvudspråk och gör det möjligt för de troende att dela ett gemensamt språk. Katekes lyfter fram dem och erkänner deras betydelse och relevans i de troendes liv.

206. Samtidigt använder katekesen på ett kreativt sätt de språk som tron formuleras på i olika kulturer, och hjälper de kyrkliga gemenskaperna att finna nya språkbruk som passar åhörarna. Katekesen är därmed en plats där tron inkultureras. »Budskapet är fortfarande detsamma, men det *språk* genom vilket evangeliet förkunnas måste med pastoral vishet *förnyas*. Detta är avgörande både för att vi ska bli förstådda av våra samtida och för att den katolska traditionen ska kunna tala till världens kulturer idag och hjälpa dem att vara öppna för Kristi budskaps eviga fruktbarhet.«²¹⁴

Berättandets språk

207. Katekesen vet att uppskatta alla språk som hjälper den att utföra sina uppgifter och värdesätter särskilt *berättandet som uttryck för den egna livserfarenheten*. På senare tid har man inom olika kulturella områden återupptäckt *berättandet*, inte bara som språkligt medel utan i synnerhet som hjälp för människor att förstå sig själva och sin verklighet, och att skapa mening. Även inom kyrkan utvecklas insikten om trons narrativa identitet, så som den uttrycks i den heliga Skrifts berättelser om skapelsen, om patriarkerna och det utvalda folket, i evangeliernas vittnesmål om Jesus och i skildringarna av den tidiga kyrkan.

208. Genom århundradena har kyrkan liknat en familjegemenskap som, i olika former, berättat historien om frälsning och inlemmat dem som har tagit emot denna. Det berättande språket har en inneboende förmåga att samla alla trons språk runt dess centrala kärna, som är påskens mysterium.

²¹⁴. Franciskus, *Tal till deltagarna i plenum vid Påvliga rådet för främjandet av ny evangelisation* (29 maj 2015).

Det främjar dessutom kopplingen mellan tro och erfarenheter, eftersom det talar till människans alla dimensioner, det vill säga känsla, förnuft och vilja. Katekesen bör därför värdesätta berättandet, som betonar trons historiska dimension och existentiella betydelse, och som på ett fruktbart sätt väver samman Jesu historia med kyrkans tro och med det egna livet hos dem som återger och tar emot denna tro. Berättandets språk är särskilt lämpligt när tron förs vidare inom kulturer som i allt högre grad håller på att mista mer djupgående sätt att kommunicera.

Konstens språk

209. Den kristna konstens autentiska *bilder* tar hjälp av våra sinnen för att visa att Herren är levande, närvarande och verksam i kyrkan och i historien.²¹⁵ De utgör därmed ett sanningsenligt språk för tron. Det finns ett välkänt ordspråk: »Om en hedning ber dig: 'Visa mig din tro' [...] ska du ta honom till kyrkan och ställa honom inför de heliga ikonerna.«²¹⁶ Denna omfattande ikonografiska samling, representerad av en mångfald olika stilar, var en skatt för den odelade kyrkan och spelade en viktig roll för evangelisationen under det första årtusendet. Dess universella symboler förmådde väcka den djupa längtan och de känslor som ledde till inre omvändelse. I vår tid kan skönheten i den kristna konsten hjälpa de människor som betraktar den att möta Gud. I dessa bilder möts betraktaren av blicken från den osynlige Andre, och får tillträde till den andliga och eskatologiska världens verklighet.

210. Inom katekesen springer användandet av bilder ur en insikt som fanns redan i den tidiga kyrkan: bland annat gör bilderna det lättare för de troende att ta till sig och memorera frälsningshistoriens händelser. Denna *biblia pauperum*, »de fattigas Bibel« – bildsviter som åskådliggör bibliska händelser med hjälp av olika konstnärliga uttryck i katedraler och kyrkor – är än i dag en äkta form av katekes. Noga utvalda konstverk kan synlig-

215. Jfr Johannes Paulus II, apostoliskt brev *Duodecimum saeculum* (4 december 1987), nr II.

216. *Adversus Constantinum Caballinum*, 10 (PG 95.235).

göra flera olika aspekter av trons sanningar på ett omedelbart sätt, beröra hjärtan och bidra till att budskapet internaliseras.

211. Också kyrkans *musikaliska arv*, med sitt oskattbara konstnärliga och andliga värde, är en trons förmedlare. Det är en värdefull tillgång i evangelisationen eftersom det ingjuter en längtan efter det eviga i den mänskliga anden. Den *sakrala musikens* kraft beskrivs väl av den helige Augustinus: »Hur grät jag inte i dina hymner och sånger, hur greps jag inte av din kyrkas ord som ljud så ljuvt! Dessa ord brusade i mina öron, sanningen strömmade till mitt hjärta, mina fromma känslor svallade och tårarna forsade.«²¹⁷ Även liturgisk sång innehåller en trosskatt som, med hjälp av musiken, tränger djupare in i sinnet och gör sitt avtryck i människors hjärtan.

212. Kyrkan har genom århundradena alltid haft ett utbyte med olika former av konstnärliga uttryck (litteratur, teater, film etc.). Hon är kallad att, med ett kritiskt sinne, vara öppen också för den samtida konsten, inklusive »okonventionella former av skönhet som kanske inte betyder så mycket för den som evangeliserar, men som kan visa sig vara särskilt attraktiva för andra«.²¹⁸ En fördel med denna konst är att den kan öppna människans sinne för nya tilltal och göra henne delaktig av konstverket, istället för att bara vara en betraktare. Dessa konstupplevelser genomsyras ofta av ett starkt sökande efter mening och andlighet, och kan hjälpa till att omvända sinnena, som en del av trons resa; de kan också bidra till att undvika den dragning åt det intellektuella som katekesen ibland riskerar att hamna i.

Digitala språk och hjälpmedel

213. Katekesens språk berörs oundvikligen av alla den moderna kommunikationens olika dimensioner och hjälpmedel. Dessa djupgående, inte minst teknologiska, förändringar av kommunikationen förändrar också

217. Augustinus av Hippo, *Bekännelser* 9.6.14 (sv. övers. Bengt Ellenberger) (CCL 27.141; PL 32.769–770).

218. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 167.

kulturen.²¹⁹ Ny teknologi har gett oss en kulturell infrastruktur som påverkar människors kommunikation och liv. Den *virtuella* världen, som av många anses vara minst lika viktig som den verkliga världen, förser människor med nyheter och information; här utbyter och uttrycker människor åsikter, deltar i debatt och dialog, samt söker svar på sina frågor. Den som inte lyckas förhålla sig till dessa fenomen på ett adekvat sätt riskerar att framstå som irrelevant för många människor.

214. Ofta är man inom kyrkan van vid envägskommunikation: kyrkan predikar, undervisar och framlägger sin lära. Dessutom är det svårt att nå unga människor med endast det skrivna ordet, eftersom de är vana vid en kommunikation som blandar ord, ljud och bilder. Här har den digitala kommunikationen, med sin öppenhet för interaktion, större möjligheter. Därför gäller det att inte bara bemästra teknologin utan också motsvarande kommunikationsmöjligheter, för att kunna etablera en *närvaro på internet* som kan bära vittnesbörd om evangeliets värderingar.

215. Informations- och kommunikationsteknologi, sociala medier och digitala verktyg av olika slag hjälper människan i hennes strävan efter samarbete, delaktighet, dialog och utbyte av erfarenheter och kunskap. »Sociala nätverk kan, utöver att vara ett medel för evangelisation, också vara en faktor för mänsklig utveckling. I vissa geografiska och kulturella kontexter där kristna upplever sig vara isolerade kan exempelvis sociala medier stärka deras känsla av verklig enhet med den världsvida gemenskapen av troende.«²²⁰

216. Den kristna gemenskapen bör möta nya kulturella utmaningar bland annat genom att kommunicera med den nya generationen med hjälp av de redskap som redan används inom didaktiken. Katekesen måste, som en prioriterad uppgift, lära de troende att använda dessa redskap i det godas

219. Angående digital kultur i allmänhet, se nr 359–372 (*Katekes och digital kultur*).

220. Benedikt XVI, *Budskap för den fyrtiosjunde världskommunikationsdagen* (24 januari 2013).

tjänst och ge dem en djupare förståelse av den digitala kulturen, vilket gör det lättare att skilja dess positiva delar från de mer tvivelaktiga. Dagens kateketer måste vara medvetna om hur kraftfullt den virtuella världen kan påverka yngre och sköra personer, och vilket inflytande den har på människors känslor och identiteter.

217. Den virtuella eller digitala verkligheten kan emellertid inte ersätta den andliga, sakramentala och kyrkliga verklighet som erfars genom direkta möten människor emellan: »vi själva är kommunikationsmedel och det verkliga problemet har inte att göra med införskaffandet av den senaste tekniken, även om dessa möjliggör en giltig närvaro. Det är nödvändigt att vara absolut tydlig med att den Gud som vi tror på, som älskar alla män och kvinnor med en intensiv kärlek, vill uppenbara sig själv genom de medel som vi har tillgång till, oavsett hur usla de är, eftersom det är han som verkar, han som förvandlar och frälser oss».²²¹ För att kunna vittna om evangeliet krävs det slags autentiska kommunikation som uppstår genom verklig interaktion mellan människor.

5. Gruppen

218. Den kristna gemenskapen är katekesens primära aktör. Därför måste den kateketiska pedagogiken göra allt för att förmedla gemenskapens avgörande roll som plats för personligt växande. Gemenskapen är den konkreta plats där de »nya relationer« som »Kristus har givit förutsättningar för« levs ut och blir till ett genuint uttryck för »en äkta erfarenhet av samskap».²²² Att värna och lyfta fram vikten av gemenskap har också en pedagogisk poäng: det bidrar till människors upplevelse av tillhörighet i kyrkan och hjälper dem att växa i tron.

221. Franciskus, *Tal till deltagarna i plenum vid Påvliga rådet för sociala kommunikationer* (21 september 2013).

222. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 87.

219. Gruppen är viktig för den personliga utvecklingsprocessen. Det gäller alla åldersgrupper: barn som får hjälp att socialiseras; ungdomar som har ett stort behov av autentiska relationer; vuxna som söker delaktighet och medansvar i både kyrka och samhälle. Kateketen ska göra sitt bästa för att låta gruppen erfara gemenskap som ett äkta uttryck för kyrkans liv, vilken får sin tydligaste form i firandet av eukaristin. Den grupp som får vara en autentisk plats för relationer mellan människor blir en god jordmån för att människor ska kunna ta emot och dela frälsningens budskap. Men om tron ska ges vidare krävs inte bara att evangeliet förkunnas inom gemenskapen, utan också från människa till människa.

220. Det är ett positivt samspel mellan olika slags människor som gör gemenskapen till en plats där utbyte och djupgående kommunikation kan blomstra. När denna samverkan är intensiv och fruktbar fyller gemenskapen sin funktion som bäst, och blir ett stöd för medlemmarnas växande. Som kyrklig realitet besjålas den av den helige Ande, upphovet till varje verkligt framsteg i tron. Denna öppenhet för nåden hindrar dock inte att man tar del av de pedagogiska kunskapsområden som ser gemenskapen även som en social realitet med sin egen dynamik och sina egna utvecklingsprinciper. När denna kunskap tillämpas på bästa sätt kan den bidra till att stärka känslan av gemenskap och tillhörighet, främja individernas aktiva delaktighet, trons internalisering och en positiv hantering av spänningar mellan människor. Gemenskapen inom gruppen når sin höjdpunkt i söndagens mässa. Där, i mötet med Herren och i syskonskapet med alla kristna, mognar gemenskapen i sin beredskap att tjäna, i synnerhet de fattiga, och att bära ut vittnesbördet i världen.

6. Rummet

221. Kulturer, samhällen och gemenskaper förfogar inte bara över det språk som uttrycks i ord, bilder och gester, utan kommunicerar och förmedlar sig även genom sina rum. Också kyrkan tillskriver sina rum en särskild betydelse, genom att ställa arkitekturen i det kristna budskapets tjänst.

Genom århundradena har hon skapat rum som välkomnar människor och passar hennes verksamheter: firandet av de gudomliga mysterierna, trossyskonens umgänge och undervisningen. I de tidiga kristna byggnaderna låg exempelvis *narthex*, kyrkans förhall, mellan koret och kyrkans huvudfasad, som ett rum för botgörare och katekumener. Narthex dekorerades ofta med bibliska scener eller framställningar av trons mysterier och blev tack vare dessa bilder också ett rum för kateketiskt lärande. Vid sidan av lokaler avsedda för liturgin, behöver den kristna gemenskapen rum för apostolatet och den kristna utbildningen, för umgänge och karitativ verksamhet.

222. Där katekesen äger rum ska den lokala gemenskapen kunna ge uttryck för sitt alldeles egna sätt att evangelisera. Mot bakgrund av dagens sociala och kulturella kontext bör man ägna särskild eftertanke åt hur katekesens rum ska kunna bli till redskap för förkunnelsen och för att fostra mänskliga relationer. Dessa miljöer behöver vara välkomnande och välskötta, och förmedla en familjär atmosfär som inbjuder till ledig och naturlig delaktighet i gemenskapens verksamhet. Det är ganska vanligt att katekesens lokaler påminner om klassrum i en skola. Men sådana rum är inte de som lämpar sig bäst för den kateketiska verksamheten. Bäst vore att låta katekesens väsen och betydelse styra vid gestaltningen av dess rum.

223. Kyrkans inre dynamik, i uppbrott och utåtriktad sändning, påverkar även katekesen och dess platser. Därför bör man pröva att förlägga den kateketiska utbildningen till olika miljöer: i hemmen, i lokaler kopplade till bildning, kultur och fritid, på anstalter, etc. Detta slags platser utanför församlingen lämpar sig för ett mer avspänt, kateketiskt lärande och främjar en större förtrolighet i relationerna. Att katekesen sker på en plats med tydlig koppling till vardagslivet kan också göra den mer övertygande.

KAPITEL VIII

Kateketiskt lärande i människors liv

224. Var och en som döpts, och som därmed kallats till att växa i tron, har rätt att ta del av adekvat katekes. Det är kyrkans uppgift att sörja för detta på ett tillfredsställande sätt. Evangeliet är inte till för mänskligheten i abstrakt mening, utan för varje verklig, konkret och historisk människa, rotad i en specifik situation och präglad av sin tids psykologiska, sociala, kulturella och religiösa dynamik, eftersom »alla är träffade av återlösningens mysterium«.²²³ Trons resa är inte en linjär process; den är del av och påverkas av den enskilda människans personliga utveckling. Varje fas i livet har dessutom sina särskilda utmaningar, vilket ger den kristna kallelsen liv och rörelse.

225. Det är därför klokt att erbjuda olika kateketiska vägar, baserat på deltagarnas olika behov, ålder och livssituation. Detta kräver att man respekterar både sociala och utvecklingspsykologiska, liksom teologisk-pastoral realiteter, samt beaktar pedagogisk forskning. Så är det av pedagogisk vikt att varje stadium i den kateketiska processen tillerkänns sin egen betydelse och sina särskilda egenskaper. Här behandlas endast några få allmänna aspekter om detta, och för vidare information hänvisas läsaren till lokal-kyrkans och biskopskonferensens kateketiska riktlinjer.

1. Katekes och familjen

226. Familjen är en gemenskap av kärlek och liv som består av »ett system av mellanpersonliga relationer – äktenskapligt umgänge, fader- och moderskap, barnaskap, syskonskap – genom vilka varje människa fogas in i 'människofamiljen' och i 'Guds familj' som är Kyrkan«.²²⁴ Människans och de mänskliga och kyrkliga gemenskapernas framtid är till stor del beroende

223. Johannes Paulus II, encyklika *Redemptor hominis* (4 mars 1979), sidan 22.

224. Johannes Paulus II, apostolisk uppmaning *Familiaris consortio* (22 november 1981), nr 15.

av familjen, samhällets minsta byggsten. Tack vare familjen blir kyrkan en *familjernas familj* och berikas genom livet i dessa »huskyrkor«. Därför är det »med inre glädje och djup tröst som kyrkan betraktar de familjer som förblir trogna Evangeliets undervisning och tackar dem och uppmuntrar dem i det vittnesbörd de ger. För de vittnar på ett trovärdigt sätt om skönheten i ett ouplösligt och för all framtid troget äktenskap«. ²²⁵

Områden för katekes inom familjen

Katekes inom familjen

227. *Familjen är en trosförkunnelse* och den naturliga plats där tron kan levas ut på ett enkelt och spontant sätt. Den »äger ett unikt privilegium: att vidareföra evangeliet genom att rota det i ett sammanhang av djupgående mänskliga värderingar. Den kristna initiationen blir på denna mänskliga grundval än mer djupgående: uppväckandet av en första Gudserfarenhet; bönnens första steg; det moraliska samvetets formande; förståelsen av den mänskliga kärleken som en återspeglning av Gud Faderns, Skaparens, kärlek. Det är en kristen fostran som mer är ett vittnesbörd än något som lärs ut, den är mer oregelbunden än systematisk, mer daglig och ständigt pågående än strukturerad efter stadier«. ²²⁶

228. Livet inom familjen och äktenskapet är, när det levs i enlighet med Guds plan, i sig ett evangelium som berättar om Guds frikostiga och tålmodiga kärlek till mänskligheten. Genom äktenskapets sakrament blir de kristna makarna delaktiga i det enhetens och den fruktbara kärlekens mysterium som finns mellan Kristus och kyrkan. *Katekes inom familjen* har därför till uppgift att låta dem som är delaktiga i familjelivet, i synnerhet makarna och föräldrarna, upptäcka den gåva som Gud ger dem genom äktenskapets sakrament.

225. Franciskus, *Amoris laetitia*, nr 86.

226. Allmänt direktorium för katekes (1997), nr 255.

Katekes med familjen

229. *Kyrkan förkunnar evangeliet för familjen.* Den kristna gemenskapen är en *familjernas familj* och således Guds familj. Mellan gemenskapen och familjen pågår en ständig växelverkan: medan gemenskapen får del av familjens förståelse av tro som naturligt kopplad till livets små och stora händelser, så erbjuder kyrkans gemenskap den nyckel som låter familjen tolka sina erfarenheter i ljuset av tron. I medvetenhet om denna djupa koppling förkunnar kyrkan, hängiven evangelisationen, evangeliet för familjerna och låter dem uppleva att det är »en glädje 'som fyller hjärtat och hela livet', för i Kristus befrias vi 'från synd, sorg, själslig tomhet och ensamhet'«. ²²⁷

230. I dag genomsyras *katekes med familjer* av *kerygmat*, för den »första förkunnelsen av Evangeliet måste alltid ske i familjerna och bland familjerna, den förkunnelse som är 'det vackraste, det största och det mest tilltalande och samtidigt det mest nödvändiga som finns' och som 'bör vara i centrum för evangeliseringen'«. ²²⁸ I relation till kyrkans strävan efter omvändelse och mission karaktäriseras *katekes med familjer* av ödmjuk förståelse och av en förkunnelse som är konkret, och inte teoretisk och fränkopplad från mänskliga problem. I sin omsorg om att föra evangelisation och katekes in i familjerna, visar den kristna gemenskapen vägar för tron som ska ge familjerna en tydlig medvetenhet om sin identitet och mission: den ledsagar och stödjer dem i deras uppgift att föra vidare livet, hjälper dem i deras plikt att ge barnen en katolsk uppfostran och främjar en autentisk familjespiritualitet. På så sätt blir familjen medveten om sin kallelse och en aktiv deltagare i evangelisationsarbetet, i och tillsammans med den kyrkliga gemenskapen.

Familjens katekes

231. *Familjen förkunnar evangeliet.* Den kristna familjens »huskyrka« är rotd i äktenskapets sakrament. Den har även en missionerande dimension, vilket gör familjen delaktig i kyrkans evangelisationsuppdrag och till en

227. Franciskus, *Amoris laetitia*, nr 200, se även Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 1.

228. Franciskus, *Amoris laetitia*, nr 58; jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 35 & 164.

aktör inom katekes. »Ansträngningen att föra över tron till barnen, i så måtto att man gör det lättare för dem att uttrycka den och få den att växa, hjälper familjen att bli mer evangeliserande. Den börjar på ett naturligt sätt att sprida tron till alla runt omkring den men också utanför familjens krets.«²²⁹ Utöver sitt inneboende uppdrag, att älska och uppfostra sina barn, är familjen därför kallad att bidra till den kristna gemenskapens uppbyggnad och att vittna om evangeliet i samhället. Då »huskyrkans evangeliserande tjänst och trosundervisning grundar sig i och framgår ur Kyrkans enda uppdrag – och är avsedd att bygga upp Kristi enda kropp – måste den förbli i djup gemenskap och ansvarsfullt samarbete med alla andra aktiviteter av evangeliserande och trosundervisande karaktär som pågår eller förbereds inom den kyrkliga gemenskapen på stifts- och församlingsnivå.«²³⁰ *Familjens katekes* utgörs därför av den kristna familjen själv och av allt det den ger, i dialog med den kristna gemenskapens olika vägar att fördjupa tron.

Pastorala riktlinjer

232. Med moderlig omsorg ledsagar kyrkan sina barn under hela deras liv. Hon inser emellertid att det finns vissa tidpunkter och perioder i livet då människor är mer benägna att låta sig beröras av Guds nåd och öppna sig för trons resa. Här är det lämpligt att ta hjälp av andra par med lång erfarenhet av äktenskap, och som generöst ställer sin tid och sina erfarenheter till förfogande. Gemenskapen bör därför ägna särskild kateketisk och pastoral omsorg åt dessa stadier i livet:

- a) *Katekes för troende som förbereder sig för äktenskapet*²³¹ ska erbjuda undervisning etappvis inför firandet av äktenskapets sakrament – med början i god tid i förväg – och framställa sakramentet som en verklig kallelse. På denna trons väg, som i sin uppbyggnad är inspirerad av katekumenatet, måste man »samtidigt som man på nytt förkunnar kerygmat ...

229. Franciskus, *Amoris laetitia*, nr 289.

230. Johannes Paulus II, apostolisk uppmaning *Familiaris consortio* (22 november 1981), nr 53.

231. Jfr Franciskus, *Amoris laetitia*, nr 205–216.

på ett tilltalande sätt informera om sådant som hjälper paren att med 'stort mod och mycket generositet leva resten av livet tillsammans'. Det handlar om ett slags 'initiering' i äktenskapets sakrament som ger dem de nödvändiga verktygen för att kunna ta emot det med öppet hjärta och med en viss beslutsamhet påbörja livet som en familj«. ²³² Helst ska man inte använda beteckningen *äktenskapsförberedande kurs* utan låta denna trons resa återfå sin autentiska innebörd av lärande och katekes.

- b) *Katekes för unga gifta par* är den katekes som erbjuds nyblivna makar i mystagogisk form efter äktenskapets ingående, så att de kan upptäcka hur sakramentet har förvandlat dem. Denna bildningsväg får gärna läggas upp så att de unga paren vägleds i sina liv i ljuset av Guds ord, så att de ständigt blir mer medvetna om den gåva och sändning som de mottagit.
- c) *Katekes för föräldrar som vill att deras barn ska döpas*: Församlingen ska, genom kateketerna, se till att välkomna och lyssna till föräldrarna. De ska ta reda på varför föräldrarna vill låta döpa sitt barn och föreslå en väg som låter dem återupptäcka nåden i den tro de en gång tagit emot. Också faddrarna kan och bör tas med på denna resa, under en lämplig tidsperiod.
- d) *Katekes för föräldrar till barn som deltar i församlingens katekes*: församlingen uppmuntrar föräldrar att vara delaktiga i sina barns kristna initiation. För vissa blir detta ett tillfälle att fördjupa sin tro, medan andra får möjlighet att möta tron genom den första förkunnelsen.
- e) *Katekes för blandade åldrar* utgår från tron som en gemensam erfarenhet som delas av olika generationer inom en familj eller en församling, och präglas av det liturgiska året. Denna bildningsform låter deltagarna utbyta erfarenhet över generationsgränserna och hämtar sin inspiration från de första kristna gemenskaperna.

232. Franciskus, *Amoris laetitia*, nr 207.

- f) *Katekes för äkta makar och familjer i grupp*. Syftet med denna kateketiska väg är att utveckla en äktenskaps- och familjespiritualitet som stärker och vitaliserar det äktenskapliga livet och hjälper deltagarna att återupptäcka äktenskapets roll i Guds förbund med människan och familjens betydelse för att bygga Guds rike.

Nya familjekonstellationer

233. Den osäkerhet och oförutsägbarhet som karaktäriserar dagens kultur och samhälle påverkar också familjen, både som koncept och realitet. Det kraftigt ökade antalet äktenskaps- och familjekriser hanteras ofta på ett sätt som gör att det uppstår »nya relationer, nya par, nya samboförhållanden och nya äktenskap, vilket skapar komplicerade och problematiska situationer om man väljer det kristna livet«. ²³³ Trots att dessa situationer präglas av sårbarhet och bräcklighet, liksom av förlusten av den transcendent dimensionen, finns det i samhället en intuitiv längtan efter familjeliv, och många längtar efter att grunda en familj.

234. Kyrkan vill vara en andlig medvandrare till de barn som är märkta av sårad kärlek, och vars liv nu blivit lite skörare, med omsorg, respekt och pastoral omtanke och återställa deras tillit och hopp. »När Kyrkan följer denna gudomliga pedagogik vänder den sig med kärlek till dem som deltar i hennes liv på ett ofullkomligt sätt: tillsammans med dem ber hon om omvändelsens nåd, uppmuntrar dem till att göra gott, att kärleksfullt ta hand om varandra och tjäna den gemenskap där de bor och arbetar«. ²³⁴ Varje kristen gemenskap bör se realistiskt på dessa brokiga familjesituationer, med alla deras svagheter och styrkor, för att kunna finna vägar att *finnas vid deras sida* på ett adekvat sätt och *urskilja* komplexiteten i varje fall, utan att vare sig idealisera eller svartmåla. I grunden handlar det om att man »måste integrera alla, hjälpa varje människa att hitta sitt speciella sätt att vara en del av den kyrkliga gemenskapen så att varje människa känner sig vara föremål för en 'oförtjänt, ovillkorlig och kostnadsfri' barmhärtighet«. ²³⁵

²³³. Franciskus, *Amoris laetitia*, nr 41.

²³⁴. Franciskus, *Amoris laetitia*, nr 78.

²³⁵. Franciskus, *Amoris laetitia*, nr 297.

235. För att vara en andlig medvandrare till människor i så kallade *irreguljära* förhållanden i tron in i kyrkans gemenskap krävs en hållning av lyhördhet, närhet och förståelse, vilken innebär »att man tar varje person på allvar liksom Guds plan för personens liv«²³⁶. Vid sidan av ett personligt andligt ledsagande ska kateketer försöka underlätta för dessa bröder och systrar att delta i katekes, gärna i grupper där deltagarna delar en liknande erfarenhet av äktenskap och familj, alternativt i redan existerande grupper av familjer eller vuxna. På så sätt kan man undvika känslor av isolering och diskriminering, och väcka en ny längtan att ta emot och svara på Guds kärlek.

2. Katekes med barn och tonåringar

236. »Denna åldersgrupp, som traditionellt uppdelas i de tidiga småbarnsåren eller förskoleåldern och barndomen, äger, i trons och förnuftets ljus, det begynnande livets nåd«²³⁷ och kan ta emot och välkomna tron på ett naturligt sätt, utan krav på motprestation. Redan S:t Augustinus menade att barndomens tidiga år och mellanålder är en tid då man lär sig att samtala med den Lärare som talar djupt inom en. Också de yngsta barnen måste få hjälp att erfara och utveckla sitt Gudsmedvetande och sin intuitiva Gudstro (jfr *Gravissimum educationis*, nr 3). Både antropologi och pedagogik bekräftar att barn är förmögna att ha en Gudsrelation och att de undrar över livets mening också när deras föräldrar inte lägger ner någon större kraft på religiös fostran. Barn kan ställa meningsfulla frågor om skapelse, om Guds identitet och om gott och ont, och är kapabla att glädja sig åt livets och kärlekens mysterium.

237. Tack vare forskning inom sociologi, psykologi, pedagogik och kommunikation vet man i dag mycket om barns utveckling, och om hur den skiljer sig åt beroende på livssituation och geografiskt sammanhang. Sociala och kulturella faktorer har en stor inverkan på barns och tonår-

236. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 160.

237. Allmänt direktorium för katekes (1997), nr 177.

ingars omständigheter, så som vuxnas förmåga att uppfatta barns behov och hur familjelivet gestaltar sig, liksom på skolsituationen, relationen till samhället och relationen till tron. Särskild hänsyn måste i dag tas till de så kallat *digitala infödda* (*digital natives*), vilket gäller många barn över hela världen. Ännu går det inte att överblicka alla konsekvenser av detta världsvida fenomen. Men tveklöst påverkar det de nya generationernas sätt att bygga relationer och ta till sig kunskap, och i viss grad också den naturliga impulsen att göra religiösa erfarenheter.

238. Många barn och tonåringar lider av såriga och trasiga familjerelationer, även om de har det ekonomiskt gott ställt; åter andra lever i miljöer som präglas av fattigdom, våld och instabilitet. Dessa barn, som av olika anledningar saknar fasta referenspunkter i livet, har ofta en mer begränsad möjlighet att lära känna och älska Gud. Om möjligt bör den kyrkliga gemenskapen söka kontakt och dialog med dessa familjer och erbjuda dem stöd i föräldraskapet. Närvarande, moderlig omsorg och praktisk omtanke blir på så sätt till en första konkret förkunnelse av Guds kärlek och barmhärtighet.

239. *Den tidiga barndomen*, eller förskoleåldern, är en betydelsefull period i barnens religiösa utveckling. Det är nu de lär sig, av sina föräldrar och omgivningen, att ta emot och välkomna Gud eller att ta avstånd och stöta bort honom. De tillägnar sig också de första byggstenarna i tron: de upptäcker att Fadern i himlen är god och omtänksam, och överlämnar sitt hjärta till honom i tillgivenhet och vördnad; de lär sig Jesus och Marias namn och de viktigaste berättelserna om Jesu liv, liksom religiösa tecken, symboler och gester. Det liturgiska årets stora högtider kan gärna utnyttjas i sammanhanget, genom att familjen till exempel sätter fram en julkrubba²³⁸ och låter barnet erfara en första katekes genom direktkontakt med inkarnationens mysterium. Ett barn som tidigt får möta olika uttryck av det kristna livet, genom sin familj eller omgivningen, genomgår en första *religiös socialisation*. Det förbereder bland annat barnet för att kunna utveckla ett kristet

238. Jfr Franciskus, *Admirabile signum*, apostoliskt brev (1 december 2019).

moraliskt samvete. Snarare än katekes i egentlig mening, är det vid denna ålder en fråga om en *första evangelisation och förkunnelse av tron på ett sätt som formar hela människan*, och bidrar till att väcka en känsla av tillit, generositet, självutgivande, åkallan och delaktighet. Allt detta är en första förutsättning för att trons frälsande kraft ska kunna flöda in.

240. I många länder är det när barnen är mellan 6 och 10 år gamla som den kristna initiation som inletts med dopet fullbordas i församlingen. Den kristna initiationens övergripande mål är att förmedla huvuddragen i frälsningshistorien och fördjupa dem allteftersom, och att steg för steg utveckla den troendes medvetenhet om sin identitet som döpt. Den kristna initiationens katekes syftar till att ge barnet en första förståelse av tron (den första förkunnelsen) och att ledsaga det in i kyrkans liv och till firandet av sakramenten. Katekesen sker inte uppdelat utan följer en väg som berör alla det kristna livets mysterier samt deras följder för samvete och moral. Den uppmärksammar barnens existentiella villkor och deras frågor om livets mening. Under denna resa undervisas barnet om trons sanningar, samtidigt som det hämtar stöd i församlingens vittnesbörd, i liturgin, mötet med Jesu ord i den heliga Skrift och i att tjäna sin nästa. Det är biskopskonferenserna som fastslår tidpunkt och tillvägagångssätt för den kristna initiationen och utdelandet av sakramenten.

241. I denna ålder börjar barnen också i skolan och träder in i en gemenskap som är större än familjen, där de har möjlighet att utveckla sina intellektuella, känslomässiga och sociala förmågor. I många av världens länder erbjuder skolan religiös undervisning och i vissa fall till och med möjlighet att, i enlighet med den lokala biskopens riktlinjer och bestämmelser, genomföra katekes för initiation i det kristna livet och sakramenten. Inom sådana kontexter är samarbetet mellan lärare och kateketer en betydelsefull tillgång och en möjlighet att synliggöra en vuxen gemenskap av trosvittnen.

242. Om den kristna initiationsprocessen ska kunna erbjuda en autentisk erfarenhet av vägen in i trons liv framstår katekumenatet som en outhärlig inspirationskälla. Det kan därför rekommenderas att man *utformar den kristna initiationen efter katekumenatets formativa modell*, fast med kriterier, innehåll och metoder anpassade för barn. När den kristna initiationsprocessen för barn i skolåldern låter sig inspireras av katekumenatet, delas den in i olika steg och övergångsriter, med det aktiva deltagandet vid det eukaristiska bordet som sin höjdpunkt. Kateketerna ska sträva efter att förändra den traditionella synen på barn som i första hand föremål för gemenskapens pastoral omsorg och uppmärksamhet, till ett perspektiv där barnet, inom ramen för sin förmåga, steg för steg kan ta allt mer aktiv del av livet i och utanför gemenskapen. Inspirationen från katekumenatet öppnar för en process av ömsesidig evangelisation i församlingen, vilket kan leda till en positiv omprövning av familjens och gemenskapens roll i relation till barnen.

243. Varje lokal kyrka uppmanas att, genom sina relevanta ämbeten och organ, bekanta sig med barnens livssituation och se till att de erbjuds en lämplig initiation i tron och adekvata kateketiska metoder. Barnen ska bli medvetna om att de är Guds barn och medlemmar i kyrkan, Guds familj, som samlas på söndagar för att fira Herrens uppståndelse.

3. Katekes i unga människors värld

244. Möjligheten att ge vidare tron till unga människor på ett nytt sätt hänger ihop med kyrkans villighet att bli ung på nytt, och att gå in i en process av andlig, pastoral och missionerande omvändelse. De ungas »särskilda förmåga att skapa förnyelse, att uppmana och kräva ett konsekvent vittnesbörd samt att fortsätta drömma och uppfinna nya idéer»²³⁹ kan hjälpa den kyrkliga gemenskapen att möta vår tids kulturella förändringar med bevarad tillit och hopp. Hela församlingen har i uppgift att föra vidare tron och att vittna om möjligheten att vandra genom livet

239. Franciskus, *Christus vivit*, nr 100.

tillsammans med Kristus. Gemenskapen mellan Herren Jesus och de två Emmauslärjungarna – att han vandrade med dem, samtalande med dem och hjälpte dem att öppna sina ögon – inspirerar oss att slå följe med ungdomarna. För att nå de unga måste evangeliet förkunnas med mod och kreativitet, och de måste erbjudas ledsagning och delaktighet i det sakramentala livet. Med kyrkans hjälp kan unga människor upptäcka Faderns personliga kärlek och Jesu Kristi vänskap, och bättre förstå denna fas i sina liv, som är särskilt »ägnad åt stora ideal, frikostiga former av heroism och krav på sammanhang mellan tanke och handling«.²⁴⁰

245. Katekes i de ungas värld kräver ständig förnyelse och stöttning, och bör ske i samspel med den övriga själavården för unga. Det förutsätter en hållning av lyssnande och ömsesidighet, och ett erkännande av ungdomars längtan efter att få dela ansvar och att bli sedda. Även om gränserna är suddiga, och kan se olika ut från kultur till kultur, kan det hjälpa att dela in ungdomstiden i tre avgörande faser: förpuberteten, tonåren och tiden som ung vuxen. Genom att ta till oss vetenskaplig forskning kan vi få en bättre förståelse av de ungas värld, och av hur den skiljer sig åt beroende på land och kultur. En generell reflektion handlar om unga människors språk. De nya generationerna är i allmänhet starkt präglade av *sociala medier* och av den så kallade virtuella, eller digitala, världen. Den erbjuder möjligheter som tidigare generationerna inte haft, men innebär också risker. Till exempel måste vi fråga oss hur relationer som framför allt utspelar sig *on-line*, i en digital verklighet, påverkar ungdomars uppfattning om världen, verkligheten och mellanmännsliga relationer. Det är därför mycket viktigt att katekesen för unga människor sker inom ramen för det pastoraliska arbetet, och att Jesu budskap förmedlas på ett språk de kan ta till sig.

Katekes med unga på väg in i tonåren

246. Förpuberteten, åren innan barnen blir tonåringar, kan på många sätt ses som en *övergångsfas*, där man går från en säker och bekant situation till något nytt och utforskat. Det gör att man kan fyllas av energi och entu-

240. Paulus VI, *Tal vid Nunzio Sulprizios saligförklaring* (1 december 1963).

siasm, men också uppleva starka känslor av förvirring och desorientering. Förpuberteten karaktäriseras av just denna blandning av motsägelsefulla och pendlande känslor, och av behovet att jämföra sig, att experimentera och att testa sina gränser för att återupptäcka sin identitet. Perioden, som kännetecknas av påtagliga fysiska och känslomässiga förändringar, utgör början på den långsamma och ofta mödosamma processen då den egna personligheten formas.

247. Åren före tonåren är också den tid då barndomens gudsbild fördjupas och vidareutvecklas: för att kunna vägleda den unga människan genom denna känsliga period krävs en särskild omsorg, och katekesen bör även ta forskning och humanvetenskapen till hjälp. Utan att skygga för det mest väsentliga i budskapet handlar katekes för denna åldersgrupp om att så ett gudsfrö i hjärtats inre, som med tiden kan få mogna: *kerygmats* budskap ska handla om Herren Jesus som kärleksfull broder och vän, som den som hjälper oss till goda relationer, som inte dömer, som är trofast, som tar vår potential och våra drömmar på allvar och som är svaret på vår längtan efter skönhet och godhet. Katekesen måste förstå och beakta det behov av bekräftelse som finns i denna ålder, och erbjuda ett forum för meningsfulla relationer där frågor är välkomna och kan relateras till evangeliet. Dessa unga har en förmåga att ta till sig de kristna erfarenheterna när de förstår att evangeliet berör just de frågor om livet som de själva ställer. För kateketen är det viktigt att ha tillit och tålmod, ta ungdomarnas tvivel och oro på allvar och att agera som en diskret men närvarande följeslagare.

Katekes med tonåringar

248. Åren mellan 14 och 21, och ibland ännu högre upp i åldrarna, kännetecknas av en strävan efter självständighet, men också av en rädsla för att lösgöra sig från familjen och det invanda; det är en tid av oro, då den unga pendlar mellan entusiasm och missmod. »Tonåringar befinner sig [...] i rörelse, på väg vidare [...] de erfar just denna spänning, framför allt inom sig själva och sedan tillsammans med dem som omger dem«, men »ungdomen är inte ett sjukdomstillstånd som vi måste bekämpa. Den är en

normal, naturlig del av att växa upp, av våra tonåringars liv».²⁴¹ Tonårens sökande efter självständighet och frihet är något som gemenskapen och kateketen måste välkomna, förstå och acceptera utan att döma, och, i uppriktig passion, rikta in mot en öppen och djärv livsplan.

249. När tonåringar slår in på sin resa i den kristna tron behöver de övertygade och trovärdiga vittnen vid sin sida. En av katekesens utmaningar är att det ofta saknas vittnesbörd om tron i ungdomarnas familjer och sociala sammanhang. Att många tonåringar går alltmer sällan i kyrkan har inte omedelbart att göra med vilken verksamhet kyrkan erbjuder dem som yngre barn – något som förstås också är viktigt – utan beror snarare på avsaknaden av positiva och meningsfulla alternativ för den egna åldersgruppen. Samtidigt prövar ungdomar de vuxna för att testa deras äkthet och behöver präster, vuxna och äldre jämnåriga som visar att tron kan levas ut med glädje och konsekvens. En församling behöver hitta kateketer som är beredda att gå in i och relatera till tonåringarnas värld, och lysa upp den med trons ljus och glädje. Det är viktigt att katekesen sker i nära anslutning till själavården för ungdomar, och har en starkt bildande och kallelseinriktad karaktär.

Katekes med unga vuxna

250. Också de unga vuxna påverkas av vår tids snabba kulturella och sociala förändringar. I vissa delar av världen, där samhällena prioriterar konsumtion och prestation, lyckas många ungdomar skaffa kvalificerade arbeten efter studier på hög akademisk nivå. Ofta kräver dessa studier och arbeten att man flyttar till en annan ort. För många andra gör avsaknaden av ett arbete att de grips av oro och osäkerhet, vilket lätt kan leda till besvikelse och leda, och i värsta fall ångest och depression. Vissa länder präglas av ihållande ekonomisk stagnation och konflikter, vilket utlöser stora migrationsströmmar. Där har unga människor litet hopp om framtiden och tvingas ofta acceptera förödmjukande livsvillkor.

241. Franciskus, *Tal till Roms stifts herdekonferens* (19 juni 2017).

251. De religiösa erfarenheterna skiljer sig åt markant inom åldersgruppen. Många unga vuxna hungrar efter mening, solidaritet och ett socialt engagemang. De är ofta öppna för religiösa erfarenheter och olika former av andlighet. Däremot är det många som under den här fasen av livet fjärmar sig från kyrkan, alternativt är likgiltiga eller misstror henne. Det kan bland annat bero på att deras familjer brustit i vittnesbörd, trovärdighet eller andligt och moraliskt stöd, på en otillräcklig katekes eller på att den kristna gemenskapen inte upplevts som meningsfull. Samtidigt finns det många unga vuxna som deltar aktivt och med entusiasm i kyrkans liv, i mission och tjänande, samt har ett autentiskt och intensivt böneliv.

252. Herren Jesus »helgade ungdomsåren genom att själv leva dem».²⁴² Under sin offentliga tjänst mötte han unga människor, visade dem Faderns godhet, utmanade dem med sina frågor och inbjöd dem till ett liv i fullhet. Kyrkan vill visa de unga samma omtanke som Jesus gjorde, genom att lyssna till dem med tålamod, förstå deras oro, gå in i uppriktig dialog med och vara en andlig medvandrare för dem i deras sökande efter den egna livsvägen. Kyrkans pastorala omsorg om de unga ska därför först av allt vara en *verksamhet präglad av medmänsklighet och mission*, med förmåga att se tecknen på Guds kärlek och kallelse i all mänsklig erfarenhet. Det är i trons ljus som vårt sökande efter sanning och frihet, längtan efter att älska och bli älskad, våra personliga förhoppningar och vårt brinnande engagemang för andra och för världen, får sin äkta mening. För att hjälpa unga vuxna att upptäcka, utveckla och leva sina liv enligt Guds plan behöver den pastorala omsorgen våga pröva nya metoder och strategier. Det är nödvändigt att »vara mer flexibel. Unga behöver bjudas in till möten och träffar som ger möjlighet inte bara till att lyssna utan också till att samtala, fira, sjunga, lyssna till verkliga berättelser och uppleva ett gemensamt möte med den levande Guden».²⁴³ Även katekesen för unga vuxna omdefinieras i enlighet med detta pastorala förhållningssätt.

242. Biskopssynoden, Femtonde ordinarie generalförsamlingen, *Slutdokument* (27 oktober 2018), nr 63.

243. Franciskus, *Christus vivit*, nr 204.

253. Varje bildningsprojekt som förenar liturgisk, andlig, läromässig och moralisk fördjupning ska ha »två huvudsakliga mål. Det ena är *kerygmats* utveckling, formuleringen av den grundläggande erfarenheten av mötet med Gud genom Kristi död och uppståndelse. Det andra är mognaden i broderskärlek, gemenskapliv och tjänande«. ²⁴⁴ Katekesen ska därför presentera förkunnelsen av Jesu lidande, död och uppståndelse, världens sanna ungdomstid, som kärnan i det som kallelsen svarar på. ²⁴⁵ Ungdomskatekesens kallelsedimension gör det än viktigare att den knyter an till konkreta livserfarenheter. Faktum är att unga människors trosresa ofta växer ur medlemskapet i någon kyrklig förening eller rörelse. Genom att använda sig av gruppdynamiken kan katekesen förbli nära förbunden med de ungas konkreta erfarenheter.

254. Utöver grundläggande och strukturerade kateketiska program bör katekes i ännu högre utsträckning genomföras i de unga människornas egna miljöer: skola, universitet, kultur- och fritidsföreningar. Något som även bör nämnas, vid sidan av de aktiviteter som genomförs i stift, län-der eller på kontinenter, är *Världsungdomsdagen*, som samlar många unga människor som kyrkan annars inte skulle nå. Det är bra om präster och kateketer förbereder denna händelse, och tiden inför den, så att den kan bli en fullödlig troserfarenhet för ungdomarna som deltar. Särskilt med tanke på att många unga människor har en fascination för vallfärder är det klokt att göra dem till inslag i katekesen.

255. Många ungdomar bidrar till katekesen med kreativitet och ansvars-känsla, vilket förtjänar att lyftas fram mer. Deras tjänst för katekesen bland barn hjälper dem att själva växa i tron, och bör föranleda den kristna gemenskapen att ledsaga de unga kateketerna i deras utbildning: »Det finns också ett behov av ett förnyat engagemang för kateketer, som ofta är unga och tjänar andra unga, mer eller mindre deras jämnåriga. Det är viktigt att

²⁴⁴. Franciskus, *Christus vivit*, nr 213.

²⁴⁵. Jfr Franciskus, *Christus vivit*, kap. VIII.

ha tillräcklig omsorg om deras utbildning och att se till att deras tjänst får ett bredare erkännande inom gemenskapen.²⁴⁶

256. Kyrkan fäster i dag en större vikt vid övergången från ungdomen till vuxen ålder. Av olika skäl inträder många unga i vuxenlivet betydligt senare i dag än vad som varit fallet tidigare, särskilt i vissa delar av samhället. Ofta är det personer som i och för sig har alla förutsättningar för att leva ett vuxenliv (ålder, utbildning, en längtan efter att vara till nytta) men vars omständigheter inte tillåter dem att förverkliga sig och bilda familj, då de saknar fast arbete eller stabil ekonomi. Det här påverkar naturligtvis deras mående och känslor. Nya tillvägagångssätt för pastoral och kateketisk verksamhet måste därför utformas som låter den kristna gemenskapen interagera med *unga vuxna* och bistår dem på deras resa.

4. Katekes med vuxna

257. Livsvillkoren för de vuxna är särskilt komplexa i dag, då vuxenlivet inte längre per automatik innebär att man uppnått stabilitet och jämvikt i livet. Snarare är det en kontinuerlig process och omstrukturering som inbegriper en människas personliga utveckling, relationer och ansvarsförhållanden. I samspel med en mångfald faktorer som rör familj, kultur och samhälle, omformulerar den vuxne ständigt sin egen identitet, samtidigt som hon hanterar livets olika faser med hjälp av sin kreativitet. Processen att *bli en vuxen* rör ofrånkomligen även den religiösa dimensionen, då troshandlingen är intimt kopplad till personligheten. Under vuxenlivets olika stadier är tron i själva verket kallad att ta sig olika former, att utvecklas och mogna, så att den fortlöpande kan utgöra ett autentiskt svar på livets utmaningar. Därför kräver alla trosvägar tillsammans med vuxna att man tar tillvara de erfarenheter livet ger och omtolkar dem som nya möjligheter i trons ljus.

246. Biskopssynoden, Femtonde ordinarie generalförsamlingen, *Slutdokument* (27 oktober 2018), nr 133.

258. Vuxna människors relation till den kristna tron varierar stort, och ändå ska varje person välkomnas och tas emot på sina egna villkor. Utan att förminska det unika i varje situation, så är det ändå möjligt att urskilja några kategorier vuxna utifrån deras relation till katolsk tro:

- Troende vuxna, som lever ut sin tro och vill lära känna den bättre;
- Vuxna som trots att de döpts inte blivit tillräckligt utbildade eller fullbordat den kristna initiationen, och som därför kan kallas för *katekumenliknande*;²⁴⁷
- Döpta vuxna som, trots att de inte lever ut sin tro på regelbunden basis, ändå söker kontakt med den kyrkliga gemenskapen under vissa perioder i livet;
- Vuxna som tillhör andra kristna samfund eller andra religiösa inriktningar;
- Vuxna som återvänder till den katolska tron efter att ha haft erfarenheter inom nyandliga rörelser;
- Odöpta vuxna som är kandidater för katekumenatet i dess ursprungliga bemärkelse.

259. Att vilja mogna i dopets tro är ett personligt ansvar som innebär att den vuxne måste öppna sig för en process av fördjupning där även den egna identiteten berörs. För den vuxne påverkas engagemanget i tron av till exempel familjesituationen och andra åtaganden inom samhället. Det kan framkalla utmaningar och kriser, ibland av djupgående karaktär. Därför måste även den vuxne få en andlig medvandrare och beredas möjlighet att växa i tron och i andlig vishet. En sådan andlig mognad kan också hjälpa människan att försonas med sin livssituation, som nu ses i ljuset av tron.

260. Katekes med vuxna utformas därför som en personlig och gemensam läroprocess i syfte att uppnå en trons mentalitet »tills vi alla [...] blir fullvuxna och når en mognad som svarar mot Kristi fullhet« (Ef 4:13). Dess huvudmål är att låta livet i Anden formas och mogna, enligt principerna

247. Johannes Paulus II, *Catechesi tradendæ*, nr 44.

om en stegvis utveckling, så att evangeliets budskap kan tas emot och göra avtryck i den vuxnas personliga och sociala liv. Katekes med vuxna har uppnått sitt syfte när de vuxna är kapabla att förvalta sin egen troserfarenhet, och längtar efter att fortsätta resan vidare och växa i tron.

261. Vuxenkatekesens generella mål behöver utformas utifrån deltagarnas personlighet och religiösa erfarenheter. De särskilda *målsättningar* som följer, och som kan sägas motsvara ett kronologiskt upplägg, visar hur angeläget det är för kyrkan att lyssna till deras innerligaste längtan och behov. Särskilda målsättningar för katekes med vuxna är därför:

- a) *Att väcka tro* och främja en första erfarenhet av tron, genom att utnyttja de mänskliga och andliga resurser som nedlagts i varje människa, så att hon på ett fritt och personligt sätt kan återfinna sin ursprungliga attraktion, motivation, vilja och beslutsamhet;
- b) *Att rena tron* från ofullständiga, tvivelaktiga eller felaktiga religiösa föreställningar, och framför allt hjälpa deltagarna att urskilja sådana, så att de kan söka äkta former av tron och göra den resa mot livets fullhet som evangeliet kallar oss till;
- c) *Att ge tron näring*, bland annat genom meningsfulla kyrkliga relationer som främjar bildandet av mogna kristna samveten – samveten som kan prövas mot vårt hopp och bereder oss för en ledig och intelligent dialog med den samtida kulturen;
- d) *Att ge människor möjlighet att vittna om sin tro och dela den med andra* genom att låta lekfolk få uppdrag och tjänster i kyrkan där de får möjligheter till att dela sin tro och bygga upp Guds rike.

Katekes med vuxna har sammanfattningsvis i uppgift att erbjuda andliga medvandrare som är redo att visa vad som utmärker en kristen som blivit vuxen i tron, en lärjunge till Herren Jesus. Detta sker i en kristen gemen-

skap som står mitt i det omkringliggande samhällets sociala och kulturella mylla, och därför kan nå ut med sitt budskap om tron och kan förverkliga Guds rike.

262. För att katekes med vuxna ska kunna vara meningsfull och nå sina mål är det viktigt att beakta vissa *kriterier*:

- a) Denna katekes låter sig grundläggande ledas av katekumenatets missionserfarenhet, och ska vara ett *uttryck för den kyrkliga gemenskapen* i sin helhet, som trons sköte. Eftersom den kyrkliga gemenskapen är ett villkor i den kateketiska processen för vuxna – och inte endast dess inramning – måste denna gemenskap ha förmåga att låta sig förnyas. På så sätt tillåter den sig att utmanas av dagens vuxna och deras specifika frågor, och blir en plats för välkomnande, närvaro och stöd.
- b) Eftersom vuxenkatekes är utformad som en utbildningsprocess som rör *det kristna livet i dess helhet*, är det viktigt att den framhåller troslivets konkreta och karaktäristiska erfarenheter: utforskandet av den heliga Skrift och trons läror; andlighetens olika moment, liturgiskt firande och praktiker som hör till den folkliga fromheten; erfarenheter av kyrkligt syskonskap; att missionera genom kärleken till nästan etc. Dessa motsvarar alla de behov människan har, vad gäller känslor, tankar och relationer.
- c) Vuxna ska inte betraktas som passiva mottagare av katekes utan, liksom kateketerna, som *både avsändare och mottagare*. Därför bör den vuxne välkomnas på ett respektfullt sätt, som någon som redan utvecklat erfarenheter och uppfattningar även beträffande tron, och som är kapabel att utöva sin frihet, så att nya övertygelser kan utvecklas genom dialog.
- d) Katekes med vuxna ska vara uppmärksam på deltagarnas *situation som män och kvinnor* och beakta det unika sätt som var och en lever ut sin tro på; vidare är det viktigt att ha de *sociala villkor* för ögonen avseende de

vuxna som genom dopet är kallade att »söka Guds rike genom att förvalta och ordna de världsliga tingen enligt Guds vilja« (*Lumen gentium*, nr 31).

- e) Det är viktigt att se till att vuxenkatekes *samordnas* med den pastorala omsorgen för familjer och ungdomar i synnerhet, samt med andra dimensioner av trons liv – liturgisk erfarenhet, barmhärtighetsgärningar, den sociokulturella dimensionen – så att en viss organisk enhet inom den kyrkliga pastorala omsorgen kan utvecklas.

263. Kateketen har en avgörande roll inom vuxenkatekesen, som både följeslagare och utbildare med förmåga att ge stöd vid de personliga utvecklingsprocesserna. Även under förhållanden av uppriktigt syskonskap ska kateketen vara medveten om sin roll som andlig medvandrare, som ska hjälpa deltagarna till en vuxen relation med Herren, meningsfulla sociala relationer inom kyrkan, samt tillfällen till kristet vittnande i världen. Vid lämplig tidpunkt stiger följeslagaren åt sidan och låter deltagarna ta ett allt större och självständigt ansvar för sin trosresa. Det är alltså viktigt att kateketer för vuxna utväljs med noggrannhet och utbildas för denna grannliga tjänst.

264. Katekes med vuxna tar sig många olika *former*, som i sin tur har olika fokus:

- Katekes som en genuin initiation i tron, att vara en andlig medvandrare till kandidater inför mottagandet av dopet och initiationens sakrament i den katekumenala erfarenheten;
- Katekes som ny initiation i tron, att vara en andlig medvandrare till dem som trots att de blivit döpta inte fullbordat initiationen eller blivit verkligt evangeliserade;
- Katekes som återupptäckt av tron genom att öppna upp mottagningar där man bjuder in alla, oavsett bakgrund, att bli lyssnade till, så kallade »lyssnandecenter«, eller andra metoder för att evangelisera bland dem som fjärrat sig från tron och kyrkan;

- Katekes som förkunnelse av tron i andra miljöer, som arbetsplatser eller fritidsverksamhet, eller i samband med folkfromhetens olika manifestationer eller vid vallfärder.
- Katekes med par i samband med vigsel eller vid firandet av sakrament för deras barn, vilket ofta blir till en startpunkt för vidare kateketiska erfarenheter;
- Katekes för utforskande av tron utifrån den heliga Skrift, något dokument från läroämbetet, eller utifrån helgonens och andra trosvittnens liv;
- Liturgisk katekes med inriktning på ett medvetet deltagande i kyrkans liturgiska firande;
- Katekes rörande moraliska, kulturella eller sociopolitiska frågor som syftar till aktiv delaktighet i samhällslivet, inspirerat av tron;
- Katekes inom det särskilda område som rör fortbildningen av pastoral medarbetare, vilket utgör en mycket privilegierad och fruktsam möjlighet att fördjupa tron.

265. Ett särskilt erkännande tillkommer den undervisning för vuxna som förmedlas av kyrkliga föreningar, rörelser och grupper, och som säkerställer ett konstant och varierat ledsagande. Dessa sammanhang tar hjälp av gruppen för att presentera det kristna livet som ett personligt och existentiellt möte med den levande personen Jesus Kristus, i en kontext av omtanke och omsorg om varandra. Mindre grupper är värdefulla just eftersom de öppnar för ett ledigare och enklare utbyte av livserfarenheter och upprätthållande av relationer, och därmed för möjligheten till ett personligt vidareförande av tron.²⁴⁸

5. Katekes med äldre

266. Äldre människor bär på en skatt av minnen och är ofta de som bevarar ett samhälles värderingar. När samhället fattar politiska eller andra beslut som inte respekterar äldres värdighet, är det samhället självt som

248. Jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 127–129.

blir lidande. »Kyrkan kan inte och vill inte anpassa sig efter en mentalitet av otålighet, och ännu mindre till en av likgiltighet och förakt, gentemot de gamla.«²⁴⁹ Istället ser hon på äldre som en Guds gåva och en resurs för gemenskapen, och ser den pastoral omsorgen om dem som en viktig uppgift.

267. De äldre måste ges en katekes som beaktar de unika villkoren och aspekterna av deras tro. »En äldre människa kan ha en rik och fast tro. I sådant fall för katekes på sätt och vis trons resa till fullbordan genom en attityd av tacksägelse och hoppfull förväntan. Andra lever i en tro försvagad av bristfälligt kristet utövande. I dessa fall blir katekes ett tillfälle för nytt ljus och religiös erfarenhet. Ibland är människor djupt sårade till kropp och själ när de når en högre ålder. Under dessa omständigheter kan katekes hjälpa dem att leva under sina villkor i en attityd av bön, försoning och inre frid. I vart fall ger de äldres villkor anledning till en hoppets katekes, som kommer av vissheten om att till slut få möta Gud.«²⁵⁰ För att kunna erbjuda en katekes som får äldre att känna sig välkomnade och sedda, måste man alltså ta hänsyn till de personliga och sociala omständigheterna som präglar deras liv, och som i vissa fall omfattar upplevelser av ensamhet och meningslöshet.

268. I den heliga Skrift framställs den äldre troende människan som sinnebilden av någon som är rik på vishet, gudsfruktan och livserfarenhet, och som därmed på ett särskilt sätt är ägnad att vara en *naturlig kateket i gemenskapen*. Ålderdomen är en tid av nåd då Herren förnyar sin kallelse till människan att bevara och föra vidare tron, att be, i synnerhet förböner, och att vara nära de behövande. Genom sitt vittnesbörd förmedlar äldre sina insikter om livets mening till yngre generationer, och vittnar om värdet i traditioner och en del religiösa och kulturella praktiker; de hedrar tidigare generationers minne och uppoffringar; de kan se bortom dagens svårigheter med förtröstan och hopp. Genom att erkänna de äldres värde

249. Franciskus, *Generalaudiens* (4 mars 2015).

250. *Allmänt direktorium för katekes* (1997), nr 187.

och värdighet hjälper kyrkan dem att ställa sig i gemenskapens tjänst. De kan gå in i rollen som kateket för barn, för unga och för vuxna, och på ett naturligt sätt dela med sig av sitt rika trosarv. Gemenskapen ska å sin sida visa sin tacksamhet för de äldres värdefulla närvaro och främja dialogen mellan äldre och yngre. Det är ett sätt att uttrycka bandet mellan minne och framtid, mellan tradition och förnyelse, och att skapa ett trons kretslopp mellan generationerna.

6. Katekes med personer med funktionsnedsättningar

269. Kyrkans omsorg om personer med funktionsnedsättningar bottnar i Guds eget sätt att handla. Genom att följa principen om Guds Sons människoblivande, han som är närvarande i varje situation, erkänner kyrkan att personer med funktionsnedsättningar är kallade till tro och till ett gott och meningsfullt liv. Bemötandet av personer med funktionsnedsättningar och särskilda behov är en viktig fråga inom evangelisation och det kristna bildningsarbetet. De kristna gemenskaperna är kallade till omsorg om de mest sköra, men också till att urskilja den Jesu närvaro som genom dem manifesterar sig på ett särskilt sätt. Detta »kräver en dubbel uppmärksamhet: en medvetenhet om möjligheten att i tron utbilda även människor med grav eller mycket grav funktionsnedsättning; samt en villighet att betrakta dem som aktiva subjekt inom den gemenskap i vilken de lever».²⁵¹ Dagens kultur genomsyras tyvärr ofta av en narcissistisk och utilitaristisk syn på livet, som inte förmår uppskatta den omfattande mänskliga och andliga rikedomen hos personer med funktionsnedsättningar. Då glömmer man att sårbarhet är en del av människans väsen, och inte utgör något hinder för lycka och självförverkligande.²⁵²

251. Franciskus, *Tal till deltagarna vid konventionen för personer med funktionsnedsättning* (11 juni 2016).

252. Jfr Franciskus, *Tal till deltagarna vid konferensen »Katekes och personer med funktionsnedsättning«* (21 oktober 2017).

270. Närvaron av personer med funktionsnedsättningar kan hjälpa den kyrkliga gemenskapen som helhet att mogna och att övervinna fördomar. Att en funktionsnedsättning besvärar eller generar människor visar hur svårt det kan vara att välkomna mångfald. En funktionsnedsättning kan också framkalla rädsla och ångest, särskilt om den är kronisk, eftersom den påminner oss om vår utsatthet och bräcklighet, om det mänskliga lidandet och ytterst sett om döden. Just för att dessa personer vittnar om det mänskliga livets grundläggande sanningar måste de välkomnas som en stor gåva. En gemenskap som låter sig berikas av dessa människors närvaro blir mer medveten om Kristi kors frälsande mysterium. När människors mångfald bejakas och välkomnas i ömsesidighet, blir gemenskapen ett gott tecken för världen. Sålunda ska katekesen hjälpa alla döpta att tolka det mänskliga lidandets mysterium i ljuset av Kristi död och uppståndelse.

271. Lokalkyrkorna ska ansvara för att katekesprogrammen är öppna för personer med funktionsnedsättningar, och ska verka för en *kultur av inkludering*, där människor inte exkluderas. Personer med intellektuella funktionsnedsättningar lever ut sin Gudsrelation på ett intuitivt och omedelbart sätt, och behöver andliga medvandrare på trons väg som tar hänsyn till deras integritet och värdighet. Det kräver att kateketerna hittar nya metoder för att kommunicera och arbeta, i syfte att främja just dessa deltagares möte med Jesus. Några av de metoder som har visat sig fruktbara är de som använder sig av personliga erfarenheter och berättelser, och som involverar alla fem sinnen. De kateketer som går in i denna tjänst bör få en adekvat fortbildning. De måste också vara beredda att bistå anhöriga till personer med funktionsnedsättning och hjälpa dem att komma in i gemenskapen. Dessa familjers öppenhet inför livet är ett vittnesbörd som förtjänar stor respekt och uppskattning.²⁵³

253. Jfr Franciskus, *Amoris laetitia*, nr 47.

272. Alla personer med funktionsnedsättningar, oavsett svårighetsgrad, är kallade att delta i det sakramentala livet i dess fullhet. Sakramenten är gåvor från Gud, och liturgin behöver levas, också innan den förstås rationellt: därför kan ingen neka personer med funktionsnedsättningar att ta emot sakramenten. Den gemenskap blir rikare som förmår uppskatta skönheten och glädjen i dessa bröders och systrars tro. Därför är pastoral inkludering och delaktighet i liturgin, särskilt på söndagar,²⁵⁴ något viktigt. Personer med funktionsnedsättningar kan ta del av trons högre dimensioner, som det sakramentala livet, bönen och ordets förkunnelse, och bli sanna förebilder. De är inte endast mottagare av katekes, utan delaktiga i evangelisationsprocessen. Det är önskvärt att de själva blir kateketer och, genom sitt vittnesbörd, för tron vidare på ett fruktbart sätt.

7. Katekes med migranter

273. Migration är ett världsomspännande fenomen och berör miljontals människor och familjer. Dels migrerar människor inom sina egna länder, ofta som en konsekvens av urbanisering, och dels tar de sig till andra länder eller kontinenter, ibland på farliga vägar. Några av de främsta orsakerna är väpnade konflikter, våld, förföljelse, brott mot individens frihet och värdighet, fattigdom, klimatförändringar, samt en globaliserad arbetsmarknad. »Detta fenomen kan få en betraktare ur jämvikt på grund av den mängd personer som omfattas, på grund av de sociala, ekonomiska, kulturella och religiösa problem det utlöser, på grund av de dramatiska utmaningar det ställer nationer och det internationella samfundet inför.»²⁵⁵ Alla lokalkyrkor berörs av migrationen, eftersom de antingen finns i migranternas ursprungsländer, i transitländerna eller i de länder som utgör migranternas slutdestination. Migrationen, som orsakar allvarliga humanitära problem, leder också i många fall till att människor överger sina religiösa sedvanor och hamnar i en livsåskådningskris.

254. Jfr Benedikt XVI, apostolisk uppmaning *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007), nr 58.

255. Benedikt XVI, *Caritas in veritate*, nr 62.

274. Som »moder utan gränser och utan murar«²⁵⁶ välkomnar kyrkan migranter och flyktingar, och delar trons gåva med dem. Kyrkan finns med i olika strukturer som stöttar och välkomnar migranter, och vittnar om evangeliet även i dessa sammanhang. »Kyrkan förespråkar projekt som gagnar evangelisation och ledsagande av migranter under hela deras resa, från ursprungslandet genom genomfartsländer fram till mottagarlandet, med särskild uppmärksamhet riktad mot att möta deras andliga behov genom katekes, liturgi och firande av sakramenten.«²⁵⁷ Katekes *med migranter* som just kommit till en ny plats har som mål att förmedla tillit till Faderns närhet och försyn, så att människornas oro och förhoppningar kan bli upplysta av tron. *De gemenskaper som tar emot migranter* ska i sin katekes uppmuntra till solidaritet och bekämpa negativa fördomar. »Denna katekes kan inte undvika att hänvisa till de allvarliga problem som föregår och medföljer migrationen, som den demografiska frågan, arbets- och arbetarvillkor (illegalt arbete), omsorgen om otaliga äldre människor, kriminalitet, exploateringen av migranter«²⁵⁸ samt människohandel. Att låta den lokala katolska gemenskapen bekanta sig med några karaktäristiska former av migranternas tro, liturgi och fromhet, kan berika kyrkan och ge en upplevelse av dess katolicitet.

275. Där detta är möjligt kan man, som stöd för i synnerhet den första generationen migranternas kristna liv, erbjuda en katekes som beaktar det sätt på vilket tron förstås och praktiseras i ursprungsländerna. Här är migranternas modersmål av största vikt, eftersom det är så starkt förknippat med identiteten. Kyrkan erbjuder migranter en särskild form av pastoral omsorg, som tar hänsyn till kulturella och religiösa särdrag. Med tanke på de uppbrott och separationer som migranter gått igenom, vore det orätt om de också

256. Franciskus, *Tal till deltagarna vid den sjunde kongressen gällande den pastoral omsorgen om migranter* (21 november 2014), nr 6.

257. Ibid., nr 4. Se även Johannes Paulus II, eftersynodal apostolisk uppmaning *Pastores gregis* (16 oktober 2003), nr 72.

258. Det påvliga rådet för pastoral omsorg om migranter och resandefolk, *Erga migrantes caritas Christi* (3 maj 2004), nr 41.

skulle behöva mista sina religiösa traditioner och sin religiösa identitet.²⁵⁹ Dessutom blir kristna migranter som lever ut sin tro förkunnare av evangeliet i sina nya hemländer. På så sätt berikar de den lokala kyrkans andliga liv och stärker missionsarbetet med sin kulturella och religiösa tradition.

276. För att katekesen ska kunna erbjuda den pastoral omsorg som bäst svarar mot migranternas behov krävs dialog och samarbete mellan kyrkan i ursprungslandet och den i mottagarlandet. Dessutom tillhör migranterna ofta *sui-iuris*-kyrkor med olika teologiska, liturgiska och andliga traditioner. Ett sådant samarbete ger migranten möjlighet att ta del av ett kateketiskt material på det egna språket och i den egna traditionen, och är till hjälp för de kateketer som får i uppgift att ledsaga migranterna på trons resa. Riktlinjerna i den *kanoniska lagen* och den *östkyrkliga kanoniska lagen* ska efterföljas.

8. Katekes med emigranter

Andligt stöd från hemlandet

277. Migrationen och etableringen på en annan plats, inom eller utanför hemlandets gränser, innebär inte automatiskt att migrantens relationer med sin ursprungskyrka avbryts. Istället fortsätter den på den nya platsen, genom församlingar, missioner eller inrättningar som kan ge själavård på modersmålet. För att försäkra sig om att migranter som lämnat hemlandet får möjlighet att bevara sin tro, och för att kunna ge andligt och materiellt stöd, har vissa episkopat sänt ut präster, gudsvridga och lekfolk som i en missionerande anda kan ledsaga och samla troende från ett visst land. Denna verksamhet utvecklas på olika sätt i enlighet med de möjligheter som lagen tillåter.²⁶⁰ Ofta omfattar den kateketiska program för kristen

259. Jfr *ibid.*, nr 49.

260. I CIC: missioner med omsorg om själar eller »kvasi-kyrkor« (c. 516); personliga församlingar (c. 518); kaplaner (c. 564 ff.); personliga prelaturer (cc. 294 ff.); präster och biskopsvikarier (c. 383 § 2). I CCEO: cc. 16. 18. 147-148. 193. 588. 916. Angående katoliker inom östliga riter på latinskt område, se Franciskus, apostoliskt brev *De concordia inter codices* (31 maj 2016).

initiation och vidare undervisning, på det språk och enligt de traditioner som gäller i ursprungskyrkorna. Detta är ett värdefullt stöd för emigrantgruppernas kristna liv, och berikar värdkyrkan andligt. Katekes måste emellertid organiseras och drivas i fullständigt samförstånd med den lokale biskopen, på ett sådant sätt att den följer den lokala kyrkans väg och kombinerar respekt för människors identitet med en strävan efter integration.

Katekes i ursprungsländerna

278. En del migranter besöker sina ursprungliga hemorter för att delta i traditionella lokala firanden, ofta kännetecknade av en livfull och folklig fromhet. Trots den avspända karaktären kan dessa firanden både användas till trosförkunnelse och bli en hjälp för migranter som hamnat i olika problem som rör tron och moralen. Vid sådana tillfällen finns ofta önskemål om att få fira ett eller flera sakrament, för sig själv eller för barnen, för att man ska kunna dela glädjen med de närstående. Här bör man påminna om att mottagandet av sakramenten förutsätter kateketisk förberedelse,²⁶¹ vilken företrädesvis inhämtas i migrantens nya land och som ska intygas genom dokumentation. Om sådan saknas kommer herden att se till att den nödvändiga förberedelsen ges.

9. Katekes med människor i social utsatthet

279. Med *människor i utsatthet* menas de som är nära eller redan har hamnat i ekonomisk utsatthet; det kan röra sig om migranter, nomadfolk, hemlösa, kroniskt sjuka, missbrukare, frihetsberövade, offer för människohandel och prostitution etc. Kyrkan ser »särskilt till den del av mänskligheten som lider och gråter, eftersom hon vet att dessa människor tillhör henne genom evangeliets rätt».²⁶² »Kyrkan måste alltid vara vaksam och beredd att identifiera nya barmhärtighetsverk och att utöva dem med ge-

261. Jfr CIC cc. 851. 889. 913–914. 1063.

262. Paulus VI, *Vid inledningen av Andra Vatikankonciliet andra session* (29 september 1963). Jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 209–212.

nerositet och entusiasm»²⁶³ eftersom hon vet att trovärdigheten i hennes budskap till stor del är avhängigt vittnesbördet i hennes gärningar. Jesu ord (jfr Matt 25:31–46) stöder och motiverar dem som arbetar för Herren i tjänst för »dessa minsta«.

280. Kyrkan erkänner att »den värsta diskrimineringen som de fattiga lider av är avsaknaden av andlig omsorg. [...] Vårt särskilda ställningstagande för de fattiga måste framför allt leda till privilegierad och särskild religiös omsorg».²⁶⁴ Trons förkunnelse för människor i utsatthet sker nästan alltid i informella sammanhang och miljöer, genom avspända metoder. Här spelar förmågan att möta människor där de befinner sig, villigheten att acceptera människor som de är, och förmågan att relatera till dem med realism och barmhärtighet den största rollen. För den första förkunnelsen och katekesen krävs att man beaktar situationens komplexitet, tar till sig de enskilda personernas behov och frågor och utgår från den personliga relationen. Kyrkan är kallad att skänka broderligt stöd till de frivilliga som hänger sig åt denna tjänst.

Katekes bland frihetsberövade

281. Kriminalvårdens anstalter, som kan ses som ett slags gränsplatser, är autentiska platser för kyrkans evangelisationsarbete. De utgör också ett slags laboratorium där själavården föregriper kyrkans riktlinjer. Med trons ögon kan man uppfatta en glimt av Guds handlande också bland frihetsberövade som lever under närmast omänskliga förhållanden. Han talar sannerligen till det mänskliga hjärtat överallt och skänker den frihet vars avsaknad »är det värsta med att avtjäna ett fängelsestraff, eftersom det påverkar oss så djupt».²⁶⁵ Att i dessa bröders och systrars hjärtan väcka en »längtan efter sann frihet ... vilket är kyrkans plikt, en hon inte

263. Franciskus, apostoliskt brev *Misericordia et misera* (20 november 2016), nr 19.

264. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 200.

265. Franciskus, *Homilia vid den heliga mässan för fångarnas jubelår* (6 november 2016).

kan avstå från»,²⁶⁶ kommunikerar utan tvekan Guds goda och frikostiga barmhärtighet.

282. Det grundläggande innehållet i katekes bland frihetsberövade, som ofta har en informell karaktär och utgår från livserfarenheter, är *kerygmat* om frälsningen i Kristus, uppfattad som förlåtelse och befrielse. Tron förkunnas i det direkta mötet med den heliga Skrift. När den tas emot kan tron trösta och hela också det liv som trasats sönder av synd, och öppna för ny undervisning och rehabilitering. Utöver detta blir Guds närvaro synlig i relationen mellan den frihetsberövade och den pastorala medarbetaren, som tecken på ovillkorlig acceptans och uppmärksamt lyssnande. Genom dessa vänskapliga och kristliga relationer visar kyrkan sitt moderliga ansikte, hon som just på anstalter ofta får ta emot omvändelse eller trons återupptäckt hos många av sina barn, vilka ber om den kristna initiationens sakrament. Kyrkans ledsagar i sin omsorg också dem som lämnat en anstalt och deras familjemedlemmar.

²⁶⁶. *Ibidem*.

DEL 3

Katekes i delkyrkorna

KAPITEL IX

Den kristna gemenskapen som deltagare i katekes

1. Kyrkan och tjänsten för Guds ord

283. Gud vill att hans Ord ska vara centralt i hans kyrka. Genom sin Sons kropp och blod ger han kyrkan näring. De som tror på Kristus är födda på nytt, inte ur en förgänglig sådd utan ur en sådd som inte dör, som är Guds levande Ord (jfr 1 Pet 1:23). Den här pånyttfödelsen fullbordas aldrig. Guds Ord är det *dagliga bröd* som på nytt föder och ger ständig näring under den kyrkliga resan.

*»Kyrkan är verkligen byggd på Guds ord; hon är född genom ordet och lever av det. Genom historien har Guds folk alltid funnit styrka i Guds ord. Även i dag växer den kyrkliga gemenskapen genom hörandet, firandet och av att studera ordet.«*²⁶⁷

Hela kyrkan intar en hållning där hon »fromt lyssnar till« (*Dei verbum*, nr 1) Guds ord, som intar första platsen. Maria är förebilden för Guds folk. Hon har även kallats lyssnandets jungfru då hon »tog allt detta till sitt hjärta och begrundade det« (Luk 2:19). *Ordets tjänst* föds ur lyssnandet. De troende utbildas i lyssnandets konst eftersom det är endast de som lyssnar som också kan förkunna.

267. Benedikt XVI, eftersynodal apostolisk uppmaning *Verbum Domini* (30 september 2010) nr. 3.

»All evangelisation grundar sig i det ordet. Vi lyssnar på det, mediterar över det, lever, firar och vittnar om det. Den heliga Skriften är själva källan till evangelisationen.«²⁶⁸

284. Guds ord är dynamiskt: det växer och sprider sig på eget bevåg (jfr Apg 12:24). »Kraften i Guds ord kan inte förutsägas. Evangeliet talar om en säd som växer av sig själv så snart den såtts, till och med när såningsmannen sover (jfr Mark 4:26–29). Kyrkan måste acceptera ordets ostyriga frihet som åstadkommer vad det vill, på sätt som överträffar våra beräkningar och vårt sätt att tänka.«²⁶⁹ Liksom Maria bekänner även kyrkan: »Må det ske med mig som du har sagt« (Apg 1:38). Hon tjänar därmed förkunnelse av Guds ord och blir dess trogna väktare. Herren själv har anförtrött det åt henne, men inte för att det skulle förbli dolt, utan för att det skulle skina som ett ljus för alla. Guds ord finns därför vid inledningen av kyrkans själva uppdrag. »Det är Ordet självt som kallar oss i riktning mot våra bröder och systrar: det är Ordet som upplyser, renar, omvänder; vi är endast dess tjänare.«²⁷⁰

285. Med hänvisning till Guds ord utför kyrkan sin tjänst som en uppgift av *förmedling*: hon förkunnar det på varje plats i varje tid; hon vaktar det, vidareför det oförändrat mellan olika generationer (jfr 2 Tim 1:14); hon uttolkar det genom läroämbetets nådegåva; hon förkunnar det med trohet och tillit, så att »hela världen skall [...] komma till tro, genom tron komma till ett hopp och genom hoppet nå kärleken« (*Dei verbum*, nr 1); hon förenar nya troende med sig själv, som ansluter sig till henne genom mottagandet av ordet och genom dopet (jfr Apg 2:41).

286. »Den som tar emot evangeliet som en Guds kraft till frälsning uttrycker vanligen detta, enligt evangeliets dynamiska kraft, i dessa heliga

268. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 174.

269. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 22.

270. Benedikt XVI, eftersynodal apostolisk uppmaning *Verbum Domini* (30 september 2010), nr 93.

handlingar». ²⁷¹ När ord och sakrament inte längre står i motsats till varandra, blir det tydligt att ordets tjänst också är nödvändigt för sakramentens tjänst. S:t Augustinus skriver att »en människa föds i Anden genom ordet och sakramentet». ²⁷² Sambandet mellan dem märks främst inom liturgin, särskilt vid firandet av eukaristin, som uppenbarar Guds ords sakramentala betydelse. »Ordet och eukaristin är så nära förbundna med varandra att vi inte kan förstå den ena utan den andra: Guds ord blir i sakramental mening till kött genom eukaristin. Eukaristin öppnar oss för en förståelse av Skriften, liksom Skriften å sin sida upplyser och förklarar eukaristins mysterium.» ²⁷³

287. Det är Guds folk som utför evangelisationen, »ett pilgrimsfolk och en förkunnare». ²⁷⁴ Andra Vatikankonciliet talar om det *messianska folket*, som Kristus har tagit till sig för att vara ett redskap för upprättelse som sänts ut till alla folk för att vara världens ljus och jordens salt (jfr *Lumen gentium*, nr 9). Andens smörjelse (1 Joh 2:20) gör detta folk delaktigt i Kristi profetiska ämbete, och överöser det med gåvor, bland annat *sensus fidei*, som ger förmåga att urskilja, vittna om och förkunna Guds ord. »Alla fylldes av den heliga anden och förkunnade frimodigt (*parrhesia*) Guds ord» (Apg 4:31). Liksom när det gäller evangelisation så är katekes ett uppdrag som hela kyrkan har ansvar för.

288. Detta ansvar faller på alla. »Alla i Guds folk har i kraft av sitt dop blivit missionerande lärjungar (jfr Matt 28:19). Alla döpta är aktörer i evangelisationen, vilken ställning de än har i kyrkan eller hur mycket kunskap de än har om tron. Det skulle vara otillräckligt att tänka sig att en evangelisationsplan skulle utföras av yrkesfolk medan resten av de troende bara skulle vara passiva mottagare. Den nya evangelisationen kräver ett per-

271. Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 23.

272. Augustinus av Hippo, *In Iohannis evangelium tractatus*, 12.5 (CCL 36.123; PL 35.1486).

273. Benedikt XVI, eftersynodal apostolisk uppmaning *Verbum Domini* (30 september 2010), nr 55.

274. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 111.

sonligt engagemang hos varje döpt person.«²⁷⁵ Även om alla är ansvariga så är man det på olika sätt. Ansvaret är uppdelat genom de nådegåvor och tjänster som *tillsammans är grundläggande* för kyrkans liv och uppdrag.²⁷⁶ Var och en bidrar enligt egen förmåga och möjligheter, och den nåd han eller hon har fått från Kristus (jfr Ef 4:11–12).

289. En konkret form av evangelisation är den *synodala praktiken*, som förverkligas på global och lokal nivå och får sitt uttryck genom synoder och rådsmöten. I dag finns en förnyad medvetenhet om missionsidentiteten, som kräver mer av vår förmåga att dela med oss, kommunicera och mötas, så att vi tillsammans går Kristi väg i lyssnandet på Anden. Den lokala synoden för fram de viktigaste målen för evangelisationen: den ger redskap för gemensam urskillning om vilka vägar som ska tas; den leder till handling som är i samklang med vars och ens gåvor; den skyddar mot splittring bland enskilda eller mellan grupper. »En synodal kyrka är en kyrka som lyssnar, och som inser att lyssnande 'innebär mer än bara att höra.' Det är ett ömsesidigt lyssnande där var och en har något att lära. De troende, biskopskollegiet, biskopen av Rom: alla lyssnar till varandra, och alla lyssnar till den helige Ande.«²⁷⁷ Det som framförts angående *ordets tjänst* förverkligas inom kyrkornas olika traditioner och de enskilda församlingarnas sammanhang, inom deras olika grenar.

2. De östliga kyrkorna

290. »Den katolska kyrkan värdesätter högt de östliga kyrkornas institutioner, liturgiska riter, kyrkliga traditioner och fastställda ordningar för det kristna livet. I dessa finns ännu, på grund av deras vördnadsvärda ålder, en iögonfallande tradition som överlämnats åt dem från apostlarna genom fäderna och som utgör en del av den universella kyrkans gudomligt

275. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 120.

276. Jfr Kongregationen för tros läran, brev *Iuvenescit ecclesia* (15 maj 2016), nr 10.

277. Franciskus, *Tal vid ceremoni till minne av femtioårsjubileet för Institutionen för biskoparnas synod* (17 oktober 2015), jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 171.

uppenbarade och odelade arv» (*Orientalium Ecclesiarum*, nr 1). Dessa skatter har alltid bidragit till evangelisationen. Den katolska kyrkan har ofta slagit fast att »de östliga kyrkornas medlemmar har rätten och plikten att bevara, känna, och leva i dessa«. De har också rätten att göra allt de kan för att undvika att deras identitet går förlorad. I detta engagemang för att beskydda och föra tron vidare i deras egen kyrkliga tradition har katekesen en framstående roll. När katekesen presenteras är det därför nödvändigt att »den bibliska och liturgiska betoningen liksom de traditioner som varje *sui iuris*-kyrka äger inom patrologi, hagiografi, och till och med ikonografi blir belyst». ²⁷⁸

291. »Det nämns än en gång att i öst ska katekes inte skiljas från liturgi, så lyder rekommendationen också inom den västliga kyrkan, eftersom den förra hämtar inspiration från den senare, då Kristi mysterium firas *in actu*. Denna metod har antagits av ett stort antal kyrkofäder vid undervisningen av de troende. Den benämns som 'katekes' för katekumenerna och 'mystagogi' eller 'kateketisk mystagogi' för dem som initieras i de gudomliga mysterierna. På detta sätt blir de troende kontinuerligt vägleda mot den glädjrika återupptäckten av Ordet och av deras Herres död och uppståndelse, för vilken Faderns Ande har introducerat dem. Genom att förstå vad de firar och genom den fullständiga assimileringen av vad de har firat får de en inriktning för hela livet. Mystagodin är därmed innehållet i deras existens, såsom återlöst, helgad och på vägen mot gudomliggörande och är fundamentet för andlighet och moral. Därför uppmanas den kateketiska processen inom de enskilda östliga katolska kyrkorna att konkret ta sin utgångspunkt i deras särskilda liturgiska firande.» ²⁷⁹

292. Alla präster och kandidater för vigningens sakrament, liksom gudsvigda och lekfolk som ansvarar för det kateketiska uppdraget, ska ges en sund och välgrundad undervisning i allmänna kyrkliga normer, men de

²⁷⁸ CCEO c. 621 §2.

²⁷⁹ Kongregationen för de orientaliska kyrkorna, *Instruktion för tillämpning*, op cit, 30.

bör också ha blivit utbildade i riter och praktiska normer som rör intertueella frågor, särskilt där olika kyrkor *sui iuris* finns representerade inom samma territorium (jfr *Orientalium Ecclesiarum*, nr 4). Dessutom »skall de trogna kristna som tillhör någon kyrka *sui iuris*, även den latinska kyrkan, och som på grund av sitt ämbete, tjänst eller funktion har återkommande kontakt med trogna kristna som tillhör någon annan kyrka *sui iuris*, bli korrekt instruerade i kunskap och praktik rörande riten som tillhör den kyrkan, i enlighet med det allvar som tillkommer det ämbete, den tjänst eller den funktion som de innehar«.²⁸⁰

3. Delkyrkorna

293. »Evangeliets förkunnelse, vidareförande och levda erfarenhet realiseras inom delkyrkorna och stiften.«²⁸¹ Delkyrkan är en del av Guds folk; »sammanförd ... genom den helige Ande, konstitueras delkyrkan i vilken den enda, heliga, katolska och apostoliska Kristi kyrka finns verkligt närvarande och verksam« (*Christus Dominus*, nr 11). I den finns nämligen kyrkans viktigaste strukturer representerade: evangeliet, sakramenten och episkopatet, som med hjälp av prästerna överser den pastoralas omsorgen. Delkyrkan »är den förkroppsligade kyrkan på en särskild plats och den är utrustad med alla de frälsningsmedel som Kristus skänkt den, men med lokala särdrag«.²⁸² Hon är helt och hållet kyrka, men hon är det genom att vara en del av gemenskapen med alla kyrkor. Det finns därför ett folk, »en enda kropp [...] En är Herren, en är tron, ett är dopet« (Ef 4:4–5). Härmed skapas ett intensivt ömsesidigt utbyte. »Endast om vi förblir ständigt uppmärksamma på kyrkans båda poler kan vi uppfatta

280. CCEO c. 41.

281. *Allmänt direktorium för katekes* 1997 nr 217 [fotnot 129]. »I del fem, liksom i resten av dokumentet, så refererar termen *delkyrka* till stiften och deras motsvarigheter (CIC c. 368). Termen lokal kyrka refererar till en grupp delkyrkor som är avgränsade i termer av region, nation eller grupp av nationer sammanbunden genom särskilda kopplingar.«

282. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 30.

rikedomen i förhållandet mellan den universella kyrkan och de lokala kyrkorna.«²⁸³

294. Både den universella kyrkan och delkyrkan medverkar i evangelisationen. Det som är kyrkans grund blir källan till hennes mission. För det är just genom henne som folk kommer i kontakt med en gemenskap, lyssnar till Guds ord, blir kristna genom dopet, och samlas till den eukaristiska församling där – under biskopens ledning – kyrkan verkligen blir synlig (jfr *Sacrosanctum Concilium*, nr 41).

295. Det är varje delkyrkas uppgift att fortsätta evangelisationsarbetet och på så sätt bidra till den universella kyrkan, och hon kan göra detta genom den utrustning hon har fått genom den helige Ande. Kyrkorna har förts samman av Guds ord, och de är nu kallade att förkunna och sprida det vidare. Att anta evangelisationens utmaning innebär att föra ut Guds ord till fjärran områden och att vara öppen för att ta sig an alla sorters periferier. Genom att rota sig på en utvald plats evangeliserar också delkyrkorna genom att tillägna sig sitt eget folks historia, kultur, traditioner, språk och problem. Guds ord »främjar [...] och upptar varje enskilt folks förmåga, tillgångar och seder i den mån de är goda. När det upptar dem, renar det dem, stärker dem och förädlar dem« (*Lumen gentium*, nr 13). Detta innebär ett uppfyllande av pingstens gåva, som har gjort att kyrkan »talar alla språk, kärleksfullt förstår och bejakar alla språk och så triumferar över Babels förbistring« (*Ad gentes*, nr 4).

296. Varje delkyrka är kallad att utföra katekesen så gott den kan, som ett uttryck för evangelisation inom den kulturella och sociala kontext där hon befinner sig. Hela den kristna gemenskapen är ansvarig för katekes, även om endast vissa från biskopen mottager mandatet att vara kateketer. Kateketer agerar och verkar i och för kyrkan och i hela kyrkans namn.

283. Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 62.

297. Katekes presenteras ibland i sammanhang där det kan finnas ett ifrågasättande av traditionella former av invigning och utbildning i tron. En del delkyrkor och lokala kyrkor har genom olika processer utvärderat och förnyat den pastorala omsorgen, eller utvecklat projekt och satt i gång initiativ på stiftsnivå, nationell nivå, och regional nivå. Denna förnyelse ställer samtidigt krav på att gemenskapen reformerar sina strukturer. Det finns ett stort behov att utforma allting med utgångspunkt i kyrkans evangelisationsuppdrag. Det bör vara en grundläggande princip som vägleder den kyrkliga verksamheten som helhet. Katekes är också en del av detta pågående missionsarbete, i första hand genom att den skapar utrymme och ger konkreta förslag för den första förkunnelsen och för nytänkande vad gäller kristen initiation i katekumenatets anda. Genom organiska kopplingar till andra dimensioner i den pastorala omsorgen, och med hjälp av en realistisk pastoral urskiljning, kommer det att vara möjligt att undvika risker för ytlig aktivism och fragmentisering av initiativ.

4. Församlingar

298. Församlingar är ett resultat av kyrkans utbredning genom missionen, och de har en direkt koppling till varje enskild kyrka, vari den ingår som en cell (jfr *Apostolicam actuositatem*, nr 10). »De upprättas lokalt under ledning av en kyrkoherde som biskopens ställföreträdare och representerar i viss mening den synliga, över hela jordkretsen utbredda kyrkan« (*Sacrosanctum Concilium*, nr 42). Genom församlingarna får den mänskliga gemenskapen också fysisk kontakt med frälsningens medel, framför allt Guds ord, dopet och eukaristin. »Församlingen är tydligt grundad på en teologisk verklighet eftersom den är en *eukaristisk gemenskap*.«²⁸⁴ Eukaristin, kärlekens band, manar till medlidande med de fattigaste, »och detta, att evangeliet predikades för dem, nämns som ett tecken på messiasgärningen« (*Presbyterorum Ordinis*, nr 6).

284. Johannes Paulus II, eftersynodal apostolisk uppmaning *Christifideles laici* (30 december 1988), nr 26.

299. Församlingen, som vilar på de grundpelare som utgörs av Guds ord, sakramenten och nästankärleken, och som i sin tur förutsätter att det finns ett nätverk av tjänster, uppgifter och nådegåvor, »är ett konkret exempel på gemensamt apostolat; församlingarna sammanfogar ju allt som finns där av mänskliga olikheter till en enhet och inlemmar det i den helhet, som kyrkan utgör» (*Apostolicam actuositatem*, nr 10). Genom att Guds folk ger tron ett ansikte och pekar på en Gud som öppnar sig för alla, utan hänsyn till person, blir församlingarna ett tydligt tecken. De är »den vanliga plats där tron föds och där den växer. De utgör därför ett mycket lämpligt gemenskapsutrymme för realiserandet av ordets tjänst, på en gång som undervisning, utbildning och livserfarenhet».²⁸⁵

300. Församlingarnas betydelse kan inte leda till att man försummar dagens problem. Dessa har uppkommit genom specifika historiska, sociala och kulturella förändringar där församlingarna växte fram. Fenomen som påverkat detta är urbanisering, social rörlighet, migration, och ett minskande antal präster. En process av *nysatsning på missionen, en omvändelse i missionens tecken* måste inledas. Den bör inte vara begränsad till uppgiften att bevara status quo eller till att garantera frändet av sakramenten, utan bör främja en inriktning på evangelisationen. »Församlingen är inte en förlegad institution; just därför att den besitter en stor flexibilitet kan den utformas på olika sätt beroende av öppenheten och missionskreativiteten hos prästen och gemenskapen. Naturligtvis är den inte ensam om att evangelisera, men om den är öppen för förnyelse och anpassning kommer den att fortsätta vara 'den kyrka som lever i hennes söners och döttrars hem'. Det förutsätter att församlingen verkligen känner till människors vardag och inte blir en meningslös struktur som inte har kontakt med människorna eller som blir en inåtvänd grupp av några få utvalda.»²⁸⁶

285. *Allmänt direktorium för katekes*, 1997, nr 257.

286. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 28; se även Johannes Paulus II, eftersynodal apostolisk uppmaning *Christifideles laici* (30 december 1988), nr 26.

301. Dagens församlingar är engagerade i att söka en ny dynamik i det sociala arbetet och skapa mer öppna strukturer som är mindre byråkratiska. Genom att visa på sig själv som en *gemenskap av gemenskaper* kan de bli en källa till stöd för rörelser och mindre grupper, och bli en modell för hur man kan leva evangelisationsarbetet i gemenskap. I vissa kyrkor uppkommer nya organisationsformer inom stiftet som kallas för *själavårdande eller pastoral enheter*, och dessa möjliggör att de vigdas engagemang blir större. Genom sina olika inriktningar har de som mål att på ett innovativt och kreativt sätt realisera evangelisationen genom ett organiskt och begripligt pastoralt tillvägagångssätt.

302. Omvändelsens och missionens dynamik innebär att församlingen bör utvärdera den form av katekes som ges, särskilt i nya sociala och kulturella kontexter. Den fortsätter vara den främsta undervisningsplatsen när det gäller tron. Samtidigt måste den vara medveten om att den inte ensam är gravitationscentrum för de kateketiska funktionerna, eftersom det finns andra kyrkliga vägar och initiativ som inte är strikt knutna till existerande strukturer. Församlingsgemenskapen behöver inleda en dialog med dessa initiativ, inse deras värde och nå fram till en pastoral urskiljning när det gäller nya former för evangeliserande närvaro på det lokala planet.

303. Behovet av en förnyad evangelisation motiverar till att i en anda av mission tänka om kring alla den kristna gemenskapens pastoral verksamheter, till och med när det gäller de mest vanligt förekommande och traditionella. Även katekesen berörs av de krav på ständig omvändelse som församlingen är kallad till. Genom att verkligen låta alla katekesens processer genomsyras av den första förkunnelsen bidrar katekesen själv till detta. Inför förnyelsen av församlingens katekes bör vi begrunda ett antal aspekter:

- a) *En gemenskap av missionerade lärjungar*: kärnan i församlingens evangelisation utgörs inte av en pastoral strategi, och inte heller av en exklusiv elitgrupp av experter och fullkomliga; den utgörs i stället av en gemenskap av missionerande lärjungar – människor med en levande erfaren-

het av den uppståndne Kristus som lever i de nya relationer som skapas av honom. Det är en kristen gemenskap som trots medlemmars svaghet och med bristande resurser, lever ut detta mystiska syskonskap. Därmed blir den själv den första och självklara förkunnelsen av tron.

- b) *Missionsmentalitet*: detta är i första hand en fråga om att utveckla ett nytt sätt att se på verkligheten. Det handlar om att röra sig bort ifrån de pastoralas erbjudanden som innebär låsta strukturer, projekt och planer, mot en öppenhet för den Uppståndnes handlande och för hans Ande, som alltid leder sitt folks väg. I denna anda kan också församlingskatekesen förstås i ljuset av en dualistisk och ömsesidig rörelse. Den respekterar människor och är kallad att söka nya former av relationer och kommunikation mellan människor. Följande förändringar bör ske: från att erbjuda ett välkomnande till att erbjuda ett personligt mottagande, från att hålla fast ordet och styra kommunikationen till att ge ordet och ständigt med förundran upptäcka Guds fria initiativ. Genom denna dragning manas katekesen bort från centralisering till ett *lyssnande* förhållningssätt samt att *gå ut* och möta människors livserfarenheter och upplysa dem genom evangeliets ljus. Denna förändrande dynamik, som framför allt har med vårt förhållningssätt att göra, kan även komma till uttryck rent rumsligt: kyrkans glädje i att förmedla Jesus Kristus »uttrycks både i en omsorgsfull förkunnelse till områden som har störst behov och genom att alltid gå vidare till lokalkyrkans egna utkanter och rikta sig mot nya sociokulturella grupper».²⁸⁷
- c) *Utbildningsvägar inspirerade av katekumenatet*: församlingen bör, särskilt för unga och vuxna, erbjuda heltäckande utbildningsvägar som gör det möjligt att på ett existentiellt plan ta emot och utforska *kerygmat* och därmed smaka dess skönhet. En kateketisk väg som inte klarar att stå i samklang med övrig pastoral verksamhet löper risken att visserligen framstå som korrekt, men som knappast är relevant för livet och därför får den svårt att övertyga om evangeliets godhet för vår tids människor.

287. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 30.

5. Föreningar, rörelser och grupper av trogna

304. Insikten om församlingens stora betydelse innebär inte att den kyrkliga erfarenheten är begränsad enbart till den. Föreningar, rörelser och olika kyrkliga grupper upplevde en ny blomstringstid efter Andra Vatikan-konciliet. De har en plats i kyrkan och har stor kapacitet för evangelisation genom att de når in i miljöer som ofta befinner sig fjärran från de traditionella strukturerna. Sammanslutningar av trogna har funnits under hela den kristna historien och de har varit en resurs för apostolatets förnyelse. Dessa sammanslutningar bör uppmuntras. På så sätt erkänns att Anden fördelar sina nådegåvor efter sin vilja (jfr 1 Kor 12:11). Dessa rörelser utgör »en verklig gåva från Gud, både med tanke på en ny evangelisation och missionen».²⁸⁸ Även om deras mål och metodik på många sätt är olika, framträder vissa gemensamma element: återupptäckten av gemenskapens dimension; förstärkandet av vissa aspekter av det kristna livet såsom lyssnande till ordet, fromhetsövningar och barmhärtighetsgärningar; främjandet av lekfolket inom kyrkans mission och sociala insatser i samhället.

305. Kyrkan erkänner de trognas rätt att sluta sig samman, vilket grundar sig på den mänskliga naturens sociala dimension och på dopets värdighet. »Det grundläggande skälet [...] kommer från [...] *ecklesiologin*, vilket Andra Vatikanconciliet klargjorde när det beskrev gruppapostolatet som 'tecknet på kyrkans gemenskap och enhet i Kristus'.«²⁸⁹ Ibland ger dessa grupper upphov till svårigheter som oftast beror på faran med exklusivitet, en överdriven betoning av identifikation, och en otillräcklig samhörighet med delkyrkan, med vilka de alltid måste vara noga med att förbli i gemen-

288. Johannes Paulus II, encyklika *Redemptoris missio* (7 december 1990), nr 72.

289. Johannes Paulus II, eftersynodal apostolisk uppmaning *Christifideles laici* (30 december 1988), nr 29; jfr Andra Vatikanconciliet, *Apostolicam actuositatem*, nr 18. @ citatet i citatet från *Apostolicam actuositatem* är rättat ///

skap. Kyrklighetens kriterier²⁹⁰ är därmed viktiga redskap för att övervinna svårigheter och vittna om enheten. Kyrkliga sammanslutningar »berikar kyrkan. De för ofta med sig en ny glöd att evangelisera och visar på en ny förmåga att föra dialog med världen och på så vis förnyas kyrkan. Men det kommer att vara fördelaktigt för dem att inte förlora kontakten med den rika verklighet som den lokala församlingen präglas av och att vara beredda att delta i delkyrkans övergripande pastoral verksamhet«. ²⁹¹

306. En mognadsnivå har redan uppnåtts av de *kyrkliga basgrupper* som främjats av olika biskopskonferenser och som är mycket utbredda i vissa länder. De har på olika sätt arbetat för missionens förnyelse: de har börjat med att lyssna till Guds ord; de har rotat evangeliet i kulturen och de lokala invånarnas levnadsförhållanden, och särskilt sett till de fattiga; de har främjat erfarenheter av ett mer välkomnande gemenskapsliv; de har involverat människor i en mer aktiv delaktighet i evangelisationen. Dessa basgrupper »är ett tecken på livskraft inom kyrkan, ett verktyg för fosteran och evangelisering och en hållfast utgångspunkt för ett nytt samhälle, grundat på 'kärlekens civilisation' [...] under förutsättning att de lever i enhet med kyrkan är de ett sant uttryck för gemenskap och ett verktyg för att skapa en djupare gemenskap. De inger oss således stora förhoppningar när det gäller kyrkans liv«. ²⁹²

307. Dessa kyrkliga föreningar, rörelser och grupper betonar särskilt vikten av utbildning som en grund för främjandet av hela det kristna livets dimensioner. De har »möjligheten, var och en genom sin egen metod, att genom en djupt delad erfarenhet av det apostoliska livet erbjuda undervis-

290. Ibid, nr 30. Kyrklighetens kriterier är: företrädet som ges åt varje kristens kallelse till helighet; plikten att bekänna den katolska tron; vittnesbördet om en stark och autentisk gemenskap i barnaskapets samhörighet med påven och biskopen; konformitet med och delaktighet i Kyrkans apostoliska målsättning; en förbindelse till närvaro inom mänskliga samhällen. [Johannes Paulus II, *Christifideles laici*]

291. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 29.

292. Johannes Paulus II, encyklika *Redemptoris missio* (7 december 1990), nr 51. Se även Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 58.

ning. De har även tillfälle att integrera, att göra konkret och specifik den utbildning som deras medlemmar får genom andra personer och gemenskaper». ²⁹³ De utbildningsprogram som utforskar de särskilda nådegåvor som var och en av dessa sammanslutningar har, kan inte sägas utgöra ett alternativ till katekes - den förblir väsentlig inom den kristna bildningen. Det är därför avgörande att sammanslutningarna, rörelserna eller grupperna avsätter tid som ägnas åt katekes.

308. När det gäller katekes i dessa sammanhang är det nödvändigt att se på några aspekter:

- a) Katekes är utan undantag ett uppdrag för kyrkan, och därför är det principiellt viktigt att katekesens kyrkliga förankring alltid är tydlig. De enskilda sammanslutningarna, rörelserna och grupperna behöver därför självmant ansluta sig till stiftens pastoral planer;
- b) Det är nödvändigt att visa respekt för det särskilda väsen som katekesen har, så att hela dess rikedom blir synlig och deltagarna undervisas i hela det kristna livets dimensioner, med en medvetenhet om den form för apostolatet som utmärker varje nådegåva;
- c) Församlingen är kallad att sätta värde på den katekes som genomförs inom de nämnda sammanhangen eftersom denna ofta engagerar människor på ett mer omfattande sätt och sträcker sig långt bortom församlingens gränser.

6. Katolska skolor

309. »I samma utsträckning som andra skolor eftersträvar katolska skolor att uppfylla kulturella mål och ungdomens mänskliga bildning. Men dess verkliga funktion är att för skolsammanhanget skapa en särskild atmosfär

293. Johannes Paulus II, eftersynodal apostolisk uppmaning *Christifideles laici* (30 december 1988), nr 62; jfr GDC, nr 261.

som präglas av evangeliets anda ... och slutligen att strukturera hela den mänskliga kulturen efter frälsningens glada budskap så att den kunskap som studenterna gradvis införskaffar om världen, livet och människan blir upplysta av tron« (*Gravissimum educationis*, nr 8). I korthet kännetecknas de av följande: en samstämmighet med utbildningsmålen hos sekulära skolor; utbildningsgemenskapens särskilda ställning som genomsyrad av evangeliska värderingar; en uppmärksamhet på unga människor; omsorg när det gäller att lära ut en integrerad syn på tro, kultur och liv.

310. Ett »viktigt framsteg inom det sätt man tänker på katolska skolor är övergången från skolan som en institution till skolan som en gemenskap«; denna »gemenskapsdimension är snarare ett teologiskt begrepp än en sociologisk kategori«. ²⁹⁴ Katolska skolor är *trosgemenskaper* som är grundade i ett utbildningsuppdrag som karaktäriseras av evangeliets värden. Detta uppdrag gäller alla som är engagerade i skolgemenskapen, inklusive föräldrarna, och sätter alltid eleverna i centrum. De får på så sätt växa tillsammans, samtidigt som de enskilda elevernas tempo respekteras. »Låt lärare få veta att den katolska skolan nästan helt och hållet är beroende av dem för uppfyllandet av dess mål och program« (*Gravissimum educationis*, nr 8).

311. Den katolska skolan är ett *kyrkligt subjekt* som gör kyrkans mission synlig, särskilt inom utbildningens och kulturens områden. Den har delkyrkan som sin referenspunkt, och i relation till denna är den inte något åtskilt organ. Detta synsätt leder varken till att exkludera eller marginalisera dess katolska identitet eller dess roll för evangelisationen. »Det är från sin katolska identitet som skolan får sina särskilda egenskaper och sin 'struktur' såsom ett genuint redskap för kyrkan, en plats för verkligt och specifikt pastoralt arbete. Den katolska skolan deltar i kyrkans evangelisationsuppdrag och är en särskild plats där kristen utbildning ges.« ²⁹⁵

294. Kongregationen för katolsk utbildning, *Den religiösa dimensionen av utbildning i katolsk skola* (7 april 1988), nr 31.

295. Kongregationen för katolsk utbildning, *Den katolska skolan på tröskeln till det tredje millenniet* (28 december 1997), nr 11.

Ordets tjänst kan utföras i katolska skolor under olika former som tar hänsyn till olika geografiska områden, kulturella identiteter och deltagare. Särskild vikt ägnas åt *undervisning om den katolska religionen* och *katekes*.

312. Det kan finnas olika anledningar till att elever och deras familjer söker sig till katolska skolor. Det finns en mångfald av orsaker till detta, vilket behöver respekteras. Men även när orsakerna till valet står att finna i utbildningsprogrammets kvalitet ska katekes och undervisning i den katolska religionen ges, med bibehållande av dess kulturella och pedagogiska kännetecken.

»När katolska skolor förbinder sig till hela människans utveckling gör de det i lydnad för kyrkans omtanke, i medvetenhet om att alla mänskliga värderingar finner sin fullbordan och enhet i Kristus.«²⁹⁶

I de sammanhang där det finns en kulturell och religiös pluralism är det biskopskonferensens och biskopens uppgift att se till att katekes och undervisning genomförs på ett helgjutet sätt som visar på hela den katolska religionens omfattning.

7. Katolsk religionsundervisning i skolor

313. Den katolska religionsundervisningen har genomgått omfattande förändringar över tid. Dess relation till katekes kan beskrivas som både skild från den och komplementär till den. När skillnaden mellan dem inte är tydlig finns det en risk att båda förlorar sin identitet. Katekes »främjar personlig efterföljelse av Kristus och mognad i det kristna livet, medan skolundervisningen ger elever kunskap om kristendomens innehåll och

296. Ibid., nr 9. [Kongregationen för katolsk utbildning, *Den katolska skolan på tröskeln till det tredje millenniet*]

det kristna livet«. ²⁹⁷ »Det som skänker religionsundervisningen i skolan dess verkligt evangeliserande karaktär är det faktum att den är kallad att genomtränga ett särskilt område av kulturen och relatera det till andra kunskapsområden. Den utgör en unik form av Ordets tjänst genom att den gör evangeliet närvarande genom en personlig process av kulturell, systematisk och kritisk assimilering.« ²⁹⁸ I sin nuvarande kontext »är religionsundervisningen ofta det enda möjliga tillfället för elever att få möta trons budskap«. ²⁹⁹

314. Där denna undervisning genomförs innebär den en tjänst för mänskligheten och den är ett värdefullt bidrag till skolans utbildningsprogram. »Den religiösa dimensionen är en beståndsdel av kulturen. Den bidrar till människans allmänna bildning och gör det möjligt att omvandla kunskap till livsvisdom.« ³⁰⁰ Föräldrar och elever har rätt att få en fullvärdig utbildning, och eftersom den religiösa aspekten är en dimension av existensen kan den inte förbigås inom något sammanhang som vill åstadkomma en harmonisk utveckling av personligheten. Den katolska religionsundervisningen har i denna mening ett stort utbildningsvärde och tjänar samhällets utveckling.

315. Det bör ställas samma krav på den katolska religionsundervisningen när det gäller noggrannhet och systematik som på andra ämnen, eftersom ren improvisation särskilt i detta ämne skulle skada och bör förkastas. Den bör uppfylla de mål som har fastställts vid utbildningsinstitutionen. I förhållande till andra ämnen är den katolska religionsundervisningen kallad att arbeta på en hållning av respektfull och öppen dialog, särskilt i dessa tider när olika åsikter ofta förs till sina extremer, och som resultat uppstår

297. Kongregationen för katolska skolor, *Utbilda för interkulturell dialog i katolska skolor: liv i harmoni för en kärlekscivilisation* (28 oktober 2013), nr 74.

298. *Allmänt direktorium för katekes*, 1997, nr 73.

299. Benedikt XVI, eftersynodal apostolisk uppmaning *Verbum Domini* (30 september 2010), nr III.

300. Benedikt XVI, *Tal till deltagarna vid möte med katolska religionslärare* (25 april 2009).

våldsamma ideologiska konflikter. »Religionen för därför vidare den integrerade humanismens vittnesbörd och budskap. Denna humanism berikas genom religionens identitet, uppskattar religionens stora traditioner såsom: tro; respekt för mänskligt liv från konceptionen till dess naturliga slut; och respekt för familjen, för gemenskap, för utbildning och för arbete. Dessa utgör möjligheter och redskap, inte till att sluta sig, utan till öppenhet och dialog med allt och alla, och leder till det som är gott och sant. Dialogen förblir den enda möjliga lösningen, också när vi ställs inför förnekelsen av den religiösa känslan, inför ateism och agnosticism.«³⁰¹

316. »Det är inte möjligt att reducera alla de olika former av religionsundervisning som finns i skolorna till en enda modell, eftersom dessa har utvecklats som ett resultat av jämkning mellan enskilda stater och biskopskonferenser. Det är emellertid nödvändigt att eftersträva att religionsundervisningen i skolorna svarar mot sina egna målsättningar och karaktärsdrag.«³⁰² Genom att ta hänsyn till de olika lokala förhållandena kommer biskopskonferenserna (och i särskilda fall stiftskonferenserna) att kunna urskilja de olika strömningar som påverkar implementeringen av den katolska religionsundervisningen. Biskopskonferenserna ombeds också att se till att undervisningslitteratur finns tillgänglig samt annat nödvändigt material och andra hjälpmedel.

317. Det är önskvärt att biskopskonferenserna ägnar en motsvarande uppmärksamhet åt religionsundervisningen i skolor där det finns kristna medlemmar från olika konfessioner, både om skolan i fråga anställer lärare av en särskild bekännelse och om lärare vid skolan inte har någon specifik konfessionell anknytning. Om kristna lärosatser presenteras på ett äkta sätt har denna undervisning alltid ett ekumeniskt värde. Strävan efter dialog ska också inspirera till att skapa relationer med de nya andliga rörelser som uppkommit på senare tid och som har ett kristet ursprung och tar sin utgångspunkt i evangeliet, även om det kan vara svårare att få detta till stånd.

301. Kongregationen för katolsk utbildning, *Utbilda för interkulturell dialog*, nr 72.

302. *Allmänt direktorium för katekes*, 1997, nr 74.

318. För att undervisningen i katolsk tro ska bli fruktbar är lärarnas förmåga att presentera relationen mellan tro och kultur, mänskliga och religiösa komponenter, vetenskap och religion, skolan och andra utbildningsaktörer, avgörande. Lärarens uppgift är helt och hållet pedagogisk, inriktad mot elevernas mänskliga mognad. Samtidigt är det ett krav att lärarna är troende och engagerade i sin egen personliga växt i tron, är praktiserande katoliker och har en önskan om att genom sin yrkesexpertis ge goda argument för sin tro.³⁰³

KAPITEL X

Katekes i mötet med samtida kulturella uttryck

319. Katekes har en inneboende kulturell och social dimension, eftersom den har sin plats i en kyrka som är inlemmad i det mänskliga samhället. Genom henne delar Herren Jesu lärjungar de »glädjeämnen och förhoppningar, den bedrövelse och ångest som fyller vår tids människor« (*Gaudium et spes*, nr 1). Uppgiften att tyda tidens tecken har fortsatt aktualitet, särskilt i dessa tider, som uppfattas som början på en ny epok och utmärks av motsägelser, samtidigt som där finns en längtan efter fred och rättvisa, efter möten och solidaritet. Katekes är en del av den kyrkliga utmaning som handlar om att motsätta sig processer som leder till orättvisa, de fatigas utestängande och fokuset på pengar, för att i stället vara ett profetiskt tecken för främjandet av ett fullödigt liv för alla. Dessa frågor är inte bara frågor som förtjänar uppmärksamhet, de är *väsentliga angelägenheter* för katekes och för den kyrkliga pastoral utövningen; de är tecken på en katekes som helt och hållet står till tjänst för trons inkulturation. Nedan betonas några av de kulturella, sociala och religiösa frågor som manar de kristna att minnas detta: »Att evangelisera innebär att göra Guds rike närvarande i vår värld.«³⁰⁴

303. Jfr CIC c. 804 § 2 och c. 805.

304. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 176.

1. Katekes i ett pluralistiskt och komplext samhälle

320. Den nutida kulturen är av en mycket sammansatt natur. På grund av globaliseringen och en massiv mediaanvändning har frågor och områden som tidigare sågs som åtskilda blivit sammankopplade och avhängiga av varandra, vilket kräver ett mer integrerat förhållningssätt. I världen av idag blandas kontinuerligt strömningar samman: kunskapsutveckling och kulturella influenser, globaliserade livsmönster och influenser från ekonomisk-politiska system; etniska och religiösa identiteter, gamla och nya sociala frågor som skapar olika och fluktuerande konkreta situationer. Människor som befinner sig i detta komplexa tillstånd reagerar genom att inta mycket olika inställningar till livet och tron, och detta ger upphov till en kulturell och religiös pluralism som är svår att kategorisera.

321. Denna verklighet, som både ur ett sociokulturellt och ett religiöst perspektiv är så pass heterogen och variationsrik, måste tolkas så att dess *polyedra*³⁰⁵ karaktär blir begriplig. Härigenom kan varje aspekt bevara sin giltighet och originalitet samtidigt som den står i tät relation till helheten. En sådan inställning möjliggör en tolkning av fenomenen ur olika synvinklar samtidigt som dessa sätts i relation till varandra. Det är viktigt att kyrkan, som vill skänka trons skönhet till alla och till varje person, är medveten om denna komplexitet och utvecklar en djupare och klokare verklighetsuppfattning. Den situation vi befinner oss i gör det ännu mer nödvändigt att anta det *synodala perspektivet* som metodik, då den passar för den resa som gemenskapen är kallad att göra. Den innebär en gemensam väg där olika individer och roller samverkar så att sättet att evangelisera karakteriseras av en större delaktighet.

305. Polyedermodellen används i första hand för att förklara relationen mellan det lokala och det globala: jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 236 och Franciskus, *Budskap för tredje festivalen för Kyrkans sociallära* (21 november 2013). Denna modell kan också kasta ljus över reflektionen över nådegåvornas roll för den kyrkliga enheten; jfr Franciskus, *Tal om rörelsen för förnyelse i den Helige Ande* (3 juli 2015) och Franciskus, *Christus vivit*, nr 207. Slutligen ledsagar den i komplexa situationer den pastorala urskillningens dynamik: jfr Franciskus, *Amoris laetitia*, nr 4. Det är denna sista innebörd som avses här.

322. I det mera *strikt religiösa sammanhanget* finns det många lokala miljöer där kyrkan befinner sig i en ekumenisk eller mångreligiös miljö, och där just kristna ofta utvecklar former av religiös indifferens eller okänslighet, av relativism eller synkretism som mot bakgrund av ett sekularistiskt synsätt förnekar all öppenhet mot det transcendenta. När man ställs inför de utmaningar som en viss kultur för med sig kan den första reaktionen bli att känna sig förvirrad och desorienterad, utan förmåga att överblicka eller utvärdera de underliggande fenomenen. Men detta får inte leda till likgiltighet från kyrkans sida, som utöver att förkunna evangeliet för dem som inte känner till det, också är kallad till att stödja medlemmarnas kunskap om tron. Det värde som dagens kultur tillskriver *frihet* när det kommer till valet av den egna tron kan tolkas som ett bra tillfälle att göra bekännelsen till Herren till en handling som är djupt personlig och frivillig, mogen och avsiktlig. Därför blir det tydligt att katekes måste ha en nära koppling till evangelisation. Då formas bland de kristna en identitet som är tydlig, trygg och helt kapabel att, i dialog med världen, förklara skälen till det kristna hoppet på ett rakryggat, vänligt och respektfullt sätt. (jfr 1 Pet 3:15–16).

323. Ur det *sociokulturella perspektivet* står det klart att den kraftiga ökningen av de processer som karakteriserar masskommunikationen på många sätt har bidragit till skapandet av en global mentalitet. Den erbjuder å ena sidan en omedelbar möjlighet att uppleva sig själv som en medlem av en stor mänsklig familj som mellan sig delar projekt och resurser, men skapar å andra sidan uniformitet och konformitet, vilket i slutändan gör människor till offer för makter som ofta är anonyma. Därtill är det så att »vi lever i ett informationssamhälle som urskillningslöst översköljer oss med data där allt behandlas som om det hade samma värde och som leder till en anmärkningsvärd ytlighet när det gäller moralisk urskiljning. Som svar på detta måste vi tillhandahålla en utbildning som lär ut kritiskt tänkande och uppmuntrar till en utveckling av mogna moraliska värden.«³⁰⁶

306. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 64.

324. Den kyrkliga gemenskapen är kallad att i trons anda se på det samhälle som den lever i, att »söka blottlägga kulturens fundament, som i sin djupaste kärna alltid är öppen och törstande efter Gud«,³⁰⁷ att uttolka meningen bakom pågående kulturella förändringar, för att här bidra med glädjens evangelium som förnyar och skänker liv åt allt. Därför bör kyrkan vara närvarande vid *livets brytpunkter, i den mångfald av sammanhang* och på *nutida areopager* där kulturella trender uppstår och nya sätt att tänka formas: inom skola eller vetenskaplig forskning och på arbetsplatsen; i sociala medier och inom kommunikation; inom områden där man eftersträvar att skapa fred, främja utveckling, skydda skapelsen och försvara de svagas rättigheter; på fritiden, inom turism och idrott; i litterära, musikaliska och konstnärliga sammanhang.

325. Dagens mångfacetterade miljöer, som präglas av en mängd delvis motsägelsefulla religiösa och kulturella element, blir synliggjorda i den individuella människan, vars inre liv idag är dynamisk, komplext och mångfacetterat. Det konkreta tjänandet av mänskligheten är den yttersta orsaken till att kyrkan studerar mänskliga kulturer och, i en attityd av lyssnande och dialog, prövar allting samtidigt som hon håller fast vid det som är gott (jfr 1 Thess 5:21). Den lokala församlingen, liksom varje kristen gemenskap eller kyrklig gruppering inom den, bör utföra denna pastorala urskiljning med syfte att formulera den förståelse av *kerygmat* som är bäst anpassad efter olika mentaliteter. Detta för att den kateketiska processen verkligen ska inkultureras i de många olika förhållanden som råder, och evangeliet upplysa alla människors liv. Den pastorala utvärderingen handlar också om att ta några av de *mänskliga utrymmen* som har vissa typiska egenskaper i särskilt beaktande: storstädernas urbana sammanhang, landsbygden, och de traditionella lokala kulturerna.

307. Franciskus, *Tal till deltagarna vid den internationella pastorala kongressen rörande världens stora städer* (27 november 2014).

Storstaden

326. Den verklighet som finns representerad i städerna och i synnerhet i storstadsgyttret, är en mångfacetterad och global företeelse som får en alltmer avgörande roll för mänskligheten, eftersom den genom att på olika sätt påverka vardagslivets konkreta omständigheter har inflytande på människans förståelse av sig själv, av de relationer som hon lever i och av livets själva mening. Jämfört med rurala kulturer eller tidigare urbana förhållanden skapas kulturella modeller i moderna städer oftare av andra institutioner, och inte längre av det kristna samfundet, genom »nya språk, symboler, budskap och paradigmer som erbjuder nya sätt att se på livet, ofta i motsats till Jesu evangelium«. ³⁰⁸ Detta betyder inte att religiositet är frånvarande i stadens liv, men den förmedlas på andra sätt och måste därför upptäckas och förstås. Kyrkan är kallad att i ödmjukhet och med frimodighet söka vägarna att finna Guds närvaro och »betrakta våra städer med en kontemplativ blick, en trons blick som upptäcker att Gud bor i hemmen, på stadens gator och torg«. ³⁰⁹ Kyrkan ska därför, inför den mångfald och motsägelsefullhet som präglar den sociala existensen, bli till »den profetiska närvaro som har förmåga att göra sig själv hörd beträffande frågor som rör Gudsrikets värderingar och principer«. ³¹⁰

327. I spåren av en pastoral närvaro som har förmåga att genom Herrens ord upplysa stadens hjärta, platsen »där nya berättelser och paradigmer formas«, ³¹¹ följer ett initiativ till katekes som bör bestå i en *kerygmatis*k förkunnselse som är transparent, förmänskligande och full av hopp i jämförelse med den segregation, omänsklighet och det våld som ofta framträder i stora urbana kontexter. »Förkunnsandet av evangeliet ska vara en utgångspunkt för att återställa det mänskliga livets värdighet i de här områdena, ty Jesus längtar efter att utgjuta ett överflöd av liv i våra städer (jfr Joh 10:10).« ³¹²

^{308.} Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 73.

^{309.} Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 71.

^{310.} *De latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens, Aparecidadokumentet* (30 maj 2007), nr 518.

^{311.} Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 74.

^{312.} Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 75.

328. Om livet i större städer för många innebär en unik möjlighet att ta till sig nya perspektiv, till närhet med likasinnade och eget livsförverkligande, blir det paradoxalt nog inte sällan även till en plats med stor ensamhet, besvikelse och misstro. På ett liknande sätt kan den omvandlas till en plats där olika sociala grupper i slutändan lever i ömsesidig okunskap om och motvilja mot varandra. Detta erbjuder tillfällen att på ett kreativt sätt genomföra en katekes som är inspirerad av katekumenatet och som har förmågan att skänka trons gemenskap och sammanhang. Här besegras anonymiteten, varje människa blir sedd och varje individ erbjuds påsktrons balsam för att läka den skada som skett. Inom den kateketiska processens sammanhang ska vi »utforska kreativa platser och möjligheter för bön och gemenskap som är attraktivare och meningsfullare för stadsbor«. ³¹³ Detta kan exempelvis ske genom att skapa symboler och berättelser som ger tillbaka en känsla av tillhörighet i samhället, något som lätt går förlorat i storstaden. En katekes i storstaden inspirerad av katekumenatet kan förvandla församlingen till en *gemenskap av gemenskaper*. Genom att erbjuda en erfarenhet av verklig familjär närhet, uppenbarar katekesen kyrkans moderskap och ger ett konkret vittnesbörd om barmhärtighet och ömhet, vilket i sin tur leder till en känsla av riktning och mening i relation till stadens liv.

Landsbygden

329. Även om den pågående urbaniseringsprocessen är påtaglig, så ska man inte glömma livet på landsbygden som olika folkslag lever i, och där kyrkan är närvarande och delar både glädje och lidande. I vår tid måste denna närhet betonas och förnyas för att hjälpa landsbygdens gemenskaper att orientera sig, eftersom de är ställda inför förändringar som hotar att kullkasta deras identitet och värderingar. Landsbygden är den plats där det är möjligt att få en erfarenhet av Gud, en plats där han visar sig själv (jfr Ps 19:1–7). På landsbygden – som inte kommit till av en slump utan som är hans kärleksgåva (jfr 1 Mos 1–2) – låter Skaparen sin närhet, sin försyn och sin omsorg om allt levande, och särskilt om den mänskliga

313. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 73.

familjen, lysa igenom. Jesus själv använde sig av årstiderna och jordbruket i några av sina vackraste liknelser och läror. Att utgå från skapelseordningen för att nå Skaparen har alltid varit ett sätt för den kristna gemenskapen att hitta vägar för förkunnelse och katekes. Det skulle vara klokt att på ett förnyat sätt fortsätta den strävan.

330. Att odla jorden, att ta hand om växter och djur, dagens och nattens växlingar samt veckornas, månadernas och årstidernas lopp utgör tillsammans påminnelser om att skapelsens rytm måste respekteras, att vardagen måste levas på ett sunt och naturligt sätt, och genom detta återupptäcker människan sitt behov av tid för sig själv och för Gud. Detta är det trons budskap som katekes hjälper människor att upptäcka genom att peka mot hur budskapet uppfylls i det liturgiska årets kretslopp, och genom de naturliga element som liturgin använder sig av. Bondekulturen bevarar dessutom på ett mer synligt sätt de värderingar som dagens konsumtions-samhälle sällan uppmuntrar – en enkel och måttfull livsstil, gästfrihet och solidaritet, värdet av både arbete och fest, att värna skapelsen – och därigenom blir den en väg som redan är öppen för förkunnelsen av evangeliet. Katekes ska sätta värde på detta arv och betona dess kristna betydelse. Det som just hänvisats till är en rikedom för hela kyrkan, som är kallad att genom sina utbildningsprogram sprida reflektionen rörande omsorgen om Skapelsen och olika sätt att leva.

Traditionella lokala kulturer

331. Den globala kulturens tendens till homogenisering, påträngande massmedial kultur och migration orsakad av ett sökande efter bättre livs-omständigheter har på ett avgörande sätt påverkat traditionella lokala kulturer. Det är inte sällsynt att »globaliseringen påskyndat ett förfall av de egna kulturella rötterna och lett till att de översvämmats av andra kulturers tanke- och handlingssätt som är ekonomiskt avancerade men etiskt tärande».³¹⁴ Några av de inkonsekvenser som finns i dagens kultur har konciliet redan pekat på, så som exempelvis harmonisering mellan den

314. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 62.

globala kulturen och den distinkta karaktären hos varje folk; mellan ett främjande av det som förenar folken och troheten mot lokala traditioner (jfr *Gaudium et spes*, nr 53–62). Att en sådan reflektion äger rum är särskilt angeläget där de teknologisk-vetenskapliga resultatens utveckling måste harmoniseras med traditionella kulturer. Kyrkan har alltid betonat behovet av att sätta värde på mångfalden av lokala och regionala kulturella uttryck, vilka riskerar att kompromissas bort av globala finansiella processer.

332. I flera länder finns *ursprungsbefolkningar* som kännetecknas av sina egna unika språk, ceremonier och traditioner, och som organiserar familjelivet enligt sina egna seder. En del av dessa grupper tog emot den katolska tron för länge sedan, gjorde den till en integrerad del av sin kultur och gav den därmed ett särskilt rituellt uttryck. De av kyrkans medarbetare som har förmågan att dela deras liv och sträva efter att känna och älska dessa lokala kulturer ska »med glädje och respekt upptäcka det Ordets utsäde som finns fördolt bland dem« (*Ad gentes*, nr 11). När kyrkan hos ursprungsbefolkningarna upptäcker den alltid verksamma heliga Andes närvaro, leder kyrkan detta folk till sin fulla utveckling i Kristus. Det gör att »det myckna goda som finns utsått i människornas hjärtan och sinnen eller i folkens egna riter och kulturer ingalunda blir förstört genom kyrkans verksamhet utan i stället blir helat, upphöjt och fullkomnat till Guds ära« (*Ad gentes*, nr 9).

333. En katekes som utförs i ett sammanhang av traditionella lokala kulturer ska fästa särskild uppmärksamhet vid att i första hand *lära känna* det folk med vilket den upprätthåller en dialog som är ärlig och tålmodig, och ska i evangeliets ljus söka *pröva* sådana kulturer för att upptäcka Andens verkan: »Det här handlar om mer än att erkänna några sporadiska 'utsäden av ordet', eftersom det har att göra med en äkta kristen tro som visar sin relation till kyrkan med egna uttryck och på sitt eget sätt.«³¹⁵ Slutligen, eftersom varje kulturellt uttryck liksom varje social grupp är i behov av rening och mognad, ska katekesen *uttrycka* den fullhet och förnyelse som

315. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 68.

hör till Herren Jesus, han som helar och befriar från många svagheter och förvrängda uppfattningar.

334. För att vara kateket för ursprungsbefolkningar krävs att man i ödmjukhet överger en inställning av stolthet och förakt mot dem som tillhör en annan kultur. Trångsynthet och slentrianmässiga fördömanden ska undvikas, liksom även förenklande och lovprisande omdömen. Vetskapen om att man är Herrens missionärslärjunge kommer att ge djärvhet i att genomföra processer av evangelisation och katekes som är anpassade efter ursprungsbefolkningarnas kulturer, utan att man någonsin tvingar på dem sin egen kultur. »Kyrkans historia visar på att kristendomen inte har endast ett kulturellt uttryck [...] Kyrkan uttrycker en äkta katolicitet och visar på 'sin mångfacetterade skönhet' i folkslagens mångfald som erfar Guds gåva, var och en enligt sin egen kultur.«³¹⁶

335. Kateketer som arbetar bland ursprungsbefolkningar ska vara noggranna i att:

- inte verka ensamma under eget namn, utan som utsända av den lokala kyrkan eller, ännu bättre, i en grupp tillsammans med andra missionärer;
- betona att man fortsätter tidigare missionsarbete om det funnits något;
- genast visa att deras motivation bara är tron, och inte står att finna i politiska eller ekonomiska avsikter, och att uttrycka närhet särskilt till de svaga, de fattigaste och till barnen;
- sträva efter att lära känna folkets eget språk, ceremonier, seder, och att alltid visa dessa respekt;
- delta i ceremonier och firanden, och ha förståelse för hur mindre förändringar kan genomföras vid behov, särskilt där det finns risk för religiös synkretism;

316. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 116; se även Johannes Paulus II, apostoliskt brev *Novo millennio ineunte* (6 januari 2001).

- organisera katekes för olika åldersgrupper och fira sakramenten, samtidigt som man använder de traditionella frändena på ett bra sätt.

Folkfromhet

336. Folkfromheten är en frukt av trons inkulturation hos Guds folk i en viss kontext, och har tagit otaliga former bland olika sammanhang och kulturer. Kyrkan äger en värdefull skatt i vissa kristna gemenskaper där det finns »särskilda uttryck för sökandet efter Gud och det religiösa livet som är fulla av kraft och ren intention, och som kan kallas för 'folkfromhet'»³¹⁷ men även för »'folklig spiritualitet' eller en 'folkets mystik'. Det är verkligen 'en andlighet som förkroppsligas i de anspråkslösa kultur'. Den saknar inte heller innehåll; den uppenbarar och uttrycker detta innehåll genom symboler snarare än genom förnuftsmässigt resonemang, och i själva trosakten läggs en större vikt vid *credere in Deum* än vid *credere Deum*».³¹⁸ »För att förstå den här verkligheten måste vi närma oss den med den Gode Herdens blick som inte vill döma utan älska. Det är bara med en genuin kärlek som vi kan uppskatta det teologiska liv som finns i de kristna folkens fromhet, särskilt bland de fattiga.»³¹⁹

337. Folkfromheten har en andlig innebörd som inte går att förneka. »Den uttrycker en törst efter Gud som bara enkla och fattiga människor kan känna. Den ger människor förmåga till generositet och hjältemodig offervilja när det gäller att vittna om tron. Den förmedlar en stark känsla för djupa egenskaper hos Gud, sådana som hans faderlighet, hans försyn, hans ständiga, kärleksfulla närvaro. Den medför en inre hållning av ett

317. *Allmänt direktorium för katekes*, 1997, nr 195; jfr Kongregationen för gudomlig tillbedjan och sakramentens disciplin, *Directory on Popular Piety and the Liturgy. Principles and Guidelines* (17 december 2001).

318. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 124; se även *De latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens, Aparecidadokumentet* (30 maj 2007), nr 262–263.

319. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 125.

slag som man sällan finner i samma grad på annat håll och i vilken ingår tålmod, sinne för korset i vardagen, osjälviskhet, öppenhet mot andra, gudshängivenhet.«³²⁰ Därtill har även folkfromheten en social betydelse, eftersom den ger en möjlighet att hela svagheter – såsom manschauvinism, alkoholism, hustrumisshandel, vidskepelse – som ibland finns närvarande inom vissa folks kulturer.³²¹

338. I folkfromheten firas Jesu Kristi livs mysterier, särskilt hans lidandes mysterium, och vördas med ömhet Guds moder, martyrerna och helgonen samt bön för de döda. Den uttrycks genom vördandet av relikier, besök vid helgedomar, vallfärder, processioner, *via crucis*, religiösa danser, rosenkransen, bärande av medaljonger, och andra praktiker som utförs individuellt, inom familjen eller i den större gemenskapen. »I den sekulariserade miljö inom vilken våra folk lever förblir detta en storslagen bekännelse till den levande Guden som handlar i historien, och en kanal för trons vidareförande«,³²² så att den nästan utgör en reserv av tro och hopp för ett samhälle som förlorat sitt förhållande till Gud. I denna bemärkelse är folkfromheten ett »äkta uttryck för Guds folks spontana mission [...] där den helige Ande är den främste aktören«,³²³ den är »en locus theologicus som påkallar vår uppmärksamhet, särskilt i en tid då vi hoppas på en ny evangelisation«.³²⁴

339. Däremot går det inte att bortse från det faktum att det också finns ett behov av tillsyn och rening, eftersom folkfromheten ofta är »öppen för sådant som förvanskar religionen och ibland för rena vidskepelser. Den tar ofta formen av kulturella företeelser utan att medföra en verklig anslutning till tron. Den kan till och med leda till att sekter bildas och sålunda sätta

320. Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 48.

321. Jfr Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 69.

322. *De latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens, Aparecidadokumentet* (30 maj 2007), nr 264.

323. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 122.

324. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 126.

den rätta kyrkliga enheten i fara». ³²⁵ Dessutom riskerar den folkliga hängivenhetens uttryck att urarta med tiden, så att de inte så sällan fortsätter utövas av traditionsmässiga skäl av människor som tappat medvetenheten om deras ursprungliga betydelse. Dessa risker ökar genom den roll som media har inom kulturen, och leder till att de religiösa fenomenens känslomässiga och sensationella drag betonas, något som ibland görs av enbart ekonomiska skäl.

340. Katekes ska framför allt syfta till att förstärka folkfromhetens evangeliserande kraft, integrera den i bildningsprocessen och befrämja den som en del av denna. Den ska också låta sig inspireras av folkliga ceremonier och symboler som stödjer trons bevarande och sätten att föra den vidare från generation till generation. I detta avseende är många folkfromhetspraktiker en redan upptrampad stig för katekesen. Dessutom ska katekesen i vissa fall sträva efter att spåra folkfromhetens uttryck för att hitta deras evangeliska, trinitariska, kristologiska och kyrkliga rötter, rena dem från förvanskade och felaktiga uttryck och omvandla dem till möjligheter till en ny överlåtelse åt det kristna livet. Genom att med vishet tolka de grundläggande beståndsdelarna hos olika uttryck för religiös hängivenhet och erkänna deras värdefulla delar visar katekesen deras koppling till Skriften och liturgin, och särskilt till söndagens eukaristi, på ett sådant sätt att dessa uttryck kan leda till ett mer innerligt medlemskap i kyrkan, ett autentiskt vardagsvittnande och genuina kärlekshandlingar gentemot de fattiga.

Helgedomar och vallfärder

341. Att besöka helgedomar är ett av folkfromhetens särskilda uttryck. Helgedomar som har »symboliskt värde för kyrkan» och »fortfarande uppfattas som heliga platser till vilka pilgrimer söker sig för att finna en stunds vila, tystnad och kontemplation i dagens ofta hektiska liv», är »verkliga platser för evangelisation där, från den första förkunnelsen ända fram till firandet av de heliga mysterierna, den kraftfulla handling som Guds barm-

325. Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 48.

härthet verkar i människors liv blir tydlig». ³²⁶ Helgedomarnas pastorala tjänande ger goda möjligheter för förkunnelse och katekes kopplade »till minnet ... dess eget särskilda budskap, den 'nådegåva' som anförtratts åt den av Herren och som bekräftats av kyrkan, samt till det ofta rika arv av traditioner och seder som har slagit sina rötter där». ³²⁷

342. Det finns ett stort värde i den själavård som äger rum på vallfartsorter och på pilgrimsvandringar. »Beslutet att ge sig av mot en helgedom utgör redan i sig en bekännelse av tron; färden är en verklig hoppets sång, och ankomsten till destinationen är ett kärlekens möte.» ³²⁸ Genom att återupptäcka vandringens bibliska rötter och dess betydelse för människan, samt genom att följa i många heliga pilgrimers fotspår, kan den kristna gemenskapen peka på valfärden som ett fruktbart redskap för förkunnelse och för växt i tron.

2. Katekes i en kontext av ekumenisk och religiös mångfald

343. Fenomenet med mänsklig mobilitet, som har som orsak både studier och arbete samt flykt från situationer av våld eller krig, har möjliggjort mötet mellan olika folkslag i nya områden, utöver dem där det alltid funnits andra kyrkor och kristna gemenskaper eller andra religioner. Samexistensen av olika trosinriktningar i skolor, på universitet och inom livets andra områden, exempelvis genom det ökade antal äktenskap mellan katoliker och icke-katoliker, manar på kyrkan att än en gång utvärdera sin pastorala omsorg och sina kateketiska initiativ med hänsyn till de konkreta situationer som skapas.

326. Franciskus, apostoliskt brev *Sanctuarium in ecclesia* (11 februari 2017).

327. Påvliga rådet för den pastorala omsorgen om migranter och resandefolk, *The Shrine, Memory, Presence and Prophecy of the Living God* (8 maj 1999), nr 10.

328. *De latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens, Aparecidadokumentet* (30 maj 2007), nr 259.

Katekes i den ekumeniska kontexten

344. Kyrkan, som till sin natur är en dialogisk realitet³²⁹ genom att hon är en avbild av Treenigheten och har sitt liv genom den helige Ande, är på ett oåterkalleligt sätt kallad att verka för alla Kristi lärjungars enhet. Liksom all annan kyrklig aktivitet är katekes till sitt väsen präglad av en *ekumenisk dimension*, i kölvattnet av den rörelse som uppväckts av den helige Ande och som driver den katolska kyrkan att eftersträva fullkomlig enhet med de andra kyrkorna och kristna bekännelserna, i enlighet med Herrens vilja, grundat i dopet, den heliga Skrift, det gemensamma trosarvet, och på ett särskilt sätt idag genom den kraftfulla och delade erfarenheten av martyrskapet.³³⁰ Å ena sidan står förkunnelse av evangeliet och katekes i dialogens och den ekumeniska bildningens tjänst; å andra sidan är engagemanget för kristen enhet i sig självt ett trovärdigt vittne och redskap för evangelisation i världen.³³¹

345. Katekes inom områden där splittringen mellan kristna är som mest tydlig ska vara mån om att:

- a) bekräfta att splittring är en allvarlig skada som motsätter sig Herrens vilja, och att katoliker är kallade att aktivt delta i den ekumeniska rörelsen, särskilt genom bönen (jfr *Unitatis redintegratio*, nr 1 och 8);
- b) tydligt och i kärlek utlägga den katolska trons lära om att man »på ett särskilt sätt måste respektera sanningarnas hierarki och undvika uttryck och sätt att framställa läran som skulle kunna utgöra ett hinder för dialog«;³³²

329. Angående den dialog som finns i kyrkans själva väsen, jfr nr 53-54 (katekes som ett dialogens laboratorium).

330. Det är detta som kallas för »blodets ekumenik«: jfr Johannes Paulus II, apostoliskt brev *Tertio millennio adveniente* (10 november 1994), nr 37; Franciskus, *Homilia under vespren på Paulus apostels omvändelses dag* (25 januari 2016).

331. Jfr Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 77 och Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 244.

332. Påvliga rådet för främjandet av kristen enhet, *Directory for the Application of Principles and Norms on Ecumenism* (25 mars 1993), nr 61; Se även Johannes Paulus II, encyklika *Ut unum sint* (25 maj 1995), nr 18-20.

- c) på ett korrekt vis presentera andra kyrkor och kyrkliga gemenskapers läror, visa vad som förenar kristna och med hjälp av korta historiska tillbakablickar förklara vad som skiljer dem åt;

Katekesen har dessutom, på grund av sin bildningsmässiga betydelse, till uppgift att skapa en längtan efter enhet hos dem som mottar undervisningen, ge dem hjälp att leva i kontakt med människor som tillhör andra konfessioner samtidigt som deras egen katolska identitet odlas med bibehållen respekt för andras tro.

346. Med tanke på behovet att dela evangelisationsuppdraget, inte bara av organisatoriska anledningar, är det viktigt att möjliggöra »vissa erfarenheter av samarbete inom katekesens område mellan katoliker och andra kristna, som komplement till den normala katekes som under alla omständigheter måste ges åt katoliker«. ³³³ Ett sådant vittnesbörd av kateketiskt samarbete mellan kristna kan, även om det är begränsat på grund av skillnader, särskilt inom sakramentens område, trots detta vara fruktbart: »Om vi fokuserar på de övertygelser som vi delar och om vi betänker principen om sanningarnas hierarki, så kommer vi definitivt att kunna komma fram till gemensamma uttryck för förkunnelsen, tjänsten och vittnesbördet.« ³³⁴

Katekes i relation till judendomen

347. »Kyrkan, Guds folk i det Nya förbundet, upptäcker i det att hon tränger in i sitt eget mysterium, sina band med det judiska folket, 'som Gud först talade till'«. ³³⁵ Genom att erkänna det gemensamma faderne-

333. Johannes Paulus II, *Catechesi tradendæ*, nr 33.

334. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 246.

335. KKK, nr 839. Kommissionen för religiösa relationer med judarna, *Guidelines and Suggestions for Implementing the Conciliar Declaration Nostra Aetate n. 4* (1 December 1974); Id., *Notes on the correct way to present the Jews and Judaism in preaching and catechesis in the Roman Catholic Church* (24 juni 1985); Id., »For the gifts and the call of God are irrevocable« (Rom 11:29). *A Reflection on Theological Questions Pertaining to Catholic-Jewish Relations on the Occasion of the 50th Anniversary of »Nostra aetate«* (10 december 2015), nr 4. Se även Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 247–249.

arvet förespråkar och anbefaller hon ömsesidig kännedom, vänskap och dialog (jfr *Nostra aetate*, nr 4). Faktum är att det är genom sina judiska rötter som kyrkan är förankrad i frälsningshistorien. En judisk-kristen dialog som utförs på ett ärligt sätt och utan fördomar kan hjälpa kyrkan att bättre förstå vissa aspekter av hennes eget liv och på nytt berikas av den andliga rikedom som finns bevarad inom judendomen. Målet för dialogen ska också innefatta ett tydligt ställningstagande emot alla former av antisemitism samt ett gemensamt engagemang för fred, rättvisa och utveckling bland alla folk.

348. Av dessa anledningar måste katekes också ägna en särskild uppmärksamhet åt den judiska religionen och judendomens olika delar. Följande punkter är avgörande och därför är det viktigt att de presenteras:

- a) För kristna kan inte judendom betraktas enbart som en annan religion, eftersom kristendom har judiska rötter och relationen mellan de båda är unik: »Jesus var jude, han var hemma i sin tids judiska tradition och formades på ett avgörande sätt av denna religiösa miljö:«³³⁶
- b) »Guds ord är en enda odelbar enhet som tar konkret form i varje respektive sammanhang«:³³⁷ detta, som når sin fullbordan i Jesus Kristus, har sitt historiska uttryck i Torah, som beskriver Guds ingripande för sitt folks skull;
- c) Gamla testamentet är en integrerad del av den enhetliga kristna Bibeln. Kyrkan bär vittnesbörd om sin tro på den ende Guden som är upphov till båda testamentena och därmed förkastas varje tanke på en motsättning mellan dem båda;

336. Kommissionen för religiösa relationer med judar, »*For the gifts and the call of God are irrevocable*«, op cit., nr 14.

337. Ibid, nr 25.

- d) Det nya förbundet ersätter inte Guds förbund med Israel, utan bygger på det: det första förbundet har aldrig blivit upphävt (jfr Rom 11:28–29) utan behåller sin giltighet, som får sin fullständiga uppfyllelse i det som Jesus utförde genom sin frälsnings mysterium;
- e) Kyrkan och judendomen kan inte framställas som två olika vägar till frälsning: bekännelsen rörande den universella och exklusiva frälsning som förmedlas av Jesus Kristus, den kristna trons hjärta, innebär inte att judarna är uteslutna från frälsningen; i själva verket »väntar kyrkan på den dag, som Gud allena känner, då alla folk enstämmigt skall åkalla Gud och 'endräktigt tjäna honom' (Sef 3:9)« (*Nostra aetate*, nr 4).

Katekes inom kontexten av andra religioner

349. Företeelsen med religiös mångfald är inte bara en angelägenhet i länder där kristendomen alltid har varit i minoritet, utan också i många andra samhällen som blivit präglade av de senaste decenniernas migrationsströmmar. Även om de kulturella, etniska, ekonomiska och sociala variablerna som behöver tas i beaktande är många, så måste det medges att tillsammans med andra faktorer har mötet med olika religioner förändrat det sätt som kristna lever ut trons erfarenhet på, och öppnat troende för frågan om sanningshalten i trons innehåll liksom friheten när det kommer till att välja. Denna relativt nya situation, som är närvarande vid sidan av det mer vanliga förhållandet att leva ut sin kristna tro som en del av en minoritet, manar kyrkan att begrunda vikten av relationen till andra religioner, delvis med hänsyn till hennes barns kateketiska bildning. Under denna reflektion »betraktar hon dessa sätt att handla och leva, dessa anvisningar och läror, som – även om de i mycket avviker från det hon själv fasthåller och framlägger – likväl inte så sällan återger en stråle av den Sanning som upplyser alla människor« (*Nostra aetate*, nr 2).

350. Katekes med kristna som lever i sammanhang av religiös mångfald bör ta fasta på att: ³³⁸

- a) fördjupa och förstärka de troendes identitet, särskilt om de befinner sig i en minoritetskontext, genom att ge kunskap om evangeliet och innehållet i andra religioner, via en trons djupgående inkulturationsprocess.
- b) hjälpa de troende att växa i *urskiljning* när det kommer till andra religioner, att erkänna och uppskatta de Ordets frön som finns hos dem och lämna det som inte överensstämmer med den kristna tron;
- c) hos alla troende uppmuntra en *missionärsiver* att *vittna* om tron; *samarbeta* för att försvara människovärdet; ha en vänlig och vänskaplig *dialog*, och där det är möjligt, explicit *förkunna* evangeliet.

351. Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt relationen till muslimskt troende, som framför allt finns i många av de länder där kristendomen har gamla rötter. När kyrkan upplever tider av våldsam fundamentalism bör hon ta kateketiska initiativ som innebär att använda sig av medarbetare som fått en adekvat förberedelse i att främja förståelse och möten med muslimer. På så vis undviks ytliga och skadliga generaliseringar.

Katekes i kontexter av nyandliga rörelser

352. Under de senaste årtiondena har kyrkan i allt fler områden runtom i världen konfronteras med den nyandliga rörelsers tillväxt, en rörelse som är mycket differentierad och svår att klassificera. Detta är grupper som har mycket olika identitet och ursprung: vissa hänvisar till olika former av

338. Jfr Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 53; Johannes Paulus II, encyklika *Redemptoris missio* (7 december 1990), nr 55–57; Pävliga rådet för interreligiös dialog – Kongregationen för folkens evangeliserande, *Dialogue and Proclamation. Reflection and Orientations on Interreligious Dialogue and the Proclamation of the Gospel of Jesus Christ* (19 maj 1991); Pävliga rådet för interreligiös dialog, *Dialogue in truth and in charity: Pastoral guidelines for interreligious dialogue* (19 maj 2014); Franciskus – Ahmad Al-Tayyeb, *A Document on Human Fraternity for World Peace and Living Together* (4 februari 2019).

kristendom, samtidigt som de gör avsteg från denna genom substantiella läromässiga skillnader; andra innehåller element av magi, vidskeplighet, nyhedendom, spiritism och till och med satanism; slutligen finns det grupper inom det som kallas för *Mänsklig potentialrörelse* som vill framställa sig i en humanistisk och terapeutisk skepnad. Ofta har olika element hos dessa nyandliga rörelser blandats samman till ännu mer komplexa synkretistiska former.³³⁹ Om sådana rörelser å ena sidan är en »mänsklig reaktion mot ett materialistiskt, konsumtionsinriktat och individualistiskt samhälle« som »fyller på ett listigt sätt ett vakuum som den sekularistiska rationalismen har lämnat efter sig i en kultur som domineras av individualism«,³⁴⁰ så tycks de å andra sidan exploatera behoven hos människor som är utsatta på grund av olika former av fattigdom eller andra svårigheter i livet. Man bör erkänna att den kristna gemenskapen inte alltid har lyckats med att göra sig själv meningsfull för de kristna som har en tro som inte är så djupt rotad och som kräver mer omsorg och uppföljning. Dessa finner att de får sina behov tillfredsställda inom de nya rörelserna.

353. I mötet med denna företeelse, som är en stor utmaning för evangelisationen, är delkyrkan kallad att granska sig själv för att kunna tolka vad det är som driver vissa kristna till att vända sig till dessa nyandliga rörelser. För att varje döpt person ska fortsätta öppna sig själv för Jesu Kristi goda budskap, »det levande vattnet för hans törst« (jfr Joh 4:5–15), och bli alltmer rotad i den kristna gemenskapen, ska arbetet med katekes betona flera aspekter:

- a) Förkunnelsen av *kerygmat* om Jesus som Guds Vishet, som genom påsken skänker sann frid och glädje, och utgör ett meningsfullt alternativ för människor som, inte minst i denna tid, söker välbefinnande och harmoni;

339. Pävlige rådet för kultur / Pävlige rådet för interreligiös dialog, *Jesus Christ Bearer of the Water of Life. A Christian Reflection on the »New Age«* (2003).

340. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 63.

- b) Strävan att göra kyrkan till en sann gemenskap för liv och tro, som inte är formell, tom och kall, med förmåga till välkomnande och samhörighet, som lägger vikt vid att uppmärksamma människor som erfar lidande, fattigdom och ensamhet, och som strävar efter att se varje persons bidragande som värdefullt och främjar det;
- c) Säkerställa skapandet av en grundläggande kunskap om Bibeln och trosläran, både genom att göra den heliga Skrift tillgänglig och begriplig för alla, och genom lämpliga kateketiska verktyg som engagerar människor;
- d) Se över symboler, rörelser och ceremonier inom liturgin och i folkfromheten så att man inte nedvärderar den känslomässiga dimension som lättare berör människors hjärtan.

Särskild uppmärksamhet ska ägnas åt dem som blivit besvikna eller skadade genom nyandliga erfarenheter och upplever ett behov att återvända till den kristna gemenskapen. Det är viktigt att de känner sig välkomnade snarare än dömda. Här behövs en förstående attityd i kombination med klargöranden om tron, på ett sätt som underlättar inlemmandet i gemenskapen igen.

3. Katekes i samspel med samtida kultur och vetenskap

Katekes och vetenskapliga synsätt

354. Vetenskapens fortsatta framsteg, vars resultat har fått en bred användning i samhället, präglar den samtida kulturen starkt. Människor som är genomsyrade av vetenskapliga synsätt funderar över hur vetenskaplig kunskap kan förenas med trons verklighet. Detta leder till frågor om världens och livets ursprung, om människans plats på jorden, de olika folkens historia, lagarna som styr naturen, de andliga egenskaper som gör det mänskliga livet unikt bland allt levande, människans utveckling och planetens framtid. Eftersom dessa frågor är ett uttryck för sökandet efter mening

och frågor om tron, berör de och drar till sig kyrkans intresse. Olika dokument från läroämbetet har specifikt berört relationen mellan vetenskap och tro.³⁴¹

355. Kyrkan är medveten om de ideologiska strömningar som finns i en reduktionistisk människosyn där människan reduceras till något som saknar ande, själ och fri vilja, samt faran med en övertro på naturvetenskapen, där man ser naturvetenskapen som den enda berättigade vetenskapen, tendenser som dock är skilda från den vetenskapliga strävan som sådan. Samtidigt som kyrkan är medveten om de etiska problem som kan uppstå genom tillämpningen av vissa av vetenskapens resultat, så är kyrkans syn på den vetenskapliga kulturen i grunden positiv och betraktar den som något som får mänskligheten att delta i Guds plan för skapelsen och i hela den mänskliga familjens framsteg. Medan å ena sidan »evangelisationen är uppmärksam på vetenskapliga framsteg och vill kasta trons och naturrättens ljus på dem»,³⁴² så är det å andra sidan även sant att när »vissa förnuftsmässiga och vetenskapliga begrepp används i förkunnelsen av budskapet, så blir dessa begrepp till redskap för evangelisationen».³⁴³ Den påstådda konflikten mellan vetenskaplig kunskap och vissa av kyrkans läror måste klargöras genom bibelexegetisk och teologisk reflektion, som uttolkar uppenbarelsen. Vidare måste man tillämpa en korrekt vetenskaplig epistemologi och historiska missförstånd måste klaras upp för att kasta ljus över fördomar och ideologier.

341. Bland alla dessa har Johannes Paulus II:s encyklika *Fides et ratio* en särskild ställning eftersom den handlar om just denna fråga. Jfr även vissa avsnitt från Andra Vatikanconciliets dokument *Gaudium et spes*, nr 5, 36, 57, 62, *Optatam totius*, nr 13, 15 och *Apostolicam actuositatem*, nr 7, samt i KKK, nr 31–34, 39, 159, 2292–2296, 2417. Påvarna har dessutom givit ett antal anföranden vid universitet, inför forskare och inför kulturarbetare.

342. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 242.

343. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 132.

356. Teknologin, frukten av mänsklig genialitet, har alltid funnits som en del av den mänskliga historien. Dess potential bör användas för att förbättra den mänskliga familjens levnadsvillkor och mänsklighetens framsteg. Men teknologin kan, om den blandar sig i och utövar inflytande över hur människan lever, påverka själva det sätt som vi ser på människan. Dessutom kan vissa av den teknologiska forskningens tillämpningar leda till en förvandling av människan till något tidigare aldrig skådat, ibland utan att konsekvenserna utvärderats på ett adekvat sätt. Bland de många områden för forskning som finns är det främst *den artificiella intelligensens* och *neurovetenskapens* områden som leder till omfattande filosofiska och etiska frågor. Artificiell intelligens kan hjälpa människor och i vissa fall ersätta dem, men den kan inte fatta beslut som bara bör fattas av människan. När det gäller neurovetenskapen kan en bättre förståelse av den mänskliga kroppen, av hjärnans förmågor och funktioner - även om detta är något positivt - aldrig fullständigt förklara den personliga identiteten, och inte heller omintetgöra personens ansvar gentemot Skaparen. Syftet med teknik är att tjäna människan. Framsteg måste därför värderas utifrån en reellt mänsklig måttstock, som handlar om förbättringen av levnadsvillkor, bistånd till mänsklighetens utveckling, och om hur tekniken kan ära Gud när den används med vishet.³⁴⁴ Samtidigt erkänner kyrkan att vetenskapliga framsteg för med sig kulturella utmaningar. Det innebär att dessa framsteg är föremål för grundlig urskiljning.

357. Inom ramen för sitt vanliga kateketiska ansvar ska kateketen reflektera över det inflytande som vetenskaplig mentalitet utövar på människor. Dessa har ofta övertygats av teorier som de fått presenterade för sig i en ytlig form; teorier vars framställning stärkts genom en vetenskaplig popularisering som knappast är exakt. Ibland beror övertygelsen även på en bristfällig pastoral omsorg. Katekesen ska därför väcka frågor och presentera deltagarna för teman som har särskild betydelse, så som universums komplexitet, skapelsen som ett tecken på Skaparen, mänskligheten och

344. Jfr Johannes Paulus II, *Tal till den påvliga vetenskapsakademin* (13 november 2000).

hela kosmos ursprung och slutmål. Man bör också fästa vikt vid vissa viktiga historiska komplikationer som fortfarande utövar inflytande, utan att hamna i de förenklingar som förekommer i media. Att ge ett tillfredsställande svar på sådana frågor, eller åtminstone peka i en riktning mot ett svar, kan ofta vara avgörande för att de som deltar i katekesen ska bevara öppenheten mot tron. Detta gäller särskilt tonåringar och unga människor. Här bör kristna vetenskapsmäns och kvinnors vittnesbörd utnyttjas, eftersom de i sina egna liv visar på en harmonisk samverkan mellan tro och förnuft. Kateketer behöver känna till de viktigaste dokumenten från läroämbetet som behandlar relationen mellan tro och förnuft, mellan teologi och vetenskap. Användandet av redskap och hjälp att få fram adekvat undervisning inom detta område borde också läggas fram som förslag.

358. Vetenskapsmän och kvinnor i kyrkan är kallade att skänka sitt eget bidrag till evangelisationen. De har många egenskaper som kan uppskattas i det pastoralala arbetet. Vetenskapsmän och kvinnor bär ett passionerat vittnesbörd om mysteriet; de söker i sanningen med uppriktighet; har en naturlig dragning till samarbete, kommunikation och dialog; de odlar djup, en strikthet och en korrekthet i tänkandet; de älskar intellektuell hederlighet. Detta är egenskaper som främjar mötet med Guds ord och mottagandet av tron. Det handlar ytterst sett om att främja en genuin inkulturation av tron i den vetenskapliga världen. Kristna som arbetar professionellt inom vetenskapens värld har en mycket viktig roll. Kyrkan ska förse dem med den nödvändiga pastoral omsorg som krävs för att deras vittnesbörd ska bli allt mer verksamt.

Katekes och digital kultur

Allmänna kännetecken

359. Införandet av digitala verktyg och deras användning i stor skala har orsakat djupgående och komplexa förändringar på många nivåer med kulturella, sociala och psykologiska konsekvenser som ännu inte blivit helt tydliga. Det *digitala*, som inte bara är närvaron av teknologiska medel, utan snarare karaktäriserar den nutida världen och dess inflytande, har

på kort tid blivit en del av vardagen och ständigt under utveckling, på ett sätt som gör att det uppfattas som naturligt. Nutidens människa lever i en »kraftigt digitaliserad kultur som har djupgående effekter på våra begrepp om tid och rum, på vår självförståelse, vår förståelse av andra och världen samt vår förmåga att kommunicera, lära oss, hålla oss informerade och ingå i relationer med andra».³⁴⁵ Det *digitala* är därför inte endast en del av existerande kulturer, utan framställer sig som en egen ny kultur genom att förändra språket, forma mentaliteten och omstrukturera värdehierarkier. Allt detta sker på en global skala. Eftersom geografiska avstånd minskar i betydelse genom internetverktygens genomgripande närvaro, blir människor på varje del av planeten involverade.

360. Internet och sociala nätverk skapar »ett ypperligt tillfälle för dialog, möten och utbyten mellan människor, liksom de ger en tillgång till information och kunskap. Dessutom erbjuder den digitala världen möjlighet till socialt och politiskt engagemang och ett aktivt medborgarskap, liksom den underlättar spridandet av oberoende information som skänker ett effektivt skydd för de mest sårbara genom publikationer som avslöjar överträdelser av deras rättigheter. I många länder utgör internet och sociala nätverk redan ett väletablerat forum för att nå och engagera unga människor, inte minst när det gäller pastorala initiativ och aktiviteter».³⁴⁶ Bland de andra positiva beståndsdelarna av det digitala finns förstärkandet och berikandet av människans kognitiva förmågor. Digital teknologi kan bistå minnet, till exempel genom redskap för datainhämtning, arkivering och återanvändning. Den digitala insamlingen av data och de redskap som används vid beslutsfattande förbättrar förmågan att välja och gör det möjligt att samla mer information för att kunna utvärdera implikationerna inom olika områden. På flera sätt är det därför möjligt att se denna digitala *förbättring* som något positivt.

345. Franciskus, *Christus vivit*, nr 86.

346. Franciskus, *Christus vivit*, nr 87.

361. Man måste dock inse att »den digitala miljön även kan vara en plats för ensamhet, manipulation, utnyttjande och våld, där det värsta exemplet på detta är 'darknet'. Digitala media kan utsätta människor för risker såsom beroende, isolering och gradvis förlust av kontakt med verkligheten, när de hindrar autentiska mellanmänskliga relationer från att utvecklas. Nya former av våld sprids genom sociala media, exempelvis nätmobbning. Internet är också en kanal för spridandet av pornografi och utnyttjande av människor för sexuella syften eller genom hasardspel».³⁴⁷ Dessutom finns det ekonomiska intressen kopplade till den digitala världen, som har »förmåga att utöva kontroll på sätt som är lika subtila som de är effektiva, genom mekanismer som verkar för att manipulera både människors samveten och den demokratiska processen».³⁴⁸ Man bör komma ihåg att flera plattformar ofta främjar »möten mellan likasinnade och avskärmar dem därigenom från debatt. Denna rundgång ger kraft åt spridandet av 'fake news' och osann information som göder fördomar och hat».³⁴⁹ Den digitala världen kan skapa en förvrängd bild av verkligheten, med konsekvensen att det inre livet försummas. Detta märks i förlusten av identitet och rötter, i cynism som svar på tomhet, i att avhumaniseringen tilltar och i en allt större inre isolering.

Människans förändring i den digitala kulturen

362. När det gäller den massiva ökningen av kommunikationens digitalisering i samhället har det bidragit till en verklig mänsklig förvandling. De personer som fötts i och vuxit upp med den digitala teknologin i detta *multiskärmsamhälle* kallas *Digital natives*, det vill säga »digitala urinvånare». De betraktar teknologi som ett naturligt element och känner inte något obehag inför att hantera den och interagera med den. Å andra sidan finns i dagsläget fortfarande, särskilt bland lärare och kateketer, sådana som inte är digitalt bevandrade, så kallade »digitala immigranter». De föddes inte i den digitala världen, utan tvingades bekanta sig med den senare

³⁴⁷. Franciskus, *Christus vivit*, nr 88.

³⁴⁸. Franciskus, *Christus vivit*, nr 89.

³⁴⁹. Franciskus, *Christus vivit*, nr 89.

i livet. Den grundläggande skillnaden mellan dessa grupper är de olika mentala attityder som de har gentemot den nya teknologin och hur den används. Där finns också en skillnad när det gäller kommunikationsstil, som hos den förra gruppen är mer spontan, interaktiv och deltagarstyrd.

363. En *digital urinvånare* tycks värdera bilden högre än lyssnandet. Sett från ett kognitivt och beteendemässigt perspektiv är han eller hon formad på ett särskilt sätt av den mediekonsumtion som man är hänvisad till, men som tyvärr minskar förmågan att tänka kritiskt. Konsumtionen av digitalt innehåll är alltså inte bara en kvantitativ process utan också en kvalitativ. Den formar ett annat språk och ger ett annat sätt att organisera tanken. Att göra flera saker samtidigt, *multi-tasking*, så kallad hypertextualitet och interaktivitet är bara några av de kännetecken som utmärker det som framstår som ett nytt och tidigare okänt sätt att förstå och kommunicera och som karaktäriserar den digitala generationen. Här framträder egenskaper som är mer intuitiva och känslomässiga än analytiska. *Storytelling*, konsten att skapa berättelser i digital form, använder retoriska principer och ett språkbruk hämtat från *marknadsföring*, och anses bland de unga vara mer övertygande och inspirerande än traditionella sätt att föra ut budskap eller samtala. Det sätt att tala som den digitala generationen håller främst är berättelsens språk, snarare än argumentationens.

364. Denna språkliga förnyelse gör dock att människan förvandlas till konsument och inte någon som förmår avkoda budskap: när berättelser om det extrema framförs, riskerar det att polarisera diskussionen om komplexa teman, och förhindrar argumentation och kompromisslösningar. Om berättandet blir det enda sättet att kommunicera, finns det risk att det bara blir subjektiva uppfattningar om verkligheten som kan utvecklas. Denna subjektivism hotar att förpassa politiska och etiska frågor till den personliga och privata sfären. Moraliska normer kan komma att betraktas som auktoritära, medan berättelser förvandlas till sanningar som står i vägen för sökandet efter det sanna och det goda. Dessutom är den narrativa världen uppbyggd som ett experiment i vilket allting som

är möjligt att uttala också blir möjligt, och där sanning inte äger ett existentiellt värde. Dessa perspektiv visar hur det digitala och dess verktyg kan vara kraftfulla medel för att hitta nya och tidigare okända former för att sprida tron, men de visar också på att kyrkan måste peka på språkets inneboende otydlighet, när det väcker känslor men knappast kommunicerar sanningen.

Digital kultur som religiöst fenomen

365. Den *digitala kulturen* framställer vidare sig själv som bärare av övertygelser med religiösa drag. Genom den digitala världens genomträngande väsen och genom spridandet av verktyg som fungerar autonomt med mer och mer sofistikerade algoritmer och mjukvaror, påverkas människan att betrakta hela universum som ett flöde av data. Hon påverkas också att förstå livet och levande organismer som avancerade biokemiska algoritmer, och i de mest radikala tolkningarna att tro att det finns en kosmisk kallelse för mänskligheten att skapa ett allomfattande system för databearbetning.

366. Människan ställs inför ett tidigare okänt och utmanande perspektiv som förändrar referenspunkterna när det gäller förståelsen av tillit och av auktoritet. Det sätt på vilket man ber en sökmotor, den artificiella intelligensens algoritmer, eller en dator om svar på frågor som berör det privata livet, avslöjar att man relaterar till dem och deras svar med en *fideistisk inställning*.³⁵⁰ Det håller på att skapas ett slags universell pseudo-religion som legitimerar en ny källa till auktoritet och som har den religiösa ritualens alla komponenter: från offer till fruktan för det fullkomliga, fram till underkastelse under en ny skapare som förmår skapa utan att själv bli berörd, som tar emot men aldrig ger kärlek.

367. Dessa tekniska och religiösa element skulle kunna ge upphov till en global kultur, som framför allt kan forma sättet att tänka och tro i kommande generationer. Dessa generationer kommer att bli alltmer digitala,

350. Fideism är uppfattningen att tron är den enda källan till kunskap om Gud.

ha globala kännetecken och forma nya sätt att tänka tack vare de stora internet-plattformarnas förmåga att blixtsnabbt sprida innehåll vidare. Vid sidan av att detta är en utmaning kan det också innebära möjligheter. Genom att utveckla funktioner och verktyg som kan bidra till att avkoda underliggande mänskliga behov, liksom genom att upptäcka helt nya metoder för evangelisation, möjliggörs en pastoral omsorg som är global precis som den *digitala kulturen* är global.

Digital kultur och utbildningsfrågor

368. Den tekniska utvecklingen inom de digitala mediernas område möjliggör en direkt tillgång till olika sorters innehåll skilt från all slags värderande hierarki. Detta skapar en kultur som ofta präglas av omedelbarhet, av »just nu«, samt av att minnet försvagas, vilket medför en brist på perspektiv och förståelse för helheten. *Mediet* ger, genom dess själva natur, utvalda versioner av världen snarare än direkt tillgång till den, och kombinerar olika språk i ett budskap som sprids över hela världen och på ett ögonblick. De unga generationerna är inte alltid utbildade och kulturellt förberedda på att möta de utmaningar som det digitala samhället ställer dem inför. Det är därför angeläget att erbjuda en *fortbildning inom media*, eftersom det som annars riskeras är en sorts digital analfabetism. Mitt i den aldrig sinande digitala produktionen kommer dagens analfabeter att vara oförmögna att uppfatta skillnader när det kommer till kvalitet och pålitlighet mellan de olika digitala innehåll som presenteras.

369. Det blir allt tydligare att *sociala medier*, särskilt sådana som till sin natur är digitala, är ett viktigt medel för socialisering, nästan i så hög grad att de ersätter de traditionella aktörerna som familj, kyrka och skola. Ömsesidig förståelse verkar utvecklas alltmer inom de *sociala nätverken* och allt mindre inom de traditionella sociala utrymmena. På en praktisk nivå är det nödvändigt att utvärdera och förstå de begränsningar som finns inbyggda i det som individen dagligen lär sig under den digitala eran. Många individuella *former av interaktion* har blivit *virtuella*, något som särskilt bland yngre generationer fullständigt ersatt behovet av traditio-

nella relationsformer, vilket i sin tur gör dem onåbara för »direktkontakten med smärtan, rädslan och glädjen hos andra, liksom komplexiteten i deras personliga erfarenheter«.³⁵¹

Förkunnelse och katekes i den digitala eran

370. Kyrkan är kallad att reflektera över det unika i hur digitala unga människor närmar sig sökandet efter tro, en reflektion som innebär att kyrkans egen inställning till förkunnelsen av evangeliet blir mer i linje med språket hos de nya generationerna. Kyrkan ska därmed inbjuda dem att skapa en ny känsla av tillhörighet i en gemenskap som inkluderar, men inte begränsas till, erfarenheten på internet. En tid verkar vara på väg där katekes kan företräda olika intressen, så att vägarna till tron får en allt mindre standardiserad utformning och i stället blir mer uppmärksam på varje persons unika egenskaper. Den pastorala utmaningen handlar om att vara en andlig medvandrare till den unga människan i sökandet efter autonomi, det vill säga upptäckten av den inre friheten och av Guds kallelse, som gör att han eller hon frigörs från den sociala grupp som man tillhör. En annan utmaning är att *skapa tydlighet kring det språk* som används på internet, och som ofta låter som ett religiöst språk. Exempelvis kan vi tänka på Jesu kallelse till lärjungaskap, en term som behöver förklaras för att undvika att den blandas samman med den typiska dynamiken som finns på internet: lärjungaskapets dynamik är inte samma sak som den som skapas mellan en *influencer* och dennas virtuella *följare*. Att forma lärjungar kräver auktoriteter som genom personligt ledsagande kan hjälpa unga människor att upptäcka deras egna personliga livsmål. Denna resa kräver en övergång från den ensamma värld där personen får sin näring av *likes*, till skapandet av personliga och sociala projekt som utförs inom en gemenskap.

371. Den avgörande frågan rörande hur evangeliet ska förkunnas är inte hur de nya teknologierna ska kunna användas för evangelisation, utan hur det kan skapas en *evangeliserande närvaro på den digitala kontinenten*. Katekesen behöver ta till sig kraften i det digitala mediet och känna till

351. Franciskus, encyklika *Laudato si'* (24 maj 2015), nr 47.

och utnyttja dess potential och positiva sidor. Samtidigt bör man vara medveten om att katekes inte uteslutande kan ske i det digitala rummet, utan också måste erbjuda fysiska mötesplatser för utbyte av troserfarenheter. På detta sätt kan man undvika att en virtualisering av katekesen gör den försvagad och verkningslös. Uppgiften för den vuxengeneration som vill sprida tron är att främja erfarenheter. Endast en katekes som går vidare från religiös information till att vara andlig följeslagare och till erfarenheten av Gud kommer att ha förmåga att förmedla mening. Att föra tron vidare är något som är grundat på autentiska erfarenheter, vilket inte ska blandas ihop med experiment: *erfarenheten* förvandlar livet och ger nycklar till tolkning, medan experimentet bara reproduceras på ett likartat sätt. Katekes är kallad att finna lämpliga medel för att finna svar på de stora frågor som rör livets mening: kroppslighet, känslor, könsidentitet, rättvisa och fred, ämnena som under den digitala eran får en annorlunda behandling.

372. Katekes i den digitala tidsåldern kommer att vara anpassad till var och en, men aldrig en individuell process: det måste ske en övergång från de *sociala mediernas* individualistiska och isolerade värld till den kyrkliga gemenskapen, platsen där erfarenheten av Gud skapar gemenskap och delandet av liv. Liturgins kraft att kommunicera tron och att introducera människor till erfarenheten av Gud ska inte underskattas. Liturgin består av en mångfald olika kommunikativa koder som använder interaktionen mellan sinnena (synesthesia) vid sidan av den verbala kommunikationen. Därför är det viktigt att återupptäcka liturgins möjligheter, men också den potential som finns hos den sakrala konsten att uttrycka trons mysterier. Evangelisationens utmaningar finns bland annat i inkulturationen på den digitala kontinenten. Det är viktigt att hjälpa människor att inte blanda ihop mål och medel, att bedöma hur man ska navigera på internet på ett sådant sätt att man växer som subjekt och inte som objekt, och så att man går bortom teknologin för att återställa en mänsklighet som förnyas i relationen med Kristus.

Katekes och några bioetiska frågor

373. Skapelsens liv och godhet är grundad i Guds ursprungliga välsignelse: »Gud såg att allt som han hade gjort var mycket gott« (1 Mos 1:31). Denna välsignelse erbjuder mänskligheten en ordnad värld, men begär från var och en att de bidrar till dess bevarande och växt. I katolska sammanhang dryftas de bioetiska frågorna på en rationell nivå, men hämtar inspiration från den gudomliga uppenbarelsen, som i sin tur utgör grunden för den kristna människosynen. Den vetenskapliga forskningen med dess tillämpningar är alltså inte moraliskt neutral och dess vägledande kriterier kan inte härledas endast ur den teknologiska effektiviteten, från dess användbarhet eller från de dominerande ideologierna. De huvudfrågor som bioetiken handskas med rör allt från livets begynnelse (det mänskliga embryots status, medicinskt assisterad befruktning ...), och dess slut (hur döden definieras, dödshjälp, palliativ vård ...) till frågor som rör hälsa och mänskliga experiment (genteknik, bioteknik ...).

374. Den vetenskapliga utvecklingen och dess teknologiska tillämpningar inom biologins område har förbättrat människans livsvillkor. *Genetiken* har en särställning inom denna utveckling. Kyrkan stöder och är tacksam mot dem som med hårt arbete och stort engagemang hänger sig åt forskningen inom detta område. Om forskare å ena sidan är kallade att bevisa teknologiska möjligheter, måste de å andra sidan vara medvetna om att inte allt som är teknologiskt möjligt är moraliskt tillåtet. Det är nödvändigt att ta ställning till den etiska dimensionen av forskningen och dess tillämpningar. Faktum är att en effektiv teknologisk åtgärd kan stå i motsats till den mänskliga värdigheten.

375. Det är viktigt att vara noga med skillnaden mellan *terapeutisk intervention* och *manipulation*. Terapi som har till syfte att korrigera genetiska avvikelser kan vara tillåten så länge den främjar en människas bästa, utan att påverka dennes identitet och integritet. I sådana fall förändras inte den mänskliga naturen. Terapeutisk intervention på somatiska celler är i linje med personens värdighet, medan den som sker på könsceller, och som

förändrar den mänskliga artens identitet, är inkompatibel med respekten för människan.

376. Biotekniken tillåter inte endast intervention när det gäller defekter, utan även när det kommer till andra genetiska beståndsdelar. Det är nödvändigt att vara uppmärksam på det genetiska experimenterandet, särskilt på grund av risken för eugenik (idén att förbättra människan genom biologisk förädling), vilket är ett förfarande som utan tvekan leder till diskriminering av människor. Dessutom berör de teknologiska möjligheter som kallas genteknik människlighetens själva kärna, genom en reell möjlighet till självmanipulation och självdefinition enligt den filosofi som kallas för *transhumanism*, som syftar åt att ge liv åt människor designade efter önskan om olika genetiska arv.

377. Det finns idag en vida spridd tendens att med hjälp av termen *genus* ifrågasätta den uppenbarade sanningen »som man och kvinna skapade han dem« (1 Mos 1:27). Genusidentiteten är, enligt denna uppfattning, inte längre något sedan urtiden givet, som människan har att acceptera och fylla med mening. I stället betraktas genus som en social konstruktion, som beslutas självständigt och som är något helt fränkopplat det biologiska könet. Människor förnekar därmed sin egen natur, eftersom de anser att endast de själva kan skapa sig själva. Men, enligt det bibliska perspektivet på skapelsen skapades människan av Gud till man och kvinna. Kyrkan är väl medveten om de personliga och komplexa livssituationer, i vissa fall konfliktfyllda, som människor befinner sig i. Hon dömer inte människor, men bjuder in till att vandra med dem, alltid och i varje situation. Hon är dock medveten om att sexualiteten ur ett trosperspektiv inte endast är en fysisk realitet utan även en personlig, som har ett värde som anförtratts åt människan själv att förvalta. Därför måste den sexuella identiteten och den existentiella erfarenheten utgöra ett svar på Guds ursprungliga kallelse.

378. Frågor rörande bioetik ställer katekes och dess utbildande funktion inför en utmaning. Där det kan anses lämpligt och passar i de omständig-

heter som råder, ska pastorala medarbetare verka för att skapa särskilda utbildningsprogram inom kristen tro och moral. I dessa program kan frågor som det mänskliga livet som en gåva från Gud, respekten för den enskilda människan och dennes sammantagna utveckling, samt forskning och teknologi till förmån för mänsklighetens goda, få sitt rättmätiga utrymme i ljuset av kyrkans läroämbete, frågor som även behandlats i *Katolska kyrkans katekes*. Katekesen utbildar kateketer i att forma samvetet i frågor som rör livet självt, genom att dels rikta blicken mot de utmaningar som utvecklingen inom vetenskap och teknik innebär, dels genom att lyfta grundvalarna för förkunnelsen av tron:

- Gud är den främsta och yttersta referenspunkten för livet, från befruktningen till den naturliga döden;
- En människa består alltid av en enhet som innefattar ande och kropp;
- Vetenskapen ska tjäna människan;
- Livet måste tas emot oavsett hur det ser ut, eftersom det är försonat genom Kristi påskmysterium.

Katekes och den mänskliga integriteten

379. Varje människa är skapad till Guds avbild och likhet, är unik och äger i sig själv en okränkbar *värdighet*. Grunden till detta finns i den uppenbarade sanningen, som visar på de grundregler för den mänskliga naturen som bär den gudomlige Skaparens prägel och är ett evigt och universellt erkännande av den. Hela uppenbarelsen sträcker sig framåt mot denna sanning och vittnar om alla människors likhet inför Gud, som är den enda garanten för och domaren över livet. I en modern kontext finns stort behov av verkligt engagemang för försvaret av livet och dess värdighet, på grund av de olika uttryck för en dödens kultur som alltmer genomsyrar stora delar av det globala samhället (jfr *Gaudium et spes*, nr 27). »Försvaret av det mänskliga livets värdighet från konceptionens första stund fram till den naturliga döden är något som kyrkan undervisar om på ett konsekvent och auktoritativt sätt.«³⁵²

352. Franciskus, *Tal till deltagarna vid mötet som främjats av Påvliga rådet för främjandet av ny evangelisation* (11 oktober 2017).

380. I sitt uppdrag att alltid och överallt främja mänskligt liv, samt försvara det när det är hotat, är kyrkan tydlig i sitt bekräftande av människans liv som heligt och okränkbart. Därför, och genom bejakandet av den utveckling av lärosatserna som skett under de senaste påvarna, »måste det tydligt uttryckas att dödsstraffet är ett omänskligt straff som, oavsett hur det genomförs, degraderar den mänskliga värdigheten. Det står som sådant i motsats mot evangeliet, eftersom det innefattar det avsiktliga undertryckandet av ett människoliv som aldrig upphör att vara heligt inför dess Skapares blick». ³⁵³ Katekesen ska därför på alla sätt anstränga sig för att tolka kyrkans lära i dessa frågor och hjälpa till att skapa en ny kultur. Utmaningarna gällande den mänskliga individens värdighet och integritet fortsätter, och detta gör att det är ett sammanhang där Guds barmhärtiga kärlek i världen av i dag ska förkunnas.

Katekes och miljöengagemang

381. Om tekniken och vetenskapens tillväxt å ena sidan uttrycker den mänskliga andens storhet så har den å andra sidan inte »åtföljts av ett uppöande av mänskligt ansvarstagande, värderingar och samvete». ³⁵⁴ Ett område där konsekvenserna av en *överdriven antropocentrism*, som gör människan till alltings centrum, har blivit särskilt tydligt är det område som rör *miljökrisen*. Det är en kris som handlar om flera frågor som bör behandlas tillsammans: föroreningar och klimatförändringar, bruket av råvaror och förlusten av biologisk mångfald, global orättvisa, utarmandet av det mänskliga livets kvalitet och social utslagning. Ställda inför accele-
rerande och alltmer komplexa miljöproblem har påvarna fortsatt att upp-
mana till en djupgående *miljömässig omvändelse*, som berör kärnpunkten i
människligheten, där till syvende och sist både roten till problemet och dess
lösning står att finna.

353. *Ibidem*; se även KKK, nr 2267 (ny utgåva 1 augusti 2018).

354. Franciskus, *Laudato si'* (24 maj 2015), nr 105.

382. Miljöfrågan uppmärksammas av människor och organisationer som har olika kulturell och filosofisk bakgrund. De troende är kallade att se att den angår dem också, i medvetenhet om att »deras ansvar inom skapelsen och deras plikt gentemot naturen och Skaparen är väsentliga delar av deras tro«.³⁵⁵ Den kristna synen på skapelsen och mänsklig verksamhet ger »kristna, liksom andra troende, mycket god motivation för att värna om naturen och för de mest sårbara av sina bröder och systrar«,³⁵⁶ liksom den ger möjlighet till omprövning av relationen mellan ekonomi, skyddet av skapelsen, social rättvisa och politiskt beslutsfattande. Därför är det nödvändigt att lyssna till jordens rop, som är nära hopkopplat med de fattigas rop. I detta rop, där skapelsens rop återklingar (jfr Rom 8:22), finns en dold uppmaning från Gud.

383. Katekes kan uppfatta Guds röst genom dessa tecken, och därför ska den, i samklang med kyrkans övriga pastorala omsorgshandlingar, inte dra sig undan uppgiften att hos de troende motivera och stödja ett andligt förhållningssätt i miljöfrågan, grundad på den vishet som finns i de bibliska skildringarna och på kyrkans sociallära. En katekes som bryr sig om skyddet av skapelsen verkar för en kultur av omsorg, inriktad både på miljön och på de människor som bebor denna miljö. Detta innebär att man främjar en inställning av respekt i alla aspekter; att man undervisar på ett sätt som ger en korrekt uppfattning om miljön och om det mänskliga ansvaret; att man tränar människor att leva liv präglade av dygd, med enkla och nyktra vanor fria från konsumism; att man fokuserar på det symboliska värdet i skapandet av verkligheten, särskilt när det gäller liturgins tecken. Därför bör man verka för att skapa attityder, som resulterar i beteenden präglade av *omfattande miljömedvetenhet*. Denna inkluderar olika aspekter av kyrkans sociallära; miljömässiga, ekonomiska, sociala och politisk-ekologiska; kulturell ekolog, vardagslivets ekolog.

355. Johannes Paulus II, *Budskap vid firandet av världsfredsdagen* (1 januari 1990), nr 15.

356. Franciskus, *Laudato si'* (24 maj 2015), nr 64.

384. Katekes ska vara noga med att i första hand hjälpa de troende att bli medvetna om att engagemang för miljöfrågan är en integrerad del av det kristna livet. I andra hand ska den förkunna de trons sanningar som ligger till grund för frågan om miljöengagemang: Gud Fadern som allsmäktigt skapare; skapelsens mysterium som en gåva som föregår människan, dess krona och väktare; sambandet och den inneboende harmonin hos allting skapat; återlösningen som kommit genom Kristus, den nya skapelsens förstfödde.³⁵⁷ Slutligen, vad gäller den utbildande dimensionen av katekesen, ska den ledsaga kristna i att leva ut de moraliska krav som finns i tron, identifiera attityder som står i vägen för lösningar, ge teologiska och andliga motiveringar till omvändelse i förhållningssättet till miljön, och stödja konkreta handlingar som syftar till omsorg om vårt gemensamma hem.³⁵⁸

Katekes och ställningstagandet för de fattiga

385. Det särskilda ställningstagandet för eller kärleken till de fattiga har ett särskilt företräde i utövandet av den kristna kärleken i Kristi efterföljd.³⁵⁹ Kyrkans kärlek till de fattiga och till alla som lever i fattigdom har alltid varit en del av hennes tradition;³⁶⁰ »För kyrkan är ställningstagandet för de fattiga i första hand ett teologiskt begrepp snarare än en kulturell, sociologisk, politisk eller filosofisk kategori.«³⁶¹ Faktum är att detta ställnings-

357. Jfr ibid, kap. 2 samt KKK, nr 279–384. @ [Franciskus, *Laudato si'*]

358. Se i Franciskus, *Laudato si'* riktlinjer rörande förhindrande attityder: nr 14; rörande övertygelser: nr 62–64 och 216; rörande konkreta handlingar: kap. V–VI.

359. Jfr Johannes Paulus II, encyklika *Sollicitudo rei socialis* (30 december 1987), nr 42.

360. För mer gällande ställningstagandet för de fattiga under de två senaste seklen, jfr Leo XIII, *Rerum novarum* (15 maj 1891); Pius XI, *Quadragesimo anno* (15 maj 1931); Johannes XXIII, *Mater et magistra* (15 maj 1961); Andra Vatikankonciliet, *Gaudium et spes* (7 december 1965); Paulus VI, *Populorum progressio* (26 mars 1967); Johannes Paulus II, *Sollicitudo rei socialis* (30 december 1987); Johannes Paulus II, *Centesimus annus* (1 maj 1991); Justitia et Pax, *Kompendium av kyrkans sociallära* (2 april 2004); Benedikt XVI, *Caritas in veritate* (29 juni 2009).

361. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 198.

tagande har sin grund i Guds kärlek till landsförvisade, arvlösa, övergivna, änkor, föräldralösa och sjuka, som den heliga Skriften ständigt berättar om.

386. I sin enfödde Son blev Gud själv fattig för att kunna göra mänskligheten rik (jfr Fil 2:6–8). I Jesu förkunnelse om Guds rike är det de fattiga som är de främsta mottagarna (jfr Luk 4:18–19; Matt 11:5). Han kungör att de fattiga är saliga (jfr Luk 6:20–21) och därmed undervisar han om att tjänandet och välkomnandet av varje människa som befinner sig i ett tillstånd av fattigdom är ett erkännande av att Jesus själv är närvarande, i så hög grad att han kan identifiera sig med dem: »vad ni har gjort för någon av dessa minsta som är mina bröder, det har ni gjort för mig« (Matt 25:40). Jesus visar på detta sätt att det finns ett starkt band mellan kontemplationen av Gud och en personlig relation med dem som är sårade och förkastade. Han kallar sina lärjungar att inte bara tjäna de fattiga utan även att upptäcka att han verkligen är närvarande i dem, och till att genom dem få ett möte med Fadern. För Kristi lärjungar är fattigdom först och främst en kallelse att följa den fattige Jesus; det är en hjärtats inställning som förhindrar att tankar på en oviss situation eller evig lycka blir till livets mål och mening. Kyrkan är också kallad att leva i fattigdom, i en fullständig överlåtelse till Gud, utan att förlita sig på världsliga medel.

387. I ställningstagandet för de fattiga finns en ömsesidigt berikande missionsdynamik: att befria dem, men också befrias genom dem; att hela deras sår, men också helas genom dem; att evangelisera hos dem, men samtidigt evangeliseras genom dem. »De har mycket att lära oss. De har inte bara del i *sensus fidei*, utan i sina svårigheter känner de Kristi lidande. Vi måste låta oss evangeliseras av dem. Den nya evangelisationen är en inbjudan att bekräfta den frälsande kraft som verkar i deras liv och att placera dem i centrum på kyrkans pilgrimsfärd.«³⁶² Mötet med Kristus, slutmålet för varje trosresa, förverkligas på ett särskilt sätt genom mötet med de fattiga, som sker genom solidaritet och frivilligarbete; »om vi verkligen vill möta Kristus behöver vi vidröra hans kropp genom de fattigas lidande

362. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 198.

kroppar, detta som en respons på den sakramentala gemenskap som ges oss i eukaristin«. ³⁶³

388. Katekes låter sig utmanas av fattigdom och ser att detta är en oskiljaktig del av det evangeliska budskapet. Katekes inser vikten av att utbilda troende till en evangelisk fattigdom och en måttfull livsstil för att formas till kristna på ett fullödigt sätt. Dessutom ska katekesen uppmuntra till vissa grundläggande förhållningssätt hos lekfolket: att respektera människans värdighet, att stödja människor att växa, att främja en kultur av broderskap, att uppröras över misär och orättvisa. Katekes ska också hålla i minnet att fattigdom är en dygd som leder till rätt användande av materiella tillhörigheter, och att den till och med hjälper människor att leva ut sina känslomässiga relationer på ett fritt och sunt sätt. Kateketer uppmanas därför att höja graden av medvetenhet särskilt inför *världsdagen för de fattiga* så att kateketisk reflektion går hand i hand med synbara tecken och konkreta insatser för de fattiga och marginaliserade.

Katekes och socialt engagemang

389. Komplexiteten i de sociala problem som finns i dag kan få den troende att utveckla attityder av minskat förtroende och engagemang, men tjänandet av andra måste alltid förbli evangeliets hjärta: »Både kristen förkunnelse och kristet liv syftar till att påverka samhället.« ³⁶⁴ Genom att betona den intima kopplingen mellan evangelisation och fullödlig mänsklig utveckling ³⁶⁵ upprepar kyrkan att tron inte ska levas ut som en individuell upplevelse som saknar konkreta konsekvenser för samhällslivet. »En äkta tro – som aldrig är något bekvämt eller helt personligt – omfattar alltid en djup önskan att förändra världen, att förmedla värderingar, att lämna den här världen i något bättre skick än vi fann den.« ³⁶⁶ Att utveckla ett socialt och politiskt synsätt som beaktar upphävandet av orättvisor, freds-

363. Franciskus, *Budskap vid den första världsdagen för de fattiga* (13 juni 2017), nr 3.

364. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 180; se även nr 178–185.

365. Jfr Paulus VI, encyklika *Populorum progressio* (26 mars 1967), nr 14.

366. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 183.

byggande, bevarande av skapelsen och främjandet av olika former av solidaritet och närhetsprincip är en väsentlig del av den resa som utforskandet av tron innebär.

390. Genom katekes och med hjälp av kyrkans sociallära³⁶⁷ och genom att anta dess uppmaningar när det gäller individuella omständigheter möjliggörs en evangelisk syn på tillvaron. Detta gör de troende medvetna om syndens strukturer, som utövar ett negativt inflytande på samhällets sociala uppbyggnad och på miljön. Den motiverar också de troende att verka för det gemensamma goda, både inom vardagslivet och i en vidare sfär genom ett tydligare socialt och politiskt engagemang. »En kärlek till samhället och hängivenhet för det gemensamma goda är utomordentliga uttryck för en medmänsklighet som inte bara påverkar relationer mellan individer utan också 'makro-relationer (samhälleliga, ekonomiska och politiska)'». ³⁶⁸

391. De som har större ansvar inom områden som sociala frågor, eller inom kultur, media, ekonomi och politik bland de troende behöver ägnas särskild uppmärksamhet. Genom sitt yrke eller tjänst inom de institutioner där de arbetar har de goda möjligheter att bidra till det gemensamma goda. Det är nödvändigt att erbjuda katekes, som kan ges i lekmanaföreningar för miljön eller för andra typer av pastoralt engagemang. Denna katekes ska stödja och stärka tillhörigheten till Kristi person, öppenhet till dialog med alla, och en moralisk ärlighet som motverkar åtskiljandet av tro och liv eller mellan medlemskap i kyrkan och engagemang i världen.

Katekes och arbetsliv

392. Genom att själv vara kroppsarbetare i Nasaret gav Herren arbetet högsta värdighet. När människan offrar sitt arbete till Gud förenar hon sig därför med Kristi försoningsverk. »Genom arbetet säkerställer människan sitt och

367. För en övergripande uppfattning om kyrkans sociallära, se *Justitia et Pax, Compendium av kyrkans sociallära*.

368. Franciskus, *Laudato si'* (24 maj 2015), nr 231; se även Benedikt XVI, *Caritas in veritate*, nr 2.

sin familjs uppehålle och är förenad med sina medmänniskor och tjänar dem och kan utöva äkta generositet och bidra till fullbordandet av Guds skaparverk.« (*Gaudium et spes*, nr 67) Genom att hon arbetar av fri vilja, på ett kreativt sätt och i samarbetet med andra, uttrycker varje person en egen inre värdighet, eftersom arbete »är ett av de kännetecken som skiljer människan från de övriga skapade varelserna».³⁶⁹ När man ser till globaliseringens inverkan, påverkas arbetslivet av ett stort antal komplikationer och motsägelser. De förändringar som sker inom arbetslivet gör att evangelisationssatsningar och en kristen undervisning riktad till dem som är direkt involverade och dem som har mest ansvar, är nödvändiga.

393. I sin tjänst för utbildning inom tron för katekesen fram kyrkans sociallära som en referenspunkt för en kristen bildning som har förmåga att motivera till evangelisation i skiftande verkligheter och även specifikt när det gäller arbetet. Denna uppgift är typisk för vissa av lekmanorganisationernas utbildningsprogram samt för det pastorala arbetet i olika arbetsmiljöer. Men socialläran finns även som en del av de vanliga kateketiska utbildningsvägarna för tonåringar, unga människor och vuxna. Detta bidrar till en naturlig utveckling av den troendes personlighet. När katekes behandlar människans arbetsliv ska den visa på den upphöjda betydelse som ett mänskligt engagemang i världen har; stötta det kristna vittnandet på arbetsplatsen; hjälpa de troende att verka för försoning i konflikt-situationer; uppmuntra ansträngningar som syftar till arbetets förmänskligande; mana till försvar av de svagastes rättigheter.

369. Johannes Paulus II, encyklika *Laborem exercens* (15 september 1981), förordet.

KAPITEL XI

Katekes i tjänst för trons inkulturation

394. »De lokala kyrkorna är inte bara sammansatta av människor utan också av de förhoppningar, de rikedomar och begränsningar, de sätt att be, älska och se på livet och världen som utmärker den ena eller andra gruppen människor. Kyrkornas uppgift är att ta upp det väsentliga i evangeliets budskap och att i full trohet mot dess väsentliga sanning överflytta det till det språk som dessa människor förstår och förkunna det så.«³⁷⁰ Den kallelse till tjänst för trons inkulturation som varje enskild kyrka har är ett tecken på den helige Andes eviga verksamhet som ger den universella kyrkan sin skönhet. »Genom att översätta Guds gåva till sitt eget liv och enligt sin egen mentalitet vittnar varje del av Guds folk om den tro som de har mottagit och berikar den med nya och talande uttryckssätt.«³⁷¹ De kateketiska programmen och de lokala katekeserna utgör i sig själva ett tecken på denna fruktbara inkulturationsprocess.

1. Trons inkulturation: dess väsen och mål

395. I arbetet med evangelisation är kyrkan kallad att »inlemmas i alla dessa folkgrupper, liksom Kristus själv genom sin inkarnation gick in under de bestämda sociala och kulturella villkor som de människor levde under, med vilka han umgicks« (*Ad gentes*, nr 10). Den första formen av inkulturation av Guds ord är fortsatt den arketypiska formen för kyrkans evangelisation. Inkulturation ska inte bara betraktas som ett antagande av en viss kultur. Den är i stället en djupgående, omfattande och stegvis resa. Vad detta handlar om är det långsamma genomsyrandet av evangeliet in i djupen hos personer och folkslag. »Slutmålet måste vara att evangeliet blir en enhet med den särskilda kulturen när det förkunnas genom de begrepp som är specifika för just den kulturen.«³⁷²

370. Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 63.

371. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 122.

372. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 129.

396. Katekesen »är kallad att föra evangeliets kraft ända in i hjärtat på kulturen och kulturer«³⁷³ och har ett stort ansvar för trons inkulturationsprocess. En förståelse av kulturen som en hermeneutisk kontext för tron (det sammanhang där tron tolkas) ger katekes större möjligheter att på ett avgörande sätt nå sina mål att vara en utbildning *till* tron och *i* tron. Katekesens särskilda bidrag till evangelisationen är dess försök att träda in i relation med människors erfarenhet, med deras sätt att leva och med tillväxtprocesser av personlig och gemensam art. Inkulturationen är i grunden inriktad på troserfarenhetens internaliseringsprocess. Detta är så mycket mer angeläget i den dagsaktuella kontexten, där de kulturella förutsättningarna för att föra evangeliets vidare har försvunnit. Tidigare säkerställdes detta genom familjen och samhället. I och med försvagandet av dessa processer har det uppstått en kris när det gäller det subjektiva tillägnandet av tron. Det är därför viktigt att katekesen inte endast fokuserar på förmedling av trons innehåll. Katekesen ska vara engagerad i hela *den process som rör trons personliga mottagande*. På så sätt kan människor uttrycka den frihet och det ansvar som tron innebär.

397. När det gäller trons inkulturation ska följande riktlinjer beaktas i val av katekesens metod:

- a) Den ska på djupet lära känna människors kultur och initiera dynamiska, sociala relationer, präglade av en ömsesidighet som öppnar upp för en ny förståelse av evangeliet;
- b) Den ska inse att evangeliet äger en egen, kulturell dimension genom vilken den genom århundradena har blivit en del av olika kulturer;

373. Johannes Paulus II, *Catechesi tradendæ*, nr 53. Angående frågan om trons inkulturation i olika geografiska områden är de apostoliska uppmaningar till följd av de kontinentala synoderna viktiga: Johannes Paulus II, *Ecclesia in Africa* (14 september 1995); Id., *Ecclesia in America* (22 januari 1999); Id., *Ecclesia in Asia* (6 november 1999); Id., *Ecclesia in Oceania* (22 november 2001); Id., *Ecclesia in Europa* (28 juni 2003); Benedikt XVI, *Africae munus* (19 november 2011); Id., *Ecclesia in Medio Oriente* (14 september 2012); Franciskus, *Querida Amazonia* (2 februari 2020).

- c) Den ska förmedla den sanna omvändelse som evangeliet, genom sin kraft för transformation och pånyttfödelse, skapar inom kulturer;
- d) Den ska informera om att evangeliets frön redan finns närvarande i kulturer, medan evangeliet i sig självt går bortom dessa och inte slukas av dem;
- e) Den ska försäkra sig om att de nya uttryck som evangeliet tar sig i enlighet med den kultur som är föremål för evangelisation inte försummar trosläran, något som är en avgörande faktor för kyrklig gemenskap.

398. »Samtidigt som den undviker all kulturell manipulation ska katekes inte begränsa sig till att ställa fram evangeliet jämsides med kulturen som något slags 'prydnad'. I stället ska den framställa evangeliet 'inifrån, på djupet och ända till roten. Evangeliet borde genomströmma kulturen, alla de skilda kulturerna'. Detta är en dynamisk process som består av olika interaktiva element: ett lyssnande till folkets kultur, urskiljandet av en återklang (ett omen, en åkallelse, ett tecken) av Guds ord; en urskillning av vad som har ett autentiskt evangeliskt värde eller vad som åtminstone är öppet för evangeliet; en rening av det som präglas av synd (begär, onskans struktur) eller mänsklig svaghet; att utöva påverkan på människor genom att stimulera en inställning av radikal omvändelse till Gud, att skapa en dialog och att ha tålmodig inre mognad.«³⁷⁴

399. Trons inkulturation, som sker naturligt i de lokala kyrkorna, »angår hela Guds folk och inte bara några få experter, eftersom det är folket som avspeglar trons sanna innebörd, som man aldrig får förlora ur sikten [...] Den måste vara ett uttryck för livet i gemenskap, dvs. den måste mogna inom församlingen, och inte blott vara ett resultat av lärda studier«.³⁷⁵ När evangeliet inkultureras hos ett folk och filtreras genom dess egen kultur, kommer tron att förmedlas på ett sätt som är så pass levande att det gör evangeliet ständigt nytt och attraktivt.

374. *Allmänt direktorium för katekes*, nr 204; jfr även Paulus VI, *Evangelii nuntiandi*, nr 20.

375. Johannes Paulus II, encyklika *Redemptoris missio* (7 december 1990), nr 54.

400. En katekes som arbetar för trons inkulturation bör sträva efter att använda alla de kulturella strömningar och praktiker som människor uttrycker sig genom på ett bra sätt. Detta gäller både mer traditionella och lokala former, liksom dem som är mer nutida och globala.³⁷⁶ Den bör också stå i kontakt med den mångfald av konkreta uttryck som används hos olika folk för att leva ut erfarenheter av tron. Därför ska katekesen ägna särskild uppmärksamhet åt vissa områden inom den pastoral omsorgen, där den är kallad att satsa på nyskapande former och språkbruk som kan uttrycka tron på ett sätt som andas frid och glädje – exempelvis genom katekumenatet, kristen initiation, det bibliska apostolatet och liturgisk katekes. Förmedling av evangeliet »äger rum på så många olika sätt att det är omöjligt att beskriva eller katalogisera dem, och Guds folk är budskapetets kollektiva subjekt genom sina många gester och tecken. Om evangeliet är inbäddat i en kultur förmedlas inte längre budskapet enbart från person till person. I länder där de kristna utgör en minoritet så bör delkyrkor aktivt främja förberedande åtgärder för inkulturation samtidigt med att uppmuntra alla döpta att förkunna evangeliet«.³⁷⁷

2. Lokala katekeser

401. Lokalt utgivna katekeser är ovärderliga redskap för en katekes som är kallad att föra evangeliets nya anda in i folkens olika kulturer. Genom dem förmedlar kyrkan evangeliet på ett sätt som är tillgänglig för den enskilda människan, så att hon kan få möta det där hon lever, i sin egen kultur och i sin egen värld. Dessa lokala katekeser är en referenspunkt för katekes inom en specifik kontext, eftersom de är frukten av den trons inkulturationsprocess som utförts av de lokala kyrkorna. De ger därför uttryck för folkets förståelse av tron, och är också dess äkta kulturella uttryck. De lokala katekeserna kan ha *stifts-*, *regional-* eller *nationell* karaktär. Stiftskatekesen kräver bifall från stiftets biskop. Regionala och nationella katekeser, produ-

376. Rörande nutida kulturella scenarion, se kapitel X i detta direktorium.

377. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 129.

cerade av respektive biskopskonferens, kräver godkännande av den apostoliska stolen.³⁷⁸

402. Katekeser kännetecknas av två huvudsakliga egenskaper: de har en officiell karaktär, och de är en fundamental och grundläggande sammanfattning av tron. Den *lokala katekesen*, som är ett uttryck för det biskopliga läroämbetet, är en *officiell text* utfärdad av kyrkan. Den officiella karaktären hos dessa katekeser säkerställer att det finns en kvalitativ särskillnad i relation till andra användbara redskap inom den kateketiska pedagogiken, som läroböcker, inofficiella katekeser, vägledningar för kateketer. Dessutom är varje *katekes* en *organisk och grundläggande sammanfattning av tron*, genom vilken det kristna mysteriets fundamentala händelser och sanningar framställs. Den är en strukturerad sammanställning av den kristna uppenbarelsens och traditionens dokument, men komponerad med ett pedagogiskt syfte som även inbegriper mer konkreta situationer. Även om den har en viktig roll, är den inte det viktigaste instrumentet: andra mer direktverkande hjälpmedel och resurser är i själva verket nödvändiga.

403. *Katolska kyrkans katekes* är ett dokument som till sin natur är ett verk som den *lokala katekesen* har att hänvisa till. Trots att de är sammanbundna hör dessa två till olika ordningar. De lokala katekeserna, som i sitt innehåll hänvisar till *Katolska kyrkans katekes*, för också fram alla andra dimensioner av den kateketiska processen. De är anpassade till de problemställningar som finns i deras kontext, och tar sig an uppgiften att inkulturera budskapet i relation till dem som är katekesens mottagare; de innehåller förslag som ska hjälpa till vid förberedelsen av kateketiska program. De utgör därför inte bara en kortfattad version av *Katolska kyrkans katekes*.

404. När en lokal katekes publiceras måste tron framställas på ett sätt som hänvisar till den kultur som mottagarna är genomsyrade av. Det är viktigt att vara uppmärksam på den konkreta form som tron levs ut i inom ett specifikt samhälle. Den *lokala katekesen* kommer därför att införliva alla

378. Jfr CIC c. 775 § 2.

de »säregna uttryck för det kristna livet, för firande och tanke«,³⁷⁹ som har uppstått ur dess egna kulturella tradition och som är frukten av den lokala kyrkans arbete och inkulturation. En *lokal katekes* måste se till att det kristna mysteriet framställs på ett sätt som tar hänsyn till deltagarens ålder och mentalitet. Den bör också beakta de grundläggande erfarenheterna i deltagarnas liv och beakta den dynamiska utvecklingsprocessen för varje enskild person. Den lokalt utgivna *katekesen* skall på så vis vara ett redskap anpassat för att främja olika bildningsvägar och stödja kateketerna i konsten att vara andliga medvandrare för de troende mot ett moget kristet liv.

405. Eftersom den har ett ansvar för trons inkulturation är det en god idé för den lokala kyrkan att sträva efter att sammanställa och publicera sin egen katekes. Den lokala kyrkan har förtroende att genom pastoral urskiljning och kreativitet avgöra hur framställningen av den kristna trons fyra dimensioner³⁸⁰ ska formuleras. Den har även förtroendet att avgöra hur katekesens innehåll ska struktureras och det specifika uttrycket för de olika delarna, och att ge dem en form som på bästa sätt hjälper hennes barn att ta emot tron och växa i den. Samma avvägningar rör de olika sätt på vilket trons budskap uttrycks och de praktiska redskapen för detta.

379. Johannes Paulus II, *Catechesi tradendæ*, nr 53.

380. Angående den kristna trons fyra dimensioner se nr 79–87 (katekesens uppgifter) och nr 189 (*Katekesens* källor och struktur). Vissa katekeser har en trinitarisk struktur eller är uppbyggda i enlighet med frälsningshistoriens händelser eller efter bibliska och teologiska teman (t. ex. förbundet, Guds rike ...). Andra ordnas efter de teologala dygderna eller med utgångspunkt i det liturgiska årets perioder. Ytterligare andra är uppdelade efter de stora frågor som rör mening, människans andliga mognadssteg, eller särskilda situationer som deltagarna befinner sig. /

406. Under denna den nya evangelisationens tid kallar den helige Ande de kristna att med frimodighet »upptäcka nya tecken och nya symboler, ett nytt kött för att förkroppsliga och förmedla ordet»³⁸¹ i allvarsam medvetenhet om att »Kristus är 'det eviga evangeliet' (jfr Upp 14:6); han är 'densamme i går, i dag och i evighet' (Heb 13:8) och ändå är hans rikedomar och skönhet outtömliga. Han är evigt ung och en ständig källa till förnyelse. [...] När vi anstränger oss för att återvända till källan och evangeliets ursprungliga fräschör öppnar sig nya vägar och nya kreativa uppslag. Här hittar vi olika uttrycksformer, tecken och ord som är meningsfulla för vår tid.»³⁸²

Riktlinjer för att inhämta det nödvändiga godkännandet från den apostoliska stolen för katekeser och andra skrifter relaterade till kateketisk undervisning

407. Proceduren för att få ett medgivande från den apostoliska stolen innebär ett ömsesidigt tjänande mellan lokalkyrkor och den universella kyrkan. Å ena sidan får den apostoliska stolen möjligheten att ge förslag och göra observationer som enligt dess omdöme skulle kunna förbättra den kateketiska textens allmänna karaktär, å andra sidan får de lokala kyrkorna en möjlighet att informera och upplysa den apostoliska stolen om den kateketiska kontexten samt om de huvudsakliga intresspunkter som finns inom ett särskilt område. »Det 'föregående bifall från den apostoliska stolen', som krävs för katekeser som utgår från biskopskonferenserna, innebär att detta är dokument genom vilka den universella kyrkan, i de olika socio-kulturella kontexter till vilka hon blivit sänd, förkunnar och vidareför evangeliet och därmed 'bidrar till delkyrkorna genom att manifestera sig själv genom dem'. Bifallandet av en katekes är ett erkännande av det faktum att det är ett dokument tillhörande den universella kyrkan men avsett för en specifik kultur och situation.»³⁸³

381. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 167.

382. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 11.

383. *Allmänt direktorium för katekes*, 1997, nr 285.

408. Med det apostoliska brevet *Fides per Doctrinam* anförtroddes ansvaret för katekes åt Påvliga rådet för främjandet av ny evangelisation, vilket beviljar det föreskrivna godkännandet av katekeser och andra skrifter relaterade till kateketisk undervisning. Godkännandet från den apostoliska stolen är nödvändig för följande slag av texter:

- Nationella *katekeser*;
- Nationella *direktories* för katekes eller texter av liknande värde;
- Regionala *katekeser* och *direktories*;
- Översättningar av *Katolska kyrkans katekes* till nationella språk;
- Lärotexter i områden där undervisningen av den katolska religionen har ett kateketiskt värde eller där sådana texter används inom katekes.

KAPITEL XII

De organ som står i katekesens tjänst

1. Heliga stolen

409. »Kristi befallning att förkunna evangeliet för allt skapat (Mark 16:15) gäller omedelbart och i första hand biskoparna, förenade med och ledda av Petrus.« (*Ad gentes*, nr 38) Åt honom ger Herren uppdraget att stärka sina bröder i tron (jfr Luk 22:32). I enlighet med detta är förkunnelsen och spridandet av evangeliet en grundläggande uppgift för Petri efterträdare, tillsammans med biskopskonferenserna. Den romerske påven utför denna uppgift genom sin katekes, vid sidan av sin undervisning och sin predikan.

410. Inom det som rör katekes agerar påven vanligtvis genom Påvliga rådet för främjandet av ny evangelisation, vilket har till uppgift att övervaka »det redskap för evangelisation som är kyrkans katekes, liksom över de andra olika aspekterna av katekesundervisning, åsyftande en mer organisk och verksam pastoral verksamhet. Denna [...] kan erbjuda lämplig hjälp i

detta avseende åt lokalkyrkor och åt stiftsbiskopar». ³⁸⁴ Enligt sitt uppdrag gällande katekes ska det Påvliga rådet för främjandet av ny evangelisation:

- Ansvara för främjandet av den religiösa utbildningen av de troende i alla åldrar och livssituationer;
- Ha förmåga att upprätthålla normer som innebär att katekes kan utföras på ett lämpligt sätt i enlighet med kyrkans ständiga tradition;
- Säkerställa att kateketisk utbildning genomförs korrekt avseende mål och medel enligt läroämbetets riktlinjer;
- Utfärda det föreskrivna godkännandet från den apostoliska stolen för katekeser och andra skrifter relaterade till kateketisk undervisning;
- Stötta ansvarigt stiftsorgan eller motsvarande inom biskopskonferenserna, följa de initiativ som tas för trosundervisning av internationell karaktär, samordna stiftorganens aktiviteter och erbjuda dem all nödvändig hjälp.

2. Biskopssynoder och hierarkiska råd inom de östkatolska kyrkorna

4II. Ansvaret att »utfärda normer rörande kateketisk bildning, ordnat i ett kateketiskt direktorium» ³⁸⁵ ligger hos *biskopssynoderna*, i de stora ärkebiskopskyrkorna och i det *hierarkiska rådet* inom de metropolitiska kyrkorna *sui iuris*, det vill säga i sin egen rätt. Det är viktigt att varje östkyrka *sui iuris* tar sig an uppgiften att producera sin egen katekes, anpassad efter olika grupper av troende och kompletterad med olika hjälpmedel och redskap, och därmed skördar frukterna av sin egen tradition. ³⁸⁶ Biskopssynoden har också, genom en *kateketisk nämnd*, till uppgift att främja och samordna

384. Benedikt XVI, apostoliskt brev *Fides per doctrinam* (16 januari 2013).

385. CCEO c. 621 § 1.

386. Jfr CCEO c. 621 § 3.

de olika kateketiska initiativen.³⁸⁷ Man bör även beakta de strukturer och institutioner som arbetar med spridandet av tron, bevarandet av varje enskild kyrkas liturgiska och teologiska arvegods, och att utgångspunkten bör vara den universella kyrkans lära.

3. Biskopskonferensen

412. Den kanoniska lagen fastställer att »biskopskonferensen kan insätta ett kateketiskt organ vars främsta funktion är att assistera individuella stift med kateketiska spörsmål«,³⁸⁸ något som nu förverkligats nästan överallt. »Det måste kommas ihåg att biskopskonferenserna tillsammans med deras kommissioner och organ existerar för att bistå biskoparna och inte för att ersätta dessa.«³⁸⁹ Det *nationella kateketiska organet* (eller *nationella centret för katekes*) är således ett organ som tjänar stiftet och deras territorier.

413. Det nationella kateketiska organet ska i första hand ägna sig åt att *analysera katekesens situation* inom dess territorium, och dra nytta av forskning och studier från akademiska eller vetenskapliga centra och från experter inom ämnet. Denna analys syftar till att *utveckla en nationell kateketisk plan*, och ska av denna anledning *samordna sin verksamhet* med verksamheten i andra nationella organ som hör till biskopskonferensen. Först och främst kan ett sådant nationellt projekt innebära utformandet av kateketiska riktlinjer och instruktioner. Dessa är redskap som har en reflekterande och illustrerande karaktär och fungerar som en källa till stor inspiration för katekes inom de lokala kyrkorna. De är samtidigt ett referensmaterial för kateketers utbildning.³⁹⁰ Dessutom ska det kateketiska organet, på grundval av dessa instruktioner, sörja för att tillförlitliga lokala katekeser framställs.

³⁸⁷ Jfr CCEO c. 622.

³⁸⁸ CIC c. 775 § 3.

³⁸⁹ Johannes Paulus II, apostoliskt brev *Apostolos suos* (21 maj 1998), nr 18.

³⁹⁰ Jfr Allmänt direktorium för katekes, 1997, nr 282.

414. Det nationella kateketiska organet ska bistå stiftet genom att sörja för *utbildningen av stiftsorganets föreståndare*, allt efter de behov och möjligheter som finns. Även detta kan göras genom att ordna konferenser, studieseminarier och publikationer. Dessutom ska det kateketiska organet stå för organisation av de evenemang som berör katekes inom det nationella territoriet, samordna stiftorganens verksamheter, och särskilt stödja de stift som har minst redskap när det kommer till katekes. Slutligen ska det ta hand om relationerna till redaktörer och författare och försäkra sig om att det material som publiceras motsvarar kraven på katekes i det aktuella landet.

415. Genom biskopskonferensernas olika råd har det på internationell och kontinental nivå också uppstått organ för gemenskap och samarbete som syftar till att stödja pastoral reflektion och utåtriktad verksamhet. De kateketiska avdelningarna verkar också inom dessa kyrkliga organ, med syfte att ge stöd åt biskopar och biskopskonferenser.

4. Stiftet

416. Eftersom den lokala kyrkan är den konkreta manifestationen av den universella kyrkan inom ett område, är det denna som utför evangelisationen. Som sådan är hon »mer än en organisk och hierarkisk institution; hon är först och främst ett folk som går framåt på en pilgrimsväg mot Gud [...] och går utöver varje institutionell form«. ³⁹¹ Till tjänst för detta evangeliserande folk finns stiftskurien i dess olika sektioner (organ, råd, kommissioner etc.) som hjälper till att urskilja och organisera de pastorala prioriteringarna, deltar i formulerandet av syften, utvecklar praktiska strategier och hjälper till att undvika en splittring av de olika initiativen.

Stiftets kateketiska organ och dess uppgifter

417. Inom stiftets kuria och ledning är omsorgen om och främjandet av katekes anförtrord åt stiftets kateketiska organ. ³⁹² Katekesen är en verk-

391. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr III.

392. Stiftens kateketiska organ (*officium catecheticum*) instiftades genom dekretet *Provido sane* (12 januari 1935); jfr CIC c. 775 § 1.

samhet som är så fundamental för den lokala kyrkans liv att varje stift måste ha sitt eget kateketiska organ. Om det är möjligt ska detta ledas av en expert inom kateketik och stödjas av kompetenta personer, så att de olika problemen kan tas om hand genom lämplig kompetens. Denna stiftstjänst bör bestå av präster, vigda personer och lekfolk. Stiftets kateketiska organ interagerar med det nationella kateketiska organ som tillhör biskopskonferensen och med andra nationella organ (översättarens anmärkning: detta gäller i länder där det finns fler än ett katolskt stift). Det bör även odla samarbetsrelationer med andra stift. Stiftets kateketiska organ har bland annat uppgiften att sörja för en analys av situationen, att samordna katekesen med den pastoral omsorgen som helhet, att utveckla en plan för katekes och dess praktiska program, samt att ha hand om kateketers utbildning.

Omvärldsanalys

418. När det handlar om organiserandet av den kateketiska verksamheten ska det kateketiska organet börja med att göra en omvärldsanalys. Denna utvärdering av omvärlden rör de sociokulturella och religiösa aspekter som har relevans för en pastoral tolkning som syftar till trons inkulturation. Omvärldsanalysen ska vara av informationsmässig karaktär och är en inledande hjälp som erbjuds åt kateketer. *Analysen av den sociokulturella kontexten* hjälper till att förstå den omvandling som pågår inom det samhälle som påverkar livet för varje människa. *Analysen av den religiösa situationen* studerar på motsvarande sätt »känslan för det heliga, alltså de mänskliga erfarenheter som på grund av sina djup öppnar för mysteriet; den religiösa upplevelsen, de konkreta sätt på vilket ett visst folk förstår och kommunicerar med Gud; trons sammanhang sett i ljuset av olika typer av troende«.³⁹³ Dessa analyser gör det möjligt att uppfatta de värden som människor bejakar eller förkastar. När den sociokulturella och religiösa kontexten ska förstås är studier som utförts av vetenskapliga institutioner och av center för specialiserad forskning en hjälp.

393. *Allmänt direktorium för katekes*, 1997, nr 279.

419. Dessa bidrag hjälper det kateketiska organet med dess uppgift att *utvärdera katekesens status inom processen för evangelisation*. I konkreta termer handlar det om att utvärdera balansen och uppdelningen mellan olika kateketiska program, samt om att försöka förstå hur dessa verkligen fullföljs (vad gäller innehåll, stil, metod, redskap ...). Det är också viktigt att beakta kateketernas situation och deras utbildning. Man får dock inte hamna i »en 'diagnostisk överbelastning' som inte alltid åtföljs av förbättrade och tillämpliga behandlingsmetoder. Vi är inte heller betjänta av en renodlat sociologisk analys [...] Vad jag vill föreslå ligger mycket mer i linje med en evangelisk urskiljning. Det är så en lärjunge inriktad på mission närmar sig saken«. ³⁹⁴ Detta innebär att man på ett seriöst sätt, med trons anda och i en inställning av lyssnande och dialog, visar uppskattning för det som finns till hands och tålmodigt erbjuder att vara en andlig medvandrare på vägen till mognad i tron.

Samordning av katekes

420. Det är viktigt att katekes samordnas med andra delar av den pastoral omsorg som utförs inom den lokala kyrkan. Det »är inte endast en strategisk faktor som syftar till en mer effektiv evangelisation, utan har en djupgående teologisk betydelse. Evangeliserande verksamhet måste vara väl samordnad eftersom den berör *trons enhet*, som uppehåller kyrkans alla handlingar«. ³⁹⁵ Katekes är nära knuten till den pastoral omsorgen om familjen, om unga människor, om kallelser, och den är också knuten till den pastoral omsorgen inom skolor och universitet. Även om kyrkans pastoral verksamhet är bredare än katekes så har denna inte desto mindre – genom att den fungerar som invigning – en förmåga att ge katekesen liv och göra den fruktsam. Det faktum att katekes numera fokuserar på *kerygma* och sändning främjar en pastoral omvändelse och därmed även kyrkans missionsomvandling.

394. Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 50.

395. *Allmänt direktorium för katekes*, 1997, nr 272.

421. Behovet av ett organiskt tillvägagångssätt för den pastoral omsorgen ställer krav på att katekes samordnas med andra verksamheter inom evangelisation. Detta skulle kunna innebära att det exempelvis kan vara lämpligt för den lokala kyrkan att sätta samman en kommission för invigning in i det kristna livet. Den skulle kunna kombinera den första förkunnelsens apostolat med katekes, den liturgiska pastoral omsorgen med Caritas (katolsk hjälpverksamhet), lekmanaföreningar med rörelser. Denna kommission skulle kunna ge stiftets pastoral omsorg gemensamma riktlinjer gällande invigningen in i det kristna livet. Dessa riktlinjer skulle kunna användas både för katekumenatet för odöpta och för döpta - genom en katekes inspirerad av katekumenatet - eftersom det är viktigt att båda dessa pastoral initiativ grundar sig i samma motivation.

Stiftets kateketiska samordning

422. Det är viktigt att varje stift skapar en pastoral omsorg som är organisk på ett sätt som medför att de olika nådegåvorna, tjänsterna, strukturerna och organisationerna kopplas samman och blir en del av samma evangelisationsprojekt. I det bredare sammanhang som utgörs av *stiftets pastoral plan*» är stiftets kateketiska riktlinjer det världsomfattande kateketiska projektet utfört inom en enskild kyrka, som integrerar, på ett strukturerat och sammanhållet sätt, de olika kateketiska verksamheterna».³⁹⁶ De olika kateketiska vägar som finns ska inte organiseras var för sig utan ska komplettera varandra och beakta det faktum att »för den organiserande princip som ger sammanhållning åt de olika kateketiska initiativ som erbjuds av en enskild kyrka är fokus riktat mot vuxenkatekes. Runt denna huvudaxel rör sig katekesen»³⁹⁷ för alla andra åldersgrupper. Det handlar därför inte om att lägga till några verksamheter avsedda för vuxna vid sidan av katekes för barn och tonåringar, utan om en ny förståelse av kateketisk verksamhet som sådan.

396. *Allmänt direktorium för katekes*, 1997, nr 274.

397. *Allmänt direktorium för katekes*, 1997, nr 275.

423. Vanligtvis indelar man programmet efter *ålder*. Denna metod för att organisera katekes har absolut fortsatt giltighet, men idag är det nödvändigt att också använda andra kriterier. Programmen skulle kunna utvecklas genom att ta hänsyn till olika *stadier av mognad i tron*: det finns ju vissa som tar sina första steg i sökandet efter Gud, medan andra, som praktiserat tron, inte har blivit tillräckligt undervisade, och ytterligare andra som behöver ha andliga medvandrare i sin fördjupning av tron. Ett annat kriterium skulle kunna vara ett som tar hänsyn till deltagarnas *existentiella situation*: förlovade par, personer som lever i utsatta situationer, yrkesarbetare etc. De olika strukturer för utbildningsinitiativen som det kateketiska organet föreslår ska visa respekt för såväl personliga utvecklingsprocesser som samhällsgemenskapens faser. Hur viktigt det än är, kan stiftets kateketiska program aldrig ersätta den personliga vägledningen, utan ska i stället stå till tjänst i människors olika livssituationer. Det kateketiska programmet ska innehålla riktlinjer som kateketer behöver för att kunna vara nära sina bröder och systrar i det steg av sin livsresa där de befinner sig.

Utformandet av läroplaner och handlingsprogram

424. Om *stiftets kateketiska riktlinjer* är en organisk plan som innehåller en grundläggande inriktning på hur den livslånga katekesen ska vara utformad, så utgör *läroplanerna och handlingsprogrammen* det konkreta genomförandet i en specifik situation och under en begränsad tidsperiod. »Erfarenheten bekräftar det användbara med ett sådant handlingsprogram för katekes. Genom att fastställa vissa gemensamma syften uppmuntrar den de olika intressena att arbeta tillsammans mot ett gemensamt mål. Realism ska därför vara det främsta kännetecknet hos ett sådant handlingsprogram, och därefter enkelhet, korthet och tydlighet.«³⁹⁸ Ett sådant program ska därför identifiera vad det ska innehålla, ge etappmål på ett tydligt och mätbart sätt som går att följa steg för steg, föreslå aktiviteter och strategier, utveckla eller föreslå vilka hjälpmedel och vilket material som ska användas, samt fastställa tidsscheman. Vid utformandet av pro-

398. *Allmänt direktorium för katekes*, 1997, nr 281.

grammet ska dessutom särskild vikt läggas vid utvärderingsfasen, vilket gör det möjligt att se tillbaka på den resa som gjorts och vara öppen för förändringar och förbättringar.

Kateketers utbildning

425. Stiftets kateketiska organ ska ägna särskild uppmärksamhet åt kateketers utbildning,³⁹⁹ i medvetenhet om att den helige Ande använder detta värdefulla och kunniga samarbete för att evangeliet ska mottas av alla. Genom att först och främst utvärdera de behov kateketer verkligen har, och genom att använda sätt som visar på en medvetenhet om samtiden, ska organet försöka erbjuda en utbildning som tar upp följande dimensioner: *det egna varat*, att *vara med någon*, att *ha kunskap* och det praktiska kunnandet, och som ser till att undvika att överbetona någon av dimensionerna på de andras bekostnad. Målet, som uppfylls bäst vid lämpliga center för utbildning, är att både erbjuda kateketer en grundläggande och fortgående utbildning, och att tillhandahålla specialiserad utbildning för katekesens ledare och samordnare, utifrån delkyrkans beslut och behov. Därför är det viktigt att det kateketiska organet samarbetar med stiftets övriga organ och institutioner, och främjar relationer där det finns tillit, stöd och samarbete med lekfolk och präster i församlingarna där kateketernas ordinarie utbildning faktiskt äger rum.

Avslutning

426. Gemenskap med Kristus, som dog och återuppstod, som är levande och ständigt närvarande, är slutmålet för all kyrklig verksamhet och därför även för all katekes. Kyrkan för vidare det som hon själv har tagit emot: »att Kristus dog för våra synder i enlighet med skrifterna, att han blev begravd, att han uppstod på tredje dagen i enlighet med skrifterna och att han visade sig för Kefas och sedan för de tolv« (1 Kor 15:3–5). Denna första trosbekännelse rörande påskens mysterium är hjärtat i kyrkans tro. Aposteln säger: »om Kristus inte har uppstått, ja, då är vår förkunnelse tom, och

399. Angående de allmänna principerna för kateketers utbildning, se kapitel IV.

tom är också er tro« (1 Kor 15:14). Kristi påsk, det främsta vittnesbördet om hans evangelium, visar på ett hopp som leder människan bortom det immanenta skådandet av det synliga fram till evigheten: »Gäller vårt hopp till Kristus bara detta livet, då är vi de mest ömkansvärda bland människor« (1 Kor 15:19). Katekes, som är ett påskens eko i människans hjärta, bjuder henne oupphörligen att träda ut ur sig själv för att möta den Levande, som skänker livets fullhet.

427. Som Alfa och Omega är Jesus Kristus »nyckeln« till hela historien. Han vägleder varje människa för att därigenom uppenbara Guds kärlek. Den korsfäste och uppståndne står mitt i tidens ström för att förlossa hela skapelsen och mänskligheten i den. Från den korsfäste Kristus genom-borrade sida utgjuts den helige Ande över hela världen och kyrkan föds. Evangelisationen, som får kraft genom Hjälparen, syftar till att göra alla människor till mottagare i detta stora och livgivande mysterium, utan någon åtskillnad mellan olika människor över huvud taget. Katekes, som är en oundgänglig del i denna process, leder till ett mera medvetet och intimt möte med mänsklighetens Förlossare. *Direktorium för katekes* är ett bidrag till denna stora mission. Det har som syfte att uppmuntra och stödja dem som har ett hjärta för att sprida tron, något som alltid är ett Guds verk. Att få arbeta tillsammans med honom är en källa till stor glädje genom att hela skapelsens Herre har valt att arbeta tillsammans med sin skapelse. Det innebär också att man själv blir tröstad, påmind och styrkt i sitt hopp.

428. En som alltid låter sitt ljus stråla över kyrkans glädjrika uppgift att evangelisera är Maria, Herrens moder. Hon som i fullständig foglighet mot den helige Andes verkan hade förmåga att lyssna till och i sitt inre välkomna Guds ord, och därigenom bli till »den som renast har förverkligat tron«. ⁴⁰⁰ Genom att skapa ett hem präglad av en atmosfär av ödmjukhet, mildhet, kontemplation och omsorg om andra lärde Maria Jesus, Ordet som blivit människa, rättvisans vägar och att lyda Faderns vilja. Modern lärde sig också i sin tur att följa Sonen och blev därmed hans första och

400. KKK, nr 149.

mest fullkomliga lärjunge. På pingstdagens morgon vakade kyrkans Moder över evangelisationens begynnelse genom sin bön, och genom den helige Andes verkan. Hon fortsätter också idag att be för att dagens människor ska möta Kristus och, genom tron på honom, bli frälsta och ta emot livets fullhet som Guds barn. Maria, den allraheligaste, strålar som en förebild för katekes, som en evangelisationens pedagog och kyrkligt föredöme vid spridandet av tron.

*Hans helighet påve Franciskus gav under den audiens
som undertecknande ordförande fick den 23 mars 2020,
S:t Toribio av Mogrovejos liturgiska minnesdag, sitt godkännande åt detta
Direktorium för katekes och bemyndigade dess offentliggörande.*

+ Salvatore Fisichella
titulärärkebiskop av Voghenza, ordförande

+ Octavio Ruiz Arenas
ärkebiskop emeritus av Villavicencio

Referenser

Förkortningar på kyrkliga dokument

Tidigare direktorier för katekes (ej översatta till svenska)

- 1971 *Allmänt kateketiskt direktorium*, Kongregationen för prästerskapet.
1979 *Catechesi Tradendae*, CT, Apostolisk uppmaning, Om katekes i vår tid, Johannes Paulus II.
1997 *Allmänt direktorium för katekes*, Directorium Catecheticum Generale. Kongregationen för prästerskapet.
På engelska: *General Directory for Catechesis*.

Andra Vatikankonciliet, *Ad gentes* (1965)

Andra Vatikankonciliet, *Apostolicam actuositatem* (1965)

Andra Vatikankonciliet, *Dei verbum* (1965)

Andra Vatikankonciliet, *Gaudium et spes* (1965)

Anselm av Canterbury, *Cur Deus homo?*, PL 158, sp. 360–432.

Augustinus av Hippo, *De catechizandis rudibus*, i: Augustinus av Hippo, *De fide rerum invisibilium; Enchiridion ad Laurentium de fide et spe et caritate; De catechizandis rudibus; Sermo ad catechumenos de symbolo. Sermo de disciplina christiana; De utilitate ieiunii; Sermo de excidio urbis Romae; De haeresibus*, utg. I. B. Bauer. CCL 46 (1969), s. 121–178.

Engelsk översättning i Typographi Brepols, 1969.

Benedikt XVI, apostoliskt brev *Ubicumque et semper* (21 september 2010)

Benedikt XVI, *Deus caritas est* (2005)

Benedikt XVI, Eftersynodal apostolisk uppmaning *Verbum Domini* (30 september 2010)

Benedikt XVI, *Meditation under den första generalkongregationen* (8 oktober 2012)

Benedikt XVI, *Predikan vid avslutningen av biskopssynodens trettonde ordinarie generalförsamling* (28 oktober 2012)

Benedikt XVI, *Predikan vid inledningen av de latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens* (13 maj 2007)

- Benedikt XVI, *Sacramentum caritatis* (22 februari 2007)
- Benedikt XVI, *Tal inför plenum vid sammankomsten av Påvliga rådet för främjandet av ny evangelisation* (30 maj 2011)
- Benedikt XVI, *Tal till deltagarna vid det påvliga rådet för sociala kommunikationers plenarmöte* (28 februari 2011)
- Benedikt XVI, *Verbum Domini* (30 september 2010)
- Benedikt XVI, *Öppningsanförande vid de latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens* (30 maj 2007)
- CCEO = Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium, östkyrkornas kanonlag
- CSEL = Corpus Scriptorum Ecclesiasticorum Latinorum
- CIC = Codex Iuris Canonici, kyrkans enhetliga kanoniska lag
- De latinamerikanska och karibiska biskoparnas femte generalkonferens, *Aparecidadokumentet* (30 maj 2007)
- Franciskus, *Aperuit illis* (30 september 2019)
- Franciskus, *Budskap för den fyrtioåttonde världskommunikationsdagen* (1 juni 2014)
- Franciskus, *Evangelii gaudium* (2013)
- Franciskus, *Evangelii gaudium*, nr 23; Franciskus, *Gaudete et exsultate* (2018), nr 6–7, 14.
- Franciskus, generalaudiens (15 januari 2014)
- Franciskus, *Lumen fidei* (29 juni 2013)
- Franciskus, *Misericordiae vultus*, bulla rörande barmhärtighetens extraordinära jubelår (11 april 2015)
- Franciskus, *Tal till deltagarna i plenum vid Påvliga rådet för främjandet av ny evangelisation* (14 oktober 2013)
- Franciskus, *Tal till deltagarna vid den internationella pastoral kongressen om världens storstäder* (27 november 2014).
- Gregorius av Nyssa, *Kateketiska föreläsningar*, övers. O. Andrén; inl. P. Beskow. Skellefteå 2012.
- Johannes Chrysostomos, *In Matthæum = Homilie XC in Matthæum*, PG 57, sp. 13–471.

- Johannes Paulus II, apostoliskt brev *Novo millennio ineunte* (6 januari 2001)
- Johannes Paulus II, *Christifideles laici* (30 december, 1988)
- Johannes Paulus II, *Redemptoris missio* (7 december 1990)
- Johannes Paulus II, *Fidei depositum* (11 oktober 1992), IV.
- Johannes Paulus II, *Fides et ratio* (14 september 1998)
- Johannes Paulus II, Post-synodal Apostolisk exhortation Pastores Gregis (16 oktober 2003)
- Johannes XXIII, *Tal vid Andra Vatikankonciliet öppnande* (1962)
Katolska kyrkans lilla katekes
- Katolska liturgiska nämnden, www.kln.se Vuxenkatekumenatet, Vuxendop, Den kristna initiationen, Praenotanda.
- KKK = Katolska kyrkans katekes, 1992, utkom på svenska 1996
- Kongregationen för tros läran, *Donum Veritatis: instruktion gällande teologens kyrkliga kallelse*, (24 maj 1990)
- Paulus VI, *Christus Dominus* (1965), nr 13–14.
- Paulus VI, encyklika *Ecclesiam Suam* (6 augusti 1964).
På svenska i: *Credo* (1964)
- Paulus VI, *Evangelii nuntiandi* (1975)
- Paulus VI, *Tal till deltagarna vid den italienska biskopskonferensens generalförsamling* (23 juni 1966).
- PG = *Patrologiae cursus completus. Series Græca*, ed. J.-P. Migne. Paris 1857–1866.
- PL = Påvliga kulturrådet, *Via Pulchritudinis, en god väg framåt för evangelisation och dialog: plenumförsamlingens slutdokument* (2006)
- RCIA = Rituale för kristen initiation av vuxna inom ramen för vuxenkatekumenatet.
- Vincent av Lérins, *Commonitorium primum*, PL 50, sp. 638–678.

Se: https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/ccclergy/documents/rc_con_ccatheduc_doc_17041998_directory-for-catechesis_en.html.

Ordlista i Direktorium för katekes

Nummer i parantes hänvisar till paragraf i Direktorium för katekes.

Andlig medvandrare

Att kateketen, liksom den uppståndne Kristus, går vid lärjungarnas sida då de vandrar mot Emmaus (Luk 24:13-35) och frågar dem han eller hon möter: Vad är det ni går här och talar om? Kristus går vid lärjungarnas sida i äkta omsorg om deras livsväg. Sedan öppnar han också lärjungarnas ögon för det glada budskapet. »Kateketen är en god andlig medvandrare, har pedagogisk kompetens och är en god lyssnare som förstår sig på den mänskliga mognadsprocessen. Kateketen är en tålmodig följeslagare som förstår vikten av att gå långsamt fram, i följsamhet mot Anden, på vägen mot ett moget kristet liv och mot Gud. Kateketen vet att människor går igenom glädjeämnen och förhoppningar, bedrövelse och ångest, och förstår hur dessa känslor och upplevelser kan relateras till Jesu evangelium (113, se även 135c). (I den engelska originalutgåvan används ordet *accompaniment* i den tyska *begleiten*)

Apostolat

Att ha ett särskilt uppdrag i kyrkan eller utifrån sin kallelse som lekman, gudsvigd, församling eller kommunitet. »Kyrkan håller fram martyrerna som trons sanna mästare – människor som genom sitt apostolat, sina mödor och sitt lidande, banade väg för att tron kunde formuleras och spridas. I martyrerna finner kyrkan sitt livsfrö, 'de kristnas blod är ett utsäde'«. (100)

Apologetik

Att med argument och förnuftsskäl försvara den kristna tron och dess innehåll på ett begripligt sätt. »... *kunskap om apologetik* som visar att tron inte står i motsats till förnuftet«. (145)

Caritas

Latin för självutgivande kärlek, konkret omsorg om nästan. »*Katekes, kärlekshandlingar (caritas) och vittnesbörd*: samtidigt som katekesen, som ett eko av evangeliet, är ett uttryck för Guds kärlek, är de karitativa handlingarna en omistlig del av den kateketiska förkunnelsen. Kärlek är inte endast ett tecken på att evangeliet tagits emot, utan är också i sig en väg till evangeliet: 'den som älskar är född av Gud och känner Gud' (1 Joh 4:7).« (74)

Den nya evangelisationen

Att i numera sekulariserade kulturer som tidigare präglats av kristendomen försöka nya vägar för att nå ut med evangeliet på nytt. Både inåt, att återevangelisera kyrkans medlemmar, och att föra ut det glada budskapet till hela världen. »Eftersom missionen är ett paradigm för hela kyrkans verksamhet« är det nödvändigt att katekesen också står i den nya evangelisationens tjänst. (48)

Efterföljelse

Att gå i Jesu spår, i tankar, ord och gärningar. »Katekes främjar personlig efterföljelse av Kristus och mognad i det kristna livet, medan skolundervisningen ger elever kunskap om kristendomens identitet innehåll och det kristna livet«. (313)

Fideism

Fideism är uppfattningen att tron är enda källan till kunskap om Gud och att tron inte är åtkomlig för förnuftsskäl (motsatsen: rationalism).

»I själva verket kompletterar tro och förnuft varandra: medan förnuftet hindrar tron från att hemfalla åt fideism, som förkastar alla rationella argument för tron, eller fundamentalism, är det tron i sig som 'gör det möjligt att tränga in i mysteriet på ett sätt som tillåter oss att förstå det som en sammanhängande helhet'.« (19)

Evangelisation

Att i ord och handling föra ut det glada budskapet om Jesus Kristus till fler. »Behovet av en förnyad evangelisation rättfärdigar beslutet att i en anda av

mission tänka om kring alla den kristna gemenskapens pastorala verksamheter». (303)

Frälsningsplan

Guds plan att, trots synd och ondska, rädda alla människor till sitt rike genom att gripa in i vår värld. » Sedan skapelsens början har Gud aldrig upphört med att kommunicera denna frälsningsplan till människan och att visa tecken på sin kärlek. (11)

Förkatekumenat

En tid av prövning och mognad för den som vill närma sig kyrkan, för att vända det inledande intresset för evangeliet till ett medvetet beslut. »Denna tidsperiod, inom det katekumenala programmet kallad *förkatekumenatet*, är viktig för mottagandet av förkunnelsen och för en första respons och omvändelse«. (33)

Guds pedagogik

Det sätt på vilket Gud kommunicerar med människor genom frälsningshistorien. Den pedagogiska grundsynen tar sin utgångspunkt i den heliga Treenighetens inre liv. Treenigheten är gemenskap, relation, dialog och utgivande. Den är Guds initiativ att kommunicera sig själv och ge sig själv, till varje människa. Därför måste en katekes som har Guds egen »pedagogik« som modell bygga på vänskap, samtal och delande.

Gudsvigd

En person som vigts till biskop, diakon eller präst, eller som upptagits i ett kloster eller en kommunitet. »Katekes har en framskjuten plats i de gudsvigdas apostolat«. (119)

Katekumenat

Katekumenatet är en gammal kyrklig praktik som återinfördes efter Andra vatikankonciliet för de odöpta som önskar inlemmas i kyrkan. Det är en process som följer fasta steg och initierar människan i den kristna tron och det kristna livet. »Dess missionskaraktär gör katekumenatet till en lämplig

modell för katekes också bland människor som redan har mottagit dopets nådegåva men ännu inte på allvar smakat dess rikedom:⁴⁰¹ i dessa sammanhang talar man om katekes som är *inspirerad av den katekumenala modellen*, om ett *katekumenat efter dopet* alternativt om *katekes som initiation i det kristna livet*.« (61)

Katekumen

Den som i vuxen ålder väntar på att bli döpt och därför genomgår undervisning och inlemmande i kyrkans liv. »... katekumenatet är en initiation i tron som leder katekumenerna till att upptäcka Kristi och kyrkans mysterium«. (64)

Katekes

Den vandring i tron som både barn och vuxna företar för att lära känna Jesus Kristus mer och bli uppfyllda av tro. »Katekesen är en fullödig del av den omfattande förnyelseprocess som kyrkan är kallad till, för att kunna vara trogen Jesu Kristi bud att alltid och överallt förkunna hans evangelium (jfr Matt 28:19)«. (1)

Katolska kyrkans katekes

På andra språk finns ett ord för att beteckna boken *Katolska kyrkans katekes* (exempelvis »catechism« på engelska) och ett annat ord för att beskriva inlemmandet i tron (»catechesis«). På svenska används ordet katekes både för att beteckna boken och för att beteckna processen att lära känna Kristus och växa in i hans kyrka. »*Katolska kyrkans katekes* är« en officiell text av kyrkans läroämbete, som auktoritativt sammanför, i precis form och genom en organisk syntes, de händelser och grundläggande frälsande sanningar som uttrycker den tro som är gemensam för Guds folk och som utgör den oundgängliga grundreferensen vid katekes. (184)

401. Dessa personer kan kallas »kvasi-katekumener«, jfr Johannes Paulus II, *Catechesi tradendæ*, nr 44.

Kateketik

Läran om undervisningen i tron. »Vid sidan av stiftsorganens värdefulla medverkan i detta arbete kan biskopen även ta hjälp av experter inom teologi, kateketik och humanvetenskaperna, liksom av kateketiska bildningscenter och forskning«. (114)

Kerygma

Det fundament som utgör evangeliets kärna: Guds människoblivande och Jesu Kristi påsk, de händelser som allt annat relaterar och refererar till. »Kerygmatis katekes som rör vid trons hjärta och fångar själva kärnan i det kristna budskapet ...«. (2)

Kristen initiation

formerna för vilken en person blir kristen, dopet och konfirmationen, »Initiationshandlingar står i trosbekännelsen tjänst«. (34)

Lekfolk

Alla döpta som inte är vigda till tjänst i kyrkan. »Genom sin närvaro i världen gör lekfolket en viktig tjänst för evangelisationen«. (121)

Lex credendi

(»Som man ska tro, så ska man be«) Det latinska uttrycket *lex credendi* betyder »trosregel«, regeln för hur kyrkan uttrycker sin tro.

Lex orandi

Den latinska uttrycket betyder »böneregeln«, regeln för hur kyrkan formulerar sin liturgiska bön.

Läroämbete

Den tjänst som lärare i kyrkan som påven och biskoparna utför när de tolkar och förklarar tron. »Läroämbetet bevarar, tolkar och förmedlar uppenbarelseens trosskatter och innehåll«. (93)

Metanoia

Grekiska för »sinnesändring«. » Tro medför en djupgående existentiell förvandling genom Anden, en hjärtats omvändelse, *metanoia*, som »manifesterar sig på alla nivåer i den kristnes tillvaro: i det inre livet av tillbedjan och lydnad för Guds vilja, i aktiv medverkan i kyrkans mission, i äktenskap och familjeliv, i yrkeslivet, i uppfyllandet av ekonomiska och sociala förpliktelser«. (20)

Mystagogik

En metod som på olika sätt vill föra människor in i det kristna mysteriet, det som inte kan fångas med ord, introduktionen till och erfarenheten av sakramenten, detta som hjälper människor att öppna sig för sakramentens hemlighet, trons djupdimension. »Det levande och övertygande mötet med Kristus – genom autentiska vittnens förkunnelse – har alltid varit avgörande«. (97)

Mystagog

Den som utifrån ett erfarenhetsmässigt vetande vägleder andra in i trons levda hemligheter. »En lärare och en mystagog, som leder in andra i Guds mysterium, vilket uppenbarats i Kristi påskmysterium«. (113)

Nästankärlek

Kärleken till nästan, till alla som man möter på sin livsväg, livet i Kristi efterföljd, utövad barmhärtighet. »Församlingen, vilken är grundad på de pelare som utgörs av Guds ord, sakramenten och nästankärleken ...«. (299)

Ortodoxi

Renlärighet, från grekiskan orthódoxos, av *orthós*, rätt, och *doxa*, uppfattning, strikt överensstämmelse med den officiella läran. »Att utöva barmhärtighet är redan i sig autentisk katekes; den är katekes omsatt i handling, ett uttrycksfullt vittnesbörd för såväl troende som icketroende och en manifestation av bandet mellan ortodoxi och ortopraxi, etiskt handlande«. (51)

Ortopraxis

av grekiskans *orthé*, riktigt, och *praxis*, handlande, riktigt handlande både i etisk och i liturgisk mening. Ortodoxi och ortopraxis handlar om hur läran och praktiken förhåller sig till varandra. »Att utöva barmhärtighet är redan i sig autentisk katekes; den är katekes omsatt i handling, ett uttrycksfullt vittnesbörd för såväl troende som icketroende och en manifestation av bandet mellan ortodoxi och ortopraxis, etiskt handlande: ett väldigt vittnesbörd för såväl troende som icketroende och en manifestation av bandet mellan ortodoxi och ortopraxis«. (51)

Påskmysterium

Påskens dramatiska händelser, Jesu lidande som räddar världen och hans oförklarliga uppståndelse. »Erbjudandet om frälsning för alla folk genom Jesu Kristi påskmysterium, Guds gåva av nåd och barmhärtighet, som innebär befrielse från allt ont, från synden och från döden«. (14)

Synod

Ordet synod härstammar från grekiskan och betyder ordagrant »samma väg« eller »gemensam väg«. Den katolska biskopssynoden inrättades 1965 av påven Paulus VI på initiativ av Andra Vatikankonciliet. Påve Franciskus har på nytt aktualiserat begreppet med den synodala kyrkan, där varje katolik kallas till communion, delaktighet och mission. Synodalitet är att gemensamt lyssna till varandra och att vandra tillsammans. Se mer om synodens betydelse i evangelisation och katekes i 289 och 321.

Vittnesbörd

Att på ett levande sätt förmedla sin personliga upplevelse av tron, vad Kristus har betytt i det egna livet. »... närmar sig kyrkan hela mänskligheten i solidaritet, gemenskap och dialog; därigenom bär hon *vittnesbörd* om förnyelsen i de kristnas liv, så att de som möter de kristna får anledning att begrunda livets mening och upphovet till deras hoppfullhet och goda gemenskap«. (31)

INDEX

Numren i index motsvarar de som finns i *Direktorium för katekes*. Numren i fetstil motsvarar mer omfattande avsnitt. ► hänvisar till relaterade texter.

A

Andlig medvandrare

- 3, 50, 55, 68, III, II3, I32, I35, I39, I79,
203, 234-235, 244, 259, 261, 263-265,
271, 370-371, 404, 419, 423
► kateketer, pedagogik

Apologetik

I45

Apostlar

79, 93, I27, I76, I89

Arbete

20; II7; I73-250; 256; 264; 274, 318;
358; 391; 392-393

Att ge tron vidare

5; 21; 22-28; 36; 74; 91; 93; 100; II2-
II3; II4; I24; I26; I43; I58; I67; I69;
I75-I77; I81; 201; 203; 204; 227; 231;
265; 268; 285; 290; 293; 338; 340; 371;
396; 399-400; 406; 409; 426-428
► evangelisation, tro, proklamera,
tradition

B

Barmhärtighet

I4-I5; 51-52; 58; I33; I58; I75; 234; 279-
281; 328; 341; 380
► trons innehåll, Guds ord

Barmhärtighetsgärningar

I, 31, 34-35, 65, 72, 74, 84, 100, II6,
II7-II8, 240, 262, 299, 304, 340, 385,
390, 421
► vittnesbörd, karitativa handlingar

Barn och ungdomar

98, 219, 236-243, 268, 357, 422

Berättelser (även narrativ)

59, I45, I71, 192, 207-208, 271, 328,
363-364
► språk

Bibel

Se helig skrift

Biskopar

10, 24, 93, II0, II4, II5, I23, I53, I56,
241, 277, 289, 294, 296, 298, 312, 316,
401, 409-410, 411, 412, 416
► Magisterium

Budskap

36; 53; 73; 80; 91, 105; I31; I36; I43-
I45; I67-178; 194; 196; 199-200; 206;
208; 219; 260; 309; 313; 330; 388; 394;
403
► trons innehåll, Guds ord

Bön

35; 79; 82; 86-87; I26; I44; I60; I89;
227; 251; 268; 272; 328; 338; 345; 394;
428
► liturgi, spiritualitet

D

Deltagare

4; 40; 77; 89; III; I24; I32; I35; I48;
196; 203; 204; 218; 230-231; 242; 247;
261-263; 269; 287-288; 294; 396; 400;
403-404; 416; 423

► vuxna, katekumener, barn och ungdomar, gemenskap, familj, föräldrar, personer med funktionsnedsättning, Guds folk, fattiga, ungdomar

Diakoner

117-118, 151-153

Dialog

31, 33, 53-54, 58, 89, 149, 151, 160, 165, 197, 203, 244, 252, 261, 268, 305, 315, 322, 325, 333, 358, 360, 391, 398, 419

► lyssna, proklamera, relation

Judisk-kristen dialog

347

Ekumenisk dialog

► ekumenik

Interreligiös dialog

► religioner

Digital teknologi

213-217, 237, 245, 359-372

Dop

1, 21, 41, 61, 69-70, 78, 110, 83, 122, 177, 232, 240, 262, 264, 285, 288, 294, 298, 305, 344

► nytt liv, sakrament

E

Ekologi

► skapelse

Ekumenik

144, 185, 317, 322, 343-346

Erfarenhet

2-3, 5, 24, 42, 46, 56, 63-64, 74, 76, 80-81, 95-96, 135, 138, 144-146, 148-149, 159-160, 165, 175, 189, 194-196, 197-200, 204, 208-209, 212, 219-220, 232, 242, 247, 252-254, 257, 260, 262, 265, 268, 293, 299, 303, 369, 371-372, 400

► kristna livet, kommunion med Kristus, möte med Kristus, person

Eukaristin

70, 81, 96-98, 160, 219, 242, 286, 294, 298, 340, 387

► Liturgi, sakrament

Evangelium

1;23; 31; 33; 41; 43-44; 58-59; 66; 69; 74; 92; 99; 103; 107; 159; 164; 167; 172-173; 175; 178; 179; 207; 224; 227-228; 247; 284; 286; 293; 306; 313; 324; 327; 350; 380; 389; 395-400; 406; 426
► kerygma, budskap, helig skrift, Guds ord

Evangelisation/evangelisera

1, 5-6, 16, 23, 28-48, 60, 63, 66-74, 88, 101, 109, 121, 132, 135, 160, 179, 230-231, 239, 242, 272, 274, 281, 283, 286-289, 290, 294-295, 300-303, 304-306, 311, 319, 321-322, 340-341, 344, 353, 387, 389, 393, 395-396, 410, 416, 420, 427-428

► katekes, mission, proklamera

Evangelisera kulturer

42-44, 355, 358, 367, 371-372, 393, 397
► kultur

F

Familjen

117-118; 124-127; 226-235; 238-239; 242; 249; 271; 300; 420
► föräldrar, äktenskap

Fader (Skapare)

12; 22; 52; 58; 75; 86; 91; 109; 112; 131; 158; 163; 164; 168; 227; 239; 244; 252; 274; 329; 357; 379-380; 384; 428
► skapelse, Gud, Treenighet

Fattiga

15; 131; 159; 175; 279-280; 298; 306; 319; 335; 336-337; 340; 382; 385-388

Folklig fromhet

37; 82; 202; 262; 264; 278; 336-342;

353

Fortbildning

56; 73-74; 259; 277

Frihet

58; 78; 107; 158; 161; 171; 173; 229;

281-282; 333

► frälsning

Frihet

17-19; 39; 47; 59; 85; 102; 131; 135; 139;

142; 149; 163; 248; 252; 261-262; 281;

322; 349; 370; 387; 396

Frälsning

2; 11-16; 22; 25; 30; 53; 58-59; 75; 85;

93-94; 98; 110; 113; 131; 158-159; 161;

165; 171-173; 174; 181; 184; 189; 196;

201; 219; 239; 270; 282; 286; 293; 298;

348; 387; 428

► frälsningshistoria

Frälsningshistoria

12; 74; 113; 132; 144; 149; 157-163; 170;

171-173; 192; 201; 208; 210; 240; 347;

406 (fotnot)

Funktionsnedsättning

► personer med

funktionsnedsättning

Församling

116; 154; 240; 277; 298-303; 304-305;

308; 328; 425

► gemenskap, stiftet

Första förkunnelsen

31; 33; 37; 41; 56-58; 63; 66-68; 78;

117; 152; 230; 232; 238; 240; 280; 297;

303; 341; 421

► kerygma, kerygmatis katekes

Föräldrar

124-125; 228; 232; 236; 238-239; 310;

314

► familj, äktenskap

G

Gamla testamentet

► helig skrift

Gemenskap

2, 4, 28, 33-34, 41, 63-65, 71, 73, 76,

88-89, 111, 116, 131, 133-134, 150, 160,

164, 174, 176, 208, 218-219, 226, 229,

231-232, 234-235, 242, 244, 248-249,

251, 255, 261-262, 268, 269-270, 283,

294, 296-297, 298-303, 304, 306, 309-

310, 322, 328-329, 339, 352-353, 370,

372, 399

► kyrka, kyrkliga rörelser, kyrklig

kommunion, grupper, församlingen,

katolska skolor, gemenskap med

Kristus

Gemenskap med Kristus

3, 15, 18, 75, 77-78, 79, 112, 122, 138,

169, 303, 322, 391, 426

Glädje

4; 41; 59; 68; 82; 84; 109; 161; 175; 211;

229; 249; 272; 324; 353; 427-428

Grupper

116; 134, 135; 149-150; 218-220; 232;

235; 247; 253; 265; 304-308; 325

► gemenskap, relation

Gud

2; 11-15; 18-19; 23; 30; 33; 36; 50; 58;

(fotnot); 64; 91; 105-106; 112; 157-158;

165; 168; 171; 174; 179; 187; 192; 197;

217; 236; 247; 271; 281; 283; 324; 326;

336-337; 347-348; 373; 378; 379; 382-

383; 427

► Fader (skapare), helig Ande, Jesus

Kristus, Guds pedagogik, uppenbar-

relse, Treenighet

Guds folk

21; 93-94; 96; 110; 114; 158; 165; 176-

177; 184; 283; 287-289; 293; 299; 336;

338; 347-348; 394; 399-400; 416

Guds pedagogik

79, 157-165, 167, 192, 234

Guds ord

17; 23; 25-27; 36; 55; 65; 74 (fotnot);
90-92; 93-94; 117; 151; 165; 167-169;
172; 180; 194-195; 197; 283-287; 291,
294-295; 298-299; 304, 306; 327; 347-
348; 358; 395; 398; 406; 428

► Ordets tjänst, helig skrift,

Tradition

Gudsvigda

111, 119-120, 277, 292, 417

Guds rike

15; 37; 50; 75; 79; 85; 138-139; 159; 172-
174; 198; 200; 232; 261-262; 319; 326;
386

H

Helgon

90-100; 109; 164; 176; 188; 205; 264;
338; 342

Helig skrift

25-27; 58; 72; 74; 80; 87; 90-94; 106-
107; 135; 143-145; 158; 170; 171; 182;
187; 202; 205; 207; 240, 262; 264;
268; 282; 283; 286; 290; 340; 344;
348; 353; 383; 385; 426

Helig Ande

2; 4; 12; 16; 19-20; 22-24; 26; 31; 33;
36; 39; 42; 58; 78; 84; 86; 92-93; 110;
112; 131; 162-163; 166; 168; 171; 176;
197; 220; 260; 287; 289; 293; 295; 303;
304-305; 332-333; 338; 344; 394; 406;
425; 427-428
► Gud, pingst, Treenighet

Hopp

28; 31; 72; 107; 113; 172; 244; 267-268;
327; 338; 426-427

Humanvetenskaper

114; 135; 146-147; 152; 180-181; 225;
237; 247
► utbildning, pedagogik

I

Inkarnation

29; 91; 159; 165; 172; 181; 194; 239;
269; 395
► Jesus Kristus

Inkulturation

3; 10; 42-43; 64; 114; 165; 186; 206;
319; 325; 336; 350; 358; 372; 394-406;
418
► evangelisation

Initiera in i det kristna livet

61; 65; 125-126; 240-242; 421
► katekes, katekumenatet

J

Jesus Kristus

1-4; 11-18; 22; 27; 29; 33-37; 38; 51; 55;
58; 75-76; 78; 83-84; 86; 91-93; 96;
101-102; 107; 110; 112-113; 117; 122;
131-132; 143; 157; 159-165; 168-173; 174-
177; 187; 198-200; 201; 209; 218; 239;
244; 247; 252-253; 260; 269; 279; 283;
287-289; 303; 327; 329; 332-333; 338;
344-345; 348; 350; 353; 384-387; 392;
395; 406; 409; 426-428
► kristocentrism, kommunion med
Kristus, påsk, möte med Kristus,
Kristi efterföljelse, Gud, inkarnation,
Treenighet

K

Kallelse

14; 17; 35; 83; 85; 110-113; 115-116; 122;
133; 138; 198; 224; 232; 249; 252-253;
370; 377; 386

Karitativa handlingar

1, 31, 34-35, 65, 72, 74, 84, 100, 116,
117-118, 240, 262, 299, 304, 340, 385,
390, 421
► vittnesbörd,
barmhärtighetsgärningar

Katekes

1-3, 34, 55-74, 110, 133, 157, 164-166,
179-181, 189, 194, 197, 225, 297, 303,
313, 319, 396-398, 426
► Katekumenat, evangelisation, un-
dervisning, kristen initiation, metod,
process, pedagogik, proklamation,

Katekes och mission

3, 5, 48-50, 55, 65, 66, 139, 230, 252,
262, 297, 303-303, 350, 400, 420
► Evangelisation, mission

Katekesens mål

3, 75-78, 132, 194, 396, 426
► Gemenskap med Kristus

Katekesens uppgifter

79-89

Katekesens källor

27, 90-109
► katekes

Kateketiskt centrum

243, 410, 412-414, 417-425
► kateketers utbildning, metod,
kateketisk process

Kateketisk process

3, 63-74, 75, 135, 150, 166, 180, 190,
197, 203, 225, 242, 262, 325, 328, 272,
398, 403, 422

Kateketik

101, 114, 152, 156, 190-191, 417

Katolska kyrkans katekes

6, 143, 152, 182-193, 378, 403, 408

Katekeser (böcker)

143, 184, 189, 394, 401-408, 410, 411,
413,

Kateketer

4, 58, 64, 110-129, 1301-156, 164, 179,
186, 197, 216, 219, 232, 235, 241-242,
247-249, 254-255, 262-263, 268, 271,
272, 296, 334-335, 353, 357, 362, 378,
388, 404, 413, 417-419, 425
► följeslagare, medvandrare, dia-
koner, gemenskap, familjen, utbild-
ning av kateketer, föräldrar, präster,
lärare, vittnesbörd

Katekumenatet som inspiration för katekes

2, 61-65, 135, 232, 242, 262, 297, 303,
328, 421
► katekes, katekumenat, initiation i
det kristna livet, mystagogik

Katekumenat

31, 34, 61-65, 189, 242, 258, 262, 264,
421
► katekes, katekumenatet som inspi-
ration för katekesen

Katekumener

63, 98, 125, 148, 221, 258, 291

Kerygma

2; 33; 57-60; 63; 71; 145; 175; 196; 230;
232; 247; 253; 282; 303; 325; 327; 353;
420
► evangelium, kerygmatiskt, katekes,
proklamera

Kerygmatisk katekes

2, 57-60, 65, 66, 230, 232, 247, 253,
282, 303, 325, 327, 353, 420

- Kerygma
- Kommunikation
 - 14, 27, 33, 47, 64, 81, 83, 101, 113, 132, 136, 140, 148-149, 164, 184, 195, 205, 213-215, 217, 220, 271, 219, 323-324, 359, 362-364, 372, 400, 401
- Kommunion
- Kommunion med Kristus
 - 3, 15, 18, 50, 75, 77-78, 79, 112, 122, 138, 169, 303, 322, 391, 426,
 - gemenskap med Kristus
- Kyrklig kommunion
 - 4, 21, 31, 50, 64, 79, 88-89, 93, 123, 131, 140, 150, 154, 176, 182, 189, 293, 301, 305-306, 328, 372, 397, 415.
 - Kyrka, kommunion, synod
- Konfirmation
 - 70, 110, 122
 - Sakramenten
- Konst
 - 105, 109, 209-212, 372
 - skönhet
- Kontextuell katekes
 - 319, 325, 328, 330, 333, 340-341, 345-346, 348, 350, 353, 357, 370-372, 378, 380, 383-384, 388, 390-391, 393
 - Kultur
- Konversion
 - 5, 15, 19-20, 31, 33-35, 40, 49, 61, 63-64, 66, 73, 77, 141, 160-161, 165, 171, 175, 179, 190, 212, 230, 234, 244, 282, 297, 300-303, 381, 384, 397-398, 420
- Kreativitet
 - 40, 64, 129, 149, 151, 206, 244, 257, 300-301, 328, 405-406
- Kristet liv
 - 4, 31, 34-35, 61, 63-65, 70-71, 73-74, 75, 77, 79, 86, 88, 95-96, 98, 113, 126, 135, 138, 189-190, 227, 239-240, 262, 265, 304, 313, 384, 405
 - samvete, erfarenhet, Kristi efterföljelse, moral och etik, vittnesbörd
- Kristi efterföljelse
 - 18, 31, 83, 169
 - katekes
- Kristus
 - Se Jesus Kristus
- Kristen initiation
 - 4, 31, 34, 56, 61-65, 69-72, 79, 81, 98, 112, 135, 166, 176, 189, 227, 232, 240-243, 264, 277, 282, 297
 - katekes, liv, liturgi, sakrament
- Kristocentrism
 - 102, 132, 165, 169, 169, 192, 427
- Kultur
 - (sociokulturell kontext)
 - 5, 31, 42-49, 53, 73, 116, 143, 146, 151, 173, 180, 186, 206, 208, 213-216, 237, 250, 256, 269, 271, 289, 295-296, 302, 306, 309-312, 313-314, 319, 320-342, 354-393, 395-398, 401, 407, 418
 - inkulturation
- Kristen kultur
 - 102-105, 164
- Kunskap
 - 4; 6; 17; 22; 34; 74; 79-80; 81; 94; 113; 117; 122; 133; 143-147; 152; 162; 177; 180; 185; 190; 210; 238-240; 309; 313-314; 322; 350; 353; 397
- Kyrkan
 - 1, 4, 11, 21-29, 64, 67, 69, 78, 89, 92-94, 100, 110-113, 122-123, 128, 130, 132, 141, 164-167, 171-172, 176, 177, 182, 186, 195-196, 204-205, 208, 214, 219, 226, 229, 231-232, 234, 244, 252, 256, 266, 269, 274-275, 279-280, 282, 283-289, 290, 293-296, 299-300, 305-306, 308, 311, 319, 325, 331-334, 344,

347-348, 355, 370, 377, 380, 385-386,
389, 394-395, 401, 407, 410, 411, 416,
426-428

► Guds folk, gemenskap

Kyrkans lära

12, 28-29, 44, 69, 80, 114, 183-184,
192, 205, 211, 253, 262, 317, 345, 353,
380

► trons innehåll

Kyrkans sociallära

146, 383, 390, 393

► fattiga, samhälle, arbete

Kyrkliga rörelser

253, 265, 301, 304-308, 421

Kyrkolärare

92; 97; 170; 176; 188; 205; 290-291

Kyrkoåret

82; 98; 114; 170; 232; 239; 330; 405
(fotnot)

► liturgi

Känslor

5, 59, 64, 66, 76, 106, 126, 139, 149,
208, 209, 241, 247, 256, 262, 336, 353,
371, 388.

► relationer

L

Lekfolk

111; 121-129; 262; 277; 292; 304-308;
391; 393; 417; 421; 425

Liv

► Gudsvigda livet

Kristna livet

4; 31; 34-35; 61; 63-65; 70-71; 73-74;
75; 77; 79; 86; 88; 95-96; 98; 113; 126;
135; 138; 189-190; 227; 239-240; 262;
265; 304; 313; 384; 405

► samvete, erfarenhet, kristen initia-
tion, Kristi efterföljelse, moral och
etik, spiritualitet, vittnesbörd

Evigt liv

12-13; 35; 85; 173-174; 426

Nytt liv i Kristus

1; 4; 13-14; 20; 56; 64-65; 76; 83-84;
113; 133; 163; 426; 428

► dop, lärjungar

Liturgi

1; 34; 63-65; 74; 76; 81-82; 87; 95-98;
109; 110; 113; 116; 144; 170; 188-189;
202; 205; 211; 240; 253; 262; 272; 286;
290-291; 340; 353; 372; 421

► eukaristi, sakrament

Lyssna

28; 58-59; 73; 84; 92; 134; 174; 197;
235; 245; 252; 258; 261; 282; 283; 289;
303; 304; 306; 325; 398; 419
► dialog, proklamation, relation

Läroämbete

26-27; 89; 93-94; 144; 152; 184; 188;
205; 264; 285; 354; 357; 378; 383; 402;
410
► biskopar, påveämbetet

Lärare

24; 82; 93; 100; 113; 135; 143; 158; 160-
161; 193; 236; 362
► kateketer, utbildare

Lärjunge

1, 16, 21, 33-34, 42, 79, 86, 112, 121,
127, 135, 159-160, 162, 177, 261, 319,
344, 370, 386
► Kristi efterföljelse

Lärjunge – missionär

4, 40, 50, 68, 89, 132, 135, 288, 303,
334-335, 419
► evangelisation, kreativitet, glädje,
mission, vittnesbörd

M

Martyrer

99-100; 176; 205; 338; 344

Maria

87; 99-100; 109; 127; 159; 201; 239;
283-284; 338; 428

Minnet

113; 139; 164; 171; 193; 201-203; 210;
266; 268; 360; 368

Mognad

1; 3-4; 33; 50; 56; 64; 67; 77; 80; 113;
116; 136; 139; 148-149; 158; 166; 180;
190; 224; 257; 259-260; 313; 318; 323;
333; 389; 398; 404
► följeslagare

Media

45; 47; 245; 320; 324; 331; 361,
368-369

Medvandrare

3; 50; 55; 64; 68; 85; 111; 113; 118; 132;
135; 139; 155; 179; 203; 234-235; 244;
252; 259; 261; 263-265; 271; 352; 370-
371; 404; 419; 423
► kateketer, pedagogik, följeslagare

Metod

4; 38; 41; 179; 190; 194-196; 197; 242;
271; 307; 397

Missbruk

141-142

Mission

3; 5; 16; 20-21; 22-23; 28; 31; 33; 40-41;
44; 48-50; 55; 61; 64-65; 66-67; 69;
75; 79; 92; 98; 110; 112-113; 135; 139;
159-160; 164; 206; 231; 252; 277; 281;
284; 289; 294; 298; 303; 306; 311; 338;
350; 387; 400
► katekes och mission, konversion,
evangelisation,

Moral och etik

38; 79; 83-85; 93; 141; 144; 169; 183;
253; 264; 291; 323; 355-356; 364; 373-
374; 378; 383-384; 391
► samvete, Kristi efterföljelse

Mystagogisk katekes

2; 64; 74; 97-98; 113; 232; 29
► Katekumenat, mystagogik

Mystagogi

35; 63-64; 98 113; 152; 232; 291
► katekumenatet som inspiration
för katekesen, liturgi, mystagogisk
katekes

Mysterium

2; 4; 6; 11-12; 14; 19; 25; 37; 51; 53; 55;
63-64; 71; 79; 81-82; 96-98; 113; 130;
144; 157; 159; 168; 170-172; 176; 179-
180; 186; 191; 194-195; 200; 208; 221;
224; 228; 236; 239-240; 270; 286; 291;
338; 341; 347-348; 358; 372; 378; 384;
402; 404; 418; 426-427

Möte med Kristus

4; 29; 34; 48; 56; 63-65; 68; 75-76; 97,
113; 130; 161; 190; 198; 220; 252-253,
265; 271; 387; 426-428

► Kommunion med Kristus

N

Ny evangelisation

5-6; 38-41; 48; 51; 54; 66; 288; 304,
338; 387; 406

Nya testamentet

► helig skrift

Nåd

14; 19; 135; 148; 160; 162-163; 171; 174;
189; 192; 195; 220; 232; 234; 288

O

Ordets tjänst

36-37; 55; 110; 112; 283-289; 299; 311;

313

► katekes, proklamation

Organisering av katekesen

115, 156, 262, 410, 411, 413-414, 417,

420-421

P

Pedagogik

114; 135; 146-147; 149; 152; 180-181;

195; 204; 220; 225; 236-237; 312; 402

► följeslagare, utbildning,

humanvetenskaper

Person

17-18; 21; 47-48; 54; 64-65; 75-77;

102; 105; 131; 136-142; 168; 172; 179-

180; 195; 197-198; 204; 208; 212; 213;

219-220; 224; 226; 235; 246; 248; 252;

256; 257-263; 265; 267-268; 269; 273;

279; 281; 314; 325; 328; 352-353; 356;

360-361; 362-364; 370; 373-378; 379-

380; 381; 388; 392; 396; 404; 418

► samvete, erfarenhet, frihet,

deltagare,

Personer med funktionsnedsättning

269-272

Pingst

67; 295; 428

► helig Ande

Process

Process i katekesen

3; 63-74; 75; 135; 150; 166; 180; 190;

197; 203; 225; 242; 262; 325; 328; 372;

398; 403; 422

► katekes

Process i evangelisationen

4-6; 31-37; 39; 43; 56; 66-74; 286; 303;

334; 419; 427

► evangelisation

Personlig process

3; 43; 78; 113 (fotnot); 130; 149; 190;

198; 216; 220; 224; 246; 257; 259-260;

313; 396

► följeslagare, person

Proklamera

1-2; 13-16; 38; 41; 48-52; 57-60; 68; 75;

92-93; 101; 108; 131; 133; 159; 163; 167-

178; 192; 196; 219; 227; 229; 231; 239;

280; 282; 285; 293; 303; 327; 342; 346;

350; 355; 370; 378; 389

► katekes, evangelisation, mission

Präster

110; 115-116; 123; 134; 151-153; 249; 254;

277; 292; 293; 298; 417; 425

Påsk

14, 55, 60, 63-64, 98, 107, 113, 144,

162, 171, 208, 243, 253, 291, 328, 353,

378, 426

Påveämbetet

93; 289; 354 (fotnot); 380; 381;

409-410

► läroämbetet

R

Religioner

33; 37; 43; 144; 258; 317; 320; 322; 325;

335; 343; 349-353

Religiös pluralism

► religioner

Relation

5; 17; 21; 47; 59; 76; 131; 136; 139-140;

149-150; 164; 168; 176; 180; 197; 203;

204; 218-220; 222-223; 226; 237; 241;

245; 247; 257; 261-263; 265; 270; 280;
282; 301; 303; 310; 326; 359; 361; 369;
386; 390; 397

► dialog, grupper, person

S

Sakrament

16; 31; 34-35; 56; 62-63; 69-70; 74;
81; 83; 96; 98; 117; 122; 144; 171; 189;
240-241; 244; 264; 272; 274; 278; 282;
286; 293; 299; 335

► dop, konfirmation, eukaristi,
liturgi, äktenskap

Samhället

16; 20; 43; 45-46; 53-54; 60; 73; 103;
173; 180; 196; 220; 226; 231; 237; 250;
259; 264; 266; 273; 304; 306; 314; 319-
320; 323-324; 326-328; 330; 337; 352;
354; 359-362; 379; 381-383; 389-391;
404; 418

► kultur, kyrkans sociallära

Samvete

84; 142; 227; 239-240; 261; 322; 361,
378; 381

► kristet liv, moral, etik, personen

Sanning

14-15; 17-19; 22-23; 41; 50-51; 59; 80; 83;
94; 101; 109; 113; 135; 145; 157; 160-162;
167; 172; 174; 178; 181; 184; 191; 193;
195-196; 199-200; 210; 240; 252; 270;
315; 349; 358; 364; 379; 384; 394; 402

Skapelse

91, 106, 109, 173, 236, 329-330, 357,
373, 377, 381-384, 427

► Fader (Skapare)

► Guds ord, evangelium

Skolan

41; 241, 254; 309; 313-318; 324; 343;
369; 420

► undervisning

Katolska skolor 309-312

Skönhet

5, 13, 41, 47, 57, 84, 104-105, 106-109,
124, 159 172, 175, 191-192, 209, 212,
230, 247, 272, 303, 334, 406

► Konst

Spiritualitet

3-4; 24; 32, 34; 38; 40; 43; 71; 76, 88;
129; 135; 139; 142; 152; 163; 170; 184,
212; 217, 230; 232; 235; 244; 251; 253;
259; 262; 276; 277; 280; 291; 336-337;
341; 347; 354; 383

► kristet liv, kommunien med
Kristus, möte med Kristus, bön

Språk

41; 44; 98; 149; 167; 204-217; 221;
245; 271; 326; 359; 363-364; 370; 394;
400

► konst, kommunikation, berättelser,
symboler, digital teknologi

Stiftet, den lokala kyrkan

10, 114, 123, 130, 143, 152, 155-156,
225, 243, 271, 273, 275, 276-277, 289,
293-297, 298, 301, 305, 311, 325, 335,
353, 394, 399-400, 401, 404-405, 407,
410, 412, 413, 414, 416-425

► biskopar

Synd

12-15, 33; 64; 107; 159; 161; 175; 229;
282; 390; 398; 426

Symboler

64; 82, 205, 209; 239; 326; 336; 341;
353; 383; 406
► konst, språk, liturgi

Synod

289; 321

T

Teologi

37; 72; 101; 114; 143-145; 155; 176; 184;
190-191; 225; 355; 357; 411

Tidens tecken

5; 42; 146; 319; 417-418

Tjänst

Kateketens tjänst

110-111; 122-123; 185; 231; 255; 261

► katekes, kateketer

Tonåringar

► barn och ungdomar
► ungdomar

Tradition (kyrkans tradition)

24-27; 72; 80; 91-95; 98; 112; 145; 170;
185; 188; 191; 206; 290; 385; 402; 410
► budskap, Guds ord

Transformation

3; 20; 55; 71; 76; 96; 98; 131; 135; 175;
179; 209; 260; 314; 371

Treenighet

14; 51; 75; 88; 168; 189; 192; 344
► Fader, Gud, helig Ande, Jesus
Kristus, Uppenbarelse

Trosbekännelse

4, 21, 78, 113, 135, 157, 179, 257, 322,
336, 396

Trons innehåll

21, 44, 63, 78, 80, 93-94, 113, 114, 144,
186, 189, 205
► Tradition

Tro

2; 17-21; 33-35; 43-44, 51; 56-57; 72;
79-80; 85; 88; 101; 113; 164-166; 176-
178; 184; 199; 203; 204; 224; 227; 257;
267; 287; 299; 318; 322; 333; 336; 354;
357; 370; 389; 394; 396, 401; 426; 428
► kommunikation, trons innehåll,
undervisning om tron, inkulturation,

internalisera, trons mentalitet, trons
symboler

Trons hierarki

178; 192; 345-346

Trons pedagogik

52; 65; 148-150; 164-166; 179; 194;
201; 218; 402
► Guds pedagogik

79; 157-165; 167; 192; 234

Trons mentalitet

3; 34; 65; 71; 77; 260
► tro, kristet liv, moral och etik

Trons symboler

21; 63, 78; 80; 144, 189; 205
► frälsningshistoria

U

Undervisning

att undervisa om tron

37; 241; 311-312; 313-318; 408

Undervisa om Gud och om kyrkan

30; 37; 127; 158; 164; 177-178; 185; 198;
226; 329; 355; 379-380; 409; 411

Undervisning och katekes

68; 79; 135; 166; 189; 240; 299; 410

Internalisera

3, 71; 73, 76-77; 105; 113 (fotnot); 131;
139; 202-203; 210; 220; 396
► spiritualitet, utbildning

Ungdomar

126; 129; 214; 216; 219; 232; 244-256;
268; 303; 309; 357; 360; 362-363; 367-
370; 393; 420

Uppenbarelse

11-30; 36; 40; 51-53; 93-94; 101; 157-
158; 165; 168; 171; 178; 200; 201; 290;
355; 373; 377; 379; 402
► Gud

Uppståndelse

- påsk

Urskiljning

- 33, 42, 64, 73, 84-85, 108, 122, 134, 147, 196, 216, 234, 252, 287, 289, 297, 302, 321, 325, 350, 356, 372, 391, 398, 405, 416, 419
- tidens tecken

Utbildning

- 2-3; 4-6; 50; 55; 63-64; 71; 75; 79-89; 97; 113; 131; 160; 189; 219; 232; 253; 260; 265; 291; 306-307; 309; 314; 340; 344; 378; 383; 388; 393; 404; 410
- utbildning, humanvetenskaper, transformation

Utbildning av kateketer

- 116; 130-156; 255; 263; 271; 276; 292; 357; 378; 413-414; 417; 419; 425
- kateketer

Utbildning

- 55, 64, 77, 80, 105, 113, 118, 120, 124-125, 132, 133, 135, 136, 140, 149, 157-160, 164, 166, 176, 179-181, 189, 194-195, 216, 227, 230-231, 238-239, 242, 249, 262, 299, 309-312, 314-315, 318, 323, 345, 368-369, 378, 384, 388
- humanvetenskaper

Utbildning i tron

- 31, 35, 74, 79-89, 98, 152, 269, 302, 393, 396

Utbildare

- 113, 115, 125, 135, 148, 150, 158, 263, 362
- Följeslagare, kateketer, lärare
- Jesus Kristus

V

Vuxna

- 77, 219, 232, 249, 256, 257-265, 303, 371, 393, 422

Verktyg i katekesen

- 114; 116; 149; 192-193; 222; 247; 316; 353; 357; 364; 371; 401-402; 404-405; 407-408; 411; 413; 424

Vetenskap

- 45-46; 53, 318; 354-358; 373-378; 381

Via Pulchritudinis

- skönhet

Vittnesbörd

- 16; 23; 31; 33; 51; 58-59; 64-65; 74; 88; 97; 99-100; 110; 112-113; 130; 135; 139; 143; 162; 164; 205; 227; 240; 244; 249; 261; 268; 270-272; 279; 287; 315; 328; 346; 350; 357; 393
- barmhärtighetens gärningar, kristet liv, proklamation
- Ordets tjänst, helig skrift, Tradition

Ä

Äktenskap

- 118; 124; 226; 228; 231-232; 264
- familj, föräldrar, sakrament
- katekes, kateketer

Å

Äldre

- 266-268

Ö

Östkyrkor

- 144, 276, 277 (fotnot), 289, 290-292, 411

